

ภาคผนวก

- ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจทานการเรียบเรียงสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญา 5 ราย
- 1) นายอุดม กลีบมาลัย
 - 2) นายสรณพงษ์ บัวโรย
 - 3) ผศ.เด่นศิริ ทองนพคุณ
 - 4) นายสำรวย มีสมชัย
 - 5) นางศรีสมร คงพันธุ์
- ข ถอดเทปสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญา 5 ราย
- 1) นายอุดม กลีบมาลัย
 - 2) นายสรณพงษ์ บัวโรย
 - 3) ผศ.เด่นศิริ ทองนพคุณ
 - 4) นายสำรวย มีสมชัย
 - 5) นางศรีสมร คงพันธุ์
- ค หนังสือที่ ศธ. 0513.12504/ว 410 ลงวันที่ 4 มกราคม 2554 เรื่องการจัดนิทรรศการงานวิจัย ปี 2554
- ฌ ไปสเตอร์นำเสนอผลการวิจัยในนิทรรศการงานวิจัย “บนเส้นทางงานวิจัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปี 2554” ระหว่างวันที่ 28 มกราคม – 5 กุมภาพันธ์ 2554 ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน
- ง ความคิดเห็นบางส่วนของผู้เข้าชมนิทรรศการจำนวน 40 ราย
- จ รายชื่อผู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วันที่ 27 มิถุนายน 2554 จำนวน 26 ราย
- ฉ รูปภาพการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วันที่ 27 มิถุนายน 2554
- ช กำหนดการดูงานที่จังหวัดนครปฐมและจังหวัดสมุทรสงครามวันที่ 2 กรกฎาคม 2554 จำนวน 25 ราย
- ซ รายชื่อผู้ดูงานที่จังหวัดนครปฐมและจังหวัด สมุทรสงครามวันที่ 2 กรกฎาคม 2554 จำนวน 25 ราย
- ฌ รูปภาพการดูงานที่โรงเรียนคอนหาวย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม วันที่ 2 กรกฎาคม 2554
- ญ รูปภาพการดูงานที่วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรคราดลา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม วันที่ 2 กรกฎาคม 2554
- ฎ งานวิจัยเรื่องสาเหตุการเป็นหนี้ และแนวทางแก้ไขเพื่อการประกอบอาชีพของนิสิตบัณฑิต สาขา ส่งเสริมการเกษตร ดีพิมพ์ที่ เรื่องเต็มการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 51 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (5-7 กุมภาพันธ์ 2556)

- ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบการเรียบเรียงสำภาษณ์ครูภูมิปัญญา 5 ราย
- 1) นายอุดม กลีบม้าย
 - 2) นายสรณพงษ์ บัวโรย
 - 3) ผศ.เด่นศิริ ทองนพคุณ
 - 4) นายสำรวย มีสมชัย
 - 5) นางศรีสมร คงพันธุ์

ที่ ศธ 0513.10209 / 0468

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร
คณะเกษตร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 ถนนพหลโยธิน จตุจักร
กรุงเทพฯ 10900

28 มีนาคม 2554

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจทานการเรียบเรียงผลการสัมภาษณ์หัวข้อ “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง”

เรียน คุณอุดม กลับมัลย์

ตามที่ท่านให้ความอนุเคราะห์ให้ข้อมูลงานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน : กรณีศึกษาครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง” ทูลอดหนุนวิจัยประจำปี 2554 จากสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รหัสโครงการวิจัย ส-ค (ค) 1.54 นั้น

ในการนี้คณะผู้วิจัยได้เรียบเรียงคำสัมภาษณ์ของท่านเรียบร้อยแล้ว จึงขอความกรุณาท่านตรวจทานความถูกต้องของผลการเรียบเรียงสัมภาษณ์ และกรุณาส่งกลับให้ดิฉัน ตามที่อยู่บนซองติดแสดงปีที่แนบมาพร้อมนี้ ภายในวันที่ 8 เมษายน 2554 เพื่อจะได้เผยแพร่ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

(รศ. ดร. สาวิตรี รังสิภักดิ์)

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร
โทร. 0-2579-1025, 0-2561-3477
โทรสาร 0-2561-3477

ที่ ศธ 0513.10209 / 0415

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร
คณะเกษตร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 ถนนพหลโยธิน จตุจักร
กรุงเทพฯ 10900

16 มีนาคม 2554

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจทานการเรียบเรียงผลการสัมภาษณ์หัวข้อ “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง”

เรียน คุณสรณพงษ์ บัวโรย

ตามที่ท่านให้ความอนุเคราะห์ให้ข้อมูลงานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน : กรณีศึกษาครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง” ทุนอุดหนุนวิจัยประจำปี 2554 จากสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รหัสโครงการวิจัย ส-ค (ด) 1.54 นั้น

ในการนี้คณะผู้วิจัยได้เรียบเรียงคำสัมภาษณ์ของท่านเรียบร้อยแล้ว จึงขอความกรุณาท่านตรวจทานความถูกต้องของผลการเรียบเรียงสัมภาษณ์ และกรุณาส่งกลับให้ดิฉัน ตามที่อยู่บนซองติดแสตมป์ที่แนบมาพร้อมนี้ ภายในวันที่ 31 มีนาคม 2554 เพื่อจะได้เผยแพร่ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

(รศ. ดร. สาวิตรี รังสิภัทร์)

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร
โทร. 0-2579-1025, 0-2561-3477
โทรสาร 0-2561-3477

ที่ ศธ 0513.10209 / 0414

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร
คณะเกษตร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 ถนนพหลโยธิน จตุจักร
กรุงเทพฯ 10900

16 มีนาคม 2554

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจทานการเรียบเรียงผลการสัมภาษณ์หัวข้อ “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง”

เรียน ผศ.เด่นศิริ ทองนพคุณ

ตามที่ท่านให้ความอนุเคราะห์ให้ข้อมูลงานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน : กรณีศึกษาครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง” ขุนอดหนุนวิจัยประจำปี 2554 จากสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รหัสโครงการวิจัย ส-ค (ด) 1.54 นั้น

ในการนี้คณะผู้วิจัยได้เรียบเรียงคำสัมภาษณ์ของท่านเรียบร้อยแล้ว
จึงขอความกรุณาท่านตรวจทานความถูกต้องของผลการเรียบเรียงสัมภาษณ์ และกรุณาส่งกลับให้ดิฉัน
ตามที่อยู่บนซองติดแสตมป์ที่แนบมาพร้อมนี้ ภายในวันที่ 31 มีนาคม 2554 เพื่อจะได้เผยแพร่ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

(รศ. ดร. สาวิตรี รั้งสิทธิ์)

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร
โทร. 0-2579-1025, 0-2561-3477
โทรสาร 0-2561-3477

ที่ ศธ 0513.10209 / 0546

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร
คณะเกษตร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 ถนนพหลโยธิน จตุจักร
กรุงเทพฯ 10900

12 เมษายน 2554

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจทานการเรียบเรียงผลการสัมภาษณ์หัวข้อ “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง”

เรียน คุณสำรวย มีสมชัย

ตามที่ท่านให้ความอนุเคราะห์ให้ข้อมูลงานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน : กรณีศึกษาครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง” ทูลอดหนุนวิจัยประจำปี 2554 จากสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รหัสโครงการวิจัย ส-ค (ค) 1.54 นั้น

ในการนี้คณะผู้วิจัยได้เรียบเรียงคำสัมภาษณ์ของท่านเรียบร้อยแล้ว จึงขอความกรุณาท่านตรวจทานความถูกต้องของผลการเรียบเรียงสัมภาษณ์ และกรุณาส่งกลับให้ดิฉัน ตามที่อยู่บนซองติดแสตมป์ที่แนบมาพร้อมนี้ ภายในวันที่ 26 เมษายน 2554 เพื่อจะได้เผยแพร่ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

(รศ. ดร. สาวิตรี รังสิภัทร)

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร
โทร. 0-2579-1025, 0-2561-3477
โทรสาร 0-2561-3477

ที่ ศธ 0513.10209 / 0547

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร
คณะเกษตร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 ถนนพหลโยธิน จตุจักร
กรุงเทพฯ 10900

12 เมษายน 2554

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบการเรียบเรียงผลการสัมภาษณ์หัวข้อ “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง”

เรียน คุณศรีสมร คงพันธุ์

ตามที่ท่านให้ความอนุเคราะห์ให้ข้อมูลงานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน : กรณีศึกษาครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง” ทูลอดหนุนวิจัยประจำปี 2554 จากสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รหัสโครงการวิจัย ส-ค (ค) 1.54 นั้น

ในการนี้คณะผู้วิจัยได้เรียบเรียงคำสัมภาษณ์ของท่านเรียบร้อยแล้ว จึงขอความกรุณาท่านตรวจสอบความถูกต้องของผลการเรียบเรียงสัมภาษณ์ และกรุณาส่งกลับให้ดิฉัน ตามที่อยู่บนซองติดแสตมป์ที่แนบมาพร้อมนี้ ภายในวันที่ 26 เมษายน 2554 เพื่อจะได้เผยแพร่ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

(รศ. ดร. สาวิตรี รังสิภัทร)

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร
โทร. 0-2579-1025, 0-2561-3477
โทรสาร 0-2561-3477

ภาคผนวก ข ถอดเทปสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญา 5 ราย

- 1) นายอุดม กลีบมาลัย
- 2) นายสรณพงษ์ บัวโรย
- 3) ผศ.เด่นศิริ ทองนพคุณ
- 4) นายสำรวย มีสมชัย
- 5) นางศรีสมร คงพันธุ์

ถอดเทปสัมภาษณ์คุณอุดม กลีบม้าย

(ถอดเทปจากแผ่น CD แผ่นที่ 1 เริ่ม ณ เวลา 0.00)

- อ.สาวิตรี คุณครูเล่าความเป็นมาของครูภูมิปัญญาทางด้านเกษตรกรรมเสร็จแล้วเราจะโยงเรื่องเกี่ยวกับปัญหาหนี้สิน ทั้งจากที่คุณครูเป็นวิทยากรหรือว่าเป็นผู้ที่ให้ความรู้กับผู้ที่ปัญหาหนี้สิน หรือแม้กระทั่งประสบการณ์ตรงของคุณครูนะว่าการจัดการปัญหาหนี้สินเป็นอย่างไร สาเหตุปัญหาเป็นอย่างไร แล้วก็หลักคิดและวิธีการแก้ไข แล้วก็โยงมาถึงว่าในกรณีที่ถูกศิษย์ที่ตอนนี้อยู่เงินในอนาคตมาใช้ ทั้งในการเตรียมความพร้อมประกอบอาชีพ สร้างความเข้มแข็ง แล้วก็การสร้างเครือข่ายอย่างไร ประเด็นตรงนี้ที่คุณครู
- ครูอุดม ก็เท่าที่มีประสบการณ์นะ คงไม่ค่อยได้อ่านตำราอะไรมากนัก เพราะว่าใกล้กับนี้ขง จากประสบการณ์ที่ทำอยู่กับพื้นที่เนี่ย เพราะใจมันรักการเกษตรนะ ผมอยู่ภาคกลางตรงนี้ทำนาทั้งนั้นนะ เพราะน้ำท่วมทำไม่ผลไม่ได้ทำอย่างเดียว ไปที่ไหนมีดินไม่เขียวแต่พอลกลับมาภาคกลาง หรือบ้านเราอยุธยาเนี่ยแต่ทุ่งข้าวทุ่งนา ที่นี้ความสนใจในเรื่องของข้าวคิดว่ามันเป็นอาหารหลักแล้วมันกำลังเปลี่ยนความหมายที่สำคัญคุณค่าของมันไปเป็นสินค้าที่มีราคาแพงและส่งออกกันเสียแล้วทำให้สังคมที่มันเป็นอย่างนี้มันปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเกษตรกรให้ทำขายแต่ฝ่ายเดียว มันก็เป็นวิถีชีวิตที่ปรับเปลี่ยนมาจากดั้งเดิมมากี่ห้าสิบปีเนี่ย ปี พ.ศ. 2504 นโยบายของรัฐบาลพัฒนาก่อให้เกิดโครงสร้างของสังคมที่ชาวนาถูกเอารัดเอาเปรียบ เพราะฉะนั้นการที่เขาไม่รู้เท่าทันเนี่ย เขาก็มีวัฒนธรรม วิถีชีวิตของเขาอย่างนั้นมามองข้ามมองขวามองหลังมันก็เหมือนกันหมด เขาก็ถูกรวบลงไปโดยสิ้นเชิงในระบบทุนนิยมหรือบริโภคนิยม เพราะฉะนั้นมันก็ทำให้เกิดปัญหาขึ้นมาเกี่ยวกับตัวเขาทั้งๆ ที่เขาก็ไม่รู้ว่ามันเป็นปัญหา แต่เขารู้ว่าเขาไม่สบาย เป็นทุกข์ แต่เขาไม่รู้ปัญหาอันนี้มันสำคัญ เราก็เลยทำเป็นตัวอย่างนี้นำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาทำคนที่เห็น ก็ล่วงรู้ไปถึงข้าราชการฝ่ายพัฒนาของสภาการศึกษาแห่งชาติ มีครูวัลย์ มาศจรัส มาคิงเลย แก่ก็ไม่รู้ แก่กว่าผมมาเยี่ยมเยียนฐานะคนอยุธยาด้วยกัน มาเยี่ยมเยียนแล้วสื่อต่างๆ อาจารย์อะไร อาจารย์สุพจน์มานอนสองวันสองคืนเลยว่าเป็นสื่อวิทยุอะไรก็ไม่รู้มานอนมาทำ คือ ได้รับการมอง ถูกแหม่มมองมาตลอด จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2546 ก็ประกาศชื่อให้ผมได้เป็นครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 3 พ.ศ.2546 ด้านเกษตรของสคส. อันนี้ก็เนื่องจากผลงานที่ปรากฏทางการเกษตรโดยเฉพาะข้าว เราถือว่าข้าวเป็นอาหารหลักของคนไทย เพราะฉะนั้น คุณค่ามันอยู่ที่อาหาร แต่ที่นี้ก็เปลี่ยนไป แต่เนื่องจากเขาอยู่ในแบบ อยู่ในกรอบของสังคมเนี่ยเพราะฉะนั้นก็พูดกับเขาไม่ค่อยจะรู้เรื่องเกษตรกรเนี่ยเขาก็ไม่เห็นปัญหา เนี่ยปัญหาความซับซ้อนของปัญหา บางทีมันก็ไปถึงความคิดและนโยบายของภาครัฐด้วยนะอาจารย์ พัฒนาไม่ถูกจุดก็มี สูญเปล่า เพราะฉะนั้นการที่ทำงานวิจัยเนี่ยสำคัญมาก ผมขออภัยงานวิจัยเนี่ยสำคัญมาก แต่อยากให้เน้นงานวิจัยลงไปให้ถึงกระบวนการไม่ใช่เนื้อหา ผมอ่านงานวิจัยบางงานเนี่ย เอาแต่เนื้อหาเข่นบอกว่าแก้หนี้สินได้อย่างไร เขาบอกว่าง่ายนิดเดียว ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ขยายโอกาส โอ๊ย จบ นี่คือ เนื้อหา เขาไม่ได้เน้นกระบวนการว่าเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายทำอย่างไร เพิ่มรายได้ทำอย่างไร ขยายโอกาสทำอย่างไร ให้ละเอียดลงไปถึงปฏิบัติได้ เกษตรกรปฏิบัติได้แล้วก็พ้นจากหนี้สินได้เนี่ยเป็นหัวใจ เพราะฉะนั้นผมให้โอกาสนะ ที่ไปเป็นวิทยากรของศูนย์ปราชญ์ของจังหวัดอยุธยา แล้วก็ที่ศูนย์ปฏิรูปของสปก. ปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรที่บางไทรใกล้ๆ กับศูนย์ศิลปาชีพเนี่ย เปิดเสร็จรวมแล้วเกือบร้อยครั้ง รวมๆ กันทั้งที่ศูนย์ ตกเกือบ 40 ครั้ง 34-35 ครั้ง นี่ก็ไม่ได้ไปอีก 3 ครั้งนี้ไม่ได้ไป ตอนนี้อยู่บรอมอยู่หรือเปล่าไม่รู้ เพราะฉะนั้นเมื่อเข้าใจอย่างเนี่ย เราจัดหลักสูตรให้ครอบคลุมปัญหาทั้งหมดของเกษตรกรที่มีให้คลุมถึงแก่นแกนของปัญหา ผมขออนุญาตเล่าให้ฟังนิดหนึ่งว่า การที่จะรู้แก่นแกนของปัญหาเนี่ยมันก็ยากโดยตัวของมันเอง ชายคนหนึ่งเขาก็อ่านหนังสือคุณนะ เขาก็คิดเห้ล้าผมก็เคยไปเล่าให้เกษตรกรฟังรับราชการ ก็มากกลับบ้าน เกิดเรื่องทะเลาะวิวาท ไม่มีโอกาสดูแลลูกๆ ก็คิดว่าตัวเองก็มีปัญหาที่กลุ่มใจ การงานก็ไม่ได้ผล ในที่สุดก็อาจถูกตัดเงินเดือนไปอะไรไป มีปัญหามากมาย เขาก็

ไม่รู้ว่าจะแก้อย่างไรเนี่ย ถูกตัดเงินเดือนก็แล้วอะไรก็แล้ว ไม่รู้จะแก้ตรงไหนได้ เพราะเนี่ยปัญหาต่างๆ มันก็ก่อให้เกิดหนี้สิน ไม่พอกินพอใช้ก่อให้เกิดปัญหาปากท้อง เพราะฉะนั้นไอ้ตัวเนี่ย ถ้าเรามองไม่เห็นแก่นแกนของปัญหาตรงที่คืบคลาน ถ้าเลิกคืบคลานเสียได้ปัญหาต่างๆ จะหมดไป เพราะฉะนั้นจะไปกินยา จะไปแก้ที่อื่นก็คงไม่ถูกเนอะ เนี่ยมันเป็นปัญหาของมันในตัว แล้วอีกอย่างหนึ่งในยุคนี้สมัยนี้ มันเป็นปัญหายาก พุทธทาสท่านบอกว่า นกไม่เห็นฟ้า ปลาไม่เห็นน้ำ ไล่เดือนไม่เห็นดินนะ ก่อนผมไม่รู้เรื่องดาเนี่ยไอ้ตรงอย่างนั้น พอเราไปพูดให้เขาฟังว่าเนี่ย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่าให้เรื่องคุณธรรม 4 ประการให้ปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นเหตุ สิ่งที่เป็นประ โยชน์และเป็นธรรม เขาก็เห็นไอ้การที่จะสะสมเงินทองด้วยความฉลาด แล้วก็สะสมไว้เยอะๆ ถือว่าเป็นประ โยชน์และเป็นธรรม โดยเฉพาะเขาก็ได้จากผู้ผลิตที่ยากจนถือว่าเป็นประ โยชน์และเป็นธรรมสะสมไว้มากมาย เราก็มองไม่เห็นประ โยชน์และเป็นธรรม ฝ่ายจริยธรรมมันไม่มี มันมีปัญหาจริง กอบโกย แต่มันไม่มีคุณธรรม เราก็มองมันไม่เป็นประ โยชน์และเป็นธรรมนะ เขาก็ไม่เห็น เพราะที่เขาทำอยู่ใครๆ เขาก็ทำกันทั่วไป เขาไม่เห็นมีปัญหาอะไร ไม่เห็นมีใครเขาว่าผิดเลย ก็ถูกกันทั้งนั้น เพราะฉะนั้นไอ้สิ่งอย่างเนี่ย เขาจึงไม่เห็นปัญหาของตัวเอง เพราะฉะนั้นภาครัฐก็ดี เอกชนก็ดี จะ ไปบอกให้เขาทำอย่างนั้นชนอย่างนี้ไม่ได้ เพราะไม่มีทางที่จะเข้าใจ ในสิ่งที่ภาครัฐก็ดี หรือเอกชนก็ดีที่ทรงค้ำในเรื่องนี้เพราะเขาไม่รู้ว่าไอ้สิ่งที่เขาทำอยู่นะ มันคือ ปัญหา มันเป็นสิ่งที่ไม่เป็นประ โยชน์และเป็นธรรม เนี่ยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวใช้คำว่า อย่างคุณธรรม 4 ประการ บอกว่า เป็นคุณธรรมที่ควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติ 4 ประการ ประการแรกคือ การรักษาความสัตย์และความจริงใจต่อตนเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ประ โยชน์และเป็นธรรม ประการที่สอง คือ การรู้จักตนเองข่มใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ ความดีนั้น คือ ให้ประพฤติ ประการที่สามบอกว่า รู้จักอดทน อดกลั้น และอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริต ไม่ว่าด้วยเหตุประการใด ไม่ล่วงความสัตย์สุจริตไม่ว่าด้วยเหตุประการใด ประการที่สี่ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริตและสละประ โยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประ โยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง แล้วคุณธรรมสี่ประการนี้ก็บอกว่า ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงรักษาให้เจริญงอกงามก็จะช่วยให้ประเทศชาติมีความสงบและมีความสุข มีความร่มเย็นทั่วกันแล้ว จะทำให้ประเทศชาติสามารถพัฒนาให้มันคงก้าวหน้าต่อไปได้ดังประสงค์ เพราะฉะนั้นผมเห็นว่าคุณธรรม 4 ประการนี้สำคัญยิ่ง ผมก็น้อมนำคุณธรรม 4 ประการนี้มา ก็ค่อยๆ เลิกไปทีละอย่างๆ อย่างเนี่ย ผมเหลือแค่เสื้อ กางเกงยีนส์ แล้วก็เสื้อขาวคอกลม กับแขนยาวเท่านั้น กินก็สองมืออย่างนี้เป็นต้น เป็นทางออกที่ผมเห็น ได้ชัด ผมจึงไปพูดและให้การอบรมได้เต็มปาก พูดถึงปัญหาผมว่าแล้วว่าปัญหาเนี่ยมันยาก เพราะว่าการทำอย่างการศึกษาจัดการ ศึกษา เนี่ย การศึกษาจัดการเน้นวิชาการและวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาก แล้วก็บอกให้ทำคือนั่นอย่างนี้ จุดนี้ผมว่าสูญเปล่าละ ถ้าเน้นเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีมากๆ แล้วสอนให้คนทำดี ผมว่าการศึกษาคงต้องสอนให้คนเป็นคนดี มีสำนึกนะ มีสำนึกที่ดีเกิดขึ้น สอนให้เป็นคนดีมากกว่าสอนให้ทำดี เพราะการแจกแจงกิจกรรมทำดีเนี่ยมันไม่ถาวร หนังสือของท่านมหาตมะคานธีผู้ที่ปลดอธิปไตย ปลดทาสของอินเดีย จากอังกฤษบอกว่า สิ่งที่เราสอนฉันลืมหมดแล้ว แต่สิ่งที่ครูทำให้ฉันนะ ผมจำได้หมด อย่างนี้เป็นต้น เนี่ย คือสอนให้ทำดีเนี่ย เนิ่นๆ แล้วมันถูกต้อง แต่ยังสู้สอนให้คนเป็นคนดีมีจิตสำนึกไม่ได้ เพราะจันทน์ผมก็พอไปเป็นวิทยากรเข้าด้วยความรู้ความเข้าใจ เท่าที่มีอยู่จะผิดจะถูกอย่างไร ผมก็ไม่ทราบนะ เพราะ ไม่ใช่ผู้รู้อะไร ก็จัดหลักสูตรการเรียนการสอนโดยเน้นเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการดำรงชีวิต เพราะเชื่อว่าหลักเศรษฐกิจพอเพียงเท่านั้น ที่จะให้คนมีสุขพ้นจากหนี้สินได้ แล้วก็เห็นมาเยอะ พื้นที่มีกันมากมายแล้วก็ เป็นเจ้าของเองแล้วก็เข้าทำมาหากินเนี่ย ไปดูแล้วเพียง 1 ไร่ของลุงเหมาะ แจ่มแจ้ง 1 ไร่ของสมรวย มีสมชัย 2 ไร่ ของปราชญ์อีสาน 5 ไร่ของแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ประชา ราพานัน อยู่ได้ทั้งหมด พ้นจากหนี้สินได้เพียงไร่เดียว ที่ให้การอบรมก็ใช้ตัวเนี่ยเป็นสื่อ ทุกคนมีที่ดินมากมายต่างจังหวัดมาอบรมที่ศูนย์ปราชญ์

ประจำจังหวัดอยุธยาที่ลาดบัวหลวงนะ เขาบอกไอ้ไอ้เรามีที่ดินตั้งเยอะตั้งแยะ แต่เรามีหนี้แทบจะเอาที่ดินไว้ไม่อยู่ ทำอะไรไม่เจอกับอาจารย์ซะก่อนเมื่อ 5 ปี ก็ไม่ต้องขายที่ดิน ต่อไปนี้ไม่ยอมแล้วอย่างไรงี้ไม่ขาย คือ ใน 1 ไร่เนี่ย มีที่อยู่อาศัย มีนา มีบ่อปลา มีพื้นที่ที่จะทำผักหมุนเวียน มีปลูกไม้ผลรอบเขต เลี้ยงสัตว์เปิด ไร่ อย่างละ 5 ตัว เพราะฉะนั้นเนี่ย เราก็จัดหลักสูตรฝึกไปถึงกระบวนการได้คิดว่าได้ผลแต่ก็มีปัจจัยนะเท่าที่จะเล่าให้ฟังว่า การอบรมเกษตรกรโดยหน่วยงานให้งบมาดำเนินการ ศูนย์ไม่สามารถจะคัดเลือกตัวเกษตรกรจริงๆ ได้ แต่ละรุ่นประมาณสี่สิบ ห้าสิบ เจ็ดสิบคนบ้างแต่ละรุ่น เราไม่สามารถที่จะคัดเกษตรกรตัวจริงมาได้ เขามาสมัครเราก็ต้องรับ เพราะฉะนั้น เขาอบรมไปแล้วก็เกือบครึ่งหนึ่งที่ไม่ได้ไปทำ ถ้าทำก็อาจจะได้ผลนะ อาจารย์ อันนี้ผมก็เล่าคร่าวๆ ถึงอย่างนี้ ถ้าขาดคบบกพร่องไป อาจารย์ก็ตั้งคำถามผมใหม่ ผมจำไม่ค่อยได้

อ.สาวิตรี ต้องกราบขอพระคุณคุณครูนะค่ะ ที่เล่าความเป็นมาถึงตำแหน่งครูภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรมให้พวกเราฟัง วันนี้ทีมวิจัยของเรามาครบทุกคนเลยคะคุณครู

ครูอุดม อ้อ อาจารย์มาเพิ่ม

อ.สาวิตรี งานวิจัยของเราท่านแรกนะค่ะขอแนะนำ รศ.ดร.สุภาพร ไทยภักดี ท่านที่สองผศ.ชัชชัย แก้วสนธิ ท่านที่สาม คุณนันทกา แสงจันทร์ ท่านที่อยู่หลังกล้องนะค่ะ คุณกฤษณะ ภาณุวาสนะ และหนูชื่อสาวิตรี รังสิภักตะ ที่จริงทีมงานเรามีอีกคนนะค่ะ คุณตึกนะค่ะ คุณตึกนั้นนอกจากที่จะพาเรามาแล้วนะค่ะถ้ามีอะไรเราก็ถามคุณตึกนะค่ะ คุณตึกก็จะได้ Comment หรือข้อเสนอแนะ เราได้อีกทีหนึ่ง วันนี้ก็ถือว่ามาเรียนรู้ร่วมกันนะค่ะคุณครู

ครูอุดม ก็ยินดี เท่าที่รู้เนาะ เท่าที่มีประสบการณ์ คงไม่แตกต่างกับผู้อื่นๆ โดยทั่วๆ ไป

อ.สาวิตรี จากที่คุณครูได้เป็นวิทยากรฝึกอบรมมากกว่า 100 ครั้งขึ้นไปใช่ไหมคะ

ครูอุดม ไม่ถึง ไม่มากกว่า ประมาณ 100 ครั้ง ร้อยเวท

อ.สาวิตรี จากเกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรมใช่ไหมคะ

ครูอุดม ส่วนมากเกษตรกร แล้วก็มีนักศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท

อ.สาวิตรี อันนี้ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2500...

ครูอุดม ตอนนั้นก็ปี 2550 เป็นต้นมา แต่ที่จริงแล้วเป็นวิทยากรของโครงการนำร่องของกระทรวงเกษตรนั้นแหละ โครงการนำร่องตั้งแต่ปีพ.ศ. 2545 แล้วก็ตั้งโรงเรียนชุมชนใน ปีพ.ศ.2545 การนำร่องโครงการ 3 จังหวัด เรียกว่า โครงการนำร่องสุพรรณภูมิ มีกาญจนบุรี สุพรรณบุรี แล้วก็อยุธยา 3 จังหวัดที่เข้าไปทำโครงการนำร่องเนี่ย แหมใจพุงมากเลย นี่กว่าถ้าพวกเราทำสำเร็จนะ จะเป็นต้นแบบในการพัฒนาประเทศได้ตลอด เรามีหลักแกนก็คือ อาจารย์เดชา ศิริภัทร มูลนิธิข้าวขวัญ แล้วผมก็ได้รับวิชาการมาก่อนนะจากเดชา ศิริภัทร ในสมัยที่เป็น NGO ผมก็คือ NGO คนหนึ่งเท่านั้น ได้ถูกส่งตัวไปรับการอบรม การประชุมร่วมทั้งในประเทศ เนี่ยแหละ แต่ละระหว่างประเทศ อย่าง 4 ประเทศเนี่ยอย่างไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ที่โรงเรียนผู้นำของจำลอง ศรีเมือง แล้วก็ไปตะลอนๆ ไป แต่ในความควบคุม ถ่ายทอดความรู้ของสมาคมเกษตรธรรมชาติแห่งประเทศไทยภาคอีสาน คิว โซ แล้วก็ไปสัมมนาพร้อม 10 ประเทศแต่จีนไม่ได้เข้าร่วม ทั้งหมดที่ Rose Garden 4 วัน 3 คืน

อ.สาวิตรี ที่สวนสามพรานใช่ไหมคะ

ครูอุดม ใช่ นั้นมา 9 ประเทศจาก 10 ประเทศ จีนไม่ได้มา แล้วก็ตั้งเป็นสภาฯ ขึ้นมาโดยมีจุดประสงค์ เพื่อที่จะรายงานความเคลื่อนไหว ที่จะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรรายย่อยเรื่องของการผลิตนั้นะตลอด เคียวนี่ก็ยังได้รับเอกสารอยู่ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ มันค่อยๆ สังเกตประสบการณ์นะ แล้วผมก็มาจัดการอบรมเน้นที่การร่าง หรือเขียนหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตรให้ครอบคลุมแก่นแกนของปัญหาอย่างแท้จริง แล้วก็ล้วงลึกไปถึงกระบวนการ แล้วเน้นการปฏิบัติแต่ทั้งหมดก็ใช้แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพ่อหลวงนี่แหละเป็นหลัก

- พอเข้าใจแล้วแจ่มแจ้งแล้วว่าแน่นอนที่สุด ถ้าคนเราไม่มีหลักคิด วิธีคิด แบบพอหลวงตามแนวนีให้ได้ ก็เอาไปใช้เป็นแนวทางแล้วก็เขียนหลักสูตรขึ้นมา แล้วก็ใช้ไปปรับ ไปทั้งสามกลาง
- อ.สาวิตรี จากที่คุณครูไปเป็นวิทยากรอบรมให้เนี่ยนะะ ปัญหาหลักๆ ของเกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรมเนี่ยมีอะไรบ้างคะคุณครู
- ครูอุดม ปัญหาของเขาก็หนี้สินทั้งนั้นนะ ของสปก.ก็ดี ของกองทุนฟื้นฟูก็ดี ของธกส.อะไรก็ดี อะไรต่ออะไรที่เข้ารับการอบรม มันก็ปัญหาหนี้สิน เขามีหนี้สินมาก มันก็น่าเห็นใจ เรื่องหนี้สินทั้งนั้น ตั้งแต่หนี้ แล้วที่ดินถูกยึดอย่างเนี่ย จำจำนองไว้นะ เห็นก็จะมีเจ้าหน้าที่สำคัญๆ อยู่ 2 เจ้าหนี้ คือ ธกส.กับธนาคาร
- อ.ศุภพร ธนาคารต่างๆ ไป
- ครูอุดม จากธนาคารต่างๆ ไป
- อ.ศุภพร แล้วหนี้ที่เกิดขึ้นมันเกิดจากอะไรคะ มันเกิดจากการเกษตร หรือเกิดจากวิถีการดำเนินชีวิตของเขา
- ครูอุดม มันก็ตัวเดียวกัน เพราะว่าการดำเนินชีวิตของเขาที่อยู่ในภาคเกษตรทั้งหมด
- อ.ศุภพร หมายถึงว่าการลงทุนทางการเกษตร หรือว่าตัวอื่นที่ไม่ใช่การลงทุนทางการเกษตร
- ครูอุดม อ้อ ถ้าลงไปตรงนั้นก็เกี่ยวกับการลงทุนทั้งสิ้น แล้วมันไม่ได้กำไร โครงสร้างของสังคมที่เกษตรกรถูกเอารัดเอาเปรียบนั้นนะ หรือถ้าหากจะอะไรนะ ผมขออนุญาตคิดหนึ่งนะครับ (หยิบปากกากับกระดาษขึ้นมาเขียน) ผมว่าการที่จะมองเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้สินแก่เกษตรกรเนี่ย มันก็มองได้หลายด้านนะครับ ถ้าจะมองโดยรวมองค์รวมแล้วเนี่ยนโยบายการพัฒนาประเทศก็เป็นส่วน โครงสร้างของสังคมที่เกษตรกรถูกเอารัดเอาเปรียบก็เป็นส่วน เกษตรกรมีความต้องการสูงคือ โลกมันจะนะ แต่ว่ามีศักยภาพต่ำ เขาไม่ได้ชวนขยายเพิ่มเติมพัฒนา แล้วก็อีกอย่างหนึ่งก็ไม่อยากจะพูดนะ แต่ว่ามันก็เข้าใจคือ คิดไม่เป็นครับ คิดไม่เป็น เมื่อคิดไม่เป็นก็เขาบอกอย่างไร เขาเล่าถึงกันอย่างไรก็ทำตามไปคิดว่าเอาแน่นอนของหลวงพ่อดีไปหว่านแล้วหนูไม่กิน เอาทรายมาหว่านสิวะ อย่างเนี่ย เอารูปไปปัก เชื้อ เขาก็เชื่อเนอะ ไอ้การเชื่อ แล้วก็เลียนแบบ แล้วก็ทำตาม ขาดกรรม ทำตามอารมณ์ ความรู้สึก ขาดข้อมูลต่างๆ เหล่าเนี่ย ไอ้ทำตามอารมณ์เนี่ย หมายถึงว่าเขาทำอย่างไรก็ทำอย่างนั้น เชะชะบุญนะ ชาวเนี่ยมันเป็นหญ้า มันง่ายเนอะ ถ้าไถเท่านั้น เอาพริกไปหว่านเนอะไม่ได้กินหรอก เนี่ยเพราะไอ้ความที่มันไม่มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเนี่ย ทำให้เกษตรกรไม่ปรับเปลี่ยน แล้วสินค้า ข้าวราคาดีเขาก็ไม่นึกถึงคุณค่าในการที่จะพัฒนาเพราะเขาไม่ได้กิน ทำส่งออกอย่างเดียวอย่างนี้เป็นต้น ที่นี้มองอีกด้านหนึ่งในด้านของหลักธรรมเดี่ยวผมสนใจนะ เพราะบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตรัสไว้ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่า คนเราเนี่ยกำลังตกอยู่ในโมหะภูมิ โมหะก็คือ หลง คือ ยังหลงติดอยู่ หลงติดอยู่ในสังคม โลก หรือกระแสทุนนิยมหรือว่าบริโศกปัจจัย 4 เนี่ยเกินความจำเป็น แล้วก็เป็นอย่างนั้นด้วยนะ เหตุที่สังคมเอารัดเอาเปรียบผู้มีความรู้ ผู้มีปัญหา คิดคำพูดที่เป็นขอมดมกฏเนี่ยนะ โคนใจเป๊ะ เกษตรกรว่าโฆษณา เกษตรกรก็รู้ไม่เท่าทัน โฆษณาพูดอย่างไรก็เชื่ออย่างนั้น ก็เชื่อ ทำให้เกษตรกรด่า เพราะว่าความที่เขาเชื่อง่าย เชื่อกระทั่งพวกขายปุยขายยาอย่างเนี่ย มันก็ไม่ว่าจะพูดอย่างไรนะ เพราะฉะนั้นเขาก็หลงติดอยู่ในกระแสสังคม บริโศกปัจจัย 4 เกินพอดี หลงติดอยู่ในอบายมุข สิ่งเสพติด หลงติดอยู่ในรูป เสียง กลิ่น รส หลงติดอยู่ในโภภะทางอารมณ์ คือ อารมณ์ทั้ง 6 หลงติดอยู่ในโลกแห่งมายา โลกแห่งมายาก็คือ โลกธรรม 8 หลงติดโดยเฉพาะเรื่องของลาภ ยศ สุข สรรเสริญ แล้วก็สุดท้ายคือ หลงติดตนเอง จนเข้ากับใครไม่ได้ ใครเข้าไม่ได้ รักษาหน้าตา มึงงานแค่นี้ กูต้องทำให้ใหญ่กว่ามึง มึงคิดตรงคิดไฟไปถึงรอบบ้าน กูจะต้องคิดไปถึงถนนโน้น มึงลงทุนเท่านั้น 5 โตะ กูต้อง 10 โตะ มึง 10 โตะ กูต้องร้อยโตะ การที่หลงตนแล้ว ก็ติดรักษาหน้าตาเนี่ย จนก็ทำรวนนะ ข้างที่สุด นี่คือมองในด้านธรรมนะ ด้านธรรมมันจะเป็นอย่างนี้ แต่ถ้ามองในด้านของหลักวิชา ผมก็ถือว่าเกษตรกรเนี่ยขาดแนวทางดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะว่าไม่รู้ก็ได้ เพราะท่านดัดเตือนนับเป็นเนื้อหาเป็นปรัชญามาตั้งแต่หลายสิบปีแล้ว ก็เรียกว่าขาดการดำเนิน

แล้วก็ขาดวิชาการ ไม่ได้เพิ่มเติม ไม่ได้เรียนรู้ ผมถือว่าต้องรู้ทุกอย่างในบางเรื่อง ต้องรู้ทุกอย่างในบางเรื่อง คือ เรื่องที่เป็นอาชีพ แล้วก็รู้บางอย่างในทุกเรื่องไม่จู้จี้ก้อยกับเขาไม่ได้ พูดไม่รู้เรื่อง เพราะฉะนั้นทุกเรื่องรู้ เรื่องอย่างนี้เป็นต้น แต่เกษตรกรนอกจากอ่านหนังสือไม่ออกแล้ว ไม่อ่านด้วย แล้วก็หันหลังให้กับตัวใครตัวมันด้วย ถามว่าจะเอาความรู้ความสามารถที่ไหนมา ขอบทานยังต้องเรียน แล้วเกษตรกรไม่ต้องเรียนหรือ เมื่อไม่รู้ก็ไม่วางแผน วางแผนมาก จั่นทำมาก วางแผนน้อย จั่นทำน้อย แล้วไม่วางแผนเลย จบ เนี่ยเพราะฉะนั้นได้ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ มันก็รู้อย่างไรละ ประการที่สาม เขาขาดเรื่องของการพัฒนาคนและพัฒนางาน ผมก็เคยเขียนหลักสูตรพัฒนาคนและพัฒนางานว่า ต้องพัฒนากาย พัฒนาจิต พัฒนาความคิด และพัฒนางาน อยู่ในเนื้อหาเดียวกัน พัฒนากาย พัฒนาจิต พัฒนาความคิด นี่คือ ฝ่ายคน แล้วก็พัฒนางาน ก็มีคนกับงาน เพราะปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเนี่ย มันมีพัฒนากาย พัฒนาจิต พัฒนาความคิด พัฒนางานขึ้นมาให้ครอบคลุม แล้วก็ข้อที่สี่ ประกายสุดท้ายที่มันเป็นปัญหาเนี่ยว่าเราไม่พัฒนาข้อที่สามเนี่ย ข้อที่สี่ก็คือว่า เขาพร่องหรือขาดในเรื่องของคุณธรรม เพราะผมเชื่อว่าคนที่มีความรู้ความสามารถ และมีคุณธรรมสูงเนี่ย สามารถจะคิดสร้างสรรค์ ประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับตนเองแล้วสังคมได้มาก แล้วก็ไม่ต้องเสี่ยงต่อการล้ม การอะไร เพราะฉะนั้น

อ.รัชชัย

ครูอุดม

ไม่เสี่ยงต่อการผิดพลาด

อืม เสี่ยงต่อการผิดพลาด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงเอามาควบคุมหลักคิดอยู่ในเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม ผมก็พ่อแม่เคยสอน เกวียนใหญ่ อาจารย์รู้จักเกวียนใหญ่ไหม ต้องเทียมด้วยวัวสองตัว ควายสองตัว เทียมด้วยตัวเดียวไม่ได้ ตัวหนึ่งคือ ความรู้ความสามารถ ตัวหนึ่งคือ คุณธรรม มันจึงจะเดินไปสู่เป้าหมายได้ ถ้าเทียมตัวเดียวมันก็ไปไม่ได้ เพราะฉะนั้นคนจะอยู่ได้หรือไปสู่ความสำเร็จเนี่ย มันต้องประกอบด้วยความรู้ ความสามารถและคุณธรรม และอยู่ในหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ รู้จักประมาณ รู้เหตุผล มีเหตุผล แล้วก็ภูมิคุ้มกัน สร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ผมขอย้ำอีกทีหนึ่งว่าเพราะว่าในฐานะที่ถือเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการอบรม และเป็นหลักในการที่จะทำให้เชื่อว่าเป็นวิธีที่จะให้รอดพ้นจากหนี้สินได้ คำว่าพอประมาณ ทุกสิ่งทุกอย่างกิจกรรมที่ทำอยู่ในความพอประมาณ และประกอบด้วยมีเหตุผล และรู้เหตุผล มีนะ ทำอะไรต้องมีเหตุผล แล้วก็รู้เหตุผล รู้เหตุผลหมายความว่า ที่เราทำลงไปเนี่ยเป็นเหตุ มันจะเกิดผลขึ้นมามีอย่างไร นี่คือรู้ผล แล้วสิ่งที่เราเป็นอยู่เนี่ย จะสุขจะทุกข์ก็ตามมันมีเหตุมาจากอะไร คือรู้เหตุแล้วก็รู้ผล ถ้าไม่รู้เหตุ ไม่รู้ผล ไม่มีเหตุผล ก็ไม่ใช่หลัก การสร้างภูมิคุ้มกันก็เช่นเดียวกัน มันจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างภูมิคุ้มกัน ถือว่าสังคมโลกหรือมวลมนุษยชาติเนี่ย มันไม่อยู่นิ่ง มันเป็นอนิจจัง มันต้องเคลื่อน มันเคลื่อน การที่มันเคลื่อนตัวไปเนี่ยมันย่อมส่งผลกระทบต่อถึงคน เมื่อมันส่งผลกระทบต่อถึงคน แล้วคนไม่ได้สร้างภูมิคุ้มกันตัวเองแล้ว มันก็หนีไม่พ้น เพราะฉะนั้นง่ายๆ ในเรื่องของสื่อ ถ้าคนรู้ไม่เท่าทันก็คิดว่าเราต้อง เพราะความโลภ อยากมี อยากได้ อยากเป็น อยากไม่เป็นอยู่ตลอดเวลาถนัดถ้าเข้าไป เหล้า บุหรี่ไม่ตีสูบไปแล้วนำโทษมาเสร็จแล้วคนก็เข้าไป อบายมุขไม่ตีก็เข้าไป แล้วมันก็ให้ผลออกมา เป็นความทุกข์ความเดือดร้อน เท่ากับตัวเองไม่สร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวไว้ ตัวก็ได้รับทุกข์อย่างนั้น เพราะฉะนั้นเนี่ยการสร้างภูมิคุ้มกันจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวเองให้อยู่ในความพอดีเนอะ

อ.ศุภพร

ครูอุดม

อ.สาวิตรี

ครูอุดม

อ.สาวิตรี

ครูอุดม

อ.สาวิตรี

ให้รู้เท่าทัน

ให้รู้เท่าทันแล้วก็ปฏิบัติด้วย นี่คือ การสร้างภูมิคุ้มกัน ถึงตรงไหนแล้ว

คือ จากที่คุณครูได้ให้ข้อมูลพวกเรานะคะว่า ในกรณีของสาเหตุของหนี้สินเนี่ยนะคะ เริ่มจากถ้านับระดับ

โดยรวม

จากภายนอกไม่ว่าจะเป็นในการพัฒนาประเทศ

โครงสร้างของสังคม

โครงสร้างของสังคม ในส่วนตัวของเกษตรกรเองนะคะ

- ครูอุดม มีความโลภมาก แล้วก็คิดไม่เป็น ตัวนี้สำคัญมาก
- อ.สาวตรี ทำอะไรก็ทำตามความรู้สึก ขาดข้อมูล แล้วก็ยังหลงติดอยู่กับรูป เสียง กลิ่น รส ลาภ ยศ สรรเสริญ
- ครูอุดม หลงติดกับสังคม หลงติดตัวเอง
- อ.สาวตรี ในแง่ของแนวทางในการแก้ไขปัญหาเนี่ยนะคะ ที่คุณครูให้ข้อมูล ก็เกี่ยวกับทางด้านการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนะคะเอามาใช้ แล้วก็ให้ความรู้จริงในสิ่งที่ทำ ไม่ว่าจะเป็นต้องรู้ทุกอย่างในบางเรื่อง หรือรู้บางอย่างในทุกเรื่อง แล้วก็ในแง่ของการที่ต้องมีการพัฒนาทางด้านกาย ทางด้านจิต ทางด้านความคิด ตลอดจนด้านการงานนะคะ แล้วก็ต้องมีความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม
- ครูอุดม ใช่
- อ.สาวตรี ความรู้ก็คือ ความรู้ในแง่ของการพัฒนาอาชีพ ความรู้ในเรื่องที่ท่านะคะ แล้วก็คุณธรรมก็คือ สิ่งที่มีหลักยึดถือในการดำเนินชีวิตนะคะ เป็นไปตามครรลองของสังคมแล้วก็วัฒนธรรม แล้วก็คุณครูได้พูดถึงในแง่ของเศรษฐกิจพอเพียง ที่พูดถึงการพอประมาณนะคะ การมีเหตุ แล้วก็รู้ด้วยว่าผลที่ทำนั้นเนี่ยมาจากเหตุอะไร อืม แล้วทำเหตุอย่างนี้ จะให้ผลอย่างไร นี่คือ รู้เหตุผล
- อ.สาวตรี แล้วก็มีการป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นนะคะตรงนี้ จากที่คุณครูได้มีประสบการณ์กับเกษตรกรมาเนี่ยนะคะ ในส่วนของประสบการณ์โดยตรงของครูละคะ พอจะเล่าสู่ให้เราฟังบ้าง ได้ไหมคะว่า คุณครูเคยมีประสบการณ์เรื่องหนี้สินบ้างไหมคะ
- ครูอุดม อ้อ แน่นอน ผมคืนรนออกจากหนี้สิน ผมมีลูก 7 คน ผมมีภูมิลำเนา ผมเรียนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500-2502 แม่บอกพอแล้ว ให้ผมออก ผมก็ออก ผมก็ขึ้นปีสอง จะขึ้นปีสาม ผมไปทำงานที่กระทรวงเกษตรการ ลูกพี่ที่ปรึกษาผมคือ สนั่น เกตุทัต ที่สรรพากร ก็เสียใจมาก ไครมาพูดเรื่องมหาวิทยาลัย เรื่องปริญญาเนี่ย ไปให้พี่นเลย เตี้ยวต้อย พาผมไปรคน้ำมนต์ กลัวผมจะบ้า ก็กาลเวลาเนอะ ทำให้คลายไป ผมก็ไปสมัครเป็นครูแล้วก็แต่งงานมีลูก 7 คน ผู้ชาย 5 ผู้หญิง 2 เงินเดือน 450 บาท เพราะเป็นครูโรงเรียนราษฎร์ จะเลี้ยงลูกได้อย่างไร ตอนนั้นยังมีลูกสองคน จะเลี้ยงลูกได้อย่างไร เพราะฉะนั้นเดินถนนสายเดียว ไปสวนควงอาทิตย์ กลับมาสวนควงจันทร์ ไม่เคยออกนอกเส้นทาง ไม่กินข้าวร้านเจ๊ก อยายเงินเดือนเท่านี้ จะไปกินข้าวนอกบ้าน เพราะฉะนั้นทำให้ผมมูมานะมาก ส่งลูกเรียนให้ได้ อย่าให้เป็นอย่างพ่อ ให้เรียนถึงที่สุด
- อ.สาวตรี อะไรเป็นแรงจูงใจให้คุณครูมีมานะ มูมานะถึงขนาดนั้น
- ครูอุดม ก็ตัวเอง ใจพลาคิด เพราะแม่ ผมกำพร้าพ่อ เพราะแม่ไม่ส่งให้จบ ถ้าจบผมต้องเป็นอธิบดีกรมหนึ่งกรมใด ร้อยเปอร์เซ็นต์ ตอนนั้นเศรษฐศาสตร์มีสี่คนเท่านั้น นายมานพ ประเสริฐสม อยู่ปีสี่ถูกไล่ออก แกก็ดิบสาม ล้อปวนเปี่ยนอยู่หน้ามหาวิทยาลัย เรามีเวลา เราก็ไปคุยกันอยู่เสมอ เพราะฉะนั้นมันเป็นแรงบันดาลใจ ให้อย่างไรๆ ก็ต้องส่งลูกเรียนให้จบให้ได้ ไม่มีเงินก็ไปแบมือ ขอร้องเขา ลูกมาเข้าห้องนอนแล้วเราก็ออกสองคนตายายไปขอยืมเงินเขาร้อยละห้าก็เอา ร้อยละสิบก็เอา หวังให้ลูกจบ
- อ.ศุภพร สมัยนั้นมีร้อยละห้าไม่น้อย
- ครูอุดม โอ๊ย อาจารย์ผมเป็นหนี้เยอะแยะ จนกระทั่งลูกจบปริญญา 5 คน ปริญญาโทคนหนึ่ง ลูกสะใภ้ปริญญาโทอีกคนหนึ่ง อีกคนก็เป็นระดับหัวหน้า คนนี้ก็ต. 3 ไปแล้ว ก็สบายใจ ตอนนี้อยู่สบาย นี่เหตุที่เราทำไว้ดี ผลมันถึงออกมาอย่างนี้ เพราะเรารู้ว่าเราต้องทำเหตุอย่างนี้ ส่งลูกเรียนให้ได้ ผมมันถึงเป็นอย่างนี้ คนเนี่ยนะไม่เข้าใจตรงนี้ ผมส่งลูกคนเนี่ยเรียนคหกรรมราชภัฏ ปิดโรงเรียนไร่ ราชภัฏไปเรียนคหกรรมทำอาหาร ที่ไหนๆ เขาก็ทำเป็น ไปเรียนทำไม เออ คนที่สองที่สาม คนที่สามไปเรียนช่างเชื่อมที่โรงเรียนเทคนิคอุษย บอกรู้ มีเยอะแยะไปเรียนทำไม อาจารย์ก็โง่ไปอีกแล้ว แต่ในความคิดของเราว่า เรียนคหกรรม ทำเพื่อตนเอง ต่อไปอะไรก็ทำได้ ไม่มันหมดค่า ต่อไปต้องใช้เหล็ก ช่างเชื่อมเนี่ยดีที่สุด คือ มีวิสัยทัศน์ อีกคนหนึ่งให้เรียน

เกษตร ก็ไปเรียนเกษตร คือ มันเป็นแรงบันดาลใจอย่างนั้น แล้วเขาก็ไปเรียนตามที่เขาสนใจ เขาก็เชื่อฟังเรา แล้วเขาก็ได้คิดทุกคนอย่างนี้เป็นต้น อาจารย์มีอะไรอีก

อ.สาวตรี จากที่ถูกๆ เห็นความมุมานะของคุณครูเนี่ยนะ คุณครูสอนลูกๆ ว่าอย่างไรคะ เกี่ยวกับการที่จะเป็นหนี้สิน เนี่ยนะคะ คุณครูได้คุยกับลูกๆ ถึงเรื่องนี้ไหมคะ

ครูอุดม ไม่ได้คุยหรอกนะ ผมจะเล่าให้ฟังนะ ผมไม่อายหรอก เพราะผมสบายแล้วว่า ผมเลี้ยงลูกมาเนี่ย คัมไข่ใบหนึ่ง ต้องกินสองคนนะเป็นอย่างน้อย ลูกก็กินอ้อมบ้าง ไม่อ้อมบ้าง ลูกก็ปฏิเสธตอน เออต่อ ไปดูต้องให้มีเงิน ภูจะกินไข่ที่ทะเลลูก มีอะไรลูก ผมไม่ได้สอนนะ แต่ประสบการณ์เนี่ย เราบอกอยู่ลูกเสมอว่า ลูกเราจนนะ โอกาสได้เรียนหนังสือดีที่สุด หิวก็กินน้ำเข้าไป เพราะฉะนั้นลูกผมทุกคนไม่เคยคิดยา ไม่เคยไปอะไร เรียนหนังสือแต่ไม่สำเร็จปริญญาตรีสองคนก็อย่างเนี่ย มันก็แปลกนะ ผมเข้าใจชีวิตนะ ผมสนใจศึกษาทางธรรม ถ้าจะพูดถึงจุดเด่นหลักคิดใช่ไหม และวิธีการปฏิบัติของครูภูมิปัญญาไทยให้หลุดพ้นจากหนี้สินได้ ผมมีหลักคิดว่าต้องพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงคนอื่น สองคือ พึ่งพากันเองในชุมชนนะ เราอยู่ที่ไหนต้องรักชุมชนเพื่อลดการพึ่งพาภายนอก สามต้องมีความรู้ความสามารถมีคุณธรรมคู่กัน เพราะผู้ที่มีความรู้และคุณธรรมสูงเนี่ย จะมีความคิดสร้างสรรค์ที่จะทำประโยชน์สุขให้เกิดขึ้นกับตนเองและสังคมได้มาก ถ้ามีความรู้อย่างเดียวพลาดไปได้สังคมก็พึ่งไม่ได้ แม้แต่ตัวเอง เพราะฉะนั้นคนต้องมีความรู้และคุณธรรมควบคู่ถึงจะสำเร็จ สังเกตเถอะ แม้ค้าขายของวันนี้เปิดตลาด 10 เจ้า ขายกับข้าว ขายข้าวราดหน้าแฮ้ยข้าวแกง แต่นานๆ ไปเหลือเจ้าเดียวทำไม

อ.ศุภพร ขายเหมือนกันหรือคะ

ครูอุดม ใช่ขายเหมือนกัน แต่เหลือเจ้าเดียว ทำไมเขาขายไม่ได้ เขาถึงเลิก เพราะรสชาติหนึ่ง เพราะตัวผู้ขายหนึ่ง คือรสชาติไม่ดี ก็ขายไม่ได้ ตัวผู้ขายเองทั้งจากทั้งพฤติกรรม ราคาที่อยู่ไม่ได้ นั่นนะเพราะพร่องในคุณธรรม ความรู้มีเท่ากัน แต่พร่องคุณธรรม ฉะนั้นมีความรู้อย่างเดียว ไม่มีคุณธรรมมีโอกาสพลาดได้เนอะ เพราะฉะนั้นไอ้เรื่องของคุณธรรมสำคัญมาก เพราะฉะนั้น ผมก็มีหลักคิด 3 ประการ หนึ่ง พึ่งตนเอง สอง พึ่งพากันเองในชุมชน ภูมิวัตถุประสงค์นะ พึ่งตนเองเพื่อลดการพึ่งพาคนอื่น พึ่งพากันเองในชุมชนนี้ลดการพึ่งพาทนภายนอก ความรู้และคุณธรรมนี้ให้สามารถคิดสร้างสรรค์ในสิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรมให้กับตัวเองได้มาก และสังคมได้มาก

อ.ซัชชัย ขอโทษครับ คือ มองว่าการพึ่งตนเองนั้นสำคัญมากๆ เป็นอันดับแรกหรือครับ

ครูอุดม พึ่งตนเอง เออ อาจารย์ ผมเคยอาจารย์ได้แล้ว อาจารย์คิดว่าการพึ่งตนเองมากจะนำไปสู่การเห็นแก่ตัว ผมคำนึงอยู่เสมอเนอะ พึ่งตนเองได้และพึ่งตนเองอย่างร้อยเปอร์เซ็นต์นี้ คือ การเห็นแก่ตัว ผมรู้อยู่ จังการพึ่งตนเองจึงมากำกับด้วยข้อที่สองว่าให้พึ่งพากันในชุมชน เห็นไหม

อ.ซัชชัย ต้องกำกับด้วยการที่มีความรู้คู่คุณธรรม

ครูอุดม ใช่ๆ ถ้าไม่มีตัวนี้กำกับเนี่ยเห็นแก่ตัวทันทีเลย แล้วก็เป็นอย่างนั้นด้วยนะ เพราะฉะนั้นการที่จะไปรวมกลุ่มเนี่ย คนที่พึ่งตนเองได้มักจะไม่นั่งกับใคร จะไม่เข้าร่วม เพราะฉะนั้นถ้าเรารู้เท่าทันตรงนี้นะ เราจะเพราะฉะนั้นผมหาโอกาสเลยนะ เรื่องให้ทานนะ มากน้อย สิบบาทยี่สิบบาท คนแก่ ผมก็ว่าเสียการพึ่งกันเองเนี่ย ไม่ใช่ว่าเราจะละเลยในเรื่องของการให้ หัวใจเขียวนะ เรื่องการให้เนี่ยอาจารย์ หาโอกาสเถอะ ถ้ามีโอกาสอย่าละเลยให้เข้าไป ผมขอคุณครูเรื่องเนอะ

อ.สาวตรี ค่ะคุณครู

ครูอุดม การให้กับการบริจาคในหลัก อาจารย์พุทธนะ

อ.ศุภพร พุทธทุกคนค่ะ

- ครุอุดม ในหลักพุทธศาสนาเนี่ย การให้เนี่ย ให้วัตถุเนี่ยนะ มุ่งผลอยู่ที่ผู้รับ แต่การบริจาคเนี่ย มุ่งผลอยู่ที่ผู้ให้ การให้ผู้รับได้ประโยชน์ นำไปใช้สอยไปบำเพ็ญความทุกข์ แต่การบริจาค จาคะเนี่ยคือการสละความตระหนี่ถี่เหนียวของคนที่มีอยู่ให้มีความพอในสิ่งที่ได้ ความพอในสิ่งที่มี ความพอ จันเสียดสละใจ เพราะฉะนั้นผมจะให้ท่าน แต่ให้ในเชิงเสียดสละ นี่ของผมบาทหนึ่งก็ของผมกว่าจะหามาได้ แต่ผมให้คุณนะ ไม่ยึด เพราะฉะนั้นแต่ละครั้งที่ให้ต้องให้ด้วยการเสียดสละหรือจาคะ ถ้าท่านมุ่งผู้รับ จาคะแต่มันก็อยู่ด้วยกันนะนะ แต่ว่าจะเน้นตรงไหนเท่านั้นแหละ เพราะฉะนั้นวิธีปฏิบัติในการพึ่งตนเอง คำว่าพึ่งตนเองนี่ คือ พึ่งหนึ่งสมอง สองมือเปล่า สองเท้าเปลือย พึ่งหนึ่งสมองนี้ สองมือเปล่า สองเท้าเปลือยของตนเอง เนี่ยคือ พึ่งตนเอง ลดการพึ่งคนอื่น ลดนะ ผมใช้คำว่าลด ไม่ใช่ใช้คำว่าไม่ต้อง เนี่ยคือ การพึ่งตนเอง พึ่งตนเองต้องเน้นไปถึงกระบวนการนะ แต่จะลึกแค่ไหนก็ช่างมันเถอะ พึ่งตนเองทำอะไร นี่เน้นไปแล้วที่กระบวนการแล้วนะ พึ่งตนเองทำอะไรหนึ่งทำให้มีกิน สร้างความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือน
- อ.ชัชชัย ให้มีกิน
- ครุอุดม ให้มีกิน สอง ทำอย่างไรให้มีใช้ สาม ทำอย่างไรให้มีหลักประกันความมั่นคงของชีวิตอย่างนี้ เน้นลงไปแล้ว ที่นี้ทำให้มีกินทำอะไร
- อ.ศุภพร ขยัน
- ครุอุดม ขยันก็เป็นเนื้อหาอาจารย์ กระบวนการไม่ใช่ ทำให้มีกินทำอะไร ก็กินข้าวใช่ไหม ก็ปลูกข้าวที่กินได้สิ แล้วก็กินเอง แต่ทุกวันนี้ชาวนาปลูกแล้วขายหมดไม่มีกิน ชาวนาที่ไหนซื้อข้าวสารกินนอกจากอยุธยา
- อ.ชัชชัย หลายที่ครับครู
- ครุอุดม เหรอ อ้ออันนี้ทั้งประเทศไทยเลย
- อ.ชัชชัย อย่างที่ครูบอกก็คือ บางทีเขาปลูกข้าว เขาเอาเข้าโรงสีกิน เขาอยากจะกินอร่อยกว่านั้น เขาอยากกินข้าวนุ่มบ้าง ข้าวหอมบ้าง
- ครุอุดม เพราะเขาคิดไม่เป็นไงว่า ไร่ข้าวที่อร่อยๆ ไปหาเมล็ดมาหยอดไว้สิ แค่นั้นก็จบ ผมไปเอาเมล็ดจากอุบลฯ แล้วเอามาปลูกไว้เนี่ย ผมเสียดายไม่มีเวลาดั่งตัวเลย ไม่จั้นผมจะหุงข้าวกล้องให้กิน ผมกินข้าวกล้องประจำ ผมมีโรงสีเล็กๆ ซ้อมมาสีหมั่นกว่าบาท ผมก็ปลูกข้าวกินสองไร่ ที่จริงเจ็ดงานเท่านั้นแหละ ที่นี้ข้าวกระสอบเต็มบ้านแล้วผมจะนั่นผมก็ใส่ก๊อกรับก็ออกมาเป็นข้าวกล้อง
- อ.ศุภพร ของอาจารย์ไร่หนึ่งนี้ได้กี่ถังคะ
- ครุอุดม 40 ถัง ไม่เกิน 60 ถัง 40 ถัง พอกินไหมคะ เหลือกินอาจารย์ เนี่ยผมสบาย
- อ.สาวิตรี 40 ถังก็ 400 กิโลกรัม
- ครุอุดม ใช่สิ ต่อไร่ละ นี่ตั้ง 7 งานแะะ กินผักไหม ก็ปลูกผักสิ ปลูกผัก ปลูกอ้อย ปลูกมัน ปลูกข้าว ปลูกผลไม้หลังบ้านให้มีกินตามฤดูกาล เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ไข่ เป็ดไข่ 5 ตัว เพาะเห็ดก็กินเห็ด ฟาร์มปศุสัตว์
- อ.ชัชชัย ดูทองเหมาะว่า ไร่หนึ่งทำได้ดังหลายอย่าง
- ครุอุดม ใช่ ผมเพื่อนกัน เนี่ยคือ ทำให้มีกิน เพื่อสร้างความมั่นคงให้ครัวเรือน 1 วัน 3 มื้อ ไม่ต้องซื้อ 1 สัปดาห์ไม่ต้องซื้อ 1 เดือนไม่ต้องซื้อ 1 ปี 365 วัน ซื้อมนุษย์ที่สุด พึ่งตนเองได้ไหม โดยให้มีกิน สอง ทำให้มีใช้ ทำอย่างไรให้มีใช้
- อ.ศุภพร เก็บออม
- ครุอุดม ใช่ เงินไม่เกี่ยว เงินไม่เกี่ยวเลย ผมไม่เคยพูดเรื่องเงินเลย ทำให้มีใช้ ทำให้มีใช้ก็หมายความว่า อะไรที่เราใช้ในชีวิตประจำวัน ยาสระผม ยาล้างจาน ทำเอง สิ่งเหล่านี้ทำให้มีใช้ให้หมด สนุ่ยยาสีฟัน น้ำยาล้างจานที่เราใช้อยู่ทุกวันทำให้มีใช้ นี่ประจำวัน แล้วเรื่องการเกษตรล่ะ ทำไมต้องวิ่งไปซื้อปุ๋ยที่ตลาด ซื้อยา เราทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยแห้ง ปุ๋ยน้ำ ปุ๋ยชีวภาพ สารสกัดสมุนไพร น้ำส้มควันไม้ ทำให้มีใช้เพื่อการเกษตร นอกจากนี้แล้วผมส่งคน

แต่ไม่สำเร็จนะ แต่ที่เล่าให้ฟังแนวคิด ชื่อเจ้าป้อม ไปอยู่นครหลวงอยู่กับอาจารย์วัดทอง กำนันอะไรเนี่ย ลืมแล้ว สมองไม่ไหวแล้ว ไปเรียนมาตีมีด เอามาตีเคียวอะไรในบ้านเราไม่มี ส่งนายแกละไปเรียนตัดผมเอามา แต่ตัดผมได้ผล แต่เรื่องตีมีดไม่ได้ผล มันไม่สู้ เนี่ยคือ หมายความว่าทำอะไร เราถึงจะมีใช้ เพื่อความสะดวกและไม่ต้องซื้อหา เราก็ทำ ทำของที่ใช้นาอาชีพก็ขี้ ในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ก็ทำคราด ทำจอบ ทำเสียม ทำที่เจาะ ทำอะไรที่ทำได้ คือไอ้วิชาเนี่ยนะ มันเป็นวิชาที่เป็นสาธารณะแล้ว เราพอเรียนรู้กันได้ ถ้าไม่หยุดนิ่งงอมืองอเท้า เรียนรู้กันได้ เพราะฉะนั้น การที่จะไปเรียนรู้ มันไม่ยาก เพราะไม่ใช่วิชาที่หวงแหน วิชาเฉพาะ วิชาที่เขาทำเงินทำทองของภาคธุรกิจเนี่ย เขาหวง เขาปิดบังด้วยชีวิตเขียว เราไม่มีทางแต่เราก็ไม่ต้องไปถึงตรงนั้น การที่จะหมดหนี้หมดสินและอยู่ได้พึ่งตนเองได้อย่างมีความสุขความสบาย ดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขความสบายเนี่ย วิชาสาธารณะแล้วก็เหลือ แต่เขาก็ไม่คิดกันไง สังคมไม่เคยคิด เราก็คิดแล้วก็จัดการ ฉะนั้นการทำอะไรให้มีกิน ทำอย่างไรให้มีใช้ได้แล้ว ทำอย่างไรให้มีหลักประกัน เนี่ย ผมบอกเออ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เนี่ย ผมดีใจ แต่ตั้งเข้าไปวะ ตั้งเข้าไปนะ ปลอ่ยให้คนไม่มีหลักประกัน ลอยตามยถากรรมมามากมาย ฉะนั้นทำอะไรถึงจะมีหลักประกันความมั่นคงในชีวิต นั่นก็คือว่า สิ่งที่จะให้เกิดความมั่นคง นอกจากที่อยู่อาศัย ที่ดิน ที่ทำกิน แล้วก็มีกรออมทรัพย์ ผมออมทรัพย์แปลกๆ นะ ผมมีน้ำเต้าแก่ ผมก็เจาะเขย่าเอาออกหมด ผมแทงห่วยที ผมก็ใส่วันหนึ่งผมก็เก็บ มีเศษสตางค์เท่าไร ผมก็ใส่เข้าไป นี่คือ ออมทรัพย์ ลักษณะออมสินนะในบ้าน พอสิ้นเดือนที ก็คือ ในเรื่องของชั้นตอนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเนี่ย มันดูเหมือนว่าจะทำตามลำดับขั้นอยู่ชัดเจน แต่มันไม่ชัดเจนหรอก มันต้องทำไปพร้อมๆ กัน ผมก็ตั้งกลุ่มขึ้นมาถึง 9 กลุ่มนะ ในหมู่บ้านของผมกลุ่มแรกก็คือ กลุ่มผักปลอดสารพิษ เอาไปขายในโรงงานรองเท้าแพน ซึ่งเป็นโรงงานของคร.เทียม อยู่ในความดูแลของคุณณรงค์ โชควัฒนา สังคมโชคดี สังคมผมนะ ที่ได้คุณณรงค์เจ้าของโรงงานเนี่ยเป็นคนกินมังสวิรัต แล้วก็เห็นสังคมสำคัญ เขาก็อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นคนหนึ่ง ในสังคม เขาไม่ปลอ่ยน้ำเสีย เขาไม่ทำอะไรเลย และเปิดโอกาสให้ผมเนี่ย ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนตำบลเนี่ยนะ เข้าไปมีส่วนร่วมในโรงงานทุกด้าน

อ.สุภาพร

ใจกว้างด้วย

ครูอุดม

อะ ใจกว้างด้วย เพราะฉันผมมีกลุ่มผลิตผักปลอดสารพิษ คุณณรงค์ จัดการเลยเอามาขายในโรงงานเลย ถ้าปลอดสารพิษนะ เอามาขายในโรงงาน หรือผลิตผลต่างๆ ของชุมชนที่ทำในชุมชนเนี่ยเอามาเลย ทำร้านให้ทำที่ให้อาไ้มะม่วงให้อะไรให้ ตั้งบัดนั้นถึงบัดนี้ตั้งแต่ปีพ.ศ.2533 ก็ยังคงอยู่ เดียวนี้ก็ยังมีการผลิตผักปลอดสารพิษ ผมทำเห็ดทำผักอะไรเนี่ย ผมก็ห่อ ผมก็ซั้ง ผมก็เขียนโน่นใส่ไว้ว่าอะไรเท่าไรๆ วางไว้หน้าบ้าน ปีกสองโมงเขามาเขาก็มาเอาไป เย็นถ้าเจอเราเขาก็ให้สตางค์ ถ้าไม่เจอเขาก็เก็บไว้ เราก็ไปเอา เมื่อไหร่เขาก็ให้ เรามีตลาด เรามีผัก กลุ่มผักมีอยากได้ผักก็มาเกิดกลุ่มออมทรัพย์ หลังจากนั้นก็เกิดกลุ่มต่างๆ มากมาย เช่น กลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ กลุ่มศิลปวัฒนธรรม กลุ่มอะไรนี่ก็ไม่ออกแล้ว กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า กลุ่มอะไรก็ไมรู้นะ หลายกลุ่ม เพราะกลุ่มต่างๆ เหล่านี้นอกจากจะรวมกันประกอบอาชีพ หรือทำแล้วเนี่ยมันยังก่อให้เกิดความสัมพันธ์ชุมชน ให้เกิดความรักความสามัคคี เพราะฉะนั้นการออมทรัพย์ ที่อยู่อาศัยที่ทำกิน การออมทรัพย์ การปลูกไม้ป่าเพื่อใช้สอย ปลูกไม้ 4 อย่าง ประโยชน์ ๕ อย่าง ไม้ 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ผมเห็นแล้วนะ พอผมปลูกไม้ป่านะ จำพวกยางนา ตะเคียน ประดู่ มะค่า ชิงชัน ตะแบกอะไรเหล่านี้ไว้ 140 กว่าต้น ได้ปีกว่าๆ เราก็โกรธตัวเองเหมือนกันว่า ทำไมเราเพิ่งคิดได้วะ อายุเท่านี้เพิ่งคิดได้ ปีกว่าๆ มันก็โต มันก็เกิดเป็นป่าน้อยๆ ไอ้สิ่งที่เราเพาะไว้พริกก็ดี อะ ไรก็ดี ส่วนมากหรือไม้ป่าพวกลูกของปาล์มน้ำมัน ลูกของเต่าร้างอย่างนี้ นกมันไปกินนะแล้วมันก็คาบเอามา ไม่ว่าพริกไม่ว่าอะไร มันขึ้นในสวนป่าของผมเนี่ย เต็มไปหมดเลย

อ.สุภาพร

ไม่ต้องปลูกเลย

ครูอุดม

ไม่ต้องปลูกเลย อย่างเนี่ย บอกโธ้อย่างนี้เอง โธ้อย่างนี้ที่พระเจ้าแผ่นดินพูดว่า ปลูกป่า 3 อย่างนี้ ปลูกป่า 3 อย่างนี้อะไร ไม่ใช่สอเลย ไม่ใช่เศรษฐกิจ แล้วก็ไม่ใช่ศิลป ทั้ง 3 อย่างเนี่ยมันได้ประโยชน์ 4 อย่างนอกจากตัวของมันเองแล้วก็คือ ความร่มเย็น บ้านผมเนี่ยถ้าคนที่เอาเงินเป็นตัวตั้งนะ ทำธุรกิจ เอากำไรนะ เขาไปบ้านผมจะบอกว่ารกรุงรังเลย รกไปหมด เขาว่ารกไปหมดก็ได้ยินนะ รกไปหมด อย่างนี้ อยู่ไม่ได้ รกไปหมด ก็แล้วแต่คิดสินะ เพราะงั้นนี้ทำให้มีกิน ทำอย่างไรให้มีกิน ทำอย่างไรให้มีใช้ ทำอย่างไรให้มีหลักประกัน แต่ที่สำคัญที่สุดอีกอันหนึ่งก็คือ ทำอย่างไรจะดำรงชาติพันธุ์ชนเผ่าของเราไว้ให้ได้ เรื่องของชาติพันธุ์ชนเผ่าเนี่ยมันก็คือ มาตุภูมิ อัตลักษณ์ วิถีชีวิต วัฒนธรรมเนี่ย มันจะต้องสืบทอดดำรงรักษาไว้ เพราะมันเนี่ยก็คือ ชาติพันธุ์เนอะ เพราะฉะนั้นต้องรักษา สมัยใหม่เขาพูดว่าให้รักบ้านเกิดอย่างนี้ เป็นต้น ต้องรักษาเอาไว้ ฉะนั้น การที่จะดำรงชาติพันธุ์ไว้ เราก็มาเปรียบเทียบขณะนี้เราเป็นอย่างไร วัฒนธรรมใหม่เข้ามา เราลืมวัฒนธรรมเก่า รู้ทำเหตุอย่างนี้รู้ไหมว่าผลเนี่ยมันจะเกิดอะไรขึ้นกับประเทศไทยในอนาคต ชาติใดที่ลืมวัฒนธรรมที่ดีงามของตัวเองชาตินั้นสิ้นชาติครับ ใช่ไหม เนี่ยเพราะฉะนั้นผมบอกอาจารย์ตำรวจนะ เขียนหลักสูตรให้ครอบคลุม ทำอย่างไรให้มีกินมีใช้มีหลักประกันและดำรงชาติพันธุ์ไว้ให้ได้ ถึงเราจะอยู่ในนี้แต่คนที่เขามีความรู้เนี่ย เขาจะว่าเราหลักสูตรเราไม่บกพร่อง เพราะคนขาดมันลืมวัฒนธรรม โบราณบอกว่าวัวลืมนะ ไปแล้ว ผมมีนิทานอยู่เรื่องหนึ่งเรื่องการรักษาเผ่าพันธุ์ นิทานเรื่องเหยี่ยว เมื่อก่อนเหยี่ยว มันร้องเพราะมาก เสียงของเหยี่ยวที่ร้องเนี่ยสะกิดให้สัตว์ที่เป็นอาหาร นก หนู ปลาเนี่ย ของเหยี่ยวถูกจับ ถูกไก่ เนี่ยคะลิง งู ลิงตัว ไม่นี่ เหยี่ยวก็ร่อนลงมาเฉี่ยวเอาไปกิน ก็อุดมสมบูรณ์ ต่อมาเหยี่ยวไปชอบเสียงร้องของสัตว์ชนิดหนึ่ง จำไม่ได้เนาะ มันก็เอ๊ยเสียงนี้เพราะ มันก็หัดร้องเสียงอย่างสัตว์ตัวนั้น สัตว์ตัวนั้นคงจะมีอิทธิพลมากนะ มันร้องอย่างทำอย่างสัตว์ตัวนั้น มันร้อง มันพยายามเท่าไรๆ มันก็ไม่ได้ ในที่สุดไม่เอาแล้ว กลับไปร้องเสียงเดิมของเราดีกว่า อนิจจา มันก็ลืมเสียงร้องของมันแล้วว่าเป็นอย่างไร ตั้งแต่นั้นต่อมาเหยี่ยวก็เลยอยู่ไม่ได้ เพราะไม่มีอาหารกิน บินไปที่ไหนเงาของตนเองก็ไล่เหยี่ยวไปหมด เสรีเลย คนเรากำลังลืมวัฒนธรรมของตัวเองที่มีความสุข ควรจะดำเนินชีวิตอย่างที่เราควรจะเป็นบนพื้นฐานวิถีชีวิตของสังคมไทยดั้งเดิม เพื่อให้รอดพ้นจากภัยวิกฤติต่างๆ ที่เกิดขึ้นมากมาย ให้ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของเรายังยืน เป็นอยู่ได้ แต่เราลืม เห็นไหม เหมือนนิทานเรื่องนี้ เพราะฉะนั้น เรื่องของการดำรงชาติพันธุ์ชนเผ่า ที่แรกอาจารย์ตำรวจจะไม่เอาเลย อะไรวะ ชาติพันธุ์ ก็พูดกัน สิ่งที่ผมพูดมาเมื่อปีพ.ศ.2545 ยิ่งพูดกันหนาปากแทบจะไม่ต้องพูดอะไรแล้ว เขารู้กันหมดแล้ว เพราะฉะนั้นที่อาจารย์บุญเลิศบังคับผมให้รับงานอาจารย์

อ.สุภาพร

ถ้าในลักษณะที่เรา เราคุ้นเคยได้ไหมคะ เรียนรู้คนอื่นด้วยเหมือนเหยี่ยว เรียนรู้เสียงของคนอื่นด้วย ขณะเดียวกันเสียงเราก็ยังมีอยู่

ครูอุดม

อาจารย์ครับ คนหนึ่งอยู่บนต้นไม้ขมมะขม มะขมกำลังสุกก็เข้าไป มะขมก็ร่วงลงที่พื้น เราเป็นคนอยู่ข้างล่างเก็บมะขม อาจารย์จะเก็บอย่างไร

อ.สุภาพร

เก็บมะขมเก็บอย่างไร หมายถึงวิธีการหรือคะ

ครูอุดม

ความคิดของอาจารย์จะเก็บมะขมอย่างไร

อ.รัชชัย

ก้มลง หยิบ หยิบ หยิบ

ครูอุดม

จะเก็บทุกเม็ดเลยหรือ

อ.สุภาพร

ไม่ค่ะ จะเอาถุงมารองรับ

ครูอุดม

จะหยิบทุกเม็ดเลยหรืออาจารย์

อ.สุภาพร

ไม่ค่ะ เก็บที่มันไม่แตก ไม่เสียหายในเบื้องต้น

ครูอุดม

นั่นแหละ เราต้องเลือกเก็บมะขมที่ร่วงลงมานั้น เฉพาะเม็ดดี

- อ.สุภาพร เรียนรู้คนอื่นได้ แต่สิ่งที่ศึกษา
- ครูอุคม ไข่ เนี่ยมันเป็นอย่างนั้น เพราะฉะนั้น มันเป็นเรื่องที่ถ้าไม่มีศูนย์เรียนรู้ในชุมชน ไม่มีโอกาสถ่ายเท ไม่มีโอกาสเลือกเก็บ อาจารย์ก็ว่าฟังคนโง่ๆ คนหนึ่ง อาจารย์ก็ได้รู้ความคิด ผมก็ได้รู้งานของอาจารย์ น้ำดังใหญ่ ผมน้ำดังเล็ก เชื่อมต่อกันเห็นไหม สังคมก็พาไปได้ แต่สังคมที่ต่างคนต่างอยู่ น้ำคนละถัง อีกถังหนึ่งเต็ม แต่อีกถังหนึ่งไม่มีน้ำ เหมือนกับส้วปชีวิตที่ออกมา เราเห็นอยู่ นั่นคือ สังคมที่ไม่มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ผมเน้นตรงนี้นะ ฉะนั้นผมจึงเขียนด้วยหมึก ถ้าอาจารย์ต้องการผมอยากจะทำให้ ไม่ต้อง Xerox อะไรหรอกครับ เพราะฉะนั้นการที่จะแก้ปัญหาให้หลุดพ้นจากหนี้สินเนี่ย ก็เป็นหัวใจของการทำวิจัยหรือโครงการวิจัยของอาจารย์นะ ถ้าคิดผิดก็ขออนุญาตด้วย
- อ.สุภาพร คิดถูก
- ครูอุคม ฉะนั้นผมก็ค่อนข้างจะละเอียดคิดหนึ่งในเรื่องทำอะไร เราพูดกันหรือยัง ยังนะ
- อ.สาวตรี ยังค่ะ ยังไม่ได้ลงรายละเอียดค่ะ
- ครูอุคม เพราะฉะนั้นที่เราบอกว่า กระบวนการเรียนรู้ ทำอย่างไรให้มีกิน ทำอย่างไรให้มีใช้ ทำอย่างไรให้มีหลักประกัน ทำอย่างไรจึงจะดำรงชาติพันธุ์ไว้ได้ นี่มันก็ครอบคลุม (หยุดพัก เสียบปลั๊กไฟ ชาร์ตแบตเตอรี่) คุยถึงไหนแล้วอาจารย์
- อ.รัชชัย ถึงการดำรงชาติพันธุ์จริงๆ ครูก็ได้พูดถึงทำอย่างไรไปแล้วบ้าง ในส่วนของที่ครูพูดถึงในส่วนของเกษตรกรรม การดำรงชีวิตเป็นอย่างไรเพราะเขาไม่วางแผนอย่างนี้ แต่ผมอยากให้ครูชี้ชัดลงไปตรงนี้ ชี้ชัดในสิ่งที่ครูจะพูดต่อไป กระบวนการทำอย่างไร
- อ.สุภาพร กระบวนการทำอย่างไรให้เกิดการแก้ไขปัญหาลงสู่การปฏิบัติ
- ครูอุคม คือทำอย่างไรไข่ไหม
- อ.รัชชัย ที่นี้อีกนิดหนึ่งครับครู พอติครูพูดถึงการพึ่งตนเองแล้ว ก็จบแล้วในเรื่องของกระบวนการการพึ่งตนเอง ถ้าครูจะพูดในเรื่องของการพึ่งพากันเองในชุมชนตักนิดหนึ่งหรือว่าความรู้คู่คุณธรรมตักนิดหนึ่งผมว่าครบถ้วนแล้วครับ จะได้ค่อยๆ
- ครูอุคม เรื่องของการพึ่งพากันเองในชุมชน (หยุดพักเปลี่ยนเทปและพักดื่มน้ำ)
- อ.รัชชัย ขอลาครูนอกเรื่องนิดหนึ่งนะ อาจจะเป็นคำตอบหลายๆ คนในพื้นที่อยุธยาที่ครูอยู่เนี่ยนะครับ ที่ครูสัมผัสด้วยเนี่ย เขามีอัตลักษณ์ เขามีลักษณะเด่น ข้อจำกัดอย่างไรที่เขาจะสามารถสู้กับปัญหาหนี้สินได้ครับ เป็นภาพรวมนะครับ
- ครูอุคม ถ้าอาจารย์ถามทั้งจังหวัดเนี่ยนะ ผมเป็นผู้เนี่ยนะ ไม่มีหน้าที่แล้วก็ความจำเป็นที่จะทำอย่างนั้นแต่เนื่องจากที่ผมตะลอนๆ ไปเนี่ย แล้วก็รับรู้ปัญหาเนี่ยนะ ขณะเดียวกันก็รู้ตัวเขาด้วย คนอยุธยาเนี่ยบอกว่า ถ้าอยุธยาไม่ล่มเนี่ย ผมเป็นคนเมืองหลวงนะคุณ เพราะฉะนั้นคนเมืองหลวงของอยุธยาเนี่ย มันดันดำรงระบบศักดินาเลยนะ ดันดำรงเลยเพราะว่ามันเป็นเมืองหลวงมาตั้ง 417 ปี
- อ.รัชชัย มากกว่ารัตนโกสินทร์
- ครูอุคม เออ เพราะฉะนั้นเนี่ยนะ ไร่ระบบนี้มันแฝงอยู่มันจะเป็นจุดอ่อน แล้วก็ความอุดมสมบูรณ์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เป็นราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยามีที่ราบเหมาะในการทำข้าว เขาถึงบอกว่าเป็นอู่ข้าวอู่น้ำปัจจัยสี่สิ่งแวดล้อมอย่างนี้ มันเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการปฏิบัติ อาชีพของคนอยุธยา เพราะฉะนั้นคนอยุธยาเนี่ย มันอยู่ในสิ่งแวดล้อมอย่างนี้ อยุธยาไม่มีภูเขานะ ไม่มีป่าไม้นะ ฉันผมปรารถนาตัวเองอยู่เสมอว่าความมั่นคงของชีวิต หลักประกันพูดเรื่องป่าไม้ภูเขาแหล่งกำเนิดอาหาร โดยธรรมชาติที่ไร คนร้องก็ทุกที คนไม่เข้าใจ เพราะอยุธยาไม่มีป่า ไม่มีภูเขา แล้วเราจะไปกระตุ้นให้เขาคิดถึงป่าถึงภูเขา ถึงธรรมชาติเหล่านั้นะยากมากครับ เพราะฉะนั้นไอ้สิ่งนี้มันเป็นปัจจัยแล้วกันนะ แล้วก็ความอุดมสมบูรณ์ ทั้งความอุดมสมบูรณ์

- แล้วความไม่มี ไม่เห็นไม่รู้ แล้วก็ระบบศักดินา ใช้อะไรต่างๆ เหล่านี้มันทำให้คนอยุธยา มีลักษณะที่แตกต่างจากคนอื่น อาจารย์เชื้อ โหม คนอยุธยาที่กินน้ำแข็งแล้วเคี้ยวๆ กลั้วๆ เลย เคี้ยวกลั้วๆ เนี่ย ไอ้คนนี่คนอยุธยา ไม่รู้แต่เคี้ยวน้ำแข็งอย่างนี้เป็นต้น แล้วคนอยุธยาที่แท้จริง เคี้ยวนี้ตั้งแต่บางปะอิน ไรชนะ เสนาอะไร อุดสาหกรรมมันเกิดขึ้นมันทำให้คนทุกภาคของประเทศเข้ามาอยู่ที่อยุธยา ก็รู้ดีกว่าไอ้คนนี่ คนอยุธยาเกิดอยุธยาแต่คนนี่ไม่ใช่ ก็ถามเขาว่าอยู่จังหวัดไหน คนเขาก็บอกจังหวัดไช้โหม กรียาท่าทางก็รู้ แต่คนอยุธยาที่แท้จริงเนี่ยจะบอกว่าคนอยุธยา แต่ถ้าคนใหม่มาจากที่อื่นบอกว่า อยู่ที่ไหน อยู่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เขาจะพูดเต็มเลยเพราะเขาเป็นคนใหม่ ไอ้ไม่รู้เลยมีมาใหม่ ถ้าตอบว่าอยู่อยุธยา ไช้ เกิดที่อยุธยา เพราะฉะนั้นเอกลักษณ์ก็ดี ลักษณะก็ดีของคนอยุธยานี้มีลักษณะอย่างนี้
- อ.ศุภพร เคี้ยวน้ำแข็ง
- อ.สาวิตรี มีลักษณะเป็นผู้นำ
- ครูอุดม มีลักษณะเป็นผู้นำ เป็นตัวของตัวเอง มีความอุดมสมบูรณ์สบายเฉื่อยชา ไม่ค่อยจะกระตือรือร้นอะไร เพราะความสมบูรณ์ มันแตกต่างจากคนอื่นมากนัก รู้ว่ากินกินหมดอย่างเนี่ย แต่คนอยุธยาไม่กินก็แปลกดีเนอะ ไม่รู้เป็นอย่างไร เนี่ยอาจารย์มีอะไรอีก
- อ.ซัชชัย ไม่มีอะไรครับ คุณต่อได้เลยครับ กำลังเข้าประเด็นตรงนี้แหละครับครู กระดาษแผ่นนี้แหละครับครู
- อ.ศุภพร การพึ่งพาตนเอง
- อ.ซัชชัย เรื่องนั้นจบไปแล้ว การพึ่งพาตนเองครูพูดไปแล้ว ผมก็เลย
- ครูอุดม ก็เรื่องของอย่างไรไช้โหม
- อ.ซัชชัย ไม่ครับ ครูช่วยเสริมในเรื่องของการพึ่งพาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างไรบ้าง ครูช่วยพูดตรงนี้นิดหนึ่งครับ ผมจะได้สรุปตรงนี้ให้จบไปเลย
- ครูอุดม อะไรนะ เรื่องการพึ่งพาตนเองในชุมชนกับอะไร
- อ.ซัชชัย แล้วที่ว่าการเราจะต้องมีคุณธรรม ความรู้คู่คุณธรรม ตรงนี้นิดเดียวเท่านั้นสักนาทีสองนาที
- ครูอุดม จันผมขอทบทวนการพึ่งตนเองอีกนิดหนึ่ง เพราะการพึ่งตนเอง การพึ่งพากันเองในชุมชนมันมีขั้นตอน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกำหนดขั้นตอนและกิจกรรมเอาไว้ดังนี้ว่า การพึ่งพากันเองในชุมชน คือ จากสมาชิกของชุมชนที่พึ่งตนเองได้แล้ว มารวมกลุ่มหรือองค์กรเกิดขึ้น รวมกลุ่มกันนะ ถ้าไม่ผ่านกระบวนการขั้นที่ 1 คือ การพึ่งตนเองได้ แล้วมารวมกลุ่ม เขาเรียกว่ากลุ่ม แล้วก็ล้ม เพราะแต่ละคนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มเนี่ย ได้แต่แบมือ เพราะเขาพึ่งตนเองไม่ได้ เพราะฉะนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวต้องมีขั้นตอนให้เศรษฐกิจพอเพียงต้องมีขั้นตอน เมื่อพูดถึงตนเองได้แล้วก็มารวมกลุ่มกันเป็นขั้นที่สอง รวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมที่จำเป็นที่ทุกคนคนเดียวไม่ได้ มันเสี่ยงต่อการขาดทุน แล้วมันก็ยาก 6 ประการคือ 1) เรื่องการผลิต 2) เรื่องการจำหน่าย 3) การเป็นอยู่ 4) เรื่องของสวัสดิการ 5) เรื่องการศึกษา 6) เรื่องการศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี 6 กิจกรรมนี้ถือว่าเป็นกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับชีวิตของชุมชนนะ หนึ่งในเศรษฐกิจพอเพียงเนอะ ไม่ได้พูดถึงเงินเลย หนึ่งใน การผลิต สอง การจำหน่ายหรือการตลาด สาม การเป็นอยู่ กระทบน้ำปลา ตามวิถีชีวิตนะ สี่ การสวัสดิการ ให้อยู่ได้ก่อน แล้วก็ไปเพิ่มเติมการศึกษา แล้วก็ศาสนาและวัฒนธรรม ประเพณี 6 อย่างนี้ไม่ใช่ทำทีละอย่าง เหมือนเกลียวเชือก เพราะฉะนั้นชุมชนก็จะเข้มแข็งด้วยการพึ่งพากันเองในชุมชน การผลิตไม่ต้องขนรถไปขายที่อื่นในชุมชน การผลิต กระบวนการผลิตแน่นอน การจำหน่ายคือ การตลาด การเป็นอยู่ มาร่วมกันทำเพื่อความอยู่ การสวัสดิการแน่นอนที่สุดต้องมีสวัสดิการอย่างน้อยก็มีกองทุนเป็นสวัสดิการ จัดสวัสดิการตั้งแต่เกิดจนตาย การศึกษาแน่นอนที่สุดในชุมชนต้องมีการศึกษา แล้วก็การศาสนาและวัฒนธรรมเป็นหลักยึดเหนี่ยวนี้คือ คุณธรรม เห็นไหม นี่คือนาน นี่คือนคน ความรู้คุณธรรม มันจะเป็นองค์รวมไม่แยกออกจากกัน เพราะฉะนั้นในเรื่องของการพึ่งพากันเองในชุมชน

คือ การรวมกลุ่ม แล้วก็ต้องเป็นขั้นสุดท้ายที่สามคือ เอากลุ่มไปเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกัน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ให้ชุมชนเข้มแข็ง เพราะฉะนั้น การจะโยงเครือข่ายผมจะพูดทีหลังนะ แต่พูดคร่าวๆ ว่าคำว่าเครือข่าย ถ้าเราไม่ใหม่จนเกินไปนะ ผมบอกว่าเครือข่ายเนี่ยะพวกเราแปลว่า เพื่อน เครือข่ายแปลว่าเพื่อน ได้เรียกว่าเกลอ เกลอเขา เกลอเล เออเนะ เพราะฉะนั้นเครือข่ายแปลว่าเพื่อน การที่เรามีเพื่อนเนี่ยดีไหมละ ดี หัวใจของเครือข่ายคือ เพื่อน คือ การแบ่งปัน นี่ผมจะพูดรายละเอียดทีหลังนะ อะไรอีกละอาจารย์

อ.ศุภพร

ข้อที่ 3 ค่ะ เมื่อกี้อาจารย์บอกว่าเอาเครือข่ายมารวมกัน

ครูอุดม

อิม ชั้นที่ 3 แล้ว หนึ่ง ฟังตนเอง สร้างความมั่นคงทางอาหารให้ครัวเรือน สอง คือ รวมกลุ่มเป็นองค์กร ทำกิจกรรม 6 ประการ ชั้นที่ 3 คือ เชื่อมโยงเครือข่ายข้างนอกและใน ในและนอก เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ที่นี้การเชื่อมโยงเครือข่ายในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเนี่ย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ท่านเน้นสองสถาบัน คือ น้ำมันกับการเงิน ธนาคาร แต่ว่าผมอยากให้ทุกคนเนี่ย ไม่เน้นจุดหนึ่งจุดใดนะ ไม่ใช่ด้าน แต่ว่ากลัวว่าจะลืมนิธิหรือภาคเอกชน ภาครัฐ ไปเสีย

อ.ชัชชัย

วัด บวร

อ.ศุภพร

หลัก บวร บ้าน วัด โรงเรียน

ครูอุดม

อิม เพราะว่าถ้าไปหลงแต่ทุนกับพลังงานเนี่ย มันจะทำให้มุ่งไปสู่ธุรกิจและสังคมทุนนิยมเนอะ เนี่ย ให้ความสำคัญก่อนเนี่ย ผมก็โดนกับตัวเองว่า ผมไปคุยกับเกษตรกรหรือใครๆ เนี่ย เขาฟังไม่รู้ แต่เขาก็ไม่ถาม ก็เลยไม่รู้กันใหญ่เนอะ บอกแล้วว่าชีวิตที่เคยชินแบบนั้นนะเป็นตัวครอบงำ เขาก็ไม่สามารถที่จะคิดออกนอกกรอบมาได้ อันนี้เดี๋ยวผมจะพูด อะไรอีกของอาจารย์ลืมนะแล้ว

อ.ชัชชัย

หมดแล้วครับ อันนี้ก็เป็นของครูแล้ว

ครูอุดม

ในข้อ 2 ว่าทำอะไรจึงจะให้หลุดพ้นจากการเป็นหนี้สินได้ อย่างนี้ ยังไงดี อาจารย์ ผมไม่รู้จะบอกอย่างไร ใครๆ ก็รู้กันอยู่ ใครๆ ก็รู้ เป็นหนี้เพราะว่ารายได้ไม่พอรายจ่าย แล้วบางคนก็ว่าถ้าเป็นหนี้ต้องลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ขยายโอกาส ก็รู้ๆ กันอยู่เนี่ย ก็พยายามชี้แจงบอกเล่า ให้เกษตรกรที่มีหนี้สินฟังเนอะ หน่วยงานรทส.ก็ดี กองทุนฟื้นฟูก็ดี สป.กษ.ก็ดี เอามาให้ผมให้ศูนย์ปราชญ์เนี่ยนะจัดอบรม รุ่นแล้ว รุ่นเล่า สามสิบ สี่สิบรุ่น เขาก็ไม่ยอมฟังหรือก่อกวน เพราะเขารู้ว่าเป็นอย่างนี้ เหตุที่เขาไม่ยอมฟัง เพราะเขาเห็นว่าเขารู้แล้ว แต่ที่จริงแล้วนะ เขาถูกครอบงำทางความคิด เพราะเขามีแบบแผนชีวิตที่เคยชิน ที่ชินชา อยู่กับสังคมอย่างนี้ สี่ห้าสิบปี เพราะฉะนั้นไอ้กระบวนทัศน์ หลักคิดว่าวิถีคิดของเขา กรอบทางความคิดของเขาเนี่ย มันก็อยู่ในกรอบตรงเนี่ย เพราะฉะนั้น เราไปพูดให้เขาคิดนอกกรอบเนี่ย เขาก็ทำไม่ต้องไปคิดนอกกรอบ อย่างนี้ก็ถูกแล้ว จันทะบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวใช้คำว่า รักษาความสัตย์และความจริงใจต่อตนเองที่จะประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ประ โยชน์และเป็นธรรม แหม ในหลวงนี่ฉลาดจริงๆ คำว่า เป็นประโยชน์และเป็นธรรมเนี่ย มันครอบคลุมทั้งเหตุผล ครอบคลุมทั้งความคิดความชั่วทั้งหมดเลย ไม่หลุดไปได้เลย ไม่มีสิ่งที่ทำแล้วเป็นประโยชน์ชั่วเลย คิดดูเถอะ เพราะฉะนั้นสิ่งที่ประ โยชน์และเป็นธรรม ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวใช้ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเนี่ย เข็มจริง ๆ นะ สิ่งที่เป็นประ โยชน์และเป็นธรรม มันจะเป็นสิ่งที่ได้ไม่หมด ไม่ได้เลยนะ สิ่งที่ไม่ได้ไม่ได้เนี่ยด้วยเหตุที่เขาครอบ ถูกครอบคลุม แต่ว่าวัฒนธรรมใหม่ หรือจะว่าโครงสร้างสังคม นโยบายภาครัฐ หรือจะว่ากระแสหรืออะไรก็ตามแต่ มันก็ทำให้กระบวนทัศน์คือ หลักคิด วิถีคิดของเขาอยู่ในกรอบ กรอบก็คือ กติกา มีผู้รู้บอกไว้ว่า ฟาล์วเป็นกติกา แต่ถ้าเล่นบาสเกตบอล เล่นฟุตบอลเอามือไปถูกฟาล์ว แต่ถ้าเล่นอย่างอื่น ทำอย่างนี้ฟาล์ว คำว่าฟาล์ว คำเดียวกัน แต่ว่าความหมายไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นในยุคนี้ก็เช่นเดียวกัน ความหมายของคำ มันให้ความหมายเฉพาะ ทั้งๆ ที่สิ่งที่เราเคยใช้ เคยเรียกมา แต่พอถึงยุคนี้มันมีความหมายต่างออกไป เพราะฉะนั้นคนที่เข้าใจแต่ตัวพยัญชนะ ไม่เข้าใจอรรถหรือความหมายย่อมไม่เข้าใจ เพราะอยู่ในกรอบแล้วไม่เข้าใจในสิ่ง

นี้ เพราะฉะนั้น เราจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องแก้ปัญหาความยากจนอย่างน้อย 2 ประการ หนึ่ง คือ การจัดการความคิดของเกษตรกร ให้คิดออกนอกกรอบให้ได้

อ.รัชชัย

ใช้คำว่าคิดจากระบบที่เขาเคยคิดเดิมๆ ได้ไหม

ครูอุดม

ก็ใช่

อ.รัชชัย

ครับ

ครูอุดม

นอกกรอบเดิมๆ ที่ครอบเขาอยู่เนี่ยให้ได้ เพราะฉะนั้นไอ้กระบวนการที่คนเดิมนี้แหละมันก็ครอบงำความคิดใหม่ เพราะฉะนั้นพูดง่ายๆ ว่าให้คิดใหม่ ให้เขาออกนอกกรอบคิดใหม่ ต้องให้เขาเห็นนะว่า เขาอยู่ในกรอบเนี่ย

อ.ศุภพร

เขาถูก set up โดยสถานการณ์หรือเปล่า โครงสร้างของสังคม

ครูอุดม

ผมไม่รู้ set up แปลว่าอะไร

อ.ศุภพร

ตั้งมันขึ้นมา เหมือนกับดูดวง มอมเมาโดยวิธีการของอะไรก็แล้วแต่ของคนที่จะมาเอาผลประโยชน์ เช่น เขาอยากขายของให้เรา อยากขายรถให้เราเพราะรู้ว่าเราชอบอะไรก็ทำอย่างที่เราชอบ

ครูอุดม

อาจารย์

อ.ศุภพร

ปิดกั้นก่อนไหม

ครูอุดม

ไม่เป็นไร เดี่ยวค่อยคุยกันทีหลัง เพราะฉะนั้นเราจะทำ 2 ประการ นั่นก็คือ การจัดการความคิดของเกษตรกร สองคือ จัดการกับพฤติกรรม คือ จัดการกับคน คือ จัดการกับพฤติกรรมของเกษตรกร จัดการสองอย่างให้ครอบคลุมปัญหาให้หมดเลย ต้องจัดการสองอย่างนี้ให้ได้ เพราะฉะนั้น การจัดการทางความคิด มันก็ต้องกระตุ้นให้เขาคิดออกนอกกรอบให้ได้ โดยให้เขาเห็นว่าเขาถูกครอบงำอยู่ แล้วกระตุ้นให้เขาออกนอกเอง ให้มีหลักคิด วิธีคิดใหม่ให้ได้ ก็ยากอยู่นะ แต่ถ้าไม่ทำสิ่งที่ยากนี้ ผมว่าไม่มีทาง คนเราจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหนึ่งไปสู่พฤติกรรมหนึ่งได้เนี่ย มันจะต้องเปลี่ยนหลักคิด แนวคิด วิธีคิดก่อนนะ เพราะฉะนั้น ที่ว่าการสอน การศึกษาสอนให้คนทำดีนั้น ผมถึงบอกว่า เกือบสูญเปล่าเนอะ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวใช้คำว่า ระเบิดจากข้างใน เพราะฉะนั้น ปลุกป่าในใจคนก่อนนะ ปลุกป่า อย่างนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้นผมถึงว่าปัญหาหลักๆ แก่นแกนของปัญหาจริงๆ นั้นอยู่ที่ความคิดและหลักคิด กระบวนการคิดของเกษตรกรที่คงเดิมอยู่ในกรอบที่ครอบงำ ต้องแก้ เพราะฉะนั้นจะเขียนหลักสูตรคือ ให้มีเนื้อหาอย่างไรให้ครอบคลุมแก่นแกนของปัญหาให้ได้ เพราะฉะนั้น ที่ผ่านการอบรมมาแต่ละครั้ง หนึ่งวันผ่านไปก็สำรวจความบกพร่อง หนึ่งรุ่นผ่านไปก็สำรวจว่าปรับที่ไหนอย่างไรให้เป็นไป

อ.ศุภพร

การประเมินใช้ไหมคะ

ครูอุดม

ประเมิน มีการประเมิน

กฤษณะ

กรอบอันนั้นจริงๆ แล้วอาจารย์จะบอกว่า กระบวนการที่ใส่กรอบให้เกษตรกรนะ คือ กระบวนการที่อาจจะบกพร่องหรือมีปัญหาใช้ไหมครับ เช่น ในกระบวนการใส่ความคิดของเกษตรกรเนี่ย มาจากกระบวนการที่ส่งเสริม การให้ความรู้ โดยภาครัฐเองหรือระบบการศึกษาที่อาจจะไม่รู้ตัวว่ากรอบนั้นเนี่ย กระบวนการนั้นนะ มันสร้างกรอบที่ผิด ไม่ใช่ว่าใครผิดนะ แต่ว่าการไปใส่กรอบ คนไปใส่กรอบ โดยระบบ ตั้งแต่ระบบการศึกษาที่รัฐหวังดี อย่างเช่น การส่งเสริมจากภาครัฐการเองอะไรอย่างเนี่ย หมายถึงว่าอาจารย์ว่าต้องแก้ตรงนั้นด้วยใช้ไหม หรือเปล่าครับ

ครูอุดม

ไม่ใช่คือ กรอบตัวนี้นะ มันเหมือนเป็นโคยอึดโนมัตติ เพราะนโยบายที่ดีโครงสร้างทางสังคมที่ดีมันเอาเปรียบผมยกตัวอย่างนิดหนึ่งนะ ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมเนี่ยเอารัดเอาเปรียบเกษตรกร เพราะว่าภาคอุตสาหกรรมเนี่ยก็ต้องเอากำไร ภาคธุรกิจเอากำไร ภาคอุตสาหกรรมก็จ่ายค่าแรงให้พนักงานงานอยู่ได้ ไม่หนีออก พนักงานก็ได้รับเงิน ทำงานพอที่โรงงานไม่ไล่ออก ฉะนั้นมันก็เป็นเหตุให้อุตสาหกรรมเอากำไรที่ผลผลิต

มันต่ำ ที่นี้ภาคธุรกิจการค้าเนี่ยก็เหมือนกับ เชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรมว่า มึงอย่าขายของให้แพงนะ ประเดี๋ยวเขาคำรงชีวิตอยู่ไม่ได้ มันแพง เมื่อไม่พอใช้ขายก็จะมาเรียกร้องค่าแรงขึ้นไปอีก จั๊นก็ขายให้พอ หายใจได้อีกเฮือกหนึ่ง แล้วอยู่ได้ ภาคธุรกิจทำอะไรให้เป็นอย่างนี้ก็คือ ไปกคราคาผลผลิตของเกษตรกร ลงให้เกษตรกรอยู่ได้ เขามีกำไร เพราะฉะนั้นภาคเกษตรกรก็อยู่ได้ถ้าภัยพิบัติไม่มี แมลงศัตรูพืช โรคพืชไม่ กวน เขาอยู่ได้แต่ถ้าปีใดเดี๋ยวนีปรากฏว่า 3 ปี 4 ปี มีครั้ง เกษตรกรก็ทนอยู่เรื่อย อีกปีหนึ่งอีกครั้งนะ เพราะฉะนั้นไอ้เหตุการณ์อย่างเนี่ย มันก็เป็นวิถีชีวิตจะเป็น โครงสร้างทางสังคม หรือจะเป็นนโยบายของรัฐ เกษตรกรเขาไม่รู้หรือกรับ เขาไม่รู้ตัว ภาครัฐก็มีเจตนาดีที่จะทำให้ผลผลิตสูง ให้มีอาหารพอเพียงไปเลี้ยงผู้ อคอยากหรือพลโลก แต่มันมีปัญหาแฝงอยู่ เกษตรกรก็กลายเป็นผู้รับจ้างผลิตอาหารบนพื้นที่ดินของตนเอง และกระทำทุกอย่างตามที่ตลาดกำหนด การค้ากำหนด ภาคอุตสาหกรรมกำหนด ผลผลิตตกต่ำ ราคา ต่ำ แต่ขณะที่สิ่งอุปโภคบริโภคออกมาจากโรงงานอุตสาหกรรมราคาสูง เพราะฉะนั้นปีที่เกษตรกรทำเงิน ไม่ได้ก็ต้องไปกู้หนี้ยืมสินเขามาเพื่อกินเพื่ออยู่ เพื่อบริโภคแล้วซ้ำเล่า หนี้สินก็หมักหมมอยู่อย่างนี้ เพราะฉะนั้นไอ้สิ่งต่างๆ เหล่านี้ไม่มีใครผิด รัฐก็เจตนาดี โครงสร้างของสังคมก็ให้ภาคธุรกิจ ภาคอุตสาหกรรม ภาคราชการอยู่ได้ แต่มันมีผลกระทบ อาจารย์ครับ ผมมีอันนี้ะจากสมองนะ ผมไม่เคย ไปลอกเลียนแบบใคร (แจกเอกสารให้คณะนักวิจัย) อันนี้มันเป็นการเกษตรที่ทำลายสิ่งแวดล้อมอาจารย์ มัน เป็นอย่างนี้ สิ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพูดว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีเป้าหมายอยู่ที่ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ต้องสมดุล มันคงและยั่งยืน เพราะฉะนั้นเมื่อชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และ วัฒนธรรมเนี่ย มันกำลังถูกทำลาย อาจารย์ เราจะไปโทษตรงนี้ๆ ย่อมไม่ได้ นี่ผมกำลังพูดถึงสิ่งที่มันเป็น ผลกระทบ นี่การศึกษาไม่รู้ไปไหนนะ คือ เราทำดีทุกอย่าง ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูง การประเมินผล ถูกต้อง มีความสำเร็จ แต่ผลกระทบ Impact เนี่ย มันเกิดขึ้นหลังจากการกระทำทุกอย่าง เพราะฉะนั้นไอ้ ผลกระทบนี้แหละ มันทำให้ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย (แจกเอกสารให้นักวิจัย) อันนี้ทางการศึกษารับ เพราะฉะนั้นไอ้สิ่งเหล่านี้มันเป็นตัวที่ทำให้เกิดตัวครอบงำ ถ้าพูดถึง 4 เสาหลักของชาติเนี่ย เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองและการศึกษา สีตัวเนี่ยมันเป็นตัวกำหนดใหญ่ แล้วก็มันเกิดให้เกิดครอบงำ เราไม่ได้ ปฏิเสธนะว่าเราไม่ได้ แต่ว่าไอ้กระแส ไอ้ความเป็นไป ไอ้ผลกระทบเนี่ย มันเกิดอย่างนี้ ทำให้เขาอยู่ในกรอบ นี่เจยหน้าก็เห็นเขาทำอย่างนี้ ช้างขวาก็ทำอย่างนี้ ก็ไม่เห็นว่ามันจะเป็นปัญหา หรือว่าไม่เป็นธรรม ไม่เป็น ประโยชน์ มันเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรมทั้งหมดในความคิดของเขาที่อยู่ในกรอบ แต่เราบอกว่า การที่เราจะสะสมทรัพย์สินจากคนที่ยากจน เอาไรด์เอาเปรียบคนจนมาเก็บไว้ มากมายจนใช้ชาติเดียวไม่หมด มันไม่เป็นธรรมนะ เขาก็ว่าถูกทำของถูกๆ ใช้ปัญญาของถูกๆ สะสมเอง ใครก็ทำอย่างเนี่ย แล้วมึงจะว่าไม่เป็น ประโยชน์ไม่เป็นธรรมได้อย่างไร เพราะฉะนั้นการไม่เห็นปัญหา ไม่เห็นไอ้ตัวเนี่ย มันเป็นการบ่นนะอาจารย์ ที่นี้จะทำอย่างไรให้เขาทะลุกรอบออกมาให้ได้ พอทะลุกรอบได้ไอ้กระบวนทัศน์ของมันได้แล้วเนี่ย เขาก็จะ เห็นว่า คนไทยทุกคนจะต้องได้รับการศึกษาโดยทั่วถึงกัน คนไทยทุกคนจะต้องได้รับการรักษาพยาบาล ทั่วถึงกัน คนไทยทุกคนต้องมีต้องกินอิ่ม คนไทยทุกคนต้องได้รับการดูแล ไม่มีสองมาตรฐานราชการเท่านี้ มีเงินเท่านี้ ให้เท่านี้ เพิ่มเท่านี้ แต่ชาวนาเกษตรกรชนชั้นกรรมาชีพหรือเปล่าว่าเขาเป็นอย่างไร คนจนไม่มี สิทธิเรียน คนจนไม่มีสิทธิที่จะเข้าถึงการรักษาพยาบาลต่อไปนี้อย่างแน่นอน แล้วมันเป็นอย่างนี้ มันเป็น กรอบใหม่ ให้เขาคิดอย่างไร เขาคิดได้แล้ว เขาบอกว่าไอ้ะ เราคนจน ไม่มีสิทธิได้เรียน เขาอยู่ในกรอบแล้ว เพราะฉะนั้นเขาก็ยอมรับใจ

อ.ศุภพร
ครูอุดม

ยอมรับสภาพ

ยอมรับงาน เพราะฉะนั้นในฐานะที่เรามองเห็น ไอ้สิ่งต่างๆ เหล่านี้ที่เกิดขึ้นกับสังคมนับวันก็จะหนักขึ้นเราจะ ทำอย่างไรจึงจะชะลอรั้ง ให้ทุกคนอยู่ในศักดิ์ศรี เสรีภาพ หรือสิทธิขั้นต้นของคนคือ ความเป็นมนุษย์ที่เท่า

- เหมือนกันได้ อาจารย์เข้าใจเนอะ เพราะว่าไอ้กรอบเนี่ยไม่มีใครทำนะมันไหว มันเคลื่อน มัน dynamic มันเป็นพลวัต
- กฤษฎณะ ที่ผมสนใจอย่างในกระบวนการที่อาจารย์ทำคือ ศูนย์เรียนรู้ก็เป็นการเริ่มให้ความรู้ การศึกษา เพื่อจะแก้ความคิดเดิมๆ แต่ว่าผมมองในอีกมุมหนึ่งว่า กระบวนการที่เกษตรกรหรือว่าคนที่เป็นภาวะหนี้สินหรือว่าใครก็ตามเนี่ย มันจะต้องถูกคนอื่นมาสร้างกรอบให้ได้รับการศึกษาหรือว่า คือ คนที่มา set ระบบ นะครับ คนที่คิดระบบ หรือจะบอกอย่างไรดีครับ ก็ยังไม่รู้ตัวเองอะไรอย่างเนี่ย เพราะว่าเกษตรกรนะครับ เป็นฝ่ายรับโดยนโยบายภาครัฐเอง หรืออะไรเองก็ตาม ก็ถูกอย่างนี้มาตลอดอะไรอย่างเนี่ย แต่เคยคิดไหมว่าคนที่จะไปให้ก็มีความบกพร่อง เพราะว่าเข้าไม่ถึงในประเด็นนั้นเหมือนกัน เพราะคิดออกมาจากมุมมองของตัวเองอย่างเนี่ย อย่างเช่นในระบบของการศึกษาใช่ไหมครับ อย่างที่อาจารย์ได้สัมผัส จากตัวเองสมัยก่อนก็ตาม ก็ถูกฟอร์มก็ถูกใส่ความคิด มันอาจจะผิดมาก็ได้ หรือมันไม่ทันเหตุการณ์ก็ได้ มันก็อาจจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดกรอบโดยไม่รู้ตัว ใช่ไหมครับ เลยสงสัยว่า มันมีปัจจัยด้านนี้ลึกๆ ที่เป็นการสร้างกรอบให้เกษตรกรด้วยหรือเปล่า
- ครูอุดม เอาละ ผมเข้าใจปัญหาอาจารย์นะ เข้าใจดีด้วยว่า ปลาเน่าอยู่ในตะกร้าเดียวกันจะจัดการเรื่องนี้ได้อย่างไร หรือในกรอบที่เราทุกคนก็อยู่ในกรอบนี้ใช่ไหม เพราะฉะนั้นการที่ผมสร้างโรงเรียนชุมชนขึ้นมาเนี่ย ไม่ใช่ที่จะให้เขาหลุดจากกรอบนี้ไป หลุดเลยนะ ไม่ใช่พ้นนะ หลุดไปเลย หลุดจากกรอบนี้ไปเลยไปอยู่ตัวคนเดียว แต่ว่าเราสร้างโรงเรียนชุมชนมาเพื่อเป็นทางเลือกทางหนึ่งที่ต้องด้านกับสิ่งที่มันมอมเมาอยู่ในชุมชนที่เป็นแหล่งเรียนรู้ นอกหลักสูตรของโรงเรียน ในชุมชนมีโรงเรียนแห่งเดียวอย่างเนี่ย แต่มีบ่อนไฟ การพนัน โต๊ะสนุกเกอร์มากมาย เพราะฉะนั้นสร้างโรงเรียนชุมชนขึ้นมาเพื่อที่จะให้เพิ่ม โรงเรียนขึ้นมาอันหนึ่ง ขณะเดียวกันเราก็พยายามชี้จุดที่เขาถูกครอบงำอยู่ให้เขาไปคิดต่อ ถ้าเขาจะพ้นจากกรอบนะ ให้เขาไปคิดต่อว่า เขาควรจะทำอย่างไร แต่ให้เกิดสำนึกขึ้นมาว่า เออ เขาอยู่ในกรอบนี้เฉพาะตัวเขา เขาทำอย่างนี้เฉพาะตัวเขา เขาจึงมีหนี้สินอย่างนี้ ถ้าทำอย่างนี้ เออ ก็หลุดจากหนี้สิน เนี่ยมันเป็นขั้นตอนที่เขาก็ยังถูกครอบงำอยู่หนี้ไม่พ้นหรอก แต่ให้เขาเกิดพึ่งตนเองได้ เพราะการพึ่งตนเองเนี่ยมันก็อยู่ในกรอบนั้นแหละ ไม่ได้หลุดพ้น แต่ที่พึ่งตนเองได้ไงนะ แล้วพึ่งพากันเองในชุมชนซะ ไม่ต้องไปพึ่งพาทายนอกมากนัก แล้วให้มีหลักประกันในชีวิต ให้สามารถดำรงชาติพันธุ์ชนเผ่าไว้ให้ได้ ไม่มีกิน มีใช้ สร้างความมั่นคงทางอาหารให้ครัวเรือน นี่มันเป็นเรื่องเฉพาะนะ เฉพาะของแต่ละคน ให้ดำเนินไปตามนี้ เพราะฉะนั้นทุกๆ ที่กรอบมันมีอยู่แต่เลือกเหมือนคนเก็บมะขม เอาสิ่งที่ไม่คือออกไป อาจารย์เนอะ เข้าใจเนอะ ผมก็ไม่รู้ว่าจะพูดอย่างไรนะ ท่านอาจารย์คือ ผมพยายามให้เข้าใจว่า ไอ้กรอบใหญ่นะ ผมเคยพูดกับอาจารย์ไว้ว่า กรรมสลายไปกับความเป็นโลกมนุษย์ มันต้องพบอย่างนี้ ๆ เราไม่รู้แต่ไม่เอา อาจารย์มีโกรธไหม มีโลกใหม่ มีหลงไหมมีไหมมี แต่กูไม่เอา เพราะฉะนั้นมันไม่ใช่ว่าไม่มีโลกนะ มีนะอาจารย์ ไอ้สังคมถูกครอบงำอยู่ มีนะ แต่ไม่เอา
- อ.สุภาพร ลด ละ เลิก
- ครูอุดม ใช่ เนี่ยผมเหลือตัวเนี่ย กับผมเหลืออยู่ 2 มือ อย่างนี้เป็นต้น
- กฤษฎณะ รู้อารมณ์ แต่ไม่ยึดคิดในอารมณ์
- ครูอุดม อิม ใช่ๆ นั่นนะ นะอาจารย์นะ ไอ้ความละเอียดละออของจิตที่มันมีอำนาจ จิตเป็นใหญ่ จิตเป็นประธาน จิตเป็นหัวหน้า ทุกสิ่งสำเร็จด้วยจิต เพราะฉะนั้นคนมันติดกรอบใจ
- อ.สาวิตรี อาจารย์คะ ขออนุญาตนะคะ ทราบว่าปัจจุบันนี้อาจารย์มีหลานแล้วใช่ไหมคะ มีกี่คนแล้วคะ
- ครูอุดม มีหลานๆ เหมอ มี 9 คน
- อ.สาวิตรี คนโตอายุเท่าไรคะ
- ครูอุดม หลานคนโตอายุ 25 ปี บวชไปเมื่อวานนี้

- อ.สาวิตรี แล้วคนเล็กล่ะคะ พอดีจำได้ไหมคะ
- ครูอุดม คนเล็ก 3 ขวบ
- อ.สาวิตรี ถ้าหลานกำลังอยู่ในวัยที่กำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาล
- ครูอุดม อนุบาลกับเด็กเล็กยังไม่เข้า
- อ.สาวิตรี แล้วที่เรียนอยู่ในระดับอุดมศึกษาก็มีใช่ไหมคะ
- ครูอุดม อุดมศึกษามี 2 คน
- อ.สาวิตรี 2 คนนะคะ จากหลานของอาจารย์สายตรงนี้นะคะ เขาเคยมาคุยกับอาจารย์ว่าจะประกอบอาชีพอะไร หรือว่าอยากจะเป็นแบบคุณปู่หรืออยากจะเป็นแบบคุณตาเนี่ย มีไหมคะ
- ครูอุดม เขาไม่มาถามสิ เรื่องการประกอบอาชีพ เขาถามปู่ถามตาว่าปึกลายเนี่ย จะเข้าเรียนอะไรดี บอกมีงชอบอะไร มีงก็ไปเรียนอันนั้นแหละ ะ
- อ.สาวิตรี เขาพูดถึงอาชีพไหมคะ
- ครูอุดม ไม่เคยเลย เขาก็อยากจะเป็นอย่างที่เขาเรียน เขาอยากจะทำแพทย์ เขาก็ไม่พูดถึงอาชีพอะไรเลย
- อ.สาวิตรี แล้วถ้ามองย้อนมาถึงลูกของคุณครูนะคะ ที่คุณครูบอกว่าลูกคนหนึ่งเรียนทางด้านคหกรรม ลูกอีกคนหนึ่งเรียนทางด้านช่างเชื่อม อีกคนเกษตร ถ้าลองมองย้อนไปตรงนั้นแล้วเนี่ย คุณครูให้คำแนะนำลูกว่าอย่างไรคะ ว่าทำไมถึงให้เลือกเรียนตรงนี้ อาชีพอะไรที่จะเป็นอาชีพที่มีความสำคัญ หรือว่าจะเป็นประโยชน์กับเราได้
- ครูอุดม คือ ผมไม่เห็นเรื่องสำคัญนะ คือ ผมเล่าให้ฟังก่อนว่า เมื่อต้นปีพ.ศ. 2553 เนี่ย ลูกคนหนึ่งที่ไม่จบๆ เพียงปวส. เนี่ยนะ เขาทำงานอยู่โรงงานกระดาษปทุมฉนวน ผมก็เคลียร์ให้เขาออกมาชะจากโรงงาน มีเหตุผลเล่าให้เขาฟังว่า เรอนะวัยรุ่นแล้วก็อยู่กับวัยรุ่น รุ่นราวคราวเดียวกัน มันก็เฮฮาเฮฮา เล่นไพ่ เล่นบอล ไปด้วยกัน มันเสี่ยง พ่อไม่อยากให้ทำโรงงานหรอก ก็อยากให้ไปสอบเข้า รกส. เพราะรกส. เนี่ยเป็นระดับผู้บริหารส่วนใหญ่ อายุมากกว่า มีข้อวัตรปฏิบัติตนตรงกันข้ามกับกลุ่มเพื่อนหรือกลุ่มที่อยู่ แล้วผมก็สำเร็จ เมื่อกลางปีก็เขาไปสอบเข้าเป็นพนักงานของรกส. ผมก็สบายใจ เขาพ้นมาจากกรงขุมหนึ่งอย่างนี้ เพราะว่าเขาเสี่ยง เราก็มาสร้างภูมิคุ้มกันด้านทานหรือภูมิคุ้มกันให้เขาแล้ว ส่วนลูกที่ผมให้เรียนคหกรรม เรียนช่างเชื่อม เรียนเกษตรเนี่ย ผมก็ชี้แจงให้เขาฟังว่า วิชาเหล่านี้มันเป็นวิชาการที่รับใช้คนอื่น แล้วเราเอามาทำเพื่อชีวิตนะมันไม่ได้ เพราะฉะนั้น เธอเรียนคหกรรม ถ้าเธอไม่รับราชการ เธอก็เอามาทำกินเองได้ ชีวิตก็อยู่รอด ทำอ้อยๆ ก็ขายได้ เธอก็มีโอกาสจะมีเงินมีทองอย่างที่เธอต้องการ ช่างเชื่อมก็เช่นเดียวกันนะ ต่อไปป่าไม้มันหมด มันต้องใช้เหล็กในการสร้างบ้านที่อยู่อาศัย ถ้าคนที่เชื่อมเป็นอีกเป็นก็อยู่ได้ งานก็มี คนที่เรียนเกษตร เราที่กิน 5 ไร่ 10 ไร่ สามารถสร้างอาหารให้กับตัวเองและขายให้คนอื่นได้ เธอไปเรียนคอมพิวเตอร์ไปเรียนบริหาร ไปเรียนทหาร สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ไม่มีใครจ้างไปฝึกทหารลูกเขา จ้างไปทำคอมพิวเตอร์ในบ้านอะไรหรอก ถึงจะมีอยู่บ้าง มันก็อยู่เฉพาะในหน่วยงานเท่านั้น เพราะฉะนั้นเขาก็เข้าใจ เขาก็มุ่งไปทางนั้น ไม่มีใครมุ่งไปเรียนอย่างนี้เลย ไปเรียนเรื่องอาชีพทั้งนั้น
- อ.สาวิตรี ถ้าจูนในแง่ของการเตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพเนี่ย เป็นลักษณะอาชีพที่ต้องสร้างรายได้ให้กับตัวเองได้ แล้วก็อยู่ได้ด้วย
- ครูอุดม ครับ ตัวเองอยู่ได้ก่อน
- อ.สาวิตรี แล้วก็ไปเป็นอาชีพที่สร้างความมั่นคงต่อไปได้ เป็นอาชีพที่สุจริต แล้วในแง่ของคำแนะนำกับลูก หรือแม้กระทั่งกับหลานนะคะว่าเราจะสร้างความมั่นคง หรือสร้างความเข้มแข็งในอาชีพของเรา ครูให้คำแนะนำอะไรบ้างคะ
- ครูอุดม ไม่ ลูกก็ทำไปนะ แต่ว่าเคยให้คำแนะนำกับเกษตรกรทั่วๆ ไปว่า ไร่สิ่งที่สำคัญที่สุดของการที่จะดำรงตัวอยู่ได้ ผมก็เน้นในเรื่องของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผมเขียนหลักสูตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่าง

เต็มที่ ผมได้ความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้มาจากคำสัมภาษณ์ของใครละ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล อาจารย์ยักษ์ วิวัฒน์ ศัลยกำธร อาจารย์สุวิทย์ เสนาหา แล้วก็เนียครูบาอาจารย์ต่างๆ ที่พูด มาผนวกกับราษฎรอาวุโส หมอประเวศ คือ เบ็ดเสร็จแล้วเนีย เราไปได้รายละเอียดต่างๆ จากผู้รู้ พอเราได้ปั๊บ เราเอามาอบรมทันที มาอบรมพาไปดูงาน แล้วก็ประสานวิชาความรู้ที่ได้ เราให้อบรมเนีย คนก็เข้าใจว่า เรามีที่คิดตั้งเยอะตั้งแยะไม่ทำอย่างนี้ไปทำอะไรก็ไม่รู้ ต่อไปนี่ไม่เอาแล้ว เลิกทำมา ทำน้อย คือ เราไม่ได้บอกเขาในเรื่องคือ เป็นกลุ่มใหญ่โดยรวมอย่างเนีย

อ.สวาทรี คุณครูก็เน้นในการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเอามาใช้ในชีวิตประจำวันเริ่มจากที่ว่าให้เราสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ก่อนใช้ไหมคะ โดยใช้ในสิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ แล้วก็เน้นที่การพึ่งพาตนเอง โดยทำเป็นกลุ่มใช้ไหมคะ คุณครูพูดถึงคำหนึ่งคือคำว่า เครือข่าย กลุ่มเพื่อน ความเป็นเพื่อนที่จะสร้างให้มันเกิดขึ้นมาได้จากประสบการณ์ของคุณครูเนีย คุณครูเริ่มจากอะไรคะ

ครูอุคม หมายความว่าสร้างเครือข่ายนั่นเองใช้ไหม ผมบอกว่าเครือข่ายมันคือ เพื่อน คือ นี่ผมไปอบรม รองเท้าแพนนะ พนักงานรองเท้าแพน หลายรุ่นก็ไปบอกเขาในเรื่องเครือข่ายนะ เครือข่ายคือ เพื่อน เราจะเอาเพื่อนมาร่วมกัน หัวใจของการร่วมกัน นอกจากความจริงใจแล้วนะ มันก็ต้องเป็นการให้

อ.ศุภพร เอื้อต่อกัน

ครูอุคม การเอื้อต่อกัน มันเป็นประโยชน์นะ เพราะว่าคนหนึ่งมีข้าว คนหนึ่งมันมีเกลืออีกคนหนึ่งมันมีน้ำ ถ้าสามคนเนียไม่เป็นเพื่อนกัน ไอ้คนมีน้ำอยู่ได้ 15 วันตายเนอะ ไอ้คนมีข้าวอยู่ได้ไม่กี่วันหรอก ไอ้คนมีเกลือตายก่อนอย่างนี้

อ.ศุภพร เค็ม ไฉย

ครูอุคม ถ้าสามคนเนียเขามาเป็นเพื่อนกัน หันหน้าเข้าหากัน ผมให้มีข้าว ให้ข้าวกับเกลือเพื่อน คนมีเกลือก็ให้เกลือกับเพื่อน คนมีน้ำก็แบ่งปันกัน ทุกคนได้กินข้าว น้ำ กับเกลือ อยู่ได้ เพราะฉะนั้นการเป็นเพื่อนหรือการเข้าเครือข่ายกันเนียสำคัญ มนุษย์เป็นสัตว์สังคม มันอยู่ไม่ได้คนเดียวหรอก มันต้องมีเพื่อน นี่เรามาที่กักทเอาว่าต้องเป็นเครือข่ายอย่างนั้นอย่างนี้ เพราะฉะนั้นไอ้ความเป็นเพื่อนกัน ความอยากเป็นเพื่อนกันเนียมันมีอยู่แล้ว แต่ด้วยกรอบที่ครอบงำอยู่ด้วยความเห็นแก่ตัว มันเข้ากันไม่ได้ เพราะฉะนั้น ถ้าเรามีความซื่อสัตย์สุจริตและจริงใจต่อกัน สามารถรวมกันได้ เมื่อรวมกันเนีย ความซื่อสัตย์สุจริตและความจริงใจ โดยมีการให้ การแบ่งปันเป็นหัวใจของความเป็นเพื่อนหรือเป็นเครือข่าย เครือข่ายนั้นก็แข็งแรง ถึงจะอยู่ได้เนี่ยการเชื่อมเครือข่ายก็อยู่ได้อย่างเนีย ฉะนั้นทำอย่างไร จึงจะเสริมให้เครือข่ายมันเข้มแข็ง มันก็ต้องมีการรวม...

อ.ศุภพร ทรัพยากร

ครูอุคม ใช่ เราต้องรวมพลังในเรื่องของคนของทรัพยากรของ...

อ.ศุภพร องค์ความรู้

ครูอุคม องค์ความรู้เนีย เรื่องของทุนเข้ามาด้วยกัน เพื่อที่จะสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้น ในรูปขององค์กรคณะ หรือ ชุมชนหรือสภา ที่ไปเข้าเวทีร่วม 9 ประเทศเนีย ก็ตั้งเป็นสภาขึ้นมา เพื่อมีผู้แทนของประเทศต่างๆ เป็นผู้ประสานงาน มีสถานะเพื่อที่จะหยั่งรู้ ล่วงรู้ถึงผลกระทบของภาคธุรกิจอุตสาหกรรมที่จะมากระทบเกษตรกรรายย่อย

อ.ศุภพร ใครเป็นคนขับเคลื่อนคะ

ครูอุคม จำไม่ได้แล้ว มัน 9 ประเทศรวมกันแล้ว ก็มาประชุมกันมาคุยกันตั้งเป็นสภาขึ้นมาเนอะ คนนี้ประสานงานอำเภอเนี่ย สภาอยู่ตรงนี้ เพราะฉะนั้นผมถึงบอกว่ามันมีความจำเป็นที่จะต้องรวมกลุ่ม แต่การรวมกลุ่มนี้ต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริตและจริงใจ เต็มใจที่จะรวมต่อกัน และมีการแลกเปลี่ยนนะเนะ

- อ.สุภาพร ขออนุญาตถามนิคหนึ่ง พอดีตรงนี้นิคหนึ่งว่า ปกติก็จะเห็นว่าต้องการให้ปลดหนี้ มีการเทรนเรื่องอาชีพ เรื่องนั้นเรื่องนี้ แต่มันเคยไหมคะ ก่อนที่จะเทรนลงไปเช่น ภาพเป็นอย่างไร ให้เขาคิดก่อน ให้เขาวิเคราะห์ก่อน ว่า หลักสูตรตรงนี้มีไว้เพื่ออะไร บอกก่อนหรือเปล่าคะ เพื่อให้เห็นถึงปัญหาให้มองให้เป็นก่อนแล้วค่อยไปอบรม อันนี้เป็นการสร้างอาชีพเพิ่ม ในหลักสูตรของครูนะคะ เช่น เขามาด้วยหนี้สินเต็ม เราอาจจะให้แค่วิธีเทรนหลักสูตรทำขนม แต่ไม่ได้บอกว่าเราทำอย่างนี้เพื่ออะไรเพื่อให้คุณ 1-2-3-4-5 แก้ปัญหา
- ครูอุคม อาจารย์ถามใหม่ ผมจับปัญหาไม่ได้
- อ.สุภาพร เพื่อที่จะให้เขาพึ่งพาตนเองได้ถูกไหมคะ
- ครูอุคม เพื่อให้เขาพึ่งพาตนเองได้ แล้วทำไม
- อ.สุภาพร เรามีกระบวนการ ก่อนที่จะมีกระบวนการให้เขานั้น เราบ่มเพาะความรู้แล้ววิเคราะห์ตัวเองใหม่ว่า คุณต้องรู้จักวิเคราะห์ตัวเองก่อนนะ ไม่ใช่เอาแค่ทำให้เนื้อหาเขาไปแล้ววิธีการพึ่งพาตนเองคือ เนี่ยไปปลูกข้าวซะ แต่จะปลูกข้าวคุณต้องรู้ก่อนนะว่า พึ่งพาตนเองมันมีความสำคัญกับคุณอย่างไร
- ครูอุคม เข้าใจแล้ว คือ ในหลักสูตรเราเนี่ยเน้นเรื่องแนวคิด หลักคิด วิธีคิด กระบวนการทัศนก่อนเป็นสำคัญ เอาวิธีปฏิบัติหรือกิจกรรมเป็นตัวหลอก ตัวล่อ บอกเขาเสมอว่า อันนี้เป็นหนึ่งในร้อย ผมบอกให้ 1 คุณไปคิดอีก 99 วิธีนะ เพราะฉะนั้นกิจกรรมของผมเป็นตัวล่อทั้งหมด เป็นตัวหลอกทั้งหมดเลย
- อ.สุภาพร เป็นตัวให้มาร่วม
- ครูอุคม เป็นตัวหลอกให้คิดอย่างเนี่ย เพราะฉะนั้นผมก็ไม่ได้วางแผนอะไร พูดถึงหลักสูตรที่อบรมมานะ เอาภาคปฏิบัติสอนให้ทำเนี่ย 30% เท่านั้น แต่ในเรื่องของปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนวิธีคิดหลักคิดมาก เพราะฉะนั้นมีความคิดเยอะ
- อ.สุภาพร ฉะนั้นในหลักสูตรของครูก็คือว่า หนึ่งให้ความรู้ถูกไหมคะ
- ครูอุคม ให้ความคิด
- อ.สุภาพร ให้เขาเปลี่ยนทัศนคติจากมุมมองตัวเองอย่างเดิมให้มองให้ออก แล้วค่อยมาสู่การปฏิบัติ ให้เขารู้วิธีคิดเพื่อที่จะปรับเปลี่ยนทัศนคติของตัวเองแล้วค่อยลงสู่การปฏิบัติเพื่อที่จะแก้โจทย์
- ครูอุคม การปฏิบัติก็ไม่ได้เชื่อมโยงกับวิธีคิดนะอาจารย์ การปฏิบัติมันก็เกิดจากว่า เธอมีปัญหาอะไรอยากรู้อะไรวันแรกที่เข้ามาเนี่ย เราได้ข้อมูลหมดแล้ว เราก็มามี list ว่าเขาอยากจะทำอะไรครั้งสุดท้ายที่จะกำหนดออกมาเป็นตารางสอน เขาจะรู้เรื่องอะไร เขาจะรู้เรื่องปุ๋ยหมัก เราสอนปุ๋ยหมัก เขาจะรู้เรื่องปุ๋ยน้ำ เราสอนปุ๋ยน้ำ เขาจะรู้เรื่องขนม เราสอนขนม เขาจะรู้เรื่องการสกัดสมุนไพร เราสอนเรื่องการสกัดสมุนไพร เพราะฉะนั้น 10 สิ่งที่เขาจะทำภาคปฏิบัติเนี่ย ไม่ได้เกี่ยวข้องกับหลักสูตรเนื้อหาของเราที่เราจะปรับเปลี่ยนอย่างเดียว ผมก็เอาวิธีการต่างๆ จากมหาวิทยาลัยเกษตร ของการอบรมทั่วไป ผมมีคนหลักอยู่คนหนึ่งคือ ดร.ทรงจิต พูนลาภ ท่านทรงจิต พูนลาภเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย (สิ้นสุดไฟล์เสียงของแผ่น CD ที่ ๓ เวลา 02.09.36)
- (สัมภาษณ์ต่อ ในแผ่น CD ที่ 2 เริ่ม ณ เวลา 0.00)
- ครูอุคม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครตลอด พี่ชายผมเป็นอธิบคืออยู่นั้น เอ๊ยเป็นอธิการบดีอยู่นั่นคือ ดร.เปลื้อง กิจรัตน์ บ้านอยู่ตรงนี้เอง แม่เขาเป็นพี่สาวพ่อผม ก็ส่งคนมาพัฒนาอยุธยา แล้วท่านก็ไปมีบ้านอยู่ที่ลาดบัวหลวง เลยก็ร่วมหัวจมท้ายกัน แกเป็นพ่อตำรวจ ตำรวจทุกคนที่จะได้สัญญาบัตร จะต้องผ่านการอบรมจากแกทุกคนในประเทศไทย คู่กับอาจารย์อะไรผมลืมแล้ว อ.เสรีไม่ใช่ๆ อาจารย์อะไร ไม่รู้ลืม อย่างเนี่ย เพราะฉะนั้น 10 กระบวนการจัดการอบรมเนี่ย มันก็ไม่ใช่สมองของผมแต่เพียงคนเดียวหรอก ผมเป็นผู้มีส่วนร่วมเสนอประสบการณ์ให้ท่านเท่านั้น ท่านก็ยึดเอาผมเป็นหลักเหมือนกัน ไม่มีก็อาจารย์อุคมแทนไปอย่างนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้นการอบรมมุ่งเน้นที่การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนคติของเขา แล้วเขาก็จะเห็นเองเพราะฉะนั้นหลักสูตร แกก็เป็นคนเอามา อย่างผมยกตัวอย่างนิคหนึ่ง โรงเรียนอนุบาลกิติ ระเบียบบาลกิติ ประถมกิติ มัธยมกิติ

แม้แต่อาชีพหรือมหาวิทยาลัยก็ดี สอนให้คนคิดเป็นน่ะน้อย ส่วนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีวิชาชีพนานี้ เราจะทำอะไรที่จะสอนให้คนคิดเป็น ค่อยด้านกับระบบ โรงเรียนคือ อยู่ในระบบโรงเรียนนะ ซึ่งเขากำลังระดับมัธยมประถม เขากำลังที่จะจัดหลักสูตรการเรียนรู้เรื่องการคิดเลขแทนสมองคนแล้ว ตรงนี้เขาจะเอาเข้ามาแล้วคือ มันตรงกันข้ามกับความคิดของผมความคิดของผมและพวกเราเนี่ยบอกว่า ทำอย่างไรเราถึงจะเอาไอ้เกณฑ์หมากรุกหมากรุกสอส ไอ้เกมตัวเลื่อน ไอ้เกมหมากล้อมเข้ามาในโรงเรียน เพื่อเสริมกระบวนการคิด นี่เอกชนเขาจัดแล้วก่อน แต่มหาวิทยาลัยมีไหมเธอ

อ.ซัชชัย

มีครับหมากล้อม

ครูอุดม

แล้วหมากล้อมกับหมากรุกมันต่างกันตรงไหน มันหล่อหลอมความคิดของคนต่างกันหรือเหมือนกัน ผมคิดว่าไอ้หมากรุกเนี่ยมันเป็นกระบวนการคิดฆ่า น้าหมด คือ การกิน น้าหมด เพราะฉะนั้นมันก็จะบ่มเพาะความคิดทำลายมากกว่าคิดตามพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้จำกัด แต่หมากล้อมเนี่ยมันจำกัดพื้นที่หรือหน้าที่ไม่ให้ไปทำ เพราะฉะนั้นหมากล้อมจึงบ่มเพาะกระบวนการคิด วิชิตคิด ให้ล้อม ไม่ฆ่า ฉะนั้นสังคมระยะยาว มันยังยืนกว่าหมากรุกอย่างนี้เป็นต้น

อ.ศุภพร

แล้วหมากรุกสอสละคะ

ครูอุดม

ส่วนหมากรุกสอส มันก็ฆ่านะ แต่มันมันแตกต่างกันหมากรุกที่ว่า การฆ่าที่ข้ามอยู่ในตัว

อ.ซัชชัย

กินได้หลายต่อ กินได้หลายทอด

ครูอุดม

และจับซ้อนกินได้หลายทอด

อ.ศุภพร

เอ๊ะอันไหนร้ายกว่ากัน กินได้หลายทอด

ครูอุดม

ไม่ร้ายสิ ไม่คิดร้ายสื่อจารย์ คือ ไม่ร้าย แต่มันให้เราเนี่ยคิด จับซ้อนวางแผนหลายๆ ชั้น เหมาะไหมละกับชาวนา กับนักเรียน ภาคเกษตรกรรมเนี่ยที่เทียบเคียงกับภาคธุรกิจ ไม่ได้ ภาคอุตสาหกรรมไม่ได้ เพราะไม่มีการวางแผน วางแผนมากจนระมัดระวัง น้อยจนระมัดระวัง ฝ่ายเกษตรกรรมไม่ได้วางแผนเลย ฉะนั้นการรู้จักวางแผนการฝึกสมองอย่างนี้ แทนที่จะจิ้ม เมื่อก่อนนี้ผมเรียนหนังสือเนี่ย เรียนหนังสือเนี่ยจะมีตัวเลขในใจทุกวัน เข้าคืนขึ้นมา โรงเรียนเข้ามา เข้าต้องสิบข้อ 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 คิดในใจฟังบวกลบคูณหาร กระบวนการทั้งสี่ทำอะไร มันสอดคล้องกับชีวิตประจำวันในสมัยนั้นในรูปแบบ แต่เนื้อหาจริงๆ มันยังดำรงอยู่แล้วก็กำลังถูกลืมไปเหมือนกับชาวนานะครับ ลืมรูปแบบไม่ว่า ลืมเนื้อหาแน่ เขาทำนาเขาไถเขาหว่านอย่างนี้เปลี่ยนไปได้ เรื่องรูปแบบ ไร่รดได้ ไร่รดไถได้ เกี่ยวได้ แต่เนื้อหาจริงๆ ของการทำเกษตรเนี่ยเพื่อสร้างอาหาร ทำกิน สร้างความมั่นคงทางอาหาร ในครัวเรือนของตนแต่ทั้งเนื้อหาไปแล้ว แทนที่จะทำกินทำขาย ข้าวมีคุณค่าเป็นเพียงสินค้าอย่างหนึ่งที่มีราคาสูง ได้เงินมาก สะสมไว้ด้วยความโลภ ไม่รู้จักคำว่าพอ นี่คือ เนื้อหาเปลี่ยนไปแล้ว เพราะฉะนั้นการคิดเลขในใจจะรูปแบบออกมาอย่างไร เปลี่ยนไปอย่างไรถือว่าเป็นการพัฒนา แต่เนื้อหาเนี่ยมันเปลี่ยนไม่ได้ เพราะชีวิตประจำวันเนี่ย เราเปลี่ยน เราเหมือนดัดจริตไป เราไปไหนเนี่ยตัวเปล่า เมื่อมีปัญหาเรื่องกระบวนการคิดเกิดขึ้น มันควรจะใช้สมองที่ธรรมชาติมอบให้มาในกระบวนการแก้ปัญหา แต่เราใช้จริง ส่วนใดของร่างกายถ้าไม่ได้ใช้มันจะฝ่อ เพราะฉะนั้นการที่จะให้เด็กใช้มันถูกรอบหรือเปล่า ผมไม่รู้ แล้วอาจารย์ถามว่าเมื่อไหร่ดีกว่า

อ.ศุภพร

ที่เมื่อกี้ถามว่าบางครั้งเนี่ย เราแค่คิดเฉพาะวิธีแก้ปัญหาที่ปลายเหตุก็คือ แก้ปัญหาจนด้วยการสร้างอาชีพ โดยที่ลืมสร้างแนวคิด

ครูอุดม

ใช่ ลืมสร้างแนวคิด หลักการคิด วิชิตคิด ผมไม่ได้บอกให้ไปทำอย่างนั้น แต่ให้เราตัวเอง ให้เขาเป็นคนคิดให้เขาเป็นคนคิดเป็น เมื่อเขาคิดเป็นแล้วเขาจะทำเอง พูดถึงความคิด ผมจะยกตัวอย่างกระบวนการคิดอันหนึ่งซึ่งอ.สมจิตร พูนลาภ เนี่ย ท่านเขามาผนวกเอาไว้ในหลักสูตร อาจารย์เคยรู้ไหมเรื่องกระบวนการสอนคิดด้วยปัญหาและแก้ปัญหาแบบชาวบ้านแบบลูกทุ่ง ปัญหาและการคิดนะ การคิดแบบลูกทุ่งเนี่ย ไม่มีสมการ ไม่มี

พิชคณิต ไม่มีเลขานะคะ แต่มันเป็นการคิดจากชีวิตจากวัฒนธรรม จากของจริงที่มันแตกต่างกันนะ มันแตกต่างกัน ปัญหาทำให้เขาเนีย มันมี 5-6 ปัญหาวันละปัญหาบ้าง สองปัญหาบ้าง บางทีก็รวมกันวันเดียว ปัญหาเป็นตุ๊กตาก็ถือว่ามิก.กับข.เนีย นางก.กับนางข.ทำสวนมะนาวก็ขายมะนาว ก.นี้ขายมะนาวสองลูกบาท ข.สามลูกบาท วันหนึ่งเก็บมะนาว 30 ผล ทุกวันๆ วันละ 30 ผล ก.กับข. ไปนั่งขาย วันหนึ่งก. ไม่สบาย ก็ฝากมะนาว 30 ลูก เนียไปให้ก.ขายมะนาว 2 ลูกบาท ข.ขายมะนาว 3 ลูกบาท ก็ฝากมะนาวไปขายพอไปถึงตลาดแล้วข.ก็มี ความคิดว่าตัวเองเนีย 3 ลูกบาท ก.สองลูกบาทคนละ 30 ลูก อย่างงั้นเลยละ ขายที่เดียวดีกว่า 5 ลูก 2 บาท ก็เอามาใส่จานเข้า 60 ลูกเนีย คนละ 30 ลูก ขายจานละ 2 บาท ขายหมด 60 ใบ 12 จานหมด ก็ได้เงิน 60 บาทๆ ของก.ที่ไม่ได้มาเขาก็ต้องได้ 15 บาท ให้ 60 บาทได้อย่างไร ได้ 24 บาทเท่านั้นเอง มัน 60 ได้อย่างไร อาจารย์ มัน 2 ลูกบาทเท่านั้นเองก็ให้เขาไป 15 บาทมันก็เหลือก็บาทละ เหลือ 9 บาท เขาก็เอะเงินบาทหนึ่ง หายไปไหนวะ อาจารย์เชื่อไหม พอเขาได้รับปัญหาตอนบ่าย กลางคืนเขาไม่ได้นอนเลย เขานั่งคิดอยู่นั้นแหละ แต่เราไม่ได้บอกให้เขาคิดอยู่กับตรงนี้นะ ทุกๆปัญหาที่ให้อย่างเนีย เขาบอกว่าปัญหาต่างๆ เนีย เราต้องคิด การคิดก็คือ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ เอาปัญหานั้นนะมาวิเคราะห์ทีละน้อยๆ เราก็บอกด้วยนะการที่จะวิเคราะห์ปัญหาเนีย หลักการมันเป็นอย่างไร ต้องดูสิ่งที่มีอยู่ ต้องดูกระบวนการจัดการแล้วก็ไปคิด เข้าห้องน้ำก็ยั้งคิดๆ อยู่เนี่ยแหละ ทำไม่ก็ทำถูกแล้ว ไอ้ที่ 5 ไอ้ที่สองลูกสามลูก นี่สองลูกบาทสามลูกก็รวมกัน ไปก็ไปอย่างเนีย ปัญหาต่างๆ มีมากมายก็ชวนให้เขาคิด ก็บอกว่าคิดในปัญหาของเรานะอันนี้เป็นตัวหลอกๆ นะ เอารู้ไว้แต่เอาไปคิดเชื่อมโยงถ่ายโยงไปคิดปัญหาของเรา คิดเออะ คิดดีๆ แล้วมีทางออก

อ.สุภาพร

ทำไมไม่ขายสองลูกเหมือนเดิม จะได้กำไรอีก

ครูอุดม

อย่างนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้นเราจะ ไม่ยึดยึดเรื่องกิจกรรมวิธีการ เอากิจกรรมวิธีการปฏิบัติเนีย เป็นตัวหลอกตามที่เขาต้องการรู้ แต่ในหลักสูตรจริงๆ แล้วเราไปเน้นเรื่อง วิธีคิดให้ครอบคลุมนะอาจารย์

อ.ดาวตรี

แล้วจากที่ประสบการณ์ของคุณครูเองที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการเรียน แต่ในขณะเดียวกันคุณครูสามารถพลิกสถานการณ์ได้ โดยเอาแนวคิดมาคิด วางแผนในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วก็สามารถพลิกผันวิกฤติมาเป็นโอกาส แล้วสามารถที่จะขับเคลื่อนครอบครัวนั้นๆ แล้วก็ให้ลูกได้เรียนหนังสือ แม้กระทั่งหลานๆ ได้เรียนหนังสือสูงๆ ขึ้นไป จากแนวความคิดตรงนี้ใช่ไหมคะครูที่คุณครูอยากจะถ่ายทอดต่อไปให้กับเกษตรกรที่เขาซึ่งคือโอกาส ที่เขาขาดโอกาสตรงนี้ให้เขาสามารถที่จะคิดได้อย่างคุณครูแล้วก็สามารถที่จะหลุดพ้นจากหนี้สินเหมือนอย่างกับที่คุณครูได้ฝ่าฟัน แล้วก็ประสบความสำเร็จมาแล้ว

ครูอุดม

ก็ไม่เชิงทีเดียวนะอาจารย์ ในระหว่างนั้นผมก็ตกอยู่ในกรอบในกรอบเหมือนกัน แล้วก็จนยากมาเหมือนกัน มีหนี้มาทั้งหมดเกือบ 70 หมื่น ทำกึ่งเลี้ยงกึ่ง 15 ไร่ 3 ปีก็เจ๊ง จาก 20 หมื่นกลายเป็น 40 หมื่น กลับไปเลี้ยงสัตว์ไปเลี้ยงปลา ไปทำรถทำอะไร มันก็เจ๊ง มันก็ตกอยู่ในภาคธุรกิจหาเงินหมดเลย ความคิดอันนี้ การที่จะน้อมนำเอามาใช้มันหลังจากที่ผมเข้าไปโครงการนาร่องของเพื่อเกษตรกรรายย่อย 3 จังหวัดเรียกว่าเขตนาร่องสุพรรณภูมิ มีกาญจนบุรี สุพรรณบุรี และอยุธยา ตอนนั้นก็ได้รับความรู้ ได้ถูกซักถามแล้วก็ได้บังคับให้ทำต้องทำเท่านั้นทำอย่างนั้นๆ ตามแนวคิดที่ผมพูดเนีย ได้รับมาจาก NGO พอเขาบังคับให้ทำปุ๊บมันก็เกิดคิดเป็นนิสัยแล้วก็เห็นประโยชน์หลังจากปีพ.ศ. 2546-2547 โครงการนาร่องล้ม ผมก็ทำมาโดยตลอด แล้วก็ค่อยๆ น้อมนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ มาสู่การปฏิบัติจนเข้าใจในทุกเรื่องแล้วก็ผูกโยงเข้ามาอีกรูปแบบหนึ่งอย่างเนีย ผมว่าผมไม่ได้เอามาว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเนียเป็นอย่างไรตามแนวออนก็ทำตามแนวตั้ง เราศึกษาจนเข้าใจแล้วเขียนตามแนวออนให้สอดคล้องกับปกติการอ่าน เราไม่ใช่คนจีนจะได้อ่านข้างบนลงข้างล่าง ผมก็ทำตามแนวออน ก็เข้าใจหลักการ 3 นะ เงื่อนไข 2 เนียคือเป็นตัวกำกับนะ แล้วก็หวังขาดหวังอะไรไว้ คาดหวังให้ชีวิต สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมทั้ง 5 ประการนี้มีความสมดุล มันคง และยั่งยืน เพราะฉะนั้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเนียมันมีแค่

นี้ แล้วก็โน้มเขาเอามาปฏิบัติได้มันยิ่งใหญ่ แล้วก็ก็นำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการเกษตรได้
อย่างไร พระองค์ท่านก็ยกตัวอย่างเอาไปใช้กับภาคเกษตรเป็นทฤษฎีใหม่ซึ่งไม่มีใครพูดมาก่อนอย่างนี้เลยมี
แต่พูดเกษตร โคตรๆ เกษตรทฤษฎีใหม่เป็นเกษตรที่มีขั้นตอน 3 ขั้นตอนที่สำคัญนะ ผมขอทบทวน ขั้นตอน
หนึ่ง คือ การวางแผนการใช้ที่ดินทุกตารางนิ้วให้มีประโยชน์ ทุกตารางนื้จะ เพราะฉะนั้นท่านเน้นที่
เกษตรกรรายย่อยเกษตรนะ แต่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเน้นกับทุกคนที่เกิดบนผืนแผ่นดินไทยเน้นกับ
คนไทยทุกคนทุกเพศทุกวัย แต่เกษตรทฤษฎีใหม่เน้นที่เกษตรกรรายย่อย หนึ่งให้วางแผนการใช้ที่ดินให้มี
ประโยชน์สูงสุดทุกตารางนื้จะ ในข้อนี้ให้สร้างสระเก็บน้ำบ่อน้ำให้เพียงพอที่จะใช้ใน 1 ปี นี่ขั้นที่ 1 เพื่อ
อะไร เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนพึ่งตนเองได้ ทำอย่างไร มีกินมีใช้มีหลักประกันดำรงชาติ
พันธุ์ชนเผ่าเอาไว้ให้ได้ สองเมื่อพึ่งตนเองได้แล้วมีความมั่นคงทางอาหารแล้ว หนึ่งวันสามมื้อ ไม่ต้องซื้อ
การพึ่งตนเองคือ พึ่งหนึ่งสมอง สองมือเปล่า สองเท้าเปลือย ขั้นที่สอง ให้ไปรวมกลุ่มองค์กรเพื่อทำกิจกรรม
ที่สำคัญๆ ต่อชีวิตเนี่ย 6 กิจกรรม คือ การผลิต การจำหน่าย การเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรม 6 ประการ อันนี้เป็นสิ่งจำเป็น ใน 6 ประการนั้นจะมี 1 พุดเรื่องโรงสี พุดเรื่องสหกรณ์ คำว่า
สหกรณ์เนี่ยพระองค์ท่านใช้ แต่สมัยใหม่เปลี่ยนเป็นวิสาหกิจชุมชนก็คินะ ก็คินะหลบแนวคิดของคนที่ได้
ยินได้ฟังว่าสหกรณ์นี้มันใช้ไม่ได้มันเจ๊งตลอด เพราะฉะนั้นถ้ายังพุดอยู่สมัยใหม่เรียกวิสาหกิจ อันนี้วิสาหกิจ
ชุมชนกับสหกรณ์ก็อันเดียวกันแหละ เมื่อรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมทั้ง 6 อย่างนี้มันคงแล้ว ชุมชนมันก็เข้มแข็ง
เมื่อชุมชนเข้มแข็งไปเป็นลำดับๆ แล้ว ก็ขึ้นลำดับที่ 3 คือ การเชื่อมโยงเครือข่ายของชุมชนทั้งนอกและใน
เครือข่าย เมื่อขั้นที่ 2 มันได้กลุ่มต่างๆ ในตำบล ในอำเภอ ในจังหวัด หรือขยายไปยังอีสานเนี่ย ขยายไปตั้ง
หลายๆ จังหวัด นั่น แล้วก็เอามาเชื่อมโยงเครือข่าย คือ เอามาเป็นเพื่อนกัน เพื่อแบ่งปัน เป็นหัวใจมาแบ่งปัน
กันในเรื่องวัตถุ แบ่งปันกันในเรื่องบุคลากรแบ่งปันกันในเรื่องความรู้ คุณธรรม แบ่งปันกันในเรื่องรวม
ต่อไปก็รวมกันมีความจริงใจซื่อสัตย์สุจริตแล้วก็จริงใจต่อกัน เพราะฉะนั้นการรวมกันเนี่ยมันย่อมเกิดพลัง
มันสร้างให้ศักยภาพเป็นลำดับไป ไม่ให้จนเหมือนกัน แล้วก็หลายคนตีความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงว่า ให้คนมาจนเหมือนกัน ทำกินทำใช้ แต่มันไม่ใช่ มันมีลำดับ มันสามารถกินใช้ได้ ใช้จ่ายได้ทุก
ระดับ ท่านบอกว่าแม้แต่เชื่อนขุนด่านปราการชล เชื่อนป่าสักชลสิทธิ์ นี่ก็ถือเป็นวิสาหกิจชุมชน เพราะมัน
ก่อให้เกิดประโยชน์มากมาย ลงทุนเป็นล้านบาทก็เป็นวิสาหกิจชุมชนได้ เป็นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้
เป็นความพอเพียงได้ เพราะจันความพอเพียงเนี่ยมันมีระดับจัน มันจะเอาอะไรมาวัด มันก็วัดด้วยความ
พอประมาณ ความมีเหตุผล ความสามารถสร้างภูมิคุ้มกัน ได้ เชื่อนมันคุ้มกันท้ายเชื่อนได้ ถ้าประโยชน์เหนือ
เชื่อน โอโฮ...มันชัดเจนเนี่ย

อ.สาวตรี

นันทกา

ครูอุดม

คุณครูให้ข้อมูลเราก็ชัดเจนนะคะ แต่ว่าอาจจะมียางประเด็นที่ทีมงานอยากจะเรียนถามนะคะ

อยากเรียนถามอาจารย์ว่า ปีที่อาจารย์มีหนี้สินว่า 70 หมื่นนี้ช่วงพ.ศ. ไหนคะ

เออ ช่วงประมาณพ.ศ. สูงสุดแล้วก็มาหุลเลขนะ มันก็ค่อยสะสมนะ มันมาหุลเอาเมื่อปี พ.ศ. 2530 มันมีมา
เรื่อยโดยตลอด มาหมดเอาปีพ.ศ.2530 อาจารย์ครับหนี้สินเหมือนไฟกองเล็กๆ อยู่รอบตัว เกษตรกรอยู่กลาง
กำลังแค้นปมเชือกๆ คือ ปัญหาเรื่องปากท้อง แค้นปมเชือกอยู่กลางกองไฟกองเล็กๆ คือ หนี้สิน ก็ร้อนนะ แค้น
ด้วยความรีบร้อน คนที่แค้นอก แค้นเรื่องปากท้องนะ ปมคือปากท้อง หนี้คือ กองไฟ แค้นอกก็โคตรออกนอก
กองไฟได้ คนที่สองแค้นไม่ออกตัดปมเลย โคตรออกมานอกกองไฟ คนที่สามปล้ำแก้อยู่บนจันตัวตายในกอง
ไฟ เปรียบได้กับอะไร กองไฟเหมือนหนี้ ปมเชือกเหมือนปัญหาปากท้องต้องกินนะ คนที่แค้นได้ก็คือคนที่
ศักยภาพ มีคุณธรรม มีปัญญา มีความรู้ แก้ปัญหานี้สินได้ น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้แล้วก็
หุลไปเลยออกมาได้ คนที่สองค้ดเลย ภูมิที่ดินอยู่ชายใช้หนี้ให้หมด เพราะฉะนั้นความหมาย

อ.ศุภพร

ตีความหมายผิด เมื่อแค้นไม่ออกหนี้ไปเลยแสดงว่าหนี้หนี้

ครูอุดม

ไม่ใช่ๆ ขายที่ดินหมด เพราะฉะนั้นเกิดการเปลี่ยนมือที่ดินจากคนหนึ่งไปอีกคนหนึ่ง จากแปลงใหม่มาเป็นแปลงเล็ก นี่มันคือ พลวัต มันเป็นอย่างนี้ คนที่สามปล้ำแก้อยู่ที่นั่นหมดตัว ถูกเขายึดไปหมด เพราะฉะนั้นขณะนี้มันเป็นอย่างนี้ แล้วส่วนผมเป็นอย่างไร ผมก็เป็นประเภทที่สอง ผมมีที่ดิน 27 ไร่ ผมก็ขายไปไร่ละ 2 แสนกว่าบาท หมดยี่ เมื่อประมาณปีพ.ศ.2530 ตอนนั้นบูมไป ที่ดินกำลังบูม ชาตินายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า ตั้งแต่นั้นผมก็บอกว่าเสร็จแล้วประเทศไทย ต้นทุนการเกษตร ต้นทุนของประเทศที่สำคัญคือ ที่ดิน ขึ้นราคา ต่อไปอีก 20 ปีข้างหน้า เกษตรกรจะเข้าไม่ถึงที่ดินปัญหาต่างๆ ก็เกิดขึ้นแล้ว ที่นี้ปัญหาที่เกษตรกรเข้าไม่ถึงการรักษาพยาบาลเข้าไม่ถึงมากมาย แต่คุณผินแล้วมันไม่น่าจะมีนะ 30 บาทก็รักษาได้ทุกโรค แต่ไม่ใช่ นื่องผมไม่ได้รับราชการ เขาต้องไปหาหมอกินยาพาราแก้ปวดเข้า แต่ผมไปหาหมอกินยาเม็ดละ 2,000 บาท กินยาผมเป็นต่อมลูกหมากแพงกล่องละ 930 บาท เขากินยาแพงละ 30 บาท แล้วอย่างนี้เกษตรกรเข้าถึงหรือไม่ ไม่ถึงหรอกครับ เพราะฉะนั้นผมออกมาชุดที่ 2 เนอะตัดปมเลย อันนี้ผมขอใช้อีกนิดหนึ่งนะ เพราะผมเห็นว่าสำคัญในเรื่องของทำอะไรให้หลุดพ้นจากความเป็นหนี้สินได้ ผมว่าให้จัดการสองอย่างคือ จัดการกับความคิดของเกษตรกร ให้สามารถคิดออกนอกกรอบได้ สองคือ จัดการกับคน หรือพฤติกรรมของคนของเกษตรกร พฤติกรรมของเกษตรกรให้ทำใหม่ นั่นก็คือ หนึ่งต้องคิดใหม่ สองทำใหม่ ฉะนั้นต้องจัดการสองอย่างนี้ให้ได้ แล้วทำอะไรจะ จะทำอะไร ผมก็มาคิดว่า ไม่ได้คิด ผมได้แนวมาจากการอบรมเกษตรกร เกษตรกรมีความเข้าใจ และก็รอดพ้นได้ ไม่ต่ำกว่า 50% ด้วยการที่หน่วยงานจะเป็นรศ.กิติ กองทุนฟื้นฟูที่ดี สปกส.กิตินี้ที่ให้ทุนมาเนี่ย แล้วมาจัดการอบรมด้วยเกษตรกรเอง ผมก็ถือว่าผมเป็นเกษตรกร เกษตรกรพูดกับเกษตรกร แตกต่างกับเกษตรกรคุยกันกับภาครัฐ

อ.สุภาพร

ให้เพื่อนช่วยเพื่อนหรือคะ

ครูอุดม

ไม่ๆ ไม่ใช่ แต่เป็นเกษตรกรกับเกษตรกร

อ.สุภาพร

เพื่อนช่วยเพื่อนก็เพื่อนเป็นเกษตรกรด้วยกัน

ครูอุดม

ก็ได้นะ ก็แตกต่างกับที่ภาครัฐฯ หิ้วกระเป๋ามาวางจับแล้วก็อธิบายๆ เสร็จๆ แล้วก็พับกระเป๋า แล้วก็เดินกลับ เกษตรกร ไม่มีโอกาสที่จะซักไซ้ไล่เรียงให้เกิดความกระจ่างชัดในวิชาที่สอน ที่จะนำไปปฏิบัติ เพราะฉะนั้นเขาก็ไม่ได้ความรู้อะไร แต่การที่เกษตรกรตัวเกษตรกรที่ทำกันอยู่เนี่ยมาจับเข่าคุยกัน แล้วก็จัดกิจกรรมต่างๆ สอดคล้องกับเนื้อหา มันมีกิจกรรมหลายๆ อย่าง เช่นว่า เกมที่คนเปลี่ยนแผ่นดินเปลี่ยนเปลี่ยนทั้งคนทั้งแผ่นดิน อย่างนี้ มันมีรายละเอียดครบอาจารย์ คือ เราจะสอนเรื่องนี้ก็จัดกิจกรรมให้สนับสนุนเรื่องนี้ ผมสอนเรื่องนี้ผมก็เอานิทาน เอาเพลงเข้าไปในเรื่องนี้ผมสอนคุณธรรม ผมก็เอาเพลง “เกิดแล้วตาย” อย่างนี้ ถ้าสอนเรื่องการพึ่งพาตนเองได้ “เกิดเป็นคนอย่าเห็นแก่ตนและดี ถึงจะมีร่ำรวยสุขสันต์” ก็เพลงมันก็สะท้อน และเพลงบางเพลงผมจำจิดร ภูมิศักดิ์ “เปิบข้าวทุกเช้าค่ำ สูงจ่าเป็นอาจิม เหนือภูที่สุกีน จึงก่อเกิดมาเป็นคน ข้าวนี้ละศิริส ให้ชนชมทุกชั้นชน เบื้องหลังสีทุกจันทน์ จนขมขื่นและเขียวขาว จากแรงมาเป็นรวง ระบายทางนั้นเหยียดยาว จาครวงเป็นเม็ดพราว” จำได้ไหมอาจารย์ มันเป็นแรงดันที่น้อยใจอยู่ในตัวว่า ทั้งที่เราเป็นผู้ผลิต ก็ยังจะมาดูถูกเราอีก รู้ตัวใหม่ว่า ทุกคำข้าวเนี่ยมันมาจากไหนอย่างนี้ เพราะฉะนั้น มันเป็นการปลุกน่ะนะ หนีไม่พ้น เพราะฉะนั้นเดี๋ยวเอาต่อว่าแล้วทำอะไร

อ.สุภาพร

ข้อนี้เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไหมคะ

ครูอุดม

เป็นการแลกเปลี่ยนและทำอะไรละก็บอกว่า นี่ถือเป็นความคิดส่วนตัวนะอาจารย์นะ หนึ่งคือ พัฒนาระบบการเรียนรู้แก่เกษตรกรในรูปแบบโรงเรียนชาวนา ใอันนี้ผมเอาโรงเรียนชาวนา แต่ว่าการอบรมนั้นไม่ได้เรียกโรงเรียนชาวนา แต่ใช้หลักสูตรของโรงเรียนชาวนา ฉะนั้นจัดสถานที่โดยเฉพาะ เพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ของเกษตรกรในรูปแบบของโรงเรียนชาวนาขึ้นในชุมชนท้องถิ่น โดยมีผู้นำชุมชนนะ เป็นผู้ขับเคลื่อน รัฐเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ ถ้ารัฐไม่เสียสละตรงนี้ ไม่มีโอกาส รัฐจะทำเอง คนก็น้อย

รัฐจะทำเอง ก็เข้าไม่ถึง เกษตรกรกับเกษตรกรเท่านั้นที่จะพูดกันรู้เรื่อง ไอ้เรื่องอย่างนี้จริงนะสมัยที่ผมรับราชการอยู่ ผมสอนให้เด็กป.อะไรไม่รู้จำไม่ได้ ทำเลขแล้วเสร็จแล้วให้ตีเส้นได้คำตอบแล้วก็ตีเส้นคันสีแดง เพื่อให้เห็นชัดว่าข้อหนึ่ง ข้อสอง ข้อสาม ผมบอกเขาเท่าไรๆ บอกว่าก็ตีเส้นได้คำตอบสองเส้นเนี่ยให้มันคิดๆ กันหน่อย เขาก็ยังตีห่างอยู่นั่นแหละ ทำอย่างไรเขาก็ตีนั้นไม่ได้ เผลอไปพบเด็กคนหนึ่งชื่อพรรณมณี ตอนนี้เป็นแพทย์อยู่สามเสนนะครับ โรงพยาบาลอะไรก็ไม่รู้ลืมแล้ว โรงพยาบาลวชิระ ใช่แล้ว ก็ว่าพรรณมณีเธอบอกให้เพื่อนตีเส้นได้คำตอบสองเส้นนี้ให้เหมือนเธอสิ ครูก็ออกนอกห้องเลย แต่ก็สังเกตนะ ให้เขาสอนเอง เขามาจัดการอย่างไรไม่รู้ พอเข้าไปแล้วๆ ทุกคนทำถูกใจเราหมด ถามว่าเธอทำอย่างไร ก็หนูก็บอกเขาว่าให้ตีเส้นได้คำตอบห่างกันจึ๊ๆ

อ.ศุภพร

เอาภาษาที่ใช้

ครูอุดม

ใช้ลิหังกันจึ๊ๆ ไอ้โฮนี่ ครูเข้าไม่ถึงเด็กเลยนะ เพราะฉะนั้นเกษตรกร

อ.ศุภพร

ภาษาไม่โดน

ครูอุดม

ใช้ภาษาไม่โดน เพราะฉะนั้น เกษตรกรอบรมเกษตรกร พูดกับเกษตรกร ภาษาเดียวกัน ได้ผลมากกว่า เพราะฉะนั้นเนี่ยเราจึงบอกว่า ทำอย่างไรจะทำให้เกิดโรงเรียนชาวนาขึ้นในชุมชน โดยมีชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน แล้วมีรัฐเป็นผู้สนับสนุนด้านงบประมาณ สองคือ การปรับปรุงแก้ไขพัฒนาศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบลซึ่งมีอยู่แล้ว แต่ไม่ได้ขับเคลื่อนอะไร เพราะฉะนั้นทำอย่างไรจึงจะแก้ไข ปรับปรุง พัฒนา ศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรเนี่ย ให้กับเกษตรกรในชุมชนให้ได้ โดยให้สามฝ่ายเป็นผู้ โดยให้ส่งเสริมการเกษตรอำเภอเนี่ยเป็นตัวขับเคลื่อน แล้วรัฐสนับสนุนงบประมาณ 2 วิธีแล้วนะ ปรับปรุง สร้างใหม่โรงเรียนชาวนา พัฒนาระบบการ สามคือ เพื่อความยั่งยืนนะ ให้นำหลักสูตรกระบวนการคิด และก็คิดใหม่ทำใหม่เนี่ย ทั้งสองประการเนี่ยนะทั้งความคิดทั้งคนเนี่ยนะเข้าไปในระบบโรงเรียนโดยผ่านหลักสูตรท้องถิ่น เข้าไปในระบบโรงเรียนนะให้กับเยาวชน ให้กับนักเรียน เพื่อความยั่งยืนในอนาคตในระยะยาว ถ้าทำสามประการนี้ได้อย่างที่อบรมน่าจะแก้ปัญหาความยากจนได้ รัฐก็ลงทุนไม่เท่าไร ไม่มาก เพราะในภาวะที่ทุกคนต้องการเงินเพื่อไปสร้างสุข ก็บีบตัวเอง ลูก เมีย ทั้งครอบครัวเลย เอาเวลาทั้งหมดมุ่งไปตรงเงินหมด เพราะฉะนั้นเมื่อภาครัฐจัดอะไรขึ้นมาแล้วเนี่ย อาจารย์รู้ไหม ผู้ใหญ่บ้านต้องขอร้อง ผู้ใหญ่บ้านต้องจ้างแทนให้มารวมกลุ่ม เพราะเขาขาดรายได้ เขามุ่งแต่ตรงนั้น เพราะเงินถ้ารัฐมาสนับสนุน อันนี้เพื่อขาดทุนเพื่อกำไร ก็ทำได้ โรงเรียนชาวนาที่สุพรรณบุรีของเคหา ศิริภัทร พลิตชาวนาที่คิดนอกกรอบ ทำนอกกรอบได้มากมาย เป็นที่หนึ่งทีเดียว มันเป็นเรื่องของใจหลายๆ อย่างเนอะ เมืองสุพรรณบุรี ตั้งแต่บรรหารทำถนนหนทาง ทำแสงสว่าง ทำพิพิธภัณฑ์ที่เคลื่อนไหวได้ มันแตกต่างกับพิพิธภัณฑ์อยู่ชยามากนัก อย่างนี้ เป็นต้น เพราะฉะนั้น เคหาจึงชักจูงเอาหน่วยงานต่างๆ ที่สำคัญๆ เข้าไปอยู่เนะ จังหวัดสุพรรณบุรีคิดว่ามหาวิทยาลัยก็อาจจะมิในวันข้างหน้า

อ.ศุภพร

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีวิทยาเขตที่นั่นนะ

ครูอุดม

มีหรือ ที่สุพรรณบุรีก็มีด้วย เพราะฉะนั้นก็เอารูปแบบจากโน้นมา ผมก็เป็นลูกศิษย์ๆ นะ อาจารย์สุขสันต์ กันตริเนี่ย เกษบพศ. เทคนิคการเกษตร แล้วแกสอนผมเรื่องการผสมพันธุ์ข้าว ผมก็มาปลูกปล้าอยู่แต่ต่อมา คิดได้ว่า พันธุ์ข้าวเนี่ยมีคุณภาพแล้ว แต่มันอยู่ที่การแปรพันธุ์ การปลอมปน ผมก็หันมาการคิดพันธุ์ที่เรียน เมื่อวันที่ 15 จำได้นายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์พูดว่า อยากจะให้ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกข้าวที่มีคุณภาพ ผมก็แว็บขึ้นมาในใจว่ารัฐบาลจะจับแค้นแค้นตรงไหนที่จะพัฒนาคุณภาพ หนึ่งจับที่เมล็ดพันธุ์ สองจับที่กระบวนการผลิต จับผิดศูนย์ ก็ฝากไปถึงแกด้วย แกจับแค้นแค้นของปัญหาให้ถูกนะ ถ้าผมจะจับ ผมจะจับที่กระบวนการผลิต เพราะพันธุ์มีคุณภาพ แล้วนั้นก็พูดถึงว่า อยากจะให้เกิดพันธุ์ข้าวชุมชน ผมทำพันธุ์ข้าวชุมชนมาตั้งแต่ปีพ.ศ.2545 ในกระถางปลูกผสมพันธุ์ปล้าแล้วปล้าอีกใส่เสื่อ เพาะข้าวเนี่ยมันผสม 8 โมงเช้า

ถึงเที่ยงไข่ม่มละ มันร้อนจะตาย ไข่ม่มแฉะเปรี้ยวๆ แต่ตอนหลังมาคิดได้ว่าเราควรจะต้องเปลี่ยนพันธุ์มากกว่าเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรชอบปลูก เอามา 1 ลิตร มารวมตัวกันคัดเลือกเปลือกเมล็ดข้าวเหนียวทั้งกลม ขาวใหญ่ สมมาตรสวย ๆ เอาไว้ แล้วก็มาแกะออกดูว่า มันมีรอยราไหม มีผิวมันไหม มีรอยรารอยแตกนะ มีผิวมันไหม มันสมมาตรไหมอย่างนี้ แล้วก็เอาไปเพาะ ๆ ในจี้เล็กก่อนก็ได้ ถ้าน้อยๆ ในกระถางต้นไม้ หรือเพาะในดินที่ทำเป็นแปลงล้อมรอบไม่ให้มันเข้า เพราะมันเปลือก พอมันขึ้นมาอายุ 12 วันก็ถอนเอามันไปดำๆ ในกระถางปูน หรือไปดำเอาในแปลงข้าว 4 เดือนเราก็ดูแลก็ได้ข้าว ข้าวอันนี้เราก็เก็บเราก็ทำให้สะอาด แล้วเราก็เอาไปขายพันธุ์ในแปลงนา เราก็ได้ข้าวที่มันไม่มีปนข้าวอื่น สองได้ข้าวที่มันมีคุณภาพได้แถมมากก็คือได้ผลผลิตที่ต่อไร่สูง เราทำแค่นี้พอแล้วในท้องถิ่น เมื่อก่อนนี้นะผมมุ่งหวังเลยว่าจะต้องทำพันธุ์ข้าวประจำท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่น อำเภอเสนา คาดหวังแต่ว่าพอมามีประสบการณ์มากเข้าเราก็ปรับเปลี่ยน

อ.ชัชชัย

อยุธยาพันธุ์ข้าวดั้งเดิมดีมาก

ครูอุดม

เยอะมาก ผมก็จำไม่ได้อะไรต่ออะไรหลายอย่าง แล้วตอนนาร่องผมก็ไปที่ธนาคารข้าวที่ปทุมธานี ไปขอทานหัวหน้ามาขอมาตั้ง 58 สายพันธุ์ แล้วมาแบ่งกัน 3 จังหวัด แล้วก็คัดเลือกผมก็เอานางมนมาทำ เอาอะไรมาทำอย่างนี้ เขาบอกว่านี่เป็นเกษตรกรกลุ่มแรกเลยนะที่มาขอพันธุ์ เพราะเรามีความสำคัญว่าข้าวเป็นอาหารหลัก ไม่ได้คิดสิ่งใดแล้วทำให้มันมีคุณภาพ อาจารย์ หมดแล้วไหม ถ่ายทอดแล้ว 3 ขั้นตอน 3 วิธีแล้วนะ หนึ่งในคือ ตั้งเป็นโรงเรียนชาวนานะ สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกษตรกร สองแก้ไขปรับปรุงพัฒนาศูนย์เทคโนโลยีให้เป็นอย่างนั้นนะ สามคือ ถ่ายทอดแนวคิด วิถีคิดใหม่เนี่ย ผ่านหลักสูตรท้องถิ่นให้ระบบโรงเรียน

อ.สุภาพร

บูรณาการในโรงเรียน

ครูอุดม

นะ คือ หลักสูตรท้องถิ่นนะ มันมีอยู่นะ เพราะฉะนั้นเราก็เอาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นแต่สอนอย่างนี้

อ.ชัชชัย

โดยคุยกับกรรมการของโรงเรียนได้

ครูอุดม

ก็โดยให้ผู้บริหารแล้วก็ครู แล้วก็ผู้นำท้องถิ่นอย่างนี้เข้ามาจัดการ แต่ต้องสนับสนุนนะ

อ.ชัชชัย

ผมว่าต้องใช้การอบรมครูนะ

ครูอุดม

อันนั้นเป็นยุทธวิธีที่เราต้องพูดคุยกันว่าทำอะไร นี่ก็เป็นกระบวนการที่ลงลึกไม่ถึง

อ.สุภาพร

ถึงได้คณะหลักสูตรนี้ เพราะว่าเรามีสาระการเรียนรู้เนี่ยหลายๆ วิชาเช่นวิชาเกษตรเนี่ย เราก็เอาตรงนี้เข้าไปลงได้ เพราะว่าเราต้องการมีบริบทของชุมชนอยู่แล้ว

ครูอุดม

แต่อาจารย์ผมมีปัญหา ก่อนนี้ผมเป็นกรรมการศึกษาอยู่ตั้ง 3 โรงเรียนเลยนะ โรงเรียนมัธยม โรงเรียนนั้นนี้นะ แต่เสร็จแล้วออกมาเพราะว่าโรงเรียนมัธยมเนี่ย เขาแตกแยกกันระหว่างผู้บริหารบ้าง ระหว่างโรงเรียนบ้างเขาก็ไม่สนๆ ผมก็ออก ๆ มาก็คอนนี่ก็มาเป็นประธานอยู่ที่โรงเรียนใหม่ก็กำลังจะออกอีกเพราะว่าเสนอสิ่งเหล่านี้ให้ไปแล้ว เขาทำไม่ได้ เพราะเขาเป็นโรงเรียนเลิศของอำเภอเสนา เรามีโชคที่ได้ครูเอก แล้วเขาคิดในเรื่องวิชาการ เขาก็ไม่สนทางนี้ แล้วเราก็เข้าใจ เพราะว่าทางโน้นมีคุณประโยชน์ชื่อเสียงทางนั้นแล้วไปอย่างนี้ไม่ได้ เราก็ไม่ว่าอะไร เพราะฉะนั้นเนี่ยมันก็เป็นปัญหา สิ่งเหล่านี้ก็เป็นปัญหา

อ.สุภาพร

อาจารย์คะ ขออนุญาตพอดีเคยไปตะๆ พวกโรงเรียนมาเยอะ ความจริงมีครูที่เอาเป็นตัวล่อก็แล้วกันนะคะ เอาเป็นแรงจูงใจก็แล้วกัน ไม่อยากใช้คำว่าล่อ ครูพวกนี้บางคนเนี่ยอยากจะทำผลงานเช่นครูเกษตรหรืออะไรก็แล้วแต่เนี่ย ถ้าเราดึงเขาว่าเขาสามารถที่จะสร้างหลักสูตรที่เป็นหลักสูตรของท้องถิ่น เช่น กระบวนการอย่างนี้อาจารย์ทำอยู่เนี่ย ก็น่าจะดึงเขาอบรมครูเกษตรแต่ละโรงเรียนแล้วสร้างให้พวกนี้ ให้เขาสร้างกระบวนการทัศนวิสัยในเด็ก แล้วเราก็ไปช่วยหรืออะไรก็แล้วแต่

- ครูอุดม ผมก็ส่งสารเตี๊ยกๆ นะ มันจบมัธยมไปแล้ว คนที่ไม่ได้ทำงานมันก็ไปนั่งบนราวสะพาน แล้วมันก็ไปคิดหา ไปซึ้งไปอะไร มันก็มีอยู่ทุกที่แหละ ก็ไม่รู้ว่าคุณคาดหวังของโรงเรียน เอาอนาคตเขาไว้ตรงไหนนะ จะให้ทุกคนเป็นนายกเทศมนตรีหรืออย่างไรก็ไม่รู้แน่ ผมก็ไม่เข้าใจเหมือนกันมันก็ยากนะ
- อ.ศุภพร ประเด็นคือ หลักสูตรมีเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าไปเลยเห็นคะ
- ครูอุดม เขาก็ทำเองหมดคนละ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเขาก็ทำเองหมดคนละส่วนมากนะ เขาก็ยุ่งยากอย่างไร ผมก็ไม่ทราบ คือมันมีครั้งหนึ่งเขาก็ส่งนักเรียนมาเรียนที่โรงเรียนชุมชนโดยผ่านผม ผ่านผู้นำชุมชน ผ่านวิทยากรหรือเรียกว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น 12 คน แยกเป็นสาขาต่างๆ แล้วก็เลิกหายไป ในเมื่อเขาได้รับเกียรติที่จะดูแลทั้งกลาง ประกัน ก็หมดกันไปนะ ก็สรุปเอาว่าหลักสูตรที่เขียนวิธีการทั้ง 3 วิธีคือ หนึ่งเป็นโรงเรียนชุมชน สองปรับปรุงเทคโนโลยีศูนย์ถ่ายทอด สามก็คือ การถ่ายทอดให้กับเด็กในโรงเรียนของกระบวนการทัศน์ หลักคิด วิธีคิด แล้วก็พฤติกรรมใหม่ เรียกว่า คิดใหม่ ทำใหม่ ทั้งสามประการนี้ก็ทำหลักสูตรเนื้อหาให้ครอบคลุมแก่นแกนของปัญหามันก็น่าจะนะเพราะได้รับการอบรมมาแล้วนี่
- อ.สาวิตรี วันนี้เราก็ได้รับความกรุณาจากครูอุดม กลับมาล้นนะคะ สิ่งที่คุณครูคาดหวังไว้นั้นนะคะ สิ่งที่คุณครูอยากให้เกิดขึ้นใช่ไหมคะ แล้วคุณครูก็เป็นกำลังสำคัญที่จะผลักดันตรงนี้ให้เกิดขึ้นด้วย คุณครูได้ทำแล้วในส่วนของโรงเรียนชุมชน แล้วก็ในส่วนของโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนสามัญด้วย จากแนวคิดที่คิดนอกกรอบเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แล้วก็การปรับปรุงบริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรประจำตำบล ตรงนี้ในภาคเกษตรจริงๆ เราก็อยากให้เกิดขึ้นนะคะ เราก็คาดหวังไว้นะคะว่า ถ้าแรงผลักดันของหลายๆ ภาคส่วนนะคะ ตรงนี้ก็จะทำให้สิ่งนี้สมความตั้งใจได้ วันนี้ก็ต้องกราบขอบพระคุณคุณครูอุดม กลับมาล้น อยากให้คุณครูมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงนะคะ ถ้ามีโอกาสเราจะได้พาลูกศิษย์มาดูงานที่ศูนย์เรียนรู้ของครูที่อำเภอเสนา วันนี้ต้องกราบขอบพระคุณคุณครูมากคะ (สิ้นสุดการสัมภาษณ์ ณ 50.36 นาที)

ถอดเทปสัมภาษณ์คุณสรณพงษ์ บัวโรย

เริ่มสัมภาษณ์ ณ เวลา 1.40.06 นาที (CD แผ่นที่ 2)

- อ.สาวิตรี สวัสดีคะ วันนี้เรามาพบกับคุณครูสรณพงษ์ บัวโรยนะคะ ตอนนี้ขอแนะนำนักวิจัยของเราก่อนนะคะ ท่านแรกศ.ดร.ศุภพร ไทยภักดีคะ ท่านที่สองนะคะคุณนันท์กา แสงจันทร์ ท่านที่สามคุณกฤษณะ ภาณุวาสนะคะ อีกท่านหนึ่งพออดิคิดธุระนะคะ ท่านผศ.ชัยชัย แก้วสนธิคะ แล้วตัวฉันเองสาวิตรี รังสิภัทร์ สวัสดีคะ คุณครูคะ งานวิจัยเราเกี่ยวกับการสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินกรณีศึกษาครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง ขอเรียนถามคุณครูเบื้องต้นก่อนนะคะว่า คุณครูได้รับตำแหน่ง ได้รับการยกย่องให้เป็นครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 3 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตรงนี้ การได้รับการยกย่องตรงนี้มีพื้นฐานอย่างไรคะ
- คุณสรณพงษ์ ที่ได้รับการยกย่องเนื่องจากสำนักเลขาธิการสภาการศึกษา เขาก็มาสอบถาม แต่ก่อนที่จะมาสอบถาม เรามีการส่งข้อมูลตรงนี้ไปให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดยอ.สมทรง แสงตะวัน ซึ่งเป็นครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 2 แก่ก็คิดว่าพวกเราทำงานกัน คือ ผมกับอ.สมทรงจะทำงานด้วยกันมาตลอด แล้วก็เห็นเรื่องของการทำงานที่จะทำให้สังคมมันดีขึ้นนะครับ ซึ่งมันไม่เกี่ยวกับงานในหน้าที่เราทำไร เพราะเป็นงานรักษาสีสิ่งแวดล้อม ผมอาจจะทำงานอยู่สำนักงานเกษตรจังหวัดคุณเลเรื่องเกษตรอะไรต่างๆ แต่เรื่องสิ่งแวดล้อม เป็น

เรื่องหนึ่งที่แล้วสิ่งแวดล้อมทางชายทะเลยังไม่เกี่ยวข้องอะไรกับผมเลย ก็เลยลงไปช่วยชาวบ้านทำเรื่องของการจัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเล ตอนนั้นผมไปทำงานกับกองทุนเพื่อสังคม หรือกองทุน SIF เพื่อที่จะแก้ปัญหาในเรื่องของสิ่งแวดล้อมทางด้านชายทะเล เราก็ไปค้นหาไปจัดเวทีชาวบ้าน จากกลุ่มคนชายทะเลทั้งหมด 6 ตำบลที่อยู่ติดชายทะเลจังหวัดสมุทรสงครามผมก็จะไป ต.บางแก้ว ต.บางจะเกร็ง ต.คลองโคกลน ต.แหลมใหญ่ ต.แพรกหนามแดง ต.ยี่สาน ซึ่งเป็นตำบลที่ติดอยู่กับชายทะเลทั้งหมด เพราะฉะนั้นก็เลยไปจัดเวทีเรียนรู้เรื่องของการดูแลทรัพยากรชายฝั่ง ปรากฏว่าปัญหาของทรัพยากรชายฝั่งมีปัญหาเยอะแยะมากมายที่เป็นปัญหาที่จะทำให้ระบบนิเวศของชายฝั่งระบบวิถีชีวิตของชายฝั่ง ของคนชายฝั่งมีปัญหาในเรื่องของตั้งแต่ทรัพยากรเริ่มหายไป ป่าไม้ชายเลนเริ่มหายไปเพราะว่าวิถีชีวิตของคนเลี้ยงกุ้งกุลาค่าที่บุกรุกเข้ามาทำให้พื้นที่ป่าบางส่วนหายไป พื้นที่นาเกลือเก่าก็เปลี่ยนเป็นนาุ้ง ซึ่งทำรายได้ได้ดีในช่วงแรกนะครับ แต่ช่วงต่อมาก็จะกลายเป็นปัญหาเพราะว่าทำไปแล้วมันมีปัญหาเรื่องน้ำเสียก็มาจากการปัญหาน้ำเสียแล้วก็ปัญหาการล่มสลายของกุ้งกุลาค่าในช่วงนั้นนะครับก็ทำให้ป่าชายเลนเราหายไปเยอะ แล้วก็ปัญหาของชายทะเลพังก็ทำให้คนในชุมชนชายทะเลเนี่ย ต้องย้ายถิ่นฐานที่อยู่ บ้านที่อยู่ชายทะเลเข้ามาอยู่เพราะทะเลมันพังเข้ามาเรื่อยๆ ผมก็ไปจัดเวทีชาวบ้าน คุยกันในแต่ละตำบล ก็จะมีปัญหาในเรื่องของสิ่งแวดล้อมทางด้านชายทะเลต่างกันออกไป ตำบลบางแก้วก็จะมีปัญหาเรื่องของชายทะเลพัง มีปัญหาเรื่องคนปลูกที่รุกล้ำในที่ลำคลอง แล้วก็มีปัญหาในเรื่องของหนี้สิน มีปัญหาในเรื่องของวิถีของนาเกลือ ตำบลบางจะเกร็งก็เป็นเรื่องของชายทะเล ป่าหายไปเยอะ แล้วก็เรื่องของคอนหอยหลอด สมัยนั้นก็จะจะมีปัญหาเรื่องของพวกนั้นว่า คอนหอยหลอดมีปัญหาเรื่องเสื่อมโทรม เรื่องของทรัพยากรเริ่มหายไป ทางแหลมใหญ่ ต.แหลมใหญ่ก็มีปัญหาเรื่องชายทะเล เรื่องของการเลี้ยงหอยทรัพยากรธรรมชาติ เรื่องของน้ำเสียเรื่องอะไรต่างๆ ก็จะมาอยู่ในช่วงนั้น แล้วก็ตำบลคลองโคกลนก็จะเป็นเรื่องของป่าชายเลน เรื่องของการเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง หรือเลี้ยงพวกหอย หรือเลี้ยงพวกหอยแครง หอยแมลงภู่อะไรต่างๆ ของเขาก็จะเริ่มมีปัญหาแล้วการเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง การหาทรัพยากรชายฝั่งเริ่มหายากขึ้นเพราะว่าชายฝั่งที่จะเป็นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มันเริ่มหายไป มันโดนทำลายไปเยอะ เพราะฉะนั้นชายฝั่งก็เริ่มมีน้อย เราก็ทำเรื่องของตรงนี้ ซึ่งจริงๆ สมเด็จพระเทพฯ ท่านมาทำไว้ค่อนข้างเยอะอยู่แล้วแต่ว่าชุมชนก็ยังเข้าไปทำ ทำเสร็จแล้ว ทำไมคนที่อื่นมาทำ ทำไมในชุมชนเราไม่คิดที่จะเรื่องนี้บ้าง พอทำเรื่องนี้ก็เลยไปนั่งทำกับชุมชนๆ เราทำอะไรกับเรื่องนี้บ้างนะครับ ทางด้านตำบลแพรกหนามแดงก็จะมีปัญหาเรื่องสภาพน้ำเสียจากระบบโรงงานสมัยก่อนนะครับ เรื่องของน้ำจืดน้ำเค็มระหว่างคนทำนาข้าวกับคน (พักผู้ให้สัมภาษณ์รับโทรศัพท์ ณ เวลา 1.46 นาที)

สัมภาษณ์ต่อ ณ เวลา 1.46.49 นาที (CD แผ่นที่ 2)

คุณสรณพงษ์ สำหรับที่ตำบลแพรกหนามแดงนะครับ ก็จะมีปัญหาในเรื่องของน้ำจืดน้ำเค็ม ซึ่งเป็นปัญหาของเกษตรกรทั้ง 2 ฝั่ง เพราะว่าที่ตำบลแพรกหนามแดงจะมีการทำนาข้าวฝั่งหนึ่ง แล้วก็ฝั่งน้ำเค็มก็จะเลี้ยงกุ้งเลี้ยงปลา เป็นปลาพวกปลาสลิด ปลาน้ำเค็มน้ำกร่อยอะไรพวกนี้นะ เขาก็จะเลี้ยงกัน มีกุ้งมีปลา มีปลาสลิดปลาน้ำกร่อย แล้วก็เลี้ยงกุ้ง ประเด็นตรงนี้ก็จะมีปัญหาเรื่องของการไม่เข้าใจกันในเรื่องของการปล่อยน้ำ แล้วมีปัญหาในเรื่องของประตูกั้นน้ำก็จะมีปัญหาเรื่องน้ำเสีย ก็จะมีชุมชนคนแถวนั้นเขาทำอะไรกัน มีการรวมกลุ่มกันทำเรื่องนี้ซึ่งผมแรกๆ ก็เข้าไปช่วยเขาทำอยู่พักหนึ่ง ส่วนตำบลยี่สานซึ่งเป็นตำบลของอำเภออัมพวา ตำบลแพรกหนามแดงก็อยู่อำเภออัมพวา ยี่สานก็จะอยู่อำเภออัมพวา ตำบลยี่สานก็จะมีอาชีพในเรื่องของการเผาถ่าน เป็นการเผาถ่านไม้โกงกาง สำหรับคนยี่สานแล้ว มีส่วนหนึ่งที่ไปทำนาทุ่งกัน เพราะว่ายี่สานจะเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ แล้วก็พื้นที่ชุ่มน้ำก็คือ น้ำจะท่วมตลอดแล้วก็พื้นที่ตรงนี้ คงไปทำอย่างอื่นไม่ได้ นอกจากเลี้ยงกุ้งกับปลูกป่าชายเลน ที่นี้เขาก็ใช้พื้นที่ของเขาเป็นการปลูกป่าชายเลน โดยการปลูกไม้โกงกางเอามาทำเผาถ่าน แล้วก็วิถีชีวิตของคนเผาถ่านที่ยี่สานเขาก็ทำกันมานานแล้ว ก็ได้ไปเรียนรู้ว่าปัญหาของยี่สานมี

อะไรบ้างกับไม้ไผ่กองางที่กำลังจะร่อยหรอไป พื้นที่ๆ จะปลูกมันก็เริ่มน้อยลง แล้วก็ประเด็นของถ่านก็เริ่มราคาดีขึ้น แล้วก็ผลผลิตจากการทำถ่าน มันเห็นอะไรอีกเยอะแยะที่มันเป็นประเด็นที่เราจะดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อมแล้วก็ก็เป็นประเด็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มันมีอยู่ เพราะฉะนั้น 6 ตำบลชายฝั่งทะเลเราลงไปค้นจริงๆ ไปจัดเวทีชาวบ้าน คุยกับชาวบ้าน ทำให้เรารู้ว่าปัญหาของชาวบ้านบางเรื่องเขาสามารถแก้ได้ บางเรื่องสามารถที่จะไปคุยกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องที่จะมาช่วยกันทำงาน เราก็เลยลงไปทำงานครั้งนี้ โดยการลงไปทำงาน เราลงไปทำงานในช่วงเย็นๆ หลังจากที่ผมเลิกงานแล้ว พอ 5 โมงเย็นผมก็จะไปร่วมจัดเวทีชาวบ้านพูดคุยกับชาวบ้านในตำบลต่างๆ พวกนี้ออกมา จนกระทั่งได้ข้อมูลพวกนี้ออกมา พอได้ข้อมูลตรงนี้ออกมาประเด็นหนึ่งที่เราเจอปัญหาที่รุนแรงก็คือ เป็นความต้องการของตำบลบางแก้วของอำเภอเมือง คือ เรื่องของชายทะเลพัง ชายทะเลพังเป็นปัญหาที่เขารื้อบ้านมาสองสามครั้งแล้วที่จะต้องย้ายจากชายฝั่งทะเลซึ่งมันพังเข้ามา เราก็เลยมานั่งคุยกันว่าเราเองก็ควรจะอะไรมาจัดการกับเรื่องนี้ เราก็จัดเวทีค้นหาองค์ความรู้กันชายฝั่ง ทั้ง 6 ตำบลก็ปรากฏว่าไปเจอว่าวิธีการที่จะแก้ปัญหาในเรื่องของชายทะเลพังมันก็น่าจะทำเรื่องของเป็นการเรียนรู้ทั้ง 6 ตำบล เกิดไปเจอที่ตำบลคลองโคกลน ไปจัดเวทีกัน ก็พบว่าที่ตำบลคลองโคกลนเขามีการปักกล่า ล่อปลา แล้วก็มันทำให้เกิดตะกอนดินขึ้นมา เราก็เลยคิดว่าเราจะทำการปักกล่า แต่จะให้เป็นแนวปะการังป้องกันชายทะเลพังได้อย่างไร เราก็เลยประยุกต์จากการปักกล่าล่อปลาที่ทำให้มันอยู่ได้ เราก็เอาใช้ทรัพยากรที่มันเหลือทิ้งตรงนั้นเอามานั่งคุยกันในกลุ่มชนบางแก้วอีกครั้ง หลังจากได้ข้อมูลว่าใช้การปักกล่ามันช่วยได้นะ แล้วเราก็มานอกแบบกันว่า ทีมกลุ่มพวกเราก็จะมานอกแบบกันว่า เราจะใช้อะไรมาเป็นกล่า ผลสุดท้ายเราก็บอกว่ายางรถยนต์นั่นนะ มันทิ้งๆ มันไม่ได้ใช้ประโยชน์อะไรอยู่แล้วนะ ครบ ก็เอามาใช้ปักกล่าน่าจะมีประโยชน์ แล้วก็ยังมีปัญหาต่อว่าแล้วใช้ยางรถยนต์ไม่มีปัญหากับสิ่งแวดล้อมหรือในชายทะเล ก็คิดไปถึงตรงนั้นเหมือนกัน เราก็ไปดูใช้ยางรถยนต์เก่าๆ ที่มันโดนฝังอยู่ในน้ำเหมือนกันว่าแล้วมันมีปัญหาไหม เพราะว่าทีมอนุรักษ์หลายๆ คนก็จะมองว่าใช้กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเขาก็ต้องดูตรงนี้ ปรากฏว่าไปดูแล้วใช้ยางรถยนต์ที่มันอยู่ในน้ำนานๆ ปรากฏว่ามีตัวเพรียงมาเกาะ มีตัวพวกเพรียงซึ่งมีหอยพวกนี้มาเกาะ ได้แสดงว่าพวกนี้มันเกาะได้ แสดงว่ามันก็ไม่อันตราย มันไม่มีพิษเพราะว่ามันโดนสภาพของน้ำเค็มทำลาย ตัวตรงนั้นมันไม่สามารถที่จะอันตรายได้ เราก็เลยคิดว่าเอายางรถยนต์นั้นแหละมาทำนะ ครบ ทางอาจารย์สมบัติ บุญชู ทางพวกเราในกลุ่มของพวกเราช่วยกันออกแบบออกมา ก็เขียนแบบออกมาแล้วก็ช่วยกันคิดว่า จะทำอะไรสร้างแนวปะการังเทียมตรงนี้จะทำอย่างไร จนกระทั่งเราได้องค์ความรู้ก็คือ เรื่องของการเอายางรถยนต์นี้ เอาเสาปูนขนาดแปดเมตรปักลงไปแล้วก็ใช้ยางรถยนต์สามเส้น ใส่ไว้ในปูนที่เราปัก แล้วก็ใช้ไม้ไผ่ทำเป็นตัวยึดยางรถยนต์กับเสาปูนให้มันอยู่ ปรากฏว่าเราก็เรียนรู้แบบเรียนไปทำไปนะครับ ปรากฏว่าครั้งแรกเราปักเสาปูนลงไป 2 เมตร ปักไปประมาณสัก 100 กว่าเสา ร้อยกว่าหลัก ปรากฏว่าคืนเดียวก็ไปเจอคลื่น ๆ ก็เลยเอาไปหมดเลย ก็คือ มันล้ม เราก็เลยต้องมาเรียนรู้ใหม่ว่าปักดินไปแรงคลื่นที่มาก็แรงพอสมควร เราก็เลยต้องปักลึกไปที่ 4 เมตร ปักเสาปูนลึกไปที่ 4 เมตร พอปักเสาปูนไปที่ 4 เมตร มันก็อยู่ได้ยางรถยนต์ก็ทำเหมือนเดิมก็แสดงว่าอยู่ได้ ก็ปักเสาปูนแล้วก็ใช้ยางรถยนต์ใส่ลงไปที่ 3 เส้น ปักลงไปแล้วก็ใช้ไม้ไผ่ โคนไม้ไผ่แล้วก็โคนขออะไรพวกนี้ปักไป ยึดให้ยางมันอยู่กับเสาปูนให้ได้ ปรากฏว่าเราปักในแต่ละหลักเราห่างกัน 5 เมตร ที่เราปักห่างกัน 5 เมตร เพราะเนื่องจากวิถีชีวิตของคนชายฝั่งทะเล เขาต้องออกรเรือไปประกอบอาชีพ ไปหาปลาหากุ้ง หาหอยอะไรของเขาเงินเรือมันจะต้องมีช่องทางออก ถ้าเราไปปักถี่มันก็จะไม่ได้เราก็จักให้เรือมันออกได้ เราก็จักเป็นอันว่า ที่ประชุมบอกว่าให้ปักขนาดนี้ชุมชนเขาบอกว่าเขาออกได้ เพราะฉะนั้นเราก็จักลักษณะนี้ออกไป เมื่อปักออกไปเสร็จแล้ว เราก็ได้งบประมาณจากกองทุนเพื่อสังคมหรือกองทุน SIF มา 4 แสนกว่าบาท สี่แสนห้าหมื่นกว่าบาท เราก็จักไปยาวประมาณ 1 กิโลเมตรนะครับ ปักห่างกัน 5 เมตรนะ แล้วก็ดูแล แต่ตอนที่ปักพอตอนน้ำท่วม เราก็จักเรือ

จะมาชนเราเหมือนกันเราก็ปักแนว ก็คือ ปักหลักไม้สูงๆ ติดธงไว้ให้เป็นที่เป็นสัญญาณว่า ให้คนชายทะเลรู้ว่า ไอ้ตรงนี้เป็นแนวกันคลื่นนะ พอปักเสร็จแล้ว ปรากฏว่าตะกอนดินก็เริ่มมา มาตกตะกอนที่ริมชายฝั่งทะเล ตอนแรกๆ เราก็ดีใจนะเห็นตะกอนเลนมันมา เราก็มานั่งดูว่าแล้วมันมาได้ยังไง ตะกอนเลนตรงนั้น ก็ไปนั่งดูก็ไปนั่งดูที่ทะเลเวลาน้ำขึ้นน้ำลง ก็เห็นกระบวนการน้ำขึ้นน้ำลงเป็นวิถีของน้ำทะเลนะครับ วิถีธรรมชาติก็คือ น้ำทะเลเวลาน้ำขึ้นลงทุกวัน เวลานั้นทะเลมันขึ้นเต็มที มันก็จะนิ่งอยู่ประมาณสักชั่วโมงหนึ่ง แล้วก็หลังจากนั้นมันก็ค่อยๆ ลง ในช่วงที่น้ำทะเลนิ่งเราก็คิดว่าเออ เหมือนเอาน้ำใส่แก้ว ตั้งทิ้งไว้ 1 ชั่วโมง มันก็จะทำให้ตะกอนดินตรงนั้นมันเกิด ปรากฏว่าตะกอนดินตรงนั้นมันก็เกิดตกตะกอนออกมา เยอะมากเลย ในช่วงปีแรก ๆ นะครับ ปรากฏว่าพอช่วงมรสุมปีต่อมาไอ้ตะกอนเลนพวกนี้มันก็โดนคลื่นของทะเลนี้ละลายไหลลงไปกับข้างล่างหมดเลย เราก็ตกใจว่าเอ๊ะแล้วมันหายไปไหนหมดนี่สงสัยมันจะไม่ได้ผลแล้วนะ แต่พอเราไปดูอีกทีในช่วงน้ำทะเลแห้ง เพราะเนื่องจากน้ำทะเล ไอ้ชายฝั่งข้างล่างมันต่ำกว่าแทนที่มันจะไหล เพราะในส่วนของข้างล่างเราใช้วนนะครับ อวนเก่าๆ มาชิงไว้เพื่อกันดินไว้ไม่ให้มันไหลไปด้วย แล้วก็เป็นที่เพาะหอยไปในตัว คือ ให้หอยธรรมชาติมันเกิดนะครับ พอมันเกิดเสร็จแล้วดินมันก็ไหลลงไปกับข้างล่าง เราก็นึกว่าดินมันหายไปไหน มันไปกองข้างล่างจนกระทั่งมันทยอยขึ้นมาท่วมที่ชายฝั่งมากขึ้น พอทำไปสัก 3-4 ปี ปรากฏว่าพอปีที 6 ผมเริ่มตั้งแต่ปี 2544 มันเริ่มเต็มแล้ว เราก็เลยนึกได้ นึกเห็นว่าเอ๊ะอะไรทำไมมันเกิดอะไรขึ้นได้ขนาดนี้ แล้วทำไมดินชายทะเลมันยังงอกไม่ได้ แต่ที่ผมมันเกิดที่เห็นภาพก็คือ เรารู้ว่ามันทำให้เราได้เรียนรู้นะ ชุมชนก็ได้เรียนรู้ไปพร้อมๆ กันว่า ไอ้यरดยนต์นะ มันช่วยในเรื่องการทำให้เกิดตะกอนดินได้ดีก็คือ ยารดยนต์มันกลมไง แล้วโมเลกุลของน้ำมันก็กลมไง ดังนั้นมันไม่เกิดแรงต้านเวลาน้ำเข้ามา มันไหลเข้ามาแล้วก็ตกตะกอนอยู่ได้ ถ้าเราใส่ถังสี่เหลี่ยม ไปก่อปูนสี่เหลี่ยม ผมว่ามันก็คงพัง คงไม่ได้ผลนะผมว่าเกิดแรงต้านแล้วก็แรงกระแทกของน้ำชายฝั่งทะเล ปรากฏว่ามันได้ผลดีมาก ๆ เลยนะ หลังจากที่ดินมันเริ่มท่วมเต็มแล้ว แล้วไอ้ที่สำคัญอีกอันหนึ่ง ก็คือ หลังจากที่เราทำแนวกันคลื่นไปแล้ว พวกที่มีอาชีพทำอวนลวนอวนลาก อวนลากหอยนะครับ ก็จะเข้ามาลวนหอย หรือลากหอยชายทะเล มันก็เข้าไม่ได้ไง เพราะฉะนั้นดินตรงนั้นมันก็ไม่โดนดึงออกไปข้างนอกเหมือนวิถีชีวิตเขา ก็ต้องไปลากข้างนอก เพราะฉะนั้นตะกอนดินก็เลยเกิดงอกขึ้นมาเรื่อยๆ นั่นก็เป็นส่วนดีก็คือ ทำให้ทรัพยากรมันเพิ่มมากขึ้น แล้วที่ผลดีที่ตามมาก็คือ เมื่อก่อนเราพยายามปลูกป่ากันนะ พอตะกอนดินพวกนี้มันเกิดขึ้นเต็มแล้ว ผมก็เอาโครงการข้างมีหน่วยงานหรือว่า องค์กรเอกชนต่างๆ มาช่วยกันปลูกป่าปรากฏว่าดินมันเหลวไง พอดินมันเหลวเราปลูกไปเราเอาพวกโครงการไปปลูกในขนาดเอาโครงการไปปลูกในดินเหลว มันก็ไม่ค่อยได้ผลเพราะเดี๋ยวพอเจอคลื่นของทะเลมันก็จะละลายไปหมดแล้ว มันก็ล้มหมดก็ไม่ได้ผลอีก ก็คือ ไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร ต่อมาเราก็ปล่อยมันไปตามธรรมชาติก็โชคดีเราได้เรียนรู้ธรรมชาติ เวลาเราช่วยธรรมชาติฯ ก็กลับมาช่วยเราตรงที่ว่าไอ้ลูกแสมเวลามันสุก มันจะมีลูกของมัน แล้วก็พอมันแก่เต็มที่ดินมันก็จะหล่นเสร็จแล้วมันก็จะลงไปนอนที่ทะเลนั่นแหละ เสร็จแล้วมันก็ไหลมาตกค้างกับคลื่น ค้างอยู่ที่ตะกอนดินที่มันเกิดฯ ตะกอนดินที่ขยายออกมา มันก็ทำให้ มันงอกเอาแล้วก็ป็นคันขึ้นมาโดยที่เราไม่ต้องปลูกแล้ว แล้ววันนี้ตะกอนดินพวกนี้ ไอ้คันแสมพวกนี้เริ่มคันใหญ่ขึ้น แสมพวกนี้มันจะเป็นพืชให้พวกเราได้เรียนรู้ว่าให้คนชายฝั่งได้เรียนรู้ แสมนี้ระบบรากของแสมจะยึดราก ได้ดีทั้งแสมขาวแสมดำ แสมมืออยู่ 2 สายพันธุ์คือ แสมขาวกับแสมดำ ระบบรากของแสมมันจะยึดดิน โคลนตรงนี้ไว้ได้มันก็จะทำให้รากแสมยึดดินไว้ได้เยอะขึ้นแล้วก็ตะกอนดินที่มันตก มันก็จะงอกมากขึ้น แล้วที่สำคัญก็คือ พวกกรากแสมยึดได้ดีแล้วหลังจากดินมันแข็ง ไอ้โครงการมันถึงจะปลูกลงไปได้เพราะดินมันจะเริ่มแข็งขึ้น พอปลูก โครงการนี้ก็กลายเป็นที่แหล่งอาศัยเพาะพันธุ์สัตว์น้ำชายฝั่งมันก็เริ่มเกิดขึ้นมาแล้ว ตะกอนดินที่เขามากองนี้ก็จะเป็แหล่งที่ทำให้เกิดเพาะพันธุ์หอยได้เป็นอย่างดี ก็มีหอยหลายๆ ชนิดมาเกิดเยอะขึ้น ในบริเวณชายฝั่งทะเลหลังจากที่เราทำแนวกันคลื่น มีปัจจุบันนี้มีหอย เมื่อปีที่

แล้วมีหอยแครงมาเกิดเยอะมากเลย ลูกหอยแครงจะมากเกิดที่หลังแนวกันคลื่นที่มันเกิดแนวกันคลื่นที่ๆ มันเกิดตะกอน ก็มีพวกคนขายทะเลเขาก็มาเก็บเอาลูกหอยตรงนี้ไปเมื่อปีที่แล้วประมาณ 200 ลำเรือ เพราะว่าคนที่มาเลี้ยงหอยที่คลองโคลน ทางด้านตำบลคลองโคลนเขาก็ต้องไปซื้อหอยที่อื่น ตอนนี้เขาก็ไม่ต้องไปซื้อใจเขาเอามาเก็บเอาลูกหอยที่มันเกิดจากที่เราทำหลังแนวกันคลื่นนี้ทำให้เกิดรายได้ คิดเป็นมูลค่าแล้วถ้าซื้อออกมาแพงมากนะครับ ทำให้มีรายได้ ปีนี้เราคาดว่ามันจะต้องเกิดอีก เพราะเราทำตะกอนดินมันเกิดมาใหม่นี้ ไอ้พวกหอยพวกนี้มันก็จะเกิดขึ้นมาเรื่อยๆ ทุกปี แล้วก็ต่อไปพวกเกษตรกรพวกชาวประมงชายฝั่งก็ไม่ต้องเดินไปไกลหรอก ก็เพียงแต่เดินลงไปได้หน่อยเดียว ไอ้ตะกอนเลนตรงนั้นก็จะมียูกหอยเกิด ลูกหอยเกิดเยอะไอ้พวกหอยตัวใหญ่ๆ มันก็ยังอยู่ มันก็ทำให้ทรัพยากรมันหาง่ายขึ้น แล้วก็พวกปลาพวกปูที่อยู่ชายทะเลมันก็จะมีความเพาะพันธุ์ของมันแล้วก็จะเกิดกลับไปสู่ชายทะเล เหมือนเราสอนให้ชาวบ้าน ได้คิด แล้วผมก็สอนให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ว่า วิถีชีวิตของคนชายฝั่ง ทะเลเปรียบเหมือนธนาคารอาหารของชุมชนนะ เพราะทุกวันคนชายฝั่งทะเลก็จะเอาเรือออกไปแล้ว เหมือนไปเบิกกู้หอยปูปลาออกมา แล้วก็เอามาเป็นรายได้แล้วก็เอามาเลี้ยงชีวิตไป แต่ว่าเราไม่เคยไปคือเราไปเบิกๆ ได้อย่างเดียวแต่เราไม่เคยคิดว่าจะไปสร้างทรัพยากรเพิ่มขึ้นได้อย่างไร เพราะฉะนั้นการปลูกป่าชายเลนตรงนี้แหละมันเป็นตัวหนึ่งที่ทำแนวกันคลื่นตรงนี้ มันเป็นตัวแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำก็คือ เหมือนกับไปฝากธนาคารเพิ่มทรัพยากรให้ทะเลมันมีอาหารมากขึ้น มันก็จะทำให้คนในชายฝั่งทะเลมีอาหารเพิ่มขึ้น แล้วคนทั่วๆ ไปก็จะได้มีอาหารจากการช่วยกันปลูกป่า ช่วยกันดูแลป่า ช่วยกันดูแลชายทะเล ทำให้ทรัพยากรตรงนี้มันได้ดีขึ้น จากการที่ผมทำเรื่องพวกนี้นะ ผมก็ไม่ได้ตั้งใจว่าจะไปส่งประกวดอะไรที่จะไปให้เขายกย่องอะไร แต่ว่าอ.สมทรง แสงตะวัน ท่านก็เขียนผลงานตรงนี้ไปส่วนหนึ่ง ก็ไปให้ทางสภาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเขาก็มาดูซึ่งตอนนั้นก็จะขึ้นอยู่กับสำนักงานกฤษฎีกาส่วนนี้ครับ ก็พอเขามาดูเสร็จก็ไปดู แต่เนื่องจากผมเป็นข้าราชการ ก็ต้องดูเยอะว่าทำในหน้าที่หรือเปล่าซึ่งจริงๆ ตรงนั้นมันไม่ใช่หน้าที่เรา หน้าที่ของผมก็คือ ทำเรื่องของการเกษตร แต่เรื่องของการชายฝั่ง ทรัพยากรชายฝั่ง มันเป็นเรื่องของทางประมง เรื่องของหน่วยงานอื่นที่ทำ แต่ว่าที่เราไปทำเพราะเราทำด้วยใจอาสาที่อยากไปช่วยชาวบ้านหลังจากที่ไปทำงานให้กับกองทุนเพื่อสังคมมาครับ แล้วเราก็ได้เรียนรู้ไปเรื่อยๆ กันเราก็รู้สึกดีใจแทนคนชายฝั่งทะเลที่จะได้เรียนรู้ว่า ไอ้พวกนี้มันสามารถที่จะจัดการให้มันเกิดทรัพยากร แล้วมันทำให้วิถีชีวิตของเขาดีขึ้น แล้วพอเราไปศึกษาตรงนั้นนะ มันก็ทำให้เราเรียนรู้ว่าเราจะเอาทรัพยากรมาใช้ประโยชน์อย่างไรให้มันคุ้มค่ามากขึ้น อย่างตอนนี้กำลังจะทำเรื่องลูกหอยกระปุกซึ่งมันเยอะอยู่ในคอกหอยแครง เขาก็เก็บออก เขาก็มาทิ้งไว้ เรากำลังมองว่าต่อไปเราจะเอาพวกหอยกระปุกพวกนี้มาทำเป็นปุ๋ยเพิ่มแคลเซียมอะไรต่างๆ ออกมา ทำเป็นปุ๋ยหมัก ปุ๋ยจุลินทรีย์ ปุ๋ยอินทรีย์ พวกนี้ออกมาใช้ประโยชน์ต่อ ซึ่งทำให้เรามองเห็นภาพจากเรื่องของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้มากขึ้น อันนี้ก็เป็นผลหนึ่งที่ได้รับการยกย่องจากสำนักงานสภาการศึกษาให้เป็นครูภูมิปัญญาไทยนะครับ แต่ทำด้วยใจไม่ได้ทำเพื่อที่จะไปให้ใครยกย่อง แต่ทำแล้วชาวบ้านจะได้ประโยชน์นะครับ เราก็เลยทำให้เขา ถึงไม่ได้รับการยกย่องผมก็ทำอยู่แล้วละ เพราะว่ามันทำแล้วรู้สึกดีกับชุมชนมากกว่า ไม่ได้ทำเพื่อให้เขายกย่อง แต่ทำแล้วให้ชุมชนเขาว่าวิถีชีวิตของเขาแก้ปัญหาของเขาได้ ซึ่งมันมีทางแก้ปัญหาหลายๆ ทาง แต่เขาไม่เคยมองทางแก้ปัญหาของเขาเองได้ ต้องให้คนอื่นไปช่วยแก้จริงๆ มันเป็นเรื่องภูมิปัญญาของเขาแต่คือภูมิปัญญาของเขามาจัดการให้เขาได้รู้แล้วก็เอาไปทำกัน แล้วก็ใช้ประโยชน์ในวิถีชีวิตของเขานะ มันก็เลยทำให้ ผมเลยได้เรียนรู้กระบวนการทำงานแบบนี้ เอามาใช้กับการทำงานในส่วนของการงานในหน้าที่ผมด้วยนะครับ อันนี้ก็เป็นประเด็นที่เรื่องของการได้รับการยกย่องอะไรต่างๆ พวกนี้ออกมา

สัมภาษณ์ต่อ ณ เวลา 55.22 นาที (CD แผ่น 1)

- อ.สาวิตรี ไม่ใช้ทำงานแต่เฉพาะในหน้าที่ แต่งานที่สามารถเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรคนอื่นๆ ได้ โดยเฉพาะเกษตรกรที่อยู่ตามชายฝั่ง
- คุณสรณพงษ์ ใช่ครับ
- อ.สาวิตรี ตอนที่คุณครูทำงานตรงนี้มีเกษตรกรเข้ามาปรึกษาบ้างไหมคะ เกี่ยวกับปัญหาหนี้สินเขา มีบ้างไหมคะ
- คุณสรณพงษ์ มีเยอะเลยครับ ปัญหาหนี้สินของชายฝั่งมีเยอะเนื่องจากที่ผมจัดเวทีชาวบ้าน ผมเห็นว่าปัญหาหนี้สินมี ปัญหาเออ...การรูด้าพื้นที่ อะไรต่างๆ มีปัญหาเรื่องการมีรายได้ตกต่ำอะไรของเขาเนื่องจากวิถีการดำเนินชีวิตของเขา สำหรับเรื่องปัญหาหนี้สิน มันเป็นปัญหาหนี้สินทางด้านวิถีชีวิตของเขา คือ ทรัพยากรมันน้อย หาได้ยาก เวลาออกเรือไปในทะเลแต่ละครั้งนะครับ ถ้าทรัพยากรมันน้อย ค่าน้ำมัน ค่าอะไรต่างๆ ก็เป็นปัญหา ทำให้เขามีรายได้น้อย ฉะนั้นตรงนี้ก็有一部分หนึ่งของการแก้ปัญหาเรื่องนี้หนึ่งอย่างหนึ่ง ก็คือการช่วยกันดูแลทรัพยากร ช่วยกันปลูกตรงนี้ ให้เขาได้เรียนรู้ว่าถ้าเขาไปเบิกอย่างเดียวหรือว่าไปหาปลาอย่างเดียวโดยที่ไม่หาที่เพาะพันธุ์แหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำคืนไป มันก็กลายเป็นว่าทรัพยากรมันน้อยคุณก็ได้รายได้น้อย พอรายได้น้อยรายจ่ายมันเยอะ คุณก็ต้องมีปัญหาเรื่องหนี้สินแหละ แต่พอเขาทำเรื่องประเพณีพวก ทรัพยากรมันก็เยอะขึ้น แต่ที่สำคัญก็คือ รู้จักใช้ทรัพยากรมากขึ้น ในการแก้ปัญหาหนี้สินผมไปทำต่ออีกโครงการก็คือ ใช้ทรัพยากรตรงนี้มีมาแล้วอย่างไปดูเรื่องของกะปิเนี่ย ไปทำเรื่องของกะปิเนี่ย ผมบอกว่ากะปิเนี่ยมีช่องทางในการที่จะขายกะปิได้ออกมาหลายๆ ทางนะ ทำเป็นกะปิหวานออกมาได้ใหม่ที่จะผสมเสร็จออกมา หรือทำเป็นกะปิที่ทำให้มันสะอาด ตากให้มันสะอาด รับรองคุณภาพราคามันก็เพิ่มขึ้น เขาก็สามารถเพิ่มราคาคืน เนื่องจากเพิ่มคุณภาพขึ้นราคามันก็เพิ่มขึ้นได้ อันนี้คือ การแก้ปัญหาหนี้สินของเขาได้ในส่วนหนึ่งแหละ เพราะว่าถ้าผลิตภัณฑ์ที่เขาทำออกมามันไม่ได้ทำแค่เอามาสั่งอย่างเดียว แต่ถ้าเราแปรรูปผลิตภัณฑ์ตรงนั้นมาเป็นการเพิ่มมูลค่า เพิ่มคุณค่า เพิ่มมูลค่าขึ้นก็ทำให้วิถีชีวิตเขาดีขึ้น ทำให้แก้ปัญหาหนี้สินเขาได้ส่วนหนึ่งแหละ
- อ.สาวิตรี จากที่ภาพรวมที่อาจารย์พูดให้เราฟังนะคะว่า ในเมื่อรายได้น้อยกว่ารายจ่าย
- คุณสรณพงษ์ ใช่ครับ
- อ.สาวิตรี มันมีสาเหตุอื่นไหมคะคุณครูที่เกษตรกรเขาประสบว่าสาเหตุจากการเป็นหนี้สินเกิดจากอะไร
- คุณสรณพงษ์ เรื่องของสาเหตุของการเป็นหนี้สินก็เรื่องจากวิถีชีวิตนะ เราเคยไปทำเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตไปคุยกับทีมพวกชาวประมงหรือชาวชุมชนชาวชายฝั่ง หรือพี่น้องเกษตรกรก็แล้วแต่ ก็จะเห็นว่าวิถีชีวิตมันจะแตกต่าง คนชายฝั่งเวลาคลื่นมรสุมแรงแล้วเขาออกไปไหนไม่ได้ แล้วก็รู้อยู่จะทำอะไรได้ ก็ใช้ชีวิตแบบในทางที่ไม่ถูก อาจจะไปเล่นการพนันบ้าง ก็ปล่อยเวลาให้มันไปเฉยๆ บ้าง บางคนก็ไม่ได้ทำอะไร มันกลายเป็นว่าใช้เวลาว่างๆ ตรงนั้นนะ เนื่องจากว่าเขาไม่มีกิจกรรมที่จะได้เรียนรู้ว่าจะทำอะไร ก็เอากิจกรรมตรงนั้นมาให้เขาเรียนรู้ปัจจุบันมีชุมชนอย่างบางแก้วน่าจะเป็นชุมชนต้นแบบที่ผมไปทำ ได้ ชุมชนที่เขาเป็นหนี้สินเยอะเพราะเขาไปเล่นการพนัน เวลาเขาออกไปไหนไม่ได้ ชุมชนคนชายฝั่งเขาก็จะมานั่งเล่นการพนันอย่างแบบสนุกสนานไม่ได้เอาเป็นเอาตายกันขนาดหนัก แต่ว่ามันก็ไม่ได้อะไรมันก็เสียเงินบ้างอะไรบ้าง หลังจากนั้นผมก็เอาคนกลุ่มพวกนี้ของบางแก้วไปอบรมเรื่องการจัดทำกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสังจะออมทรัพย์ หรือสะสมทรัพย์ กับพระอาจารย์สุบินที่จังหวัดตราดนะครับ กลุ่มพวกนี้ไปอบรมมาแล้ว ก็เริ่มเปลี่ยนวิถีชีวิตเนื่องจากพระท่านสอนคินะ พระอาจารย์สุบินท่านก็จะบอกว่า วิธีการใช้ชีวิตให้มีคุณค่า วิธีที่จะทำให้ออมทรัพย์อยู่ดีมีสุขจะต้องทำอย่างไรอะไรประมาณนี้ ที่จริงพระอาจารย์สุบินก็เป็นครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 1 รุ่น 2 นะครับ ก็นั่นผมก็ให้ไปเรียนรู้จากท่านมาเสร็จแล้วกลับมาที่เกิดการเปลี่ยนแปลง มีกลุ่มคนพวกนี้โดยเฉพาะป่าล้อมนะ ป่าล้อมจะเปลี่ยนไปเลย ธรรมชาติป่าล้อมจะเป็นเจ้ามือเลยนะครับ ป่าล้อมจะเป็น

เข้ามื่อวงไพบ่ะหรับ ก็เปลี่ยนมา ป่าล้อมกลับมาที่เริ่มเข้าใจว่าถ้าการทำกลุ่มออมทรัพย์มันเป็นการสะสมทรัพย์ของตัวเองออกมารู้จักใช้จ้ะรู้จักการออม แทนที่จะไปฝากธนาคาร เราก็ทำธนาคารอะไรของเราเอง ประมานนี้ ป่าล้อมก็พยายามที่จะมาบอกคนในชุมชนว่า เรามาตั้งกลุ่มออมทรัพย์กันดีกว่านะ แต่ป่าล้อมก็ยังทำไม่ได้เพราะว่า คนกลุ่มพวกนี้ก็ยังไปนั่งเล่นการพนัน แต่ว่าตอนหลังป่าล้อมก็ไปนั่งครับ แต่ว่าไม่ได้ไปนั่งเป็นเจ้ามือ ไปนั่งดูเขาแหละ ไปนั่งดูเพื่อที่จะ ไปเกลี้ยกล่อมคนในวงไพบ่ะนั้น หรือวงการพนันพวกนั้น ออกมาให้เห็นาถที่จะเปลี่ยนชีวิตมาทำเรื่องแบบนี้ได้ ปรากฏว่าก็ยังไม่ได้ ผมก็เลยบอกว่้างั้นเอากลุ่มพวกนี้ ไปเรียนรู้อ้อ ก็เลยเอากลุ่มเล่นไพ่ที่เหลือไปเรียนรู้อากพระอาจารย์สุบินมาอีกครั้ง เราก็เลยได้ทีมเยอะขึ้นทีนี้ ก็เลยเริ่มมีทีมแล้ว ป่าล้อมก็กลับมาที่เริ่มแปลงพวกนั้นได้ส่วนหนึ่ง แล้วทีนี้ป่าล้อมก็เป็นผู้นำในเรื่องของการทำ แก่ก็จะชี้จ้ะกรยานไปชวนคนในชุมชนมาตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เราก็เห็นปัญหาอย่างอื่นอีกก็คือ ปัญหาในเรื่องของหนี้สินนี้แหละ หลังจากสำรวจชุมชนแล้วเราก็พบว่าชุมชนมีหนี้สิน 20 กว่าล้าน ในชุมชนต้นแบบชุมชนบางแก้ว แล้วปรากฏว่าเมื่อพวกเขามีหนี้สิน เราก็มาคว่ำแล้วจะลดหนี้ได้อย่างไร อันหนึ่งที่เรายกลดหนี้ก็คือ เรื่องของข้าว เพราะชุมชนทุกคนต้องกินข้าว แต่ข้าวต้องซื้อเพราะที่นั่นปลูกข้าวไม่ได้ เพราะฉะนั้นซื้อข้าวอย่างไรถึงจะ ได้ข้าวราคาถูก เราก็เลยไปประสานงานให้ค่อนนั้นทำอยู่กับชุมชนเป็นสุขเริ่มมีโครงการที่ทำงานกับสสส.ด้วยเข้ามาร่วมด้วย ผมก็เลยเอาเงินของสสส.มาทำงานเป็นงานภาคประชาชน ออกมาไปหาข้าวจากโรงสีมาเอามาทุกหลายๆ ชนิดมาหุงให้เขาคว่ำ แล้วเขาชอบกินแบบไหน เราก็ส่งข้าวมาจากโรงสีเลย ข้าวจากโรงสีก็จะ ได้ลดถึงละเกือบ 20 บาท เพราะฉะนั้นชุมชนก็สำรวจแล้วมีคนซื้อข้าวประมาณเดือนหนึ่งประมาณ 300 ถึงนะครับ ฉะนั้น 300 ถึงแต่ละบ้านเขาก็จะมาส่งให้ทุกเดือน ปรากฏว่าก็ลดหนี้ไปได้ชุมชนละ 300 ถึง 300 ถึงคูณด้วย 20 สองสามหก เดือนหนึ่งเราลดได้ 6,000 บาท แต่ว่าแต่ละบ้านมันดูเหมือนลดน้อยแต่ภาพรวมลดหนี้ได้ตั้ง 6 พันบาท มาจากที่เรามีหนี้ 20 ล้านนะครับ แต่เรามองว่าไม่ใช่เรื่องเล็กแล้ว เราลดได้แล้วเดือนละ 6 พัน แล้วมาดูอย่างอื่นอีกว่าที่ชุมชนนั่งกินนะมีอะไรบ้างก็มีไข่ เพราะว่าปลาเขากินเยอะแล้ว ชุมชนก็จะชอบกินไก่ ก็คว่ำไข่ไก่จะ ไปซื้อจากฟาร์มน่าจะถูกกว่าพอไปซื้อจากฟาร์มก็ได้ถูกกว่าจริงๆ ได้ถูกกว่าเกือบ 50- 70 สตางค์ เราก็ไปสั่งไข่จากฟาร์มเอามาให้คนในชุมชนซื้อเอาไป เดือนหนึ่งก็ประมาณ 3 พันฟอง นะครับก็คิดแล้วว่าฟองหนึ่งเราได้ลดประมาณ 50 สตางค์ ห้าสามสิบห้า เดือนละ 1,500 บาท หกพันเป็น 7 พันห้าแล้วเห็นไหม เราเริ่มมองภาพรวมของการลดหนี้เพื่อให้ชาวบ้านเรียนรู้ร่วมกัน แล้วก็มีการออมทรัพย์ การออมทรัพย์ ของที่นี้หลังจากไปใช้กระบวนการของพระอาจารย์สุบิน เพราะพระอาจารย์สุบินท่านจะให้สาบานกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่ในชุมชนของตัวเอง เราก็รวมกลุ่มได้ รู้สึกว่าจะได้ครั้งแรกประมาณ 140 ราย ในชุมชนนั้นมีประมาณ 300 กว่าครัวเรือนนะครับ ปรากฏว่า 140 กว่าครัวเรือนเริ่มมาเข้ากลุ่มตั้งจะออมทรัพย์ปีแรกก็ทำไป เราเริ่มมีเงินปันผลตอนหลังเราเริ่มพัฒนาเป็นกลุ่มอะไรละ กลุ่มตั้งจะวันละบาทเพื่อที่จะช่วยเหลือคนในชุมชนจนกระทั่งเราทำตรงนี้มาประมาณ 4-5 ปี แล้วนะ ปรากฏว่ามีเงินตรงนั้นเยอะมาก แล้วที่สำคัญคือ เราไม่มีคำว่า NPL คือ หนี้สูญหนี้เสีย เราไม่มีเพราะคนที่นั่นคนกลัวครับ เพราะอะไรเขาสาบานไว้ต่อหน้าศาลเจ้าพ่อเขียนชื่อซึ่งเป็นศาลเจ้าพ่อที่ทุกคนในชุมชนนั้นนะ เคารพนับถือทุกคนนะ ใคร โกงขอให้บ้า ขอให้ม๊อเป็นไปทุกคนก็ไม่มีใครกล้าแล้ว เพราะว่าทุกคนศรัทธาในเจ้าพ่อเขียนชื่อ ก็เลยทำให้คนส่งเงินได้ครบ แล้วก็ทำให้เงินมันเยอะขึ้น แล้วก็มีการปันผลเข้าไปแต่ละปี ก็ทำให้คนในชุมชนรู้สึกดีขึ้นมีเงินออมทรัพย์มากขึ้น ตอนนี้ก็มีเงินเป็นล้านแล้ว แล้วก็ตอนนี้คนในชุมชนรู้สึกจะเกือบครบทุกครัวเรือนเป็นสมาชิกของกลุ่มตั้งจะออมทรัพย์หมดแล้ว นั่นก็คือ การแก้ปัญหาเรื่องหนี้สินให้กับคนในชุมชนหนึ่ง ส่วนชุมชนอื่นๆ อีก 4-5 ชุมชนที่เหลือนั้นเขาก็ไปทำเรื่องอื่น มีอีกอันที่ผมไปทำกิจกรรมร่วมกับเขาก็คือ เราเห็นปัญหาของคนในชุมชนชายฝั่ง เขาต้องซื้อผักกินเวลาเขาซื้อผักกินเขาจะไปซื้อผักในตลาด เราก็งง เพราะว่าตอนที่ผมไปจัดเวที มีงบประมาณส่วนหนึ่งจะไปจัดเวทีกับ

ชาวบ้าน เขาก็ไปซื้อผักที่ตลาดมา เราก็บอกว่าแล้วผักที่บ้านเรา เราอยากทำเรื่องอาหารพื้นบ้าน เราอยากทำอะไรพวกนี้ ผมบอกว่าต่อไปเราไปประชุมที่ไหนเราจะเอาอาหารพื้นบ้านมาเลี้ยงพวกเรากันเอง ไม่ต้องเอาอาหารที่อื่นมาเลี้ยงนะครับ ผมไปครั้งแรกก็ไปเอาหมูป่ามาข้างอะไรบ้าง ผมก็บอกว่ามันไม่ใช่วิถีเรา เราก็คิดว่าถ้ามันเป็นไปได้เอาทรัพยากรที่มีในวิถีชุมชนมาทำดีกว่า ผมก็ได้ไปบางชุมชนก็ได้กินหอยสารพัดเลยนะครับ เอาหอยมาทำห่อหมก ผักเผ็ดหอยมา ผักกับอะไรหอยมาทำอะไร แกงส้ม ได้กินอะไรที่เป็นอาหารพื้นบ้านเยอะเลย ไปบางบ้านก็ได้ไปกินแกงส้มชะครามเป็นผักของชุมชนเขาเนาะนะ ไปกินแกงกับใบอะไรหนามพุงคอกซึ่งผมไม่เคยกิน ไปกินแกงผักมะขามเทศอ่อน อะไรพวกนี้ซึ่งเป็นอาหารชุมชนทั้งนั้น มันทำให้เราคิดว่าน่าทำงานวิจัยเกี่ยวกับอาหารพื้นบ้านของคนชายฝั่งมากกว่า เพราะว่าได้อะไรเยอะจากที่ผมไปช่วยกรมส่งเสริมการเกษตรทำงานวิจัยอีกชุดหนึ่งก็คือ การค้นหาพันธุ์พืชที่เหมาะสมกับที่ดินชายฝั่งทะเลเพราะเราทำการส่งเสริมเราไม่เคยมองเลยว่าเราจะไปส่งเสริมอะไรเขาเนะครับแล้วเราไม่เคยรู้เขารู้เราเลยก็เลยทำการส่งเสริมการเกษตรก็เลยให้มาช่วยจัดเวทีตรงนี้ให้ ผมก็ไปช่วยทำให้เขาทั้ง 6 หมู่บ้านนะครับ 6 ตำบลนั้นแหละ ปรากฏว่าได้เรียนรู้อะไรอีกเยอะเลย ในชายฝั่งนอกจะเราก็แยกก็เป็นการค้นหาพืชชายฝั่งเป็น 5-6 เรื่อง ก็เป็นเรื่องไม้ใช้สอยชายฝั่ง เป็นไม้ชายฝั่งทะเลเป็นไม้โกงกาง โกงกาง กระบูน กระบันอะไรพวกนี้อีกอันหนึ่งก็เป็นพวกไม้เศรษฐกิจ เป็นพืชไม้ผลเศรษฐกิจมีอะไรบ้างละ มะขามปลูกขึ้นได้ มะขามได้ มะนาคาได้ ซึ่งพวกนี้เป็นไม้อะไรละ เป็นไม้ผลที่มันขึ้นได้ดีเลยนั้นนะ แต่เราไม่เคยมีการเรียนรู้ แล้วผมก็ไปเจอว่าไอ้มะขามก็ยังมีปัญหาเหมือนกัน มะขามขึ้นได้ในที่กร่อยเค็ม แต่ปรากฏว่ามะขามที่เขาปลูกมันจะเป็นมะขามฝักเล็ก เขาเรียกมะขามกระดุก มะขามพวกนี้เนื้อน้อยเม็ดโตฝักเล็กนะครับ เราก็นั่งมองว่า เอ๊ะ ทำไมฝักใหญ่กว่านี้ไม่มีหรือ เขาก็บอกว่ามันขึ้นได้แต่มันเป็นอย่างนี้ เราก็บอก หลังจากที่ผมเสร็จงานชุดนี้ ผมก็เลยมีเงินจากงานวิจัยเหลือๆ เพราะเราไม่ได้ใช้อะไรสุรุ่ยสุร่ายมาก เราซื้อพันธุ์มะขามยักษ์ เอามาให้เขาลองไปปลูกดู ปรากฏว่าถึงวันนี้หลังจากงานวิจัยผมเสร็จมะขามยักษ์กลายเป็นหลายๆ คนเริ่มปลูกเอง เริ่มซื้อมาปลูกเอง เพราะผมซื้อให้มันจะออกฝักใหญ่ ชาวบ้านเริ่มบอกว่ามันมีด้วยหรือฝักแบบนี้ จากการที่เขาไม่เคยได้เรียนรู้เรื่องพวกนี้ กลายเป็นว่างานส่งเสริมผมก็ได้ประโยชน์ไปในตัว ผมเริ่มเอาวิธีคิดตรงนี้ของชาวบ้านมาจัดการแล้วก็ใช้จากมะขามแล้วก็ทำให้เราได้เรียนรู้อีกเรื่องของผักพื้นบ้าน ผักพื้นบ้านเขาก็มีตั้งแต่เรื่องของผักชะครามที่เขากินนะครับ ดอกแค ขอ พวกนี้เป็นผักพื้นบ้านที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของเขาเนาะ อย่างขอ มันก็เกี่ยวกับวิถีเขาเอามาทำอ่อม เอามาทำห่อหมกเอามาทำอะไร ซึ่งก็เป็นวิถีของเขา แล้วแถมขอยังมีสรรพคุณได้อีกนะ คือ มันมีความเผ็ดแล้วก็มีด้วยอยู่เยอะด้วย เขาก็ปลูกได้ขายทะเลนะ เพราะว่าเขาเอามาทำห่อหมกดีเสียอีกทำให้มันได้สมุนไพร คนเรากินใบขอเยอะๆ แล้วทำให้นอนหลับสบายอะไรประมาณนั้น ถ้าสะควกก็ทำให้คน ทำไมไม่เอาเรื่องนี้มาทำ ทำให้เราองว่กันคือ การใช้ทรัพยากร ผมเลยเอาเรื่องนี้มานั่งคิดเรียนรู้ อะไรอีกเยอะ อันหนึ่งก็คือ ได้เห็นว่ามะรุมก็ขึ้นได้หรือ มีคนเอามะรุมมาปลูก ทางด้านน้ำกร่อยเหมือนกัน ที่ดินที่กร่อยเค็มอะไรพวกนี้ ปรากฏว่ามะรุมพวกนี้กลับเป็นมะรุมที่มีคุณภาพดี เนื่องจากมันมีโพแทสเซียมอยู่เยอะ มันมีความเค็มมันมีโซเดียมที่ไปยับยั้งการทำงานของไนโตรเจนอะไรต่างๆ พวกนี้ออกมา ทำให้มะรุม ฝักมะรุม เนื้อมันจะรสชาติมันขึ้นอีก ทำให้มะรุมขายทะเลกลับกินอร่อยนั้นก็เป็นอย่างนั้นอีกอันหนึ่ง นอกจากนั้นก็ยังมีผักปลัง ต้นเป้งอะไรอย่างนี้ อะไรต่างๆ ที่เขากินขอคมันอะไรพวกนี้ เขาก็จะมีผักพื้นบ้านอะไรของเขาที่เป็นวิถีของเขาเนะครับ ส่วนเรื่องผักชะครามเขาบอกว่าเขากินจนเบื่อแล้ว ส่วนมะขามเทศมันเป็นได้ทั้งผักอะไร ไม้ผลที่เขาสามารถปลูกเป็นมะขามเทศพันธุ์มันก็สามารถเปลี่ยนจากมะขามเทศพันธุ์ฝาดๆ เอามะขามเทศพันธุ์มันมาปลูกก็ได้ ก็จะทำให้เขามีรายได้จากการปลูกมะขามเทศ เพราะมันปลูกได้สิ่งที่มันปลูกได้มันต้องทำตรงนั้น ไม่ใช่ไปปลูกทุเรียนหรือไปปลูกลิ้นจี่ ไปปลูกอะไรมะม่วงอย่างนี้ มันก็มีผลมากเลยเพราะน้ำเค็มขึ้นมันตายใบก็เริ่มไหม้ แล้วก็ผลผลิตที่ออกมามันก็ไม่ดี เพราะฉะนั้นพอเขาเข้าใจว่าวิถี

ของเขา เขาสามารถจัดการของเขาได้ มันก็สามารถสร้างรายได้ให้เขา เพราะเขาสามารถแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร ได้ก็คือ เขาต้องรู้ว่าชุมชนเขา หรือพื้นที่เขามั่นเหมาะกะอะไร แต่ที่สำคัญทุกวันนี้ก็คือ เขาไม่รู้ใจพอเขาไม่รู้เขาก็อยาก เสียเห็นเขาปลูกมะม่วง แล้วคิดนะ เขาก็จะไปปลูกมะม่วง แต่เขาไม่เคยมองว่าถ้าเรามาปลูกละมุดสีดาละ รู้ไหมว่าวันนี้ละมุดสีดากิโลละเท่าไร ละมุดสีดากิโลละเกือบ 200 บาทแล้ว ทั้งๆที่มันเหมาะกับการปลูกชายทะเลแต่ก็ไม่มีการส่งเสริมเรื่องนี้ เราก็บอกว่าเอาเรื่องนี้แหละมาทำแล้วก็นอกนั้นจะเป็นพวกผักพื้นบ้านเสร็จแล้ว พอมีผักก็จะมีพวกสมุนไพร ก็จะมีพวกที่เรามองว่าเป็นอะไรนะ เป็นวัชพืชมั้ง ผมว่าเมื่อก่อนผมมองเป็นวัชพืชคือ ต้นขลุ้ มันขึ้นง่ายมากเลย มันเหมือนเลื้อยหอบมันมีดอก เต็มพอดอกมันออกมามันก็ปลิวว่อนไป แล้วก็ไปขึ้นอีก แล้วที่สำคัญคือ แค่ว่าทำลายมันก็ยากแล้ว เพราะถ้าขุดมันไม่หมดรากมันก็แตกเป็นต้นใหม่ได้อีก มันอดสำหรับชนวนาคันแล้วนะ เรายังไปทำลายมัน เราไม่เคยศึกษา มันต่อว่าถ้าเราเอามันมาใช้ประโยชน์หาคุณค่าของมันให้เจอก็น่าจะมีประโยชน์นะ มันอดสำหรับให้เราศึกษามันชวนาคันนั้น ผมยังบอกเราไม่ได้ศึกษามันจริงๆ ธรรมชาติเขาทำเพื่อเราเลยนะ แต่เราทำลายธรรมชาติกันอดุลเลย เราก็บอกเอาเรื่องของขลุ้มาศึกษา ๆ เรื่องของสมุนไพร ปรากฏว่าในขลุ้มีตัวยาที่ละลายไขมันในเลือดได้ดี ขับปัสสาวะได้ดี ปรากฏว่าก็เอาเรื่องนี้มาทำเป็นชา ผมก็พัฒนาเรื่องนี้สอนให้ชาวบ้านทำพวกนี้ แล้วก็เรียนรู้เรื่องชุมชนชายฝั่ง วันนี้ขลุ้กับกลายเป็นชาใบขลุ้ที่มีมูลค่าสูงมาก วันนี้ให้กลุ่มแม่บ้านที่บางจะเกร็งทำ เขาทำไม่ทันขาย เพราะว่ามีคนบางคนที่เป็นโรคไต เขาต้องไปล้างไต เขากินชาใบขลุ้ เขากินไปสักเดือนแทบไม่ต้องไปล้างไตแล้ว เขาดีขึ้นอาการเขาดีขึ้นหมดว่า เอ๊ะ มันหายไปได้อย่างไร อันนี้เป็นคำที่ผมได้มาจากแม่บ้านที่เขามาแล้วให้ผมฟังจากการที่เขาชาใบขลุ้ไปออกตลาด นอกนั้นก็ยังมีพวกเหงือกปลาหมอ ยังมีตัวอื่นๆ อีกเยอะนะครับ ซึ่งผมอาจจะจำไม่ได้ทั้งหมดเพราะว่าผมก็ไปจัดเวทีกับเขาที่ชาวบ้านก็จะเล่าเรื่องนี้ให้ฟัง ซึ่งมันเป็นอะไรที่เมืองไทยมีอะไรอีกตั้งเยอะแยะ จากการเป็นกรณีปัญหาไทยทำให้เราต้องมานั่งค้นหาเรื่องพวกนี้ได้เยอะ มันก็ทำให้เรามองประเด็นอีกประเด็นหนึ่งว่า คือ ถ้าเราอยู่ส่งเสริมการเกษตร เราก็มองว่าไฉ่ตรงไหนปลูกแล้วเป็นพืชเศรษฐกิจเราก็คืออย่างนั้นอย่างเดียว แต่มันไม่ใช่คือว่าหาคุณค่ามันให้เจอแล้วเอาตรงนี้มาใช้ประโยชน์มันก็สามารถแก้วิถีชีวิต ขลุ้ต้องไปฉีดยาไหม ต้องไปใส่ปุ๋ยไหม ไม่ต้องไปทำอะไรเลย จะ โคนทิ้งมันยังไม่อยากตายให้เราเลย ตอนนี้เราก็อพยายามที่จะทำให้มันแตกใบแล้วก็เก็บใบมันทุกวันนะครับ ใบชะครามวันนี้จากผักพื้นบ้าน เมื่อก่อนนี้เขาบอกว่ากินจนเบื่อเดี๋ยวนี้ใครจะไปกินผักชะครามต้องเข้าคิว ถ้าไม่แจ้งไปก่อนนะ วันหยุดราชการอะไรพวกนี้ เราจะมีร้านอยู่ร้านหนึ่งอยู่ที่วัดเขาเยี่สาน ด.ยี่สาน อ.อัมพวา ร้านนี้เขาจะทำเรื่องอาหารจากผักชะคราม แล้วก็เอาอาหารพวกนี้มาๆ ทำให้นักท่องเที่ยวแล้วคนที่เขาสนใจมาชิมกัน ปรากฏพอไปชิมแล้วก็ติดใจเลยกลายเป็นว่า ร้านอาหารร้านนี้ต้องเอาพ่อแม่เนอะ หรือญาติๆ ไปนั่งทานอาหาร ผมเห็นแล้วผม วันแม่วันพ่อเนอะ มีคนจองแม่จองพ่อไปกินอาหารพื้นบ้าน ผมว่าดีเนอะกินอาหารแบบนี้มันก็ย่อยง่ายขึ้นครับ อันนี้ก็จะเป็นเรื่องของการเรียนรู้เรื่องของป่าสุดท้ายก็จะเป็นเรื่องไม้ประดับชายทะเล มีหลายๆ ชนิดที่มีใบสวยๆ อะไรต่างๆ เยอะ ก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่พอเราจัดกลุ่มไว้จะเห็นว่าชายทะเลมีไม้ที่น่าสนใจที่เรียนรู้แล้วเกิดประโยชน์ ถ้าเราได้เรียนรู้จริงๆ นะ เอาไปใช้ประโยชน์ เอาไปทำเป็นที่จัดสวนอะไรต่างๆ พอจะจัดสวนชายทะเลคนที่จัดริสอร์ทชายทะเลก็ดันไปเอาไม้ที่อื่นมาปลูก ทำไมไม่เอาไม้ที่ชายทะเล มันมีละ ต้นเป้ง ต้นอะไรต่างๆ กลายเป็นไม้ประดับไปได้ในตัว พวกนี้เป็นเรื่องหนึ่งเรากับชาวบ้าน ไปนั่งเรียนรู้ร่วมกัน แล้วก็ทำให้เขาได้กระตุกความคิดของเขาว่า ถ้าเขาเอาเรื่องนี้มาทำก็จะได้อะไรขึ้นเยอะ ตอนนี้ก็ละมุดสีดาก็เริ่มขยายขึ้น มะขามก็เริ่มขยายขึ้น ผักชะครามกลายเป็นของแปลกที่คนอยากไปกินเยอะขึ้นนะครับ แล้วก็การใช้ทรัพยากรชายฝั่งทะเลที่เขาหาได้ก็มีการเรียนรู้กันมากขึ้น เอาไปใช้ประโยชน์มากขึ้น จากการที่เราลงไปทำเวทีชาวบ้านเรียนรู้ร่วมกับเขาจนครบรอบก็เอาผลประโยชน์ตรงนี้คืนให้เขาไปนะครับ เพราะฉะนั้นเรื่องของหนี้สินถ้าเราเข้าใจแล้วเนี่ย ผมว่ามันคน

หนึ่งนะที่ทำเรื่องซาบซึ้ง เป็นกรณีศึกษาแก้อะไรนะ จำชื่อไม่ได้แล้ว แกมีปัญหามากแกมีหนี้สินเยอะนะ แล้วแกก็เป็นคนจน แล้วแกก็มีโรคไขมัน เป็นโรคคนรวยซะด้วย ต้องใช้ดั่งค์เยอะ ปรากฏว่าแกทำซาบซึ้งกินเอง เดียวนี้แกหายจากโรค แกมีรายได้จากการทำซาบซึ้งขาย เห็นไหม ถ้าแกได้เรียนรู้ก็แก้ปัญหาหนี้สินของตัวเองได้ แค่อุทิศกายของตัวเองว่าทำอะไรได้ เขาก็สามารถที่จะทำอะไรได้ ตอนนี้ถึงบอกว่าเราแก้ปัญหาหนี้สินให้กับคนที่อยากเรียนรู้ แล้วถ้าเป็นคนที่ไม่ได้มาเรียนรู้ร่วมกับเราก็จะมีปัญหา ในยี่สามที่เขาปลูกป่าชายทะเล เมื่อก่อนผมไม่เคยเข้าไปดูนะ ผมไปดูว่าขั้นตอนการทำถ่านเป็นอย่างไร เนื่องจากรายการบนนอกทะเลเขาไปดู เขาก็ไปดูลักษณะของการนำเสนอ แต่ผมคิดอีกว่านั่น ผมไปดูว่าเวลาเขาจะตัดไม้โกงกางนะ เขาตัดเสร็จแล้วเขาจะมากองไว้ๆ แล้วก็ตัดให้มันเป็นท่อนยาว ๆ ที่จะตั้งเวลาเอาไปเผาได้เสร็จแล้วก่อนจะเอาไปเผาเขาต้องไปทุบเปลือกมันทิ้ง เขาก็ต้องทุบเปลือกมันทิ้งกองในป่าเลย ในป่าของเขา นะปรากฏว่าผมก็ไปดูตรงกองนะ เออ... ไม้พวกนี้มันน่าจะเอาไปทำอะไร มันน่าจะเอาไปทำปุ๋ยไปทำอะไร ต่อ ปรากฏว่าไปเจอสิ่งที่คิดว่าปุ๋ยอีกก็คือ ไปเจอเห็ดเขาเรียกว่าเห็ด โกงกางนะ มันกินอร่อย คล้ายๆ เห็ดนางฟ้า ๆ ประมาณนั้น แต่มันทานอร่อยมาก คนแถวนั้นเขาเรียกว่าเห็ด โกงกาง ผมยังนั่งนึกเลยว่า เดียวถ้าผมมีเวลาผมจะมาทำเรื่องนี้ก็คือ จะมาพัฒนาเอาเห็ด โกงกางไปแช่เชื้อเสร็จแล้วก็เอาไม้ของเขาไปป็นเป็นผง แล้วก็มาอัดใส่ถุงแล้วก็มา ใครอยากกินเห็ด โกงกางก็ไปกินที่นั่น นั่นก็คือวิถีชีวิตที่เรามองแล้ว เราต้องการเพิ่มรายได้ให้เขาอีกแล้ว ถ้าคนตรงนั้นฟังผมสักนิดหนึ่ง แล้วเอาไปทำเขาก็มีรายได้แล้วๆ เห็ด โกงกางก็จะ เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนแล้ว คุณจะกินเห็ด โกงกางคุณต้องมากินที่นั่นที่อื่นไม่มี ถ้ากินจะราดคุณก็ต้องมากินที่นั่นที่อื่นก็ไม่มี เพราะฉะนั้นก็เป็นการสร้างงานสร้างรายได้ แม้กระทั่งไม่ต้องไปสร้างงานสร้างรายได้เขาก็พึ่งตัวเองได้แล้ว เขาใช้ทรัพยากรตรงนั้นแล้ว อันนี้คือ หลังจากที่เราไปทำงานเราก็จะเห็นกระบวนการทำงานลักษณะนี้ นั่นคือ การแก้ปัญหาเรื่องหนี้สินในส่วนหนึ่งให้กับชุมชนออกมาได้ สำหรับคนที่ต้องการเรียนรู้ อีกเรื่องหนึ่งที่เป็นวิถีชีวิตของเขาก็คือ สมัยก่อนนี้ชายฝั่งมีปลาที่มันเกิดง่ายมากก็คือ ปลาหมอตูเตช ชายทะเลเยอะมากเลย เพราะมันออกลูกง่ายแล้วก็โตเร็วไม่ต้องไปให้อาหารมัน ที่ไหนก็มี แต่ที่นี้ที่สำคัญคือ ปลาหมอตูเตชราคาถูกมาก ไม่มีใครให้คุณค่ากับมันเลยนะครับ พอเราเริ่มไปเรียนรู้สมัยก่อนผมเข้าไปเขามีวางกุ้ง แล้วปลาหมอตูเตชเขาก็มาทิ้ง จับมันทิ้งไปบ้าง เขาให้ผมมาเป็นแข่ง ๆ เลข ผมมา ผมก็ไม่ว่าจะเอาไปทำอะไรดี เอามาทอดกินบ้างอะไรบ้าง เสร็จแล้วเหลือ ผมก็เอาไปทำน้ำหมักชีวภาพ ไปทำเป็นน้ำหมักออกมา ไปใช้กับต้นไม้อะไรต่างๆ มันก็ดี มันก็ได้ผลดีแล้วแล้วมันไม่น่าจะใช้วิธีนี้ มันคงไม่ยั่งยืนถ้าทำอย่างนี้นะ แต่ทำอย่างไรให้เขามีรายได้กับตรงนี้ก็เลยไปถามกับชาวบ้านว่า ไอ้ปลาหมอตูเตชมันทำอะไรแล้วอร่อยที่สุด เขาก็บอกว่าเอามันมาต้มน้ำแล้วก็น้ำปลา แล้วก็ไปตากแดดเดียวแล้วก็มาทอด เขาก็บอกว่ามันกินอร่อยมากเลย หลังจากนั้นผมก็ลองไปทำ แล้วก็ให้เขาทำมาแล้วก็ไปซื้อเขามากินบ้าง เขาก็เลยบอกว่าเอางานทางวิชาการไปใส่หน่อยไหม ไม่ต้องทำอะไรเยอะเลยแต่พอแช่เขาตากเสร็จแล้วก็เอาไปแช่เย็น ใส่ตู้เย็นไว้ ปลาที่เขาต้มน้ำแล้วก็น้ำปลาทากแดดเรียบร้อยแล้ว พอใส่ตู้เย็นเสร็จแล้วลองเอามาทอดใหม่ดูสิ มันจะทำให้เนื้อปลากรอบข้างนอกแล้วข้างในนุ่ม วันนี้รู้ไหมว่าปลาหมอตูเตชกี่โลละเท่าไร ปลาหมอตูเตชกี่โลละ 100 บาท แล้วนะ จากเมื่อก่อนกี่โลละ 5 บาท 8 บาท 15 บาท เป็นตัวนะครับ ขายทั้งตัว แต่ตรงนี้อาเป็นเนื้อปลาเขาขายกี่โลละ 100 บาท แล้วถ้าไปต้องดูว่า วันนี้กลุ่มแม่บ้านที่ผมไปสร้างไว้ที่นั่นนะ ไม่มีปลาหมอตูเตชจะให้ทำแล้ว ปลาหมอตูเตชเลี้ยงไม่ทันแล้ว มันเกิดเราต้องเลี้ยงมันแล้ว เห็นไหมนี่คือ การใช้ทรัพยากรที่มันมีอยู่แล้วก็ใช้ภูมิปัญญา ผมก็ไม่ได้เก่งมาจากไหน แต่ผมใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านมาต่อยอดพัฒนาให้เขาเห็นคุณค่ามากขึ้นแล้วใช้เพิ่มคุณค่าของมัน แล้วก็เพิ่มราคาอีก วันนี้ถ้าคนไปกินอาหารพวกทะเลพวกนี้ เราก็จะได้กินพวกนี้ นะครับ ถ้าไปแล้วอาจารย์ลองไปกินดู สูดยอแล้วถ้าไปกินแล้วจะคิดใจนะทีนี้

- กฤษณะ อย่างนี้ใช่ไหมครับเหมือนกับว่าที่กำลังจะแสดงบอกว่า คุณสมบัติของผู้ที่จะปลดหนี้ตัวเองของเกษตรกร
หนึ่ง น่าจะเป็นคนที่รู้จักเรียนรู้ สอง เรียนรู้เรื่องจากของตัวเอง จากพื้นฐานของตัวเองก่อนใช่ไหมครับ
- คุณสรณพงษ์ ใช่ครับ รู้จักสิ่งที่เรามียู่ก่อน ก็สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบอกว่าปลูกในสิ่งที่กินๆ ในสิ่งที่ปลูก แต่เราไม่เคยรู้ว่า
ไอ้ที่ปลูกมีอะไร ไอ้ที่ขึ้นเองก็ไม่ค่อยคู่อีกเหมือนกัน ไอ้ที่มันขึ้นเองนั่นแหละก็ต้องดูด้วยว่ามันขึ้นเองได้ ผม
เลยแยกผักตรงนี้ออกมาเป็น 2 ชนิด ใจว่า ผักตลาด ๆ คุณไปเสี่ยงดวงเอาเองว่าจะมีสารพิษหรือไม่มีสารพิษ
อีกตัวหนึ่งก็คือ ผักตลาด ผมตั้งให้มันเป็นผักตลาดเพราะว่ามันขึ้นเองได้ ไม่ต้องไปใส่ปุ๋ยมัน ไม่ต้องไปดูแล
อะไรมันมาก มันตลาดที่จะเอาตัวรอดได้ จันคนกินก็ตลาดไปด้วย ถ้าคนกินไม่ตลาด ก็ต้องไปกินผักตลาด
ไปก่อน อันนี้ก็เป็นกุศโลบาย เป็นวิธีคิดที่เราเองว่า ทำไมเราไม่สร้างวิธีคิดที่จะพึ่งพาตัวเอง ที่จะเห็นคุณค่า
จากทรัพยากรที่เรามีมาก่อนละ จันเราก็แยกเรื่องผักตลาดกับผักตลาดให้ชุมชนได้เรียนรู้ ชุมชนก็เรียนรู้ว่าจัน
กินผักตลาดดีกว่า จันจะได้ตลาด ชีวิตจันจะได้ยืนยาวนานอะไรประมาณนั้น
- อ.สาวตรี จากที่ครูเล่าให้เราฟังนะจะว่าจริงๆ แล้วเราต้องเรียนรู้ในสิ่งที่เรามียู่แล้วเราก็สามารถที่จะเพิ่มมูลค่า แล้วก็
เพิ่มคุณค่าตรงนั้นได้
- คุณสรณพงษ์ ต้องเพิ่มคุณค่าขึ้นมาก่อน คือ ของที่เรามีนะที่สำคัญก็คือ เราไม่เห็นคุณค่าของมันไง พอเราไม่เห็นคุณค่า ก็
เสีย อันนี้ไม่เห็นมีประ โยชน์เลยต้องทิ้ง แต่ถ้าเราหาคุณค่าของมันเจอ พอเห็นคุณค่าก็ไปมูลค่ามันจะเกิด
- อ.สาวตรี วิธีคิดของคุณครูตรงนี้หรือเปล่าละ ที่ทำให้โดยส่วนตัวแล้วคุณครูไม่มีหนี้สิน
- คุณสรณพงษ์ ไม่มีครับ ไม่ได้คิดจะสร้างหนี้สิน เพราะว่าคำว่าเราทำตามกำลังตามวิถีที่เราอยู่ได้ ถ้ามีหนี้สินที่มีก็มีที่มันมี
ที่พอเพียง ไม่ได้มีเยอะเกินความจำเป็นอะไรอย่างนั้น ถ้ามว่าไม่มีเลยก็ไม่ใช่ว่า มี แต่มีลักษณะที่ว่าเราไปซื้อที่
เพื่อทำการเกษตรอะไรพวกนี้ เพื่อที่จะเอาไปสร้างคุณค่าของมันต่อ แล้วก็ไปเพิ่มมูลค่าของมันต่อ
- อ.สาวตรี แล้วจากวิธีคิดตรงนี้นะคะ เรามีนี่เพื่อที่ว่าหนี้ตรงนี้ก่อให้เกิดรายได้ของเราต่อไป
- คุณสรณพงษ์ ใช่
- อ.สาวตรี เรามีวิธีการวางแผนของเราอย่างไรคะคุณครูในการที่เราจะชำระหนี้ตรงนี้คะ
- คุณสรณพงษ์ สำหรับเรื่องนี้ ก่อนที่เราจะไปก่อนนี้เราต้องดูก่อนว่า เราจะไปก่อนนี้มาเพื่ออะไร แล้วเรามีโอกาสที่จะใช้
หนี้เขาได้อย่างไรนะ เวลาจะเป็นหนี้ก็ต้องไปดูว่า แล้วรายได้ที่เรามียู่นั้นมันมีพอไหม คือ ก่อนจะก่อนนี้ต้อง
มองประเด็นนี้ก่อน แต่บางคนเขาก็บอกก็ฉันจำเป็นนะ ลูกฉัน ไม่มีจะต้องไปเรียนหนังสือ อันนั้นก็เป็นอย่าง
กรณีหนึ่ง มันคนละกรณีกับการเป็นหนี้แบบนี้ ถ้าเป็นหนี้กรณีอย่างนั้นแล้วเราก็ต้องมานั่งดูว่า แล้วลูกเรา
ช่วยเราได้บ้างไหม วันนี้ผมมองไปถึงวิถีในครอบครัวด้วยซ้ำ ลูกเราๆ เคยสอนให้เขารู้จักการใช้เงินหรือยัง
แล้วรู้จักการหาเงินบ้างหรือยัง แต่ถ้าเรายังไม่บอกว่าวิธีใช้เงินกับวิธีการหาเงินมันต้องสมดุลกัน บังเอิญผม
โดนเลี้ยงมาอย่างนี้เนอะ พอรู้ว่าเออ...แม่มไม่ค่อยมีรายได้เราก็คิดว่าเราจะช่วยครอบครัวได้อย่างไร นั่นก็คือ
ช่วยแม่แบ่งเบางานในบ้าน ทำเองได้ไหม คือ ผมอาจจะจะเป็นลูกคนโตแล้วหุงข้าวเป็น ทำกับข้าวเป็น ทำขนม
เป็น เพราะเรียนรู้มาจากคุณย่าเป็นคนที่ยืนรู้ตรงนี้มาก ฉะนั้น ทุกคนก็ต้องเริ่มจากการเรียนรู้ไง จันทุกคนที่
เป็นหนี้อยู่ทุกวันนี้เนะ ไม่เคยมีการเรียนรู้มาก่อนแต่ยังทำอะไร ไม่ได้ เพราะจันวิธีคิดพวกนี้มันจะต้องเริ่ม
จากการเรียนรู้ ในการที่จะใช้ชีวิตให้เป็นนะครับ เพราะฉะนั้นถ้าเราเรียนรู้แล้วเราเข้าใจว่าก่อนจะไปก่อนนี้
เรามีไหม บางคนก่อนนี้เสร็จแล้วฉันมีเท่านี้ ฉันอยากทำไอ้เนี้ย อยากเลี้ยงกุ้งแต่ไม่รู้ว่าจะเลี้ยงอย่างไร ชอบ
น้ำแบบไหนชอบอากาศอย่างไร อาหารต้องเป็นอย่างไร มีองค์ความรู้เรื่องนี้หรือยัง แต่ต้องการจะเลี้ยงกุ้ง
หรือว่าต้องการจะปลูกส้มโอ ยังไม่รู้ว่าจะส้มโอปลูกอย่างไร ปลูกในดินแบบไหนอะไรพวกนี้ มันต้องเรียนรู้
ก่อน ถ้าเราเรียนรู้ถึงความเสี่ยงเราจะมีน้อย แล้วที่สำคัญก็คือ การเรียนรู้เริ่มจากเล็กไปหาใหญ่ ไม่ใช่เริ่มจาก
ใหญ่ไปหาเล็ก เพราะทุกคนเรียนรู้ทำที่เดียวรวบเลย แต่ถ้าเกิดมันไม่รวบละ มันกลายเป็นหนี้เยอะ แต่ถ้าเรา

เรียนรู้จากสิ่งเล็กๆ น้อยๆ ขึ้นไป มันก็สามารถที่จะพัฒนาความรู้เราไป โดยเรามั่นใจว่าถ้าเราทำอย่างนี้ มันสามารถสร้างรายได้ได้ เราก็ทำเรื่องนั้นออกไป

อ.สาวิตรี

จากที่ประสบการณ์ของคุณครูที่ได้เรียนรู้ทั้งจากตัวเอง แล้วก็ได้เรียนรู้จากพื้นที่ด้วยนั้นะคะ ครั้นนี้คุณครูนำความรู้ไปใช้ในการจัดการบริหารจัดการเกี่ยวกับเรื่องการใช้จ่ายของเราอย่างไรคะ

คุณสรณพงษ์

เรื่องของเราก็คือหนึ่งคือ บางคนเขาไม่รู้ว่าเป็นหนี้เพราะอะไรนะครับ ไม่รู้ว่าเป็นหนี้เพราะอะไร เพราะเราที่ใช้จ่ายทุกวัน แต่จริงๆ นะ เราไม่เคยทำบัญชีไว้เลยว่าอะไรบ้างที่จำเป็นสำหรับเรา อะไรบ้างที่เราใช้จ่ายรู้สึกไม่จำเป็นสำหรับเราเลย เพราะบางทีไอ้การใช้จ่าย พอมีสตางค์ก็ใช้จ่ายไปเรื่อยๆ มันต้องใช้จ่ายตามความจำเป็นนะครับ บางทีก็ไม่จำเป็นก็ไปใช้จ่าย แล้วก็ต้องรู้สถานการณ์ว่า ขณะนี้ครอบครัวเป็นอย่างไร เพราะฉะนั้นถ้าเราทำบัญชีครัวเรือน แล้วเริ่มจากบัญชีตัวเองก่อนนะ ถ้าทุกคนทำบัญชีของตัวเองได้ บางคนก็บอกว่ายากนะ เพราะไม่มีใครจะจดได้ ก็ทำเท่าที่ทำได้ก่อนก็ได้ บางคนเราบอกเหมือนกับว่าต้องบังคับ ก็ทำเท่าที่ทำได้เราก็จะเริ่มรู้ว่าอ้อ พอทำอย่างนี้แล้วคิดนะ มันค่อยๆ สร้างนิสัย แต่บางคนเหมือนหักดิบนั้นจะต้องทำให้ได้วันนี้ลืมนิดไปหน่อย มันอาจจะมึนบ้างลืมบ้างอะไรบ้าง แต่อย่างน้อยๆ เราก็ได้รู้แล้วว่าเออ...เอากลับมาคิดว่าเดือนนี้เราใช้จ่ายอะไรไปบ้าง มันก็ทำให้เรารู้ เพราะฉะนั้นผมทำนี่ผมทำค่อนข้างเป็นธรรมชาติมากกว่าไม่ได้ว่าทำแล้วจะต้อง... แต่เอามันมาเรียนรู้ด้วยพอทำเสร็จแล้ว ถ้าไม่ใช้ทำเสร็จแล้วหาไม่เจออยู่ไหนไม่รู้ ก็ไม่ได้เรียนรู้อีก เพราะฉะนั้นก็จดไว้ให้เป็นที่เป็นทางแล้วได้แค่ไหนก็แค่นั้นก่อน แล้วเดือนหน้ามันก็จะเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นมาเองว่าเออ เราทำได้ขนาดนี้มันยังได้ขนาดนี้นะ จันถ้าเรียนรู้ข้างหน้า วันนี้ไม่ต้องทำอะไรมากหรอก ผมทำแค่ง่ายๆ ก็คือ บิลทุกใบ เอามารวมไว้ที่เดียวกันก่อน เดือนหนึ่งรู้แค่นั้นก่อน อันอื่นมันอาจจะยังไม่รู้บ้างก็ไม่เป็นไร แต่ถามว่าถ้าเราทำได้ละเยอะมากเท่าไรก็มองเห็นตัวเรามากขึ้นเท่านั้นแหละ เพราะฉะนั้นการทำบัญชีก็เหมือนกันต้องเริ่มจากง่าย ๆ นะ อย่าไปเริ่มยากๆ บางคนบอกว่าต้องทำอย่างนี้บัญชีอย่างนี้ ไม่ต้องทำอะไรเลยก็ได้ใบเสร็จหรือว่าทุกใบ ถ้าซื้ออะไรแล้วเขาออกใบเสร็จอะไร ได้ก็เก็บไว้ก็เริ่มพอรู้แล้ว แต่ถ้าเราจดได้ก็จะยิ่งทำให้เรารู้มากขึ้น เพราะฉะนั้นทำให้เรารู้จักตัวเองมากขึ้นรู้ปัญหาของตัวเองมากขึ้น ว่าเราใช้จ่ายอย่างไร ก็อันนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เรารู้ถึงการที่จะจัดการหนี้ได้ หรือจัดการตัวเองได้

อ.สาวิตรี

จากผลที่เราดูเรื่องค่าใช้จ่ายของเราในรายวันนั้นะคะ แล้วเราขยายไหมคะคุณครู ว่าขยายไปไว้ในส่วนของครอบครัวเราเองอย่างไร หรือว่าเราจะจัดการวางแผนการใช้จ่ายของเราอย่างไร โดยประสบการณ์ของคุณครูนะคะ

คุณสรณพงษ์

ก็รู้ทุกคนนะ ทุกคนก็ต้องทำรายจ่ายของตัวเอง ส่วนภาพรวมๆ ของครอบครัวเรา ผมก็จะดูภาพรวมว่าเดือนนี้ค่าไฟเท่าไร เพราะบิลมีอยู่แล้วค่าน้ำประปาเท่าไร ค่าโทรศัพท์ ค่าแก๊สตรงนี้ ค่าข้าวสาร ค่าน้ำมันพืชที่เราใช้ แล้วก็ค่าอาหารแต่ละวันๆ แต่ละวันเรามองไว้เลย เราตั้งไว้เลยก็ได้สมมติวันละ 100 บาทเดือนหนึ่งเรารู้แล้วค่าอาหาร แต่ถ้าเราใช้ไม่ถึงเป็นอย่างไรเดือนหนึ่งมันก็เหลือๆ แล้วไปไหนก็เอาไปเข้าออมไว้ จันก็จัดระบบอย่างนี้ได้ ถ้าเหลือเป็นกองๆ ก็อ้อเดือนนี้มันเหลือ แต่บางคนมีปัญหาก็คือ ทุกอย่างอยู่ในความโลกกินก็ยังโลกเลยจริงๆ คนเรากินแค่อิ่มนะครับ แล้วก็กินอาหารที่มีคุณภาพแค่นั้นเอง กินอาหารที่มันมีประโยชน์ บางคนก็กินอาหารที่ไม่มีประโยชน์ สิ่งที่มี ไม่กิน ไปกินในสิ่งที่ไม่มี สิ่งที่ไม่ได้ ไม่กิน น้ำผมหักตัวอย่างง่ายๆ น้ำมะพร้าวอ่อน บางบ้านมีน้ำมะพร้าวอ่อนเต็มไม่กินน้ำมะพร้าวอ่อนนะไปกินน้ำอัดลมผมก็ไม่เข้าใจเหมือนกันว่าน้ำมะพร้าวอ่อนดีก็กินไปกินนะครับ หรือน้ำมะขาม น้ำสมุนไพร น้ำอะไรต่างๆ ที่มันทำได้เอง กินแล้วมีประโยชน์ แต่เราไม่ค่อยเอาเรื่องพวกนี้มานะครับ เพราะฉะนั้นเราต้องเรียนรู้จากตรงนี้แล้วความรู้ที่สำคัญที่สุด ความรู้ที่สอนในโรงเรียนต้องสอนความรู้เกี่ยวกับเรื่องพวกนี้เยอะ ๆ ขึ้น บางคนมีความรู้แต่ไม่ใช่ความรู้ในการดำเนินชีวิตได้ กลับใช้ไปชีวิตก็อย่างหนึ่ง มีความรู้เยอะ แต่ใช้ความรู้ไปกับ

อีกเรื่องหนึ่งนะ ไปกินของที่ไม่มีประโยชน์ เดือนๆ กินเหล้ามากกว่ากินข้าวแล้วบางคน อันนั้นก็จะมีปัญหา โดยตัวเอง ถ้าเราไม่อะไรค้นหาตัวเองให้เจอ เราก็ยังเป็นหน้อยู่นั้นแหละ

อ.สาวิตรี

คุณสรณพงษ์

ทราบว่าเป็นปัจจุบันนี้ครอบครัวของคุณครูตอนนี้มีลูกสำเร็จการศึกษา

ครอบครัวผมมีผมก็ทำงาน ภรรยาผมก็ทำงานเป็นข้าราชการเหมือนกัน ลูกๆ ก็ไปเรียน ตอนนั้นก็ จบมาคนหนึ่งแล้วก็ไปเป็นครูคน. ๆ ก็ไปเรียนป.บัณฑิตนะครับ ไปเรียนด้วยก็ไปทำงานด้วย ว่างๆ ก็ไปเป็นโอดั ทวีรนำเที่ยว เขาก็มีรายได้กับเรื่องพวกนี้ของเขาๆ ก็ต้องพึ่งตัวเองได้ เขาก็ต้องจัดการตัวเองได้ ลูกชายอีกสองคนก็ไปเรียนๆ จบแล้ว แต่ตอนที่เรียนนะครับ เขาก็เรียนรู้ พอตีพิมพ์ทำงานกับกลุ่มแม่บ้านเย็บ เขาก็ไปขายของกับกลุ่มแม่บ้าน แทนที่ลูกชายผมจะไปเดินเที่ยวเหมือนคนอื่นเปล่า ไปดูว่าไปช่วยกลุ่มแม่บ้านเขาขายของจนกระทั่งไปช่วยเขาขายของเขาก็ให้รายได้เป็นมีรายได้ เคียวนี่เขาก็เลยเริ่ม เขาจบป.ตรี คนกลาง จบป.ตรีแล้วก็ไปเรียนป.โทที่ม.เกษตรนั้นแหละ ในขณะที่เรียนป.โท เขาก็ไปค้าขายไปเปิดร้านขายเสื้อผ้าอะไรของเขาไปในตัว แล้วก็เอาเงินตรงนั้น ไปเรียนป.โทด้วย ผมก็ช่วยเขาอย่างเดียวก็คือ ค่าเทอม ค่าหน่วยกิต ค่าเรียนเขาจัดการเอง แล้วเขาก็ไปทำเป็นกลุ่มกับเพื่อนเขาเนาะครับ ไปเปิดร้านเสร็จแล้วเขาก็ไปออกรดของเขาเอง โดยที่ผมไม่ต้องไปยุ่งอะไรเลย คือ เขาเรียนรู้กับวิถีที่เขาเห็นอยู่ตลอดเวลา คือ เขาไปขายของเขา ก็รู้ว่าวันนี้เขามีรายได้เท่าไร เขารู้จักการหาเงิน แล้วเขาก็รู้จักการใช้จ่าย เพราะฉะนั้นเขารู้แล้วว่าเงินนี้มันหาอย่างนี้แหละ แล้วมันใช้มันก็ต้องใช้อย่างนี้แหละ เพราะฉะนั้นเวลาผมให้เงินลูกผม ผมก็จะให้ อย่างคนเล็กไปเรียนที่ม.ศิลปากรก็ไปเรียนที่ชะอำ ผมก็จ่ายเขาไปอาทิตย์ละพันหนึ่งก็เป็นค่าอาหาร ค่ารถ ค่าอะไรเสร็จ เสาร์-อาทิตย์เขาก็กลับมาขายของเขาทำการบ้านเสร็จ เขาก็ไปขายของกับกลุ่มกับที่เข้างบอะไรบ้าง เขาก็มีรายได้ของเขาส่วนหนึ่งมันก็เป็นความสุขของเขา เราก็ดูแล้วเออ..ลูกเราคงไม่เป็นอะไรหรอก ก็ไปทำเรื่องอาชีพของตัวเอง เขาจบมาแล้วนะ เขาก็ยังบอกยังมาถามผมว่าจะให้เขาทำอะไร ตอนนี้เขาขายแค่อายไหม รายได้อาทิตย์หนึ่งเขาได้พันกว่าบาทแล้ว ขายอายไหมอย่างเดียวนะ ยังไม่ได้มองว่าลูกตาอะไรที่เขาไปขายกับกลุ่มไปหุ่นกับเขา เขาเริ่มเรียนรู้หมดแล้วไง พอเขาเริ่มลงมือทำของเขาเอง กลุ่มแม่บ้านก็บอกเอาตรงนี้เป็นของเธอนะ เธอลงทุนเอง เขาก็ได้เริ่มเรียนรู้แล้วก็ลงมือทำเองนั้นเขาก็จะจัดการของเขาเอง แล้วเขาก็ไปทำเอง พอตีลูกชายอีกคนกลางไปเรียนเรื่องวิทยาศาสตร์คอม เขาก็เริ่มรู้ว่าเขาจะเอาวิทยาศาสตร์กับคอมพิวเตอร์ทำอะไร ก็มานั่งปรึกษาว่า ลองคิดเรื่องที่มีมันเป็นวิทยาศาสตร์แต่มันเป็นธรรมชาติลองนึกดูสิ แล้วก็เอามาใส่ในเรื่องของคอมพิวเตอร์ ให้มันจัดระบบของมันจะอย่างไร อันนี้เราก็ให้แนวคิดเขาไปแล้วให้เขาลองไปทำเอาเองว่าจะไปทำอะไร

อ.สาวิตรี

คุณสรณพงษ์

อ.สาวิตรี

คุณสรณพงษ์

แสดงว่าคุณครูเลี้ยงลูกโดยที่ปล่อยให้เขา คุณครูบอกว่าคือ รู้จักหาเงินแล้วก็ใช้เงินให้เป็นใช้ไหมคะ

ใช่

แล้วในแง่ของคำแนะนำให้กับลูกนะคะ สำหรับการเตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพนะคะ คุณครูพอจะเล่าสู่กันฟังได้ไหมคะ

อ้อ พอตีลูกผมเรียนจบเขาก็จะมานั่ง คือ เขาไม่ค่อยอยู่เขาก็จะไปค้าขาย กลางคืนก็กลับมาประมาณเที่ยงคืนบ้างอะไรบ้างกลับมา ตอนเช้าก็มานั่งคุยกันเป็น ใจขายดีไหม มีปัญหาอะไรไหม เขาก็บอก เขาปรึกษาเขาจะไปเปิดร้านนะ เขาก็มาปรึกษาบอกว่า เขาจะไปเปิดร้านๆ เขาจะไปขายที่นั่นๆ เขาก็จะเซ้งร้านนี้ราคาเท่านี้ เขาหุ่นกับเพื่อนเขาเป็นอย่างนี้ เราก็บอกว่าแล้วหุ่นแล้วเป็นอย่างนี้ เราก็จะให้ข้อคิดเขาว่า ไปทำแล้วต้องลงทุนอย่างไร แล้วก็ปีเราจะคืนทุน แล้ววันหนึ่งเรามีรายได้เท่าไร ที่เราขายได้ประมาณการรายได้กับรายจ่ายที่เราจะเสีย ที่ที่เราจะลงทุนจะเป็นอย่างไร แล้วเราจะไปเอาทุนมาจากไหนทำต่อ เขาก็ดูว่าวันนี้มันหมุนทัน เขาก็ดูว่าวันหนึ่งมันขายได้เท่าวันหนึ่งเนี่ย แล้วเขามีตลาดเครือข่าย เขารู้เขาเริ่มทำเรื่องเครือข่าย เขาไปฝากเพื่อนเขาๆ ก็มีรายได้ เขาก็มีรายได้ส่วนหนึ่ง แล้วเขาก็จะเริ่มหมุน เขาเริ่มเรียนรู้แล้วเขาเริ่มทำของเขาเองไง

แล้วเขาก็เอาตรงนั้นมาคุยให้เราฟัง แล้วเราก็ได้ความรู้ไปด้วย ลูกเรา ก็ได้เห็นกิจการของเขาก็โตไปอย่างนี้ เราก็เริ่มมองออก ตอนนี้มีปัญหาน้ำท่วมเขาก็บอกเขาขาดรายได้ไปหลายวัน ทำให้รายได้ตรงนั้นมันหายไป ตรงอื่นมันยังไม่หาย จันเขาก็จะมีจุดคลายความเสียดใจก็คือ เขาก็เอาสินค้าจากทางโน้นมาขายอีกที่หนึ่ง ตลาดน้ำอัมพวาเขาไปขายทุกอาทิตย์ วันนี้เขาก็ไปขายตลาดน้ำอัมพวา เสาร์-อาทิตย์ตอนนี้เขาก็ไปขายกันที่อยุธยาอีกที่หนึ่ง เขาก็ไปเปิดร้านกันที่อยุธยา คนกลางก็ไปเปิดร้านที่อยุธยา ถ้าอยุธยามีปัญหาเขาก็มาขายที่นี่ เพราะจันเขาก็จะมีที่ขายหลายๆ ที่แล้วเขาก็จะลด แล้วสินค้าเขาก็คิดว่าตัวไหนละที่ตลาดต้องการ เขาก็ได้เรียนรู้แล้วเขาก็ทำไป แล้วก็ทำให้มันสอดคล้อง ที่สำคัญสินค้าต้องทำอะไรได้มากเท่าไร เขาออกแบบเองได้มากเท่าไร เขาขายเสื้อเขาก็จะออกแบบเอง สถานการณ์แบบนี้ คือ เขาเริ่มเรียนรู้ด้วยว่าโลกของเขาเป็นอย่างไร โลกตลาดของเขาเป็นอย่างไร เหมือนเราๆ ไม่เคยเรียนรู้ไง พี่น้องเกษตรกรหรือว่าชาวนาจริงๆ เรามีนะ แต่ว่าเราไม่เคยรู้ว่าโลกของเราเป็นอย่างไร โลกของคนขายฝัองอย่างงู่นี้มันเกิดตั้งนานแล้ว ผมเห็นตั้งนานแต่ไม่มีการเรียนรู้ พอไม่มีการเรียนรู้มันก็กลายเป็นวัชพืช แต่พอมาเรียนรู้มันกลายเป็นยา กลายเป็นสมุนไพรที่มีคุณค่ามาก เพราะฉะนั้นการเรียนรู้ของลูกผมๆ ก็ให้เขาเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงแต่ค่อยๆ เรียนรู้ไปไม่ใช่เรียนรู้แล้วลงทุน เขาเรียนรู้เขาขายมันตรงนี้ตั้งแต่เขาเรียนมัธยมนะครับ เขาก็เริ่มทำตรงนี้ตั้งแต่เขาเรียนมัธยม ผมก็เห็นเขาทำเรื่องนี้ได้แล้ว เขาก็ทำไปเรื่อยๆ แล้วก็เริ่มเข้าใจการลงทุนการหาทำเล เขาเริ่มมองเป็นเหมือน เราทำพวกนี้เกษตรกรต้องรู้เรื่องพวกนี้ พอเกษตรกรจะทำเรื่องพวกนี้ หรือว่าชาวบ้านจะทำเรื่องพวกนี้มันขาดการเรียนรู้หรือขาดการแนะนำที่ดี จันกลุ่มที่จะนำเขาดีมันสำคัญเหมือนกัน แล้วที่สำคัญคือ เขาต้องรู้จักตัวเองก่อนว่าเขาทำอะไรได้บ้างบางที่ผมบอกว่าไอ้ตรงนี้นี่มันทำได้เขาก็บอกว่าจะทำไปได้ยังไง เขายังไม่มั่นใจในสิ่งที่เขามีเลย มันก็เลยยาก ฉะนั้นก่อนที่จะมั่นใจต้องทำแล้วกินให้ได้ก่อน ทำแล้วใช้ให้ได้ก่อน ถ้าทำแล้วใช้ได้ แล้วเอาไปแจกเพื่อน จันวิธีการเรียนรู้ของผมที่นี้เหมือนกันกับเครือข่าย ผมมาตั้งเครือข่ายมหาวิทยาลัยภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงครามเพราะว่าชาวบ้านเขามีความรู้ไว้ แต่เขาเอาความรู้ไปใช้เขายังไม่รู้ว่าจะใช้อย่างไรเลย ผมถึงบอกว่า ผมไปปัจฉิมนิเทศกับนศ.ป.ตรี ของม.จันทร์เกษมที่หนึ่ง ก็ไปบอกเขาว่าพวกเรานี้จบมานะอะ คุณครูก็ให้มีคดาบอาญาสิทธิ์ไปอันหนึ่งจะเอามีคดาบอันนี้ไปใช้อย่างไรให้เกิดประโยชน์ บางคนยังมองไม่ออกเลยว่าครูให้ข้อมูลเนีย เอาทางคนนะ ไปใช้ บางคนก็ไม่เข้าใจ เอาทางสันไปฟันดัน ไม่น่าใช้ประโยชน์ได้ไหม ฉะนั้นเรื่องของการทำงาน มันไม่ได้ลงมือทำไง ถ้าไม่ลงมือทำก็ไม่เข้าใจหรือตอนเรียน ก็เอาสันไปใช้ก็คือ เรียนแต่ทฤษฎี แต่ถ้าเรียนปฏิบัติด้วยครูเขาก็ว่านี่ต้องใช้ทางคมก็คือ มันต้องใช้วิธีนี้มันถึงจะได้ผล นั่นนะคือการเรียนรู้ที่ต้องรู้ให้เข้าถึง ให้เข้าใจถึงจะไปพัฒนาไปที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้ข้อคิดเรื่องนี้นะดีมากเลย ถ้าเราไม่รู้ไม่เข้าถึง ไม่เข้าใจ แล้วเราไปพัฒนาเขา เราก็ไม่รู้หรอก ที่นักวิชาการคิดนะพวกเรารู้แหละคือ ใช่ แต่กับวิถีชีวิตของเขานะ มันไม่ใช่จันมันก็ต้องไปปรับว่าเขาคิดอย่างไร วิถีเขาเป็นอย่างไร เขากินเขาอยู่อย่างไร ถ้าเรารู้เราเข้าใจตรงนั้น เราก็เอาตรงของเขามาปรับ มันก็จะได้ใช้ประโยชน์ได้ ก็คือ ทำอะไรก็ได้ตัวเองใช้ได้ก่อน กินได้ก่อนอะไรได้ก่อนแล้วค่อยให้คนอื่นกิน แล้วเราเหมือนป่าคนนั้นที่ผมบอกแกทำขาใบขลุนะ แกเป็นโรคไขมันในเส้นเลือด แกกินจนกระทั่งแกหายทำขายเลย ทำขายป๊อปไปคันตำราต่อ มันหายเพราะอะไร ตำรามีสมุนไพรเขาบอกว่าไอ้เนี่ยมันช่วยขับปัสสาวะได้ดี ช่วยละลายไขมันได้ดี เออ... แล้วมันรู้ได้อย่างไร เขาบอกว่ากินดูแล้วให้ไปล้างกันคุณะครับ มันจะมีเหมือน ไขมันออกมา อันนั้นก็เป็นข้อพิสูจน์ของชาวบ้านเขา เขาเรียนจากภูมิปัญญาของเขา เขาก็พิสูจน์จากภูมิปัญญา ก็เลยกลายเป็นว่าเรียนรู้จากภูมิปัญญาเข้าใจง่ายเนอะ เหมือนกับที่ผมบอกว่าในน้ำมะพร้าวมันมีประโยชน์เยอะ น้ำมะพร้าวที่นี้เยอะแยะหมดทั้งสมัยก่อน เราก็เอามาทำวันๆ เสร็จมันก็ยังเหลืออยู่ เขาก็บอกว่าเอาไปทำน้ำหมักๆ จากนั้นมะพร้าวมันจะมีฟอสฟอรัสอยู่เยอะ แล้วก็ถามว่ารู้ได้ใจว่ามีฟอสฟอรัส เขาก็ลองบอกว่าแล้วรู้ได้อย่างไรว่าในน้ำทะเลนี้มีฟอสฟอรัส มันเป็นประภายเลขนะนั่นนะมี

ฟอสฟอรัสอยู่ แล้วในน้ำมะพร้าวมีฟอสฟอรัสอยู่ได้อย่างไร ก็เอาน้ำมะพร้าวมาเทเอาไฟฉายส่องดูสิ กลางคืนนะ มันมีประกายไหมละ นี่คือการเรียนด้วยภูมิปัญญาไง ไม่ต้องมีห้องปฏิบัติการอะไรหรอก แต่ถ้าเข้าใจเรื่องพวกนี้มันก็สามารถที่จะบอกชาวบ้าน แล้วชาวบ้านก็บอกโอ...นี่ก็ใช่ะ มันเริ่มมั่นใจว่าก็ใช่เนอะ เขาก็เอาน้ำมะพร้าวไปทำพวกนี้ออกมา ฉะนั้นการเรียนรู้แบบนี้มันทำให้ท้องถิ่นชุมชน เกิดความมั่นใจแล้วก็เอาไปใช้ แล้วก็เรากินได้ คนอื่นกินได้ เรากินแล้วได้ประโยชน์ คนอื่นกินก็ได้ประโยชน์ แต่วันนี้เรารเรียน แล้วเรายังไม่รู้ว่าจะทำได้หรือเปล่าเลย เรากินได้หรือเปล่าเลย แล้วเราจะไปทำขายให้คนอื่น คงไม่ใช่ ฉะนั้น การเรียนรู้สำคัญที่สุดกับการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ต้องเรียนรู้ให้เข้าใจก่อน แล้วเราไปทำ แล้วก็ทำไปเรื่อยๆ แล้วก็พอทำแล้วมันก็จะเริ่ม ถ้ามันได้ผลมากขึ้น เก็บข้อมูลเพิ่มไว้ คนเขาจะได้ก็เอาไปใช้ อย่างกลุ่มแม่บ้าน หมู่ที่ไปทำ คนอื่นเขาเอาไปใช้เขาก็มาเล่าให้ฟังด้วย เขากินแล้วซาบซึ้งมันล้างไขมันได้จริง มันช่วยให้ ไตเขาดีขึ้น พอเขาหายเขาซื้อไปแจกเพื่อนที่ 50 กล่องๆ ละ 50 บาท ทำให้เขามีรายได้ขึ้นเท่าไร แล้วไอ้คน 50 กล่องไปกิน โอเค...ไปซื้ออีก 50 กล่อง อันนั้นก็จะเป็นอย่างไรที่เรื่องของการจัดการพวกนี้มันก็ต้องให้ แนวคิดเขาไป เพราะฉะนั้นเวลากินแล้วนะ ช่วยบอกว่ามันมีปัญหาอะไร คนที่กินแล้วเราก็จะรู้วิธีการ แก้ปัญหาใหม่ พี่กินแล้วก็หยุดบ้างก็ได้ ไอ้พวกนี้กินตลอดมันก็เยอะกินไปเนอะอะไรประมาณนั้น แล้ว เขาก็จะบอกกัน แล้วเขาก็จะขายได้ตลอด ไข่เปล่า แล้วจริงๆ แล้วพวกสมุนไพรพวกนี้เหมือนกับฟ้าทะลายโจร เรากินเยอะกินมันก็ได้ มันก็ต้องกินวันละไรต่างๆ กินอย่างอื่นเข้าไปบ้าง ซึ่งมันก็มีประโยชน์มากขึ้นกับการใช้ตรงนี้ นั่นแหละทำให้เขามั่นใจในสิ่งที่เขาทำ แล้วถามว่ามันก็สร้างรายได้ให้เขาตลอดนั่นแหละ

- อ.สาวิตรี จากที่คุณครูให้แนวคิดนี้นะคะ ในเรื่องการเรียนรู้จะคะ แสดงว่าคุณครูทำหน้าที่ทั้งเป็นนักส่งเสริมด้วย และ ทำหน้าที่ทั้งเป็นเกษตรกรด้วยในแง่ที่ว่าความรู้มันก็จะกลับมาสู่เกษตรกร แล้วเกษตรกรได้เรียนรู้ต่อไป
- คุณสรณพงษ์ ผมงก็เกษตรกร ผมงก็ทำมาก่อน ใจ ผมงก็จะรู้คือ เราทำด้วยเราไม่ใช่ว่าเราทำน้ำหมักแล้วสอนเขาเสร็จแล้ว ไม่ใช่ว่าน้ำหมักมันทำอย่างไรละ เราก็ต้องรู้ด้วย บ้านผมงก็ทำน้ำหมักเต็มเลย ผมงทำแล้วแจกด้วย แจกแล้ว บางคนบอกว่าคืนะ วันหลังพี่ก็ต้องหมักเองบ้าง ถ้าใช้วันหลังก็ต้องหมักใช้เอง
- อ.สาวิตรี จันแสดงว่าความรู้ไม่ได้อยู่ที่ตัวเราอย่างเดียว เราต้องมีการเผยแพร่ถ่ายทอด ในขณะเดียวกันเราก็ได้รับความรู้จากผู้เข้ามารับการอบรม
- คุณสรณพงษ์ จริงๆ เรื่องสิ่งแวดล้อมเราทำคนเดียวไม่ได้หรอก โดยเฉพาะเรื่องสิ่งแวดล้อม ผมงเป็นครูภูมิปัญญาไทยด้าน สิ่งแวดล้อม ต้องการให้สิ่งแวดล้อมมันดีทั่วๆ ต้องการให้ความรู้ตรงนี้ไปให้คน อย่างทำปุ๋ยหมัก ทำน้ำหมัก ถ้าทุกคนทำได้ขยะบ้านเราก็นำมาใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น วันนี้เราใช้ขยะต่างประเทศ แต่ทำไม่ขยะบ้านเรา ทำไม่ไม่ใช่
- (เทพหมด)
- อ.สาวิตรี ขออนุญาตต่อคะ คุณครูได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อม โดยยกตัวอย่างของลูกชาย เราอยากจะรู้ว่าในส่วนของการสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพจะคะคุณครู มีแง่มุมเพิ่มเติมอะไรให้เราอีกบ้างไหมคะ
- คุณสรณพงษ์ ในเรื่องของความมั่นคงในเรื่องของอาชีพเราก็คงดูว่าเราอยู่ตรงไหนเนอะ แล้วเรากำลังทำอะไรอยู่ แล้วเราทำอะไรเป็นบ้าง เพราะฉะนั้นความมั่นคงของอาชีพมันก็อยู่ที่แต่ละคนนะครับว่าเขาถนัดเรื่องอะไร แล้วเขาทำอะไรเป็นบ้าง ผมถึงบอกว่านั้นนะ เรียนรู้มันมาอันดับแรกเลย แล้วก็เรียนรู้เรื่องของตัวเองมาก่อน เรียนรู้เรื่อง ที่ตัวเองทำได้ก่อน เพราะฉะนั้นถ้าเราอยู่ในสิ่งที่เรามี มันก็มั่นคงใจ ผมถึงยกตัวอย่างๆ ซาบาขลุ่ยอย่างนี้ มันไม่ใช่คนเป็นโรคนี้คนเดียวหรือว่ากินซาบาขลุ่ยต้องรักษาโรคอย่างเดียว กินแล้วช่วยป้องกันโรคก็ได้ไง จันถามว่าพวกนี้มันคงใหม่ละ มันกินได้เรื่อยๆ คนโน้นเป็นบ้างคนนี้เป็นบ้าง หรือว่าอาชีพเรานี้อย่างปลูกส้มโอ

อย่างนี้ เราก็ต้องพัฒนาอาชีพเรา เราทำอาชีพทำสวนส้มโอเนะครับ ทำอย่างไรให้ส้มโอเราออกตลอดปี ทำอย่างไรให้รสชาติอร่อยหวาน ทำอย่างไรในอาชีพเรา เราต้องเรียนรู้ ถ้าอาชีพเราจะมั่นคง เราต้องเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพเรา เมื่อก่อนส้มโอที่มันออกปีละครั้ง ฤดูละครั้ง ปีละ 2 ครั้ง แต่เดี๋ยวนี้ส้มโอที่มันออกทั้งปี ทำไม่ละ อ.สมทรงที่ผมมาทำงาน ที่ผมมานั่งเรียนรู้กับแก ก็ทำให้เราเรียนรู้ อ้อวิถีของส้มโอมันก็เป็นอย่างนี้นะ พอมันออกเสร็จแล้ว มันแก่เต็มที่แล้ว เราอยากจะให้มันไปเก็บเกี่ยวในระหว่างตรุษจีน เราก็เริ่มแก่ถึงมัน ให้มันออกน้าอดทำสักพักหนึ่งมันก็เริ่มเหี่ยว พอเหี่ยวเราก็ให้น้ำใส่ปุ๋ย มันก็ออกใบอ่อนมันก็ออกดอก พอออกดอกเสร็จก็นับไปอีก 8 เดือน มันก็เก็บได้ก็คำนวณไปได้เลยอีก 8 เดือนจะต้องเก็บตรุษจีนหรือว่าปีใหม่ สามารถกำหนดคร่าวๆ ได้ นั่นคือ การพัฒนาอาชีพของตัวเอง ที่นี้ทำขนมก็ต้องดูว่าขนมมันต้องใช้ช่วงไหน ขนมที่จะใช้ในงานประเพณีวัฒนธรรมอะไร ก็ต้องเรียนรู้ว่าจะใช้อย่างไร แล้วถ้าตรงอื่นละจะใช้อย่างไร มันก็ต้องไปเพิ่มว่างานมงคลต่างๆ จะใช้ได้หมด มันก็จะทำให้เรามีรายได้ทั้งปี ขายได้ทั้งปี เพราะว่าเราเรียนค้นหาตัวเอง ค้นหาอาชีพเราเนะ ที่มันจะเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตกับการใช้ประโยชน์ของสังคมให้เจอมันก็จะเจอไปเรื่อยๆ นะครับ เพราะฉะนั้นแม้กระทั่งชาใบชูลู่เนะ มันออกมาก่อน ไม่มีใครสนใจหรอก พอมันใบแก่ก็เก็บไม่ได้ เขาก็ตัดมันให้มันแตกใหม่ เอาน้ำให้มารดมันก็เก็บได้ทั้งปี เห็นไหมเขาเริ่มเรียนรู้ไง แล้วก็เริ่มพัฒนาอาชีพของเขา เพราะฉะนั้นอาชีพของใครๆ ก็ต้องเรียนรู้แล้วก็พัฒนาอาชีพของตัวเองออกมา เลี้ยงกุ้งจะต้องทำอย่างไรลดต้นทุนอย่างไร ทำให้กุ้งตัวเองปลอดภัยอย่างไร กุ้งเจริญเติบโตเร็วต้องทำอย่างไร แล้วใช้เลี้ยงกุ้ง วันนี้ผมไปสอนเรื่องเก็บข้อมูลเรื่องเลี้ยงกุ้งธรรมชาติเนะ ปรากฏว่าพอเรียนรู้ชาวบ้านค่อนข้างดี มากเลยนะ พอเรียนรู้เราให้แนวคิดเขาจะเข้าใจ เขาสามารถลดต้นทุนตั้งแต่ค่าน้ำมันจะปั่นให้ออกซิเจน สมัยก่อนเขาจะใช้น้ำมันดีเซล เดิมนี่เขาก็เอาแก๊สไปใช้แทน เพราะมันเครื่องติดอยู่กับที่ เขาก็ซื้อแก๊สก็ถูกกว่าก็ปั่นไปสิ เขาเริ่มเรียนรู้เรื่องการลดต้นทุน แต่ถามว่าเขารู้ได้อย่างไร เขาก็ต้องไปเรียนรู้มา เรียนรู้เรื่องของช่วง เรื่องของอะไรต่างๆ จะเปลี่ยนคาบิลมันเปลี่ยนอะไรของมันที่มันใช้กับแก๊สนั่นก็คือ การเรียนรู้เพื่อที่จะไปลดต้นทุน แต่ถามว่าวันนี้คนอยากลดต้นทุน ไม่เรียนรู้ จะลดต้นทุนได้ไหม มันก็ลดไม่ได้ เรื่องอาหารเมื่อก่อนเขาใช้อาหารเต็มที เดิมนี่เราก็ใช้พวกกล้วยสุก มะขามเปียก พวกคนขายทะเลมีมะขาม เราปลูกไว้เฉยๆ เหยอ ปลูกไว้เอาไปใช้ประโยชน์ให้ได้เนะครับ แล้วมะขามตัวนี้แค่แกะขายได้ก็โลละเท่าไร แล้ว นั่นคือ การพัฒนาอาชีพ ถ้าทำเป็นน้ำมะขามออกขายได้เท่าไรละ ถ้าทำเป็นเอามีดออกไปขาย เม็ดที่เราแกะทิ้ง เอามีดมันไปให้เกิดประโยชน์ นั่นคือการเรียนรู้ทุกเรื่องเอามา อะไรที่เราทิ้งกลับมาเรียนรู้เออะ หากคุณค่าให้เจอ พอหาคุณค่าเจอ ใ้ตรงนั้นที่เราทิ้งกลายเป็นของที่มีคุณค่าขึ้นมาแล้ว เหมือนอย่างเรื่องที่ผมบอกเคยเล่าให้ฟังว่า ขนมเม็ดขนุนเนะ สมัยก่อนขนมเม็ดขนุนเนะเขาไม่ได้ทำจากถั่วเหลือง เขาทำจากเม็ดขนุน แล้วพอเราเริ่มเปลี่ยนมาเป็นถั่ว ปรากฏขนุนสายพันธุ์หนึ่งหายไป เห็นไหมพอวิถีชีวิตเปลี่ยน หลักการใช้ทรัพยากรเปลี่ยนกลายเป็นว่าไอ้สิ่งดีๆ บางส่วนก็เปลี่ยนไปด้วย ขนุนเขาเรียกขนุนเปื้อย ขนุนละมุดอะไรแบบนั้น พวกขนุนพวกนี้เนื่อมันต้องเอาไปกวน ใครจะกินต้องเอาไปกวน แล้วแทนที่เม็ดมันก็เอาไปต้มเสร็จแล้วก็ให้มันแห้งแล้วก็ป็นเป็นแป้งออกมา ไม่มีใครคิด ผมคิดตั้งแต่เรื่องแป้งกล้วยเหมือนกัน กล้วยเขาเอากล้วยดิบ เมื่อก่อนกล้วยมันราคาถูกจะทำอย่างไร กล้วยสุกก็ไม่ค่อยกิน เราก็เลยเอากล้วยดิบนั้นแหละมาปอก แล้วก็หั่นเป็นชิ้นบางๆ ตากให้แห้ง เอามาป็นเอามาบดให้เป็นแป้ง พอเป็นแป้งคุณก็เอามาทำอะไร ทำขนมต้มจากแป้งกล้วย ขนมต้มก็จะนุ่ม เอาไปทำอะไรขนมเปียะ เอาไปทำไส้ขะแยะที่จะผสมกับแป้งตรงนี้ เห็นไหม หรือเอาไปทำยาก็ได้ แป้งกล้วยก็ไปผสมกับขมิ้น ผงขมิ้นใส่ น้ำผึ้งลงไปป็นเป็นลูกกลอน กินรักษาโรคกระเพาะก็ได้เห็นไหม มีอะไรตั้งเยอะตั้งแยะ ที่เราขาดการเรียนรู้ไง จินเรื่องของการเรียนรู้สำคัญ ถ้าเราเรียนรู้ แล้วถ้าเราจะพัฒนาอาชีพของเราให้มั่นคง เราก็ต้องเรียนรู้เรื่องอาชีพของเราเนะแหละว่าอาชีพเราตอนนี้สถานการณ์มันเป็นอย่างไร แล้วเราจะพัฒนาตามสถานการณ์ตรงนั้นได้อย่างไร แล้วเราจะไปปรึกษา

ใครนั่นคือการเรียนรู้ตามหาคนต่อไปเหมือนกัน เพราะฉะนั้นเรื่องของความมั่นคงในเรื่องของการที่จะพัฒนา มันต้องสร้างการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับอาชีพเราอาชีพอะไร

อ.สวิตรี จากที่คุณครูให้ข้อมูลว่าถ้าเราจะสร้างความมั่นคงในอาชีพของเรา เราต้องรู้ว่าเราจะไปถามใคร เราจะสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งได้อย่างไร

คุณสรณพงษ์ ใช่ ที่สำคัญอีกอันก็คือ เครือข่าย พอทำเสร็จแล้ว ขยายใคร บางคนขยายไม่ได้ บางคนว่าทำไมคนนั้นมันขายเก่ง เหมือนกับการมีเครือข่ายเหมือนกับว่าเราไม่มีพรสวรรค์ซะทุกอย่าง เราก็หาพรแสวง พรแสวงของเราก็คือ ไปหาคนที่มันเก่งเรื่องนี้มาทำงานร่วมกันได้ไหม แล้วก็ทำเป็นเครือข่ายกันนั่นแหละก็สามารถที่จะทำให้ อาชีพเรามันขยายตัวแล้วก็มันคงได้ แล้วบางทีเราก็จะได้เทคโนโลยีใหม่ๆ จากคนอื่น นวัตกรรมใหม่ ๆ จากคนอื่น มาพัฒนาอาชีพเราด้วย แต่ถ้าเราอยู่คนเดียวเรารู้แล้ว บางทีทรัพยากรที่เราคิดว่าจะเอา ทำได้อันนี้ได้ ราคาแล้ว แต่บางคนบอกว่าฉันเอาอันนี้ไปทำได้ราคามากกว่าอีก มันก็กลายเป็นการทำให้เพิ่มมูลค่าโดยถ้าเราอยู่กับที่เราก่อนข้างที่จะเห็นเรื่องนั้นเรื่องเดียว

อ.สวิตรี จากเครือข่ายของเรานี้อาจจะได้ทั้งแควดวงอาชีพเดียวกัน แม้กระทั่งต่างอาชีพ

คุณสรณพงษ์ ใช่

อ.สวิตรี ที่เข้าร่วมสัมมนา หรือประชุมวิชาการ หรือแม้กระทั่งการเรียนรู้ใหม่คะ

คุณสรณพงษ์ หรือจะทำงานร่วมกัน จะทำอะไรก็ได้ แต่ทุกเรื่องนะ ผมอยากจะบอกคนไทยไม่ชอบอย่างหนึ่งคือ มานั่งจ้องอยู่ คือ อะไรก็ได้ให้มีปฏิสัมพันธ์ มีเรื่องของ การเรียนรู้แบบธรรมชาติ มันจะเข้าใจมันจะเรียนรู้พวกนี้ง่าย

อ.สวิตรี ในแง่ของการฝึกปฏิบัติจริงใช่ใหมคะ

คุณสรณพงษ์ ใช่ครับ ต้องฝึกปฏิบัติจริง ต้องลงมือทำจริง ผมนึกเป็นห่วงระบบการศึกษาทุกวันนี้ มันกลายเป็นว่า ถ้าปฏิรูป ปฏิรูปการทำจริงให้มากขึ้นอะไรพวกนี้ เด็กได้ลงมือทำ เอามือขยำเหยียบได้เดินไปทำที่โน้นที่นี้ มันจะทำอะไรได้เข้าใจ แล้วได้อาชีพไปพร้อมๆ กันนั่นแหละ บางคนสอนทำเรื่อง อะไร ขนมห้วยพู ยังไม่รู้เลยมันพูขนาดไหน เขาบอกใส่ผงฟูเท่านี้ ใส่น้ำตาลเท่านี้มันเป็นอย่างไร ก็ยากนะ เพราะฉะนั้นเรื่องระบบพวกนี้ก็อยากให้เราเรียนรู้จากการทำจริง ก็จะเข้าใจง่ายขึ้น

อ.สวิตรี ตอนนี้เป็นคณะ วิทยานิพนธ์จะ

อ.สุภาพร สรุปลีกทีนะคะ ประเด็นหลักของคุณสรณพงษ์ก็คือ การเรียนรู้จากสิ่งที่มีอยู่

คุณสรณพงษ์ ใช่

อ.สุภาพร เห็นคุณค่าจากสิ่งที่มีอยู่

คุณสรณพงษ์ หาคุณค่าจากสิ่งที่มีอยู่ให้เจอ

อ.สุภาพร แล้วก็หาความรู้ หาคุณค่าของมัน

คุณสรณพงษ์ ครับ

อ.สุภาพร หาคุณค่าของมัน โดย หาความรู้ของมันอาจจะหาเอง หาจากเครือข่าย หาจากใครก็ได้

คุณสรณพงษ์ หาจากใครก็ได้

อ.สุภาพร แล้วลงมือทำ

คุณสรณพงษ์ ลงมือทำ

อ.สุภาพร ลงมือทำป๊อ คุณสรณพงษ์อีกอันที่.... คือ วิเคราะห์หรือหาจุดที่ลดความเสี่ยงในการทำธุรกิจด้วย พยายามจะโยงที่คุณสรณพงษ์พูด เช่น หน้านี้ปลูกไอนี้ ถ้าขายไม่ได้หน้านี้ อาจจะเป็นอีกอันหนึ่งทำธุรกิจ... ที่นี้ถ้าผมอาจจะขายตรงนี้ไม่ได้ก็ไปขายที่อยุธยา ถ้าเกษตรกรสามารถปลูกตรงนี้ หน้านี้แล้วมีความเสี่ยงเกิดขึ้น ก็ไปปลูกอีกอย่างหนึ่งได้ใช่ใหมคะ

คุณสรณพงษ์

ใช้ครับ ถึงบอกว่าที่ผมทำโมเดลใหม่อีกอันหนึ่งก็คือ เรื่องทำมะพร้าวตาล บางคนบอกว่าทำมะพร้าวตาล มันขึ้นสูงจากถั่วตกลงมาคนแก่ๆ ขึ้นทั้งนั้นแหละตอนนี่ ผมก็บอกจ้ะเราปลูกใหม่ใหม่ เอามะพร้าวน้ำหอม แต่คัดพันธุ์ที่มันออกดีมาปลูกๆ เสร็จแล้ว ตาลและมะพร้าวน้ำหอม 2 ปีครึ่ง มันก็ตกจ้ะแล้ว ๑ แล้วเราก็ ปาดตาลได้แล้ว ปาดทำน้ำตาล จ้ะปาดน้ำตาล 2 ปีครึ่ง ตาลมันสูงแต่ไหนยังไม่ถึงเอวเราเลยต้องก้มไปปาด เอาระบอกรอง พอปาดไปสัก 7 ปีครึ่ง เราก็ จะทำโมเดลบลูคีนี่สัก 3 ไร่ๆ ปลูกไร่ละ 40 ต้น สี่สามสิบสอง 120 ต้นๆ ทำสองคนกำลังสบายๆ ก็ไปปาด 120 ต้นนะครับ เสร็จแล้ว ปลูกไปอาจจะแบ่งที่เป็น 2 แปลง อีกแปลงหนึ่งปาดตาลให้เวลาเยอะไหมอย่างมาก 8 โมงเช้าก็เสร็จแล้ว พอแปดโมงเช้าเสร็จเวลาที่เหลือก็ไป ทำอีกแปลงหนึ่ง ไปปลูกผักปลูกผลไม้อย่างอื่น ปลูกอะไรก็ได้แต่เรา พอเสร็จแล้วปลูกไป 7 ปีครึ่ง เปลี่ยนไปปลูกมะพร้าวใหม่อีก 3 ไร่ นะครับ ปลูกไว้เลยรออีก 3 ไร่ พอปลูก 7 ปีครึ่งเสร็จแล้วเราก็ปาดตรงนี้ ให้มันได้ 10 ปี พอ 10 ปีก็พอคิดมันจะเลวหัวเราไปหน่อย เราก็อาจจะขึ้นบันไดสักขั้นหนึ่งไปปาด คนอายุ มากๆ มันก็ยังพอไหวเพราะมันตกก็ตกไม่สูงเท่าไร ก็แค่ข้างขาหักก็ยังพอไหวนะครับ แต่ก็ยังมีรายได้ เพราะมีรายได้ทุกวัน ใจ เพราะการทำน้ำตาลมะพร้าวมีรายได้ทุกวัน เสร็จแล้วพอ 10 ปี ไอนี้ก็ 2 ปีครึ่งไอนี้ก็ เริ่มตกแล้วไซ้ใหม่ เราก็ไปเอาแปลงใหม่ แปลงนี้ไม่เอาแล้ว แปลงนี้เราก็ปล่อยให้มันมีลูกอ่อน พอลูกอ่อน ถ้าเป็นพันธุ์ดุดจิบๆ มันจะเก็บได้เดือนละ 2 ครั้งคือ 15 วันตัดครั้งหนึ่ง เพราะฉะนั้นเดือนหนึ่งเราก็ได้ 2 ทะลายๆ หนึ่งก็ประมาณ 10 ลูกๆ ก็ลูกละ 3 บาท 30 บาท 2 ทะลาย 60 บาท ต้นละ 60 บาทต่อเดือนนะครับ เพราะเราคูณไป 120 ต้นเป็นรายได้รายเดือน รายได้รายวันก็มีอย่างนี้ขึ้นตาลทุกวันอีกวันละประมาณ 600 บาทนะครับ วันละ 600 บาท อยู่ 2 คนพอไหมนะครับ แล้วถ้าปลูกแซมอะไรตรงนี้ได้ไหม ถ้าคนยังขยันก็ยัง ทำได้อยู่ แต่ผมคิดแค่ตรงนี้ก็อยู่ได้แล้ว แล้วปลูกตรงนี้ไป ตรงนี้ก็จะมีรายได้รายวันจากการทำน้ำตาล ไอนี้ ก็จะมีรายได้รายเดือนจากการทำน้ำตาล พอตรงนี้ปลูกทำไป 7 ปีครึ่งไอนี้ก็ปลูกต่อไปใหม่ทำอีก 2 แปลง อีก 3 ไร่ใหม่ ไร่ 10 ไร่ นั่นก็เตรียมโค่นไว้ ปล่อยปลูกอย่างอื่นไปก่อนให้ดินมันดีขึ้นมาก่อน พอไอนี้ได้ 7 ปีครึ่ง แปลงนั้นก็มาปลูกใหม่มันวนอย่างนี้ มันก็จะมีรายได้ ถามว่าคนยังกินน้ำตาลไหม ยังกินน้ำมะพร้าวไหม วันนี้เราต้องพัฒนาเรื่องคนที่กินแบบอะไร แบบรักษาสุขภาพก็คือ น้ำตาลมะพร้าว เราก็นั่งเปรียบเทียบให้ เขาเห็นว่า ไร่ใหม่คนจีนมาถึงเมืองไทยกินอะไรก่อน กินน้ำมะพร้าวก่อนแล้ว แล้วรู้ใหม่น้ำมะพร้าวเมืองจีน ลูกละเท่าไร บางคนไปได้หัวันบอกว่าลูกละ 200 บาทนะใหม่ๆ ถ้าเก่าๆ หน่อยก็ลูกละ 150 บาท ลูกละ 100 บาท ราคาดกลงมาเรื่อย คนจีนมันถึงบอกลูกละ 40 บาทมันก็กินนะครับ สมัยก่อนผมก็เออ แล้วถามว่าบ้าน เราทำไมไม่ไปกินละ บ้านเราเดินไปกินน้ำอ้อยดล ในขณะแล้วรู้ใหม่คนจีนที่มา เขากินน้ำมะพร้าวแล้วเป็น ใจ ผิดสวยมีฮอโรมันบำรุงผิว แต่เราไม่เคยกินมันเลยแล้วเอาน้ำอ้อยดลมาให้กิน แล้วเป็นอย่างไร เราเจออะไรมา บ้าง จ้ะพอเราดูเรื่องนี้แล้วถามว่าไปกินน้ำอ้อยดลใครได้กำไร แล้วกินน้ำมะพร้าวใครได้กำไร ก็เปรียบเทียบ สองอันดูนะ เราได้กำไรชีวิตด้วย แล้วก็ได้กำไรช่วยเหลือเกษตรกรด้วย แล้วเราจะเอาแบบไหนละ จะกิน แบบไหน ถ้าเรายังคิดแบบนี้ไม่ได้ เมืองไทยก็ยังเป็น คุณก็ยังเป็นหนี้เขาอยู่อย่างนี้ เพราะคุณยังไม่ช่วยเหลือ พวกกันเองเลย เพราะฉะนั้นถ้าเราจะมาทำเรื่องนี้ เราก็ต้องคิดเรื่องนี้ อย่างทำน้ำตาลเหมือนกันอยากมีรายได้ แบบไหนละ ทำน้ำตาล ถ้าคุณจะไปส่งน้ำตาลสดเขา คุณก็ไปส่งน้ำตาลสดปีละ 60 บาทนะครับ คุณก็ได้ ดึงค์เดือนก็ประมาณ 600 บาทแล้ว แต่ถ้าคุณอยากได้มากกว่านั้นคุณก็ทำน้ำตาลสดของคุณเอง คัมเองปีบ หนึ่งขายได้ 200 บาทได้ 20 ขวดๆ ละ 20 บาท เอ๊ย...ได้ 20 ลิตร 20 ขวด ๆ ละ 20 บาท ได้เท่าไรแล้วละนะ ครับ สองสองสี่ 400 บาท เห็นไหมคุณอยากมีรายได้แบบไหนละ เห็นไหมผลที่ออกมา ถ้ามีความรู้เป็น ใจ ความรู้มันเพิ่มรายได้ๆ ใหม่ เพิ่มได้ใจ แต่ถ้าไม่มีความรู้ทำตาลเสร็จแล้วไม่รู้จะส่งก็ได้ 60 บาท แต่ถ้าเอา ตรงนั้นมาทำ มาคัมใส่ใบเตยลง ไปหน่อย ใส่ น้ำปูนใสให้มันตกตะกอน มันก็สามารถใส่ขวดขาย ขวดละ 20 บาทก็ได้ 400 บาท เห็นเปล่าถึงบอกว่ากับเด็กที่เรียนมหาวิทยาลัย ผมก็ยังมองว่าคิดอย่างนี้ได้หรือยังละ ถ้า

คิดอย่างนี้ได้ ไม่ต้องกลัวตกงานหรือยังงี้ก็มีรายได้นะครับ นั่นคือกระบวนการที่มองให้เห็นภาพตรงนี้ออกมา มันอยู่ที่ความรู้ด้วย แล้วก็ความรู้ที่อยู่ในหลวงพุดถึงความรอบรู้นั้นแหละ ถ้าเรารู้ของเราอย่างเดียวไม่รอบรู้เรื่องของคนอื่น เราก็มีรายได้เท่าที่เรารู้ แต่ถ้าเรารู้มากขึ้น เราก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากความรู้ของเรา

นันทกา ถามนิคหนึ่งนะคะ ที่ชุมชนนี้มีวิธีการที่จะสร้างความเข้มแข็งในการสร้างเครือข่าย เรามีกิจกรรมอะไรบ้างที่สนับสนุนการสร้างเครือข่ายอย่างไรบ้างในการสร้างเครือข่ายขึ้นนี้

คุณสรณพงษ์ สร้างเครือข่าย จริงๆ ผมเปิดกว้างไว้ละ ผมทำเป็นมหาวิทยาลัยภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ในมหาวิทยาลัยภูมิปัญญาท้องถิ่นผม มันจะมีทั้งสมาชิกสุขภาพ ทั้งเรื่องของเกษตร ทั้งเรื่องของตลาด ทั้งเรื่องของภูมิปัญญา คุณมาตรงนี้คุณก็จะได้ทั้งหมดทั้งเรื่องท่องเที่ยวคุณได้หมดแหละมาตรงนี้ แต่ถามว่าคุณจะเลือกเอาอันไหนคุณก็เอาตรงนั้นไปใช้ บางคนก็อยากจะรู้เรื่องภูมิปัญญา พอมีภูมิปัญญาแล้วพอทำเสร็จแล้วก็อยากจะเอาไปขายๆ ก็มาตลาดๆ รวมกันขายเป็นอย่างไร มันก็ขายได้ราคาแพงขึ้น แต่ถ้าต่างคนต่างขายก็โดนเขาบีบราคาเอาที่ถูกหน้อย จันท์เราก็สร้างให้เขาเรียนรู้คิดเป็น เขาก็ไปรวมต้องไปทำเอง ๆ เสร็จแล้วก็มาเชื่อมกันสิ พอมาเชื่อมกันคานี้ก็รู้แล้วว่า ที่นี้มีคนส่งน้ำตาลผมมาเดือน อาทิตย์ละ 500 กิโลผมจะไปเอาจากใครละราคาก็ไล่เท่านี้แหละ เขารู้แล้ว เห็นไหมเขาก็ได้ราคาเพิ่ม แต่ถ้าอยู่คนเดียวก็เดียวคนโน้นมาซื้อแล้วก็ได้ราคานั้นแหละ แล้วบางคนอย่างที่ผมบอก อย่าไปทำอย่างนั้นเลยเอาไปทำน้ำตาลสดเพิ่มมูลค่าไป เขาก็ได้เพิ่มขึ้นอีก อันนี้เป็นแล้วแต่กรณีแล้วแต่ตัวสินค้าหรือตัวผลิตภัณฑ์หรือตัวอาชีพของแต่ละคนนะ อาชีพตัดเสื้อผ้าก็ต้องมานั่งเรียนรู้ด้วยกันสิ ตอนนี้มีคนหนึ่งได้ออเดอร์มาเยอะเลย เพราะเป็นคนมีฝีมือแล้ว ไอ้คนนี้ไม่มีงานเลยช่วยกันได้ไหมแล้วไปพัฒนา เอาไอ้นี้ทำไมไม่ได้เพราะฝีมือไม่ถึงๆ ก็ไปเรียนๆ กับใครก็เรียนกับไอ้คนที่มันทำได้ ไอ้คนนี้พอเรียนทำได้ก็จ่ายค่าแรง แต่คนนี้มีโอกาสไหม ผมถึงไปสร้างกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มผมว่าที่เราารวมกันเป็นเครือข่ายได้ เพราะเราให้โอกาส ให้เกียรติ ให้กำลังใจ ให้โอกาส ให้ความเสมอภาค เพราะคนจะขาดมากที่สุดก็คือ ขาดโอกาส แล้วบางคนมีโอกาสนะ แต่ก็ไม่ฉวยโอกาส ไม่ใช่โอกาสให้เกิดประโยชน์นะครับ ก็เลยกลายเป็นหนี้ เพราะไม่ใช่โอกาสที่ตัวเองมีอยู่แล้ว ไม่มีโอกาสที่จะไปรวมกลุ่ม แต่บางคนไม่มีโอกาสจริงๆ นะ ขอมรับกับเราทำไมไม่มีเจ้าหน้าที่แบบนี้บ้างนะ เพราะผมอบรมอยู่ที่นี้ผมรู้ ทำไมนครปฐมไม่มีแบบนี้บ้างเลย ผมบอกไม่ต้องไปรอเขาหรอก คุณก็เริ่มจากตัวคุณ มีอะไรมาแจมกับเครือข่ายเราก็ได้ใจ พี่พงษ์ไปช่วยหน่อย ถ้ามันสัก 5-10 คน ผมบอกไม่เป็นไรหรอก พี่ช่วยค่าน้ำมัน ผมหน้อยผมไปบรรยายให้ก็ได้ หรือถ้ามันไม่มีจริงๆ ผมก็ไปให้ก็ได้ ผมก็ได้ทำบุญด้วย ผมไม่ได้คิดอะไรมาก เพราะจันท์มันก็ต้องเติมเรื่องเครือข่าย คุณรู้จักใครละการจัดเครือข่าย เขาบอกมันยากนะ คุณทำงานกับใครได้ก่อนคุณก็ทำกับคนนั้นก่อน ผมยังนึกเลยว่าจริงๆ ในสำนักงานผมนะยังอยากให้เขาทำลักษณะเครือข่ายกัน แต่พอวัดผล มันไม่วัดเครือข่ายเพราะระบบราชการวัดผลของใครของมัน แต่ถ้าเป็นชาวบ้าน มันวัดเครือข่ายได้ บางคนมันเล่นเอาผลงานเราไปใส่ของมันเราทำเครือข่าย ก็เลยไม่ค่อยมีใครอยากทำก็มีปัญหาเหมือนกัน แต่ถ้าเขาทำแบบบูรณาการ เอาทุกคนเอาผลงานมาช่วยกัน แชร้กันทำงานกัน ช่วยกันก็จบครับ ช่วยกันได้ มีอะไรแลกเปลี่ยนกันบ้างก็ได้

อ.สาวิตรี ทราบว่าคุณครูไปญี่ปุ่นมาด้วยนะคะ

คุณสรณพงษ์ ใช่ครับ

อ.สาวิตรี คุณครูไปอบรมเกี่ยวกับเรื่องอะไร

คุณสรณพงษ์ เกี่ยวกับเรื่องการเกษตรครับ เขาวนเกษตร

อ.สาวิตรี ไปอยู่นานเท่าไรคะ

คุณสรณพงษ์ ไปอยู่ 1 เดือน

อ.สาวิตรี

แล้วสิ่งที่คุณครูเรียนรู้มีอะไรบ้างคะ ที่จะกล้านำมาใช้ที่บ้านเรา

อ.สาวิตรี

ที่นำมาใช้มากมาย คือ เรื่องของการเรียนรู้ที่แหละ สำคัญที่สุดก็คือ เรื่องของการเรียนรู้ของญี่ปุ่นๆ ที่ผมไปอยู่ วิทยาลัยเกษตร โคอิโบจิ บังเอิญได้ไปเรียนรู้กับศึกษาในวิทยาลัยเขา เราถึงบอกว่าพอเรียนเสร็จ เราถึงบอกว่าบรรยายการศึกษาที่ญี่ปุ่นเนี่ยนะ เขาไม่เหมือนเราเขานั่งบรรยายอยู่สักครึ่งชั่วโมง วันนั้นผมไปเรียน เรื่องหมอบ เขาก็บรรยายสักครึ่งชั่วโมงว่าหมอบมันเป็นอย่างไร มีล้ามเขามาแปลให้ณะครับ สภาพของเนื้อ หมอบ ปัจจุบันทำไมต้องทำหมอบ หมอบมันทำแล้วมันคืออะไร อะไรประมาณนี้ คุณภาพในการทำหมอบ มันเป็นอย่างไร พอบรรยายเสร็จปั๊บ เขาก็ให้ทุกคนไปลงมือทำๆ ก็คือ เปลี่ยนเสื้อเอี่ยม เขาสร้างนิสัยหมด ต้องใส่เอี่ยม ต้องใส่หมวก คือ เขาบรรยายกันอะไรต่ออะไร ไว้เรียบร้อยเส้นผมอะไรต่างๆ เสร็จแล้ว เครื่องมือ ผมไปเห็นเครื่องมือเขาล้างวางไว้เรียบร้อยเลย แว่นไว้อย่างเป็นระเบียบ แต่เราจะใช้ใหม่เราต้อง เอานั้นมาล้างก่อน แล้วเช็ดแล้วเอาไปใช้ นั่นนะเขาสั่งมาตรฐาน GMP ไว้ตั้งแต่เนิ่นแล้ว เขาเริ่มเรียนรู้ต้อง ล้างก่อนนะ เพราะมันแว่นอยู่ไม่รู้ว่าจะไรมาโดนอีกใช่เปล่า เอามาล้างใหม่ จริงๆ เขาล้างเขาก็แว่นไว้ที่ดี แล้วปิดมิดชิด แต่เขาก็ไม่ประมาณไร เขาทำใหม่ล้างเสร็จแล้วก็เอามาใช้ แล้วเนื้อหมูเขาก็เอาเนื้อหมูมาให้ดู เนื้อหมูที่เหมาะสมที่จะทำ เรียนไปแล้วเราเห็นของจริงแล้วเป็นอย่างไรครับ แล้วเวลาหั่นๆ อย่างนั้นะ เวลาเขา เอาไปบดๆ อย่างนี้ ผสมๆ อย่างนี้ เรียนรู้ไปด้วยทำไปด้วย เสร็จแล้วออกมาแล้วเป็นอย่างนั้นะ แล้วทุกคน ต้องใส่ถุงมือนะ เวลาผสมพวกนี้ เพื่ออะไร เขาก็ทำไปด้วยสอนไปด้วย เสร็จแล้วจนกระทั่งได้หมอบออกมา เวลาอบเตาอบเป็นอย่างนั้นะ เตาอบในอดีตเขาอบแบบนี้ ต่อมาเขาพัฒนาเป็นแบบนี้ ต่อมาก็พัฒนาเป็นแบบ นี้ ปัจจุบันเป็นอย่างนี้ มาเรียนตั้งแต่ทั้งตัวเอง มาเรียนตั้งแต่การพัฒนาการทั้งตัวเอง แล้วเรียนเรื่อง เทคโนโลยีใหม่ มันเห็นกระบวนการพัฒนามา เสร็จแล้วก็ได้หมอบออกมาเป็นชิ้น เขาหั่นหมอบเสร็จเอามา บรรจु วิธีการบรรจุต้องใส่อะไรละ ภาชนะตัวหนึ่ง อย่าให้หมอบไปโดนปากถุงพลาสติกนะ เอาใส่ ถุงพลาสติก เพราะถุงพลาสติกมันมีมัน ะ จะทำให้เกิดเชื้อแบคทีเรีย เพราะฉะนั้นจะต้องสอดเข้าไปอย่าให้ ไปโดน แล้วซีลทันที แล้วก็ติดบาร์โค้ดส่งขาย ติดบาร์โค้ดเสร็จก็ใส่แพ็คเกจเรียบร้อยส่งขาย เสร็จแล้วคนที่ เรียนอาจารย์บอกว่าให้เธอไปสรุปการทำหมอบตั้งแต่ต้นจนจบมาส่งครู เป็นรายงานมาส่งครู แล้วเด็กมันจะ ทำได้ไหมอาจารย์ เด็กมันได้ตัวเอง 1 รอบ เด็กมันได้สรุปอีก 1 รอบ แล้วจบไปเด็กจะทำได้ไหม นั่นนะผม เอามาใช้ที่นี่ เพราะเงินคุณมาอบรมที่นี่คุณจะมาถ่าน เอาเลื่อยใหม่ครับ ไม้เตรียมไว้ให้ เลื่อยไม้เอง ขนาด ไหนที่จะเหมาะกับเตา ไม่ใช่ผมเลื่อยให้คุณ ผมเป็นคุณครู ไม่ใช่มีหน้าที่เลื่อย คุณเป็นลูกศิษย์คุณต้องมีหน้าที่ เลื่อยแล้วเอาเข้าเตาได้ขนาดพอดี เผาอย่างนี้จนกระทั่งเผาฟุ้งนี้สุกมาก ดูแล้วเป็นอย่างนี้ การทอดทอด ทอดอากาศเข้าเป็นอย่างนี้ เผาถ่านหนึ่งเตาได้ 5 อย่าง ได้อะไรบ้าง ได้น้ำส้มควันไม้ ได้ถ่าน ได้ถ่านผลไม้ ได้ชา ได้ขี้เถ้า ชาได้อะไรล่ะ ชาได้จากการเอากระทะไปตั้งบนเตาที่พลังงานความร้อนมันเหลือทิ้ง เอากระทะไปตั้ง เสร็จพลังงานความร้อนถึงกระทะ เอาชาพวกสมุนไพรที่หาได้ จะเป็นพวกอัญชัน จะเป็นพวกอะไรพวก นี้ไม่รู้ละ ไปคว้าเอานะครับ เสร็จแล้วกลายเป็นชา จันทน์เผาถ่านเสร็จขายชา หลากๆ คนงเด็กเลย เฮ้ย..เผา ถ่านแล้วได้ชาได้ใจ นะครับก็จะเห็นภาพ ขี้เถ้า พอได้ขี้เถ้าแล้วเอาไปทำอะไร เอาไปทำน้ำค่าง เอาน้ำค่างไป ทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาล้างรถ ล้างห้องน้ำ น้ำยาซักผ้า เห็นเปล่าเพราะเงินมันเห็นคุณค่าทุกอย่างไหม เอาถ่าน ผลไม้ได้ถ่านผลไม้ ถ่านผลไม้เอาไปทำอะไร ถ่านผลไม้อย่างส้มโอ ต้องขอยทิ้ง ถ้าทิ้งเฉยๆ เอาไปทำอะไร แต่เราไม่ทิ้งนะชุมชนนี้ ขอยเสร็จส่วนหนึ่งเอามาทำแหม่ม ะ ส้มโอที่อ่อนๆ ขายลูกละ 30-50 บาท แหม่ม 3 เดือนนะครับ แต่ถ้าไม่แหม่มลูกมันใหญ่เกินเอาไปเผาถ่าน ได้ลูก 25 บาท หรือ 15 บาทนะครับเผาถ่านแป๊บเดียว 1 วันนะครับ ถ้ามันไม่ไหวจริงๆ เอาไปทำปุ๋ยหมัก เอาไปทำน้ำหมักชีวภาพ มันมีอะไรตรงไหนทั้งบ้าง ละ คือ ถ้าเราได้เรียนรู้กับมันจริงๆ มันใช้ได้หมดแหละ แล้วถ่านเราก็มานั่งดูว่า แล้วถ่านทำอย่างไร เอาไป คุกกินแล้วถ่านที่เหลือเอาไปทำเชื้อเพลิงสำหรับหุงต้ม จนถึงบอกว่าภูมิปัญญา ฐานคิดนะสำคัญ ผมชอบ

ตรงที่ญี่ปุ่นเขาสอนว่า เขาให้เห็นว่าคิดเขาทำแบบนั้นะ มันเริ่มเห็นฐานของภูมิปัญญา มาแต่เรานั่นเหมือนรู้ที่ปลายเหตุหมด ปลายเหตุไปหาที่ต้น ทำไมเขาทำอย่างนี้ ไม่รู้เหมือนกันตอนนั้นเขาทำอย่างนี้แล้วที่อื่นเขาทำเขาไม่ทำกันแล้ว แล้วถ้าวันหนึ่งเขามีปัญหาละ แล้วบ้านฉัน ไม่มีไฟฟ้าฉันต้องทำอะไร ก็ทำแบบนี้ก่อนก็ได้ มันก็ได้ใช้ความรู้ตรงนั้นมาใช้ได้ แต่พอคิดไฟฟ้าไม่มีใช้ความรู้ตรงนี้ไม่ได้แล้ว นี่คือปัญหาที่ๆ มันพัฒนาที่ยั่งยืนได้ยาก เพราะฉะนั้นถึงบอกที่ผมไปญี่ปุ่นมา ผมได้กระบวนการเรียนรู้ เพราะฉะนั้นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ก็จะเห็นขั้นตอนตรงนี้ออกมา บางเรื่องใช้กระบวนการเสวนาแลกเปลี่ยนก็ต้องใช้กระบวนการเสวนา ฟังคนอื่นเขาบ้าง ไม่ใช่เราเก่งเป็นเทวดาอยู่คนเดียว ถ้าเราฟังคนอื่นเราก็จะได้ของคนอื่น เอาความรู้มารวมกันว่าสิ่งที่ดีที่สุดน่าจะทำอะไร นั่นแหละเราก็จะได้นวัตกรรมใหม่ๆ ในชุมชนของเรา ถ้ายังฟังแล้วพวกเขายังไม่พอไปหานักวิชาการว่าใครที่เก่งเรื่องนี้มาต่อยอดตรงนี้ได้ไหมนะครับ ถ้ายังหาไม่เจอไปหาเรียนรู้จากชุมชนอื่นๆ มาบ้างแล้วนำมาปรับใช้ ผมทำซาโบขลุ่ยผมไปดูเขาทำซาโบหม่อนมา ซาโบหม่อนเขาทำอย่างนี้ๆ นะ ทำซาเขียวใบหม่อนอย่างนี้ๆ ทำซาโบขลุ่ยก็ทำเหมือนซาเขียวใบหม่อน แต่เปลี่ยนจากหม่อนเป็นขลุ่ยเท่านั้นเอง เห็นไหม แล้วพอคัดออกมามันก็หอมต่างกันนะ คุณสมบัติต่างกัน ใบหม่อนก็ขายไป ใบขลุ่ยก็ขายไปไม่ต้องถึงกัน หม่อนก็บอกคืออย่างนี้ที่ว่าไป ขลุ่ยคืออย่างนี้ที่ว่าไป อันนั้นก็คือ เราสร้างอะไรที่มันเชื่อมโยงกันไปได้ บางคนบอกฉันเอาใบหม่อนของเธอมายาขาย เธอก็เอาใบขลุ่ยของฉันไปขายด้วย นั่นคือ การสร้างเครือข่ายแล้วไง มีทั้งใบหม่อน ใบขลุ่ย เลยเห็นไหม ใบหม่อนก็มีใบขลุ่ยก็มีขายได้ทั้ง 2 อันตรงนั้นมันเป็นเรื่องราวที่ทำให้มีการเอามาปรับใช้ ที่ญี่ปุ่นที่ผมไปมาได้หลายๆ เรื่อง แต่กระบวนการเรียนรู้ถือเป็นเรื่องดีๆ ที่ถ้าเราเอามาปรับใช้ให้ถูกวิธีมันก็ได้ประโยชน์ แล้วก็ยังมีเรื่องของตลาดของเขา อย่างทำเกษตรอย่างเดียว คุณจะเอาอะไรละมีตั้งแต่อุปกรณ์ทำเกษตร ไปจนถึงต้นไม้ใหญ่ๆ เขาขายอยู่ที่ร้านนั่นทั้งหมดแหละ แล้วก็คุณอยากจะทำปลูกพริกเขาก็มีดินพริก คุณอยากจะทำปลูกแตง เขาก็มีดินแตง คุณปลูกอีก 5 วัน คุณก็ได้แตงกินแล้ว เพราะฉะนั้นมันถึงบอกว่าถ้าเราเห็นของคนอื่นบ้างบ้านเราๆ ก็ทำได้ แล้วบ้านเราที่คนที่มีจนทุกวันนี้ ผมถึงบอกว่าทำไมเราเป็นหนี้ ที่เราจนทุกวันนี้ก็คือ เราชอบสะดวก สนุกสบาย อันไหนที่สะดวกเป็นใจครับ ชื้อ อันไหนที่สนุก เราก็ชอบอีกเหมือนกัน อันไหนที่สบาย เราก็เอาอีกเหมือนกัน เพราะฉะนั้น สะดวกสนุกสบายมันทำให้เราจน โดยไม่รู้ตัว แต่อ้อความสะดวกสนุกสบาย ต่างชาติรู้ ทำให้สิ่งที่สะดวก สนุกสบาย มาขายเรา เป็นใจครับเงินเข้าเขา เราจ่ายอย่างเดียว แต่เราไม่เคยทำอะไรให้เราสุขภาพดีแข็งแรงพวกนี้เราต้องคิดมุมอีกมุมหนึ่งแล้ว มีอะไรอีกไหมครับ แต่ญี่ปุ่นให้อะไรผมเยอะ

อ.สาวิตรี	วิทยาลัยเกษตรชื่ออะไรนะคุณครู
คุณสรณพงษ์	โค-อิ-บุ-จิ
อ.สาวิตรี	ที่เมืองอะไรคะ
คุณสรณพงษ์	เมืองอิบะลาจิ จังหวัดอิบะลาจิ หรือเมืองอิบะลาจิ
อ.สาวิตรี	มันอยู่ที่เกาะ
คุณสรณพงษ์	เกาะฮอนชูครับ
อ.สาวิตรี	ไปนานหรือเปล่านั้น
คุณสรณพงษ์	ไปเดือนหนึ่งครับ แต่ผมไปดินะ ผมได้ไปดูเยอะดี ไปดูซึคิโอบะ ไปดูหลายๆ จังหวัด
อ.ศุภพร	เป็นทุนของที่ไหน
คุณสรณพงษ์	เป็นทุนของกรมครับ เข้าไปดูโครงการแลกเปลี่ยนยุวเกษตรกร แล้วญี่ปุ่นก็มาที่นี่ มาอยู่กับผมทุกปี เดียวก็มา
อ.สาวิตรี	วิทยาลัยเกษตร โคอิบุจิ เมืองอิบะลาจิ เกาะฮอนชู
นันทกา	ไปตั้งแต่เมื่อไหร่
คุณสรณพงษ์	ไปตั้งแต่ปีพ.ศ. 2536 หรืออย่างไร ไม่แน่ใจ

- กฤษณะ พอไปเสร็จแล้วจึงมาเกิดมหาวิทยาลัยหรือว่า เป็นแนวความคิดครับ
- คุณสรณพงษ์ อ้อ ผมทำอยู่แล้วครับพวกมหาวิทยาลัย
- กฤษณะ แค่มารับเอา
- คุณสรณพงษ์ ใช่ครับ
- อ.สาวิตรี ไปปีพ.ศ. 2536 เหมอคะ
- คุณสรณพงษ์ ปีพ.ศ 2536 หรือ 2546 นี่แหละ ผมยังไม่แน่ใจ จำไม่ได้แล้วนาน แล้วเห็นเยอะ ใจ ผมไปคู่อีกที่คือที่มาเลเซีย ตอนนั้นผมไปผมทำงานใหม่ๆ นะ ไปเห็นกระบวนการของมาเลเซียเขาจะทำร่มเล็กในร่มใหญ่ เขาจะทำ กลุ่มเกษตรกร แล้วก็จะมีพวกกลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน ภายใต้กลุ่มเกษตรกร แล้วก็พัฒนาไปเชื่อมโยงไป แล้วก็มีการกองทุนของกลุ่มเขาสมัยก่อนมาเลเซีย กลุ่มไหนที่มีทุนอยู่แล้ว สมมติมีทุนอยู่ล้านหนึ่ง รัฐบาล จะให้อีก 1 ล้าน เขาเป็นทุน ซึ่งมันก็เป็นเรื่องของกองทุนหมู่บ้าน กองทุนหมู่บ้านเอามาใช้ทีหลัง ผมก็บอก ว่าเคยไปดูตรงนี้ที่มาเลเซียตั้งนานแล้ว แต่ที่สำคัญก็คือ ของเขา เขาเรียนรู้ก่อนว่าไอ้คนที่มียีน 1 ล้านได้ เขา จะต้องบริหารเป็นเขาถึงให้กลุ่มที่ทำได้ก่อน แต่ของเรานั้นได้หมด ใจ มันก็เลยกลายเป็นว่ามันยังไม่ได้เรียนรู้ แต่ว่าถามว่าดีไหมดี แต่ต้องสร้างการเรียนรู้ด้วย มันจะดีมาก มันจะทำให้ชาวบ้านคิดอะไรได้เยอะ แล้วก็ ชาวบ้านรู้จักการจัดการตัวเองก่อนไม่ใช่ขออย่างเดียววนะครับ
- อ.สาวิตรี มีประเด็นไหนอีกไหม
- อ.สุกพร ที่สรุปว่า สะดวก สนุก สบาย เป็นหนี้ใช้ไหมคะ สุขภาพดีมีรายได้สร้างจากฐาน
- คุณสรณพงษ์ นั่นนะครับอาจารย์ เราจะทำอะไร สุขภาพดีมีรายได้กับชุมชนนะ ให้อยู่กับชุมชนให้ได้สุขภาพดีมีรายได้ แล้วไม่ทิ้งชุมชนอยู่ได้ไหมละ
- กฤษณะ มีอีกกรณีครับ ในฐานะที่ที่สรณพงษ์อยู่ในภาคราชการ เกษตรกรที่อยู่ภาคเกษตรกร ปัญหาบางทีมันเกิด ช่องว่างระหว่างกันอย่างนี้ ทีนี้ว่าในแง่ของเกษตรกร การรู้จักใช้หน่วยงานของรัฐให้เป็นประโยชน์น่าจะเป็นหนทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาหนี้สินนะครับ เพราะว่าพอมันมีช่องว่างต่อกันไม่ใช่เลยโอกาสต่างๆ ก็ ไม่ได้รับการเรียนรู้เพราะว่าอยู่ดีๆ จะมาเรียนรู้ หรือ ว่ามีแบบที่เดินเข้าไปหามันน้อย ที่ว่าประเด็นนี้น่าจะเป็นประเด็นหนึ่งในการที่เกษตรกรจะให้ความสำคัญไหมครับ
- คุณสรณพงษ์ ผมว่านะเรื่องนี้มันเป็นเรื่องของข้อมูลข่าวสาร สำคัญที่สุดคือ เรื่องข้อมูลข่าวสาร เกษตรกรไม่ได้รับข้อมูล ข่าวสารที่เป็นเรื่องที่เรากำลังห่วง คือ ข้อมูลข่าวสารที่เกษตรกรจะได้รับในสิ่งที่ประโยชน์ จักรายการ ต่างๆ ในทีวี ในวิทยุ มันน่าจะมีรายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตร คุยเฟื่องเรื่องศูนย์เรียนรู้ คุยเฟื่องเรื่องอาชีพ คุย เฟื่องเรื่องอะไรพวกนี้ แล้วพวกนี้มันจะบอกว่ามีที่ไหน บางทีมันไม่จำเป็นต้องไปที่หน่วยราชการเพียงอย่างเดียว มันต้องเรียนรู้เรื่องตัวเองก่อน เรียนรู้ด้วยตัวเองก็ต้องเรียนรู้กับชุมชนก่อน พอเรียนรู้กับชุมชนเสร็จ แล้วชุมชนมันจะเชื่อมโยงกันไปเองแหละ แล้วมันจะไปเชื่อมโยงว่าหน่วยงานนี้เขาให้การสนับสนุนเรื่องนี้ นะ ที่ผมได้มาผมสำเร็จมาเพราะหน่วยงานนี้เขาช่วย เพราะฉะนั้นเขาก็จะเรียนรู้ว่า อ้อกลับไปหน่วยงานนี้ เขา หน่วยงานนี้เราไปหาหนะ เขาจะให้ความรู้เรื่องนี้ได้ เพราะฉะนั้นที่ผมมองว่ามันมีปัญหาทุกวันนี้คือ เรื่องของข้อมูลข่าวสารเป็นประเด็นสำคัญ บางทีคนเข้าไปหาเกษตรกรถามเรื่องประมาณอย่างนี้ มันคนละเรื่อง ใจ แต่ถามว่าข้อมูลข่าวสารที่มันออกมาแล้ว
- กฤษณะ เชื่อมโยง
- คุณสรณพงษ์ เออ..คนวันนี้ได้ข้อมูลข่าวสารมันต้องได้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆนี่แหละ ทีนี้สื่อถ้ามันเป็นสื่อที่มีคุณภาพ ยิ่งคุยกับหลายๆ คนว่าเราไม่มีเวลานั่งจัด จัดอยู่พักหนึ่งคนก็ฟังเยอะ เมื่อก่อนผมเคยไปจัดรายการวิทยุกับ กรมส่งเสริมการเกษตร ไปดูเรื่องของกลุ่มยุวเกษตรกร สมัยนั้นเราจะไม่ใช่เรื่องของ คือ เรามีสื่ออย่างเดียวคือ วิทยุ แล้วก็ไปทำอะไรรู้ใหม่ เวลาจัดรายการวิทยุก็จะมิกกลุ่มคนหนึ่งจะจัดรายการวิทยุ วันนี้จะจัดเรื่องนี้ เรื่อง

การทำเสียงกบ เราเจ้าหน้าที่กลุ่มหนึ่งก็จะไปอยู่กลุ่มยวที่นัดกันฟังวิทยุว่า เสียงกบมันเป็นอย่างนี้ๆ เราไปดูว่าเขาฟังอย่างไร เขาฟังเสร็จแล้วพี่เขานี้ ได้อะไรจากตรงนี้ สมัยก่อนโทรศัพท์มันก็ไม่มีฯ มันก็ลำบากเนอะ ฉะนั้นก็ฟังวิทยุ แล้วเราก็ก็นึกว่า ฟังแล้วก็ไปสรุปของเขา ฟังได้แล้วอะไรเข้าใจไหม คือ จะไปเก็บข้อมูลย้อนกลับมา ผมก็ไปผมเลยไปดูว่า พอเราจะทำสื่อพวกนี้ แต่เราไม่ค่อยมีเวลาไป อยากทำให้สังคมแบบนี้เหมือนกัน ไปดูกลุ่มผู้ฟังที่นั่นหนึก (สิ้นสุดการสัมภาษณ์ ณ เวลา 2.21 นาที)

สัมภาษณ์ต่อ ณ เวลา 0.00 นาที (แผ่น CD ที่ 2)

- คุณสรณพงษ์ : วันนี้รายการยุทธศาสตร์กร รายการนี้แม่บ้านเกษตรกร แล้วตอนหลังเราก็พยายามจะพัฒนาใหม่ให้แม่บ้านที่สำเร็จมานั่งคุยให้ฟังๆ บ้านฉันอยู่ตรงนี้ๆ พอฟังไม่เข้าใจก็ตามกลับไปฟังที่กลุ่มนั้นได้ไหม
- กฤษณะ : จั๊นแสดงว่าในแง่ของเกษตรกรถ้าเราจะใช้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้เป็นประโยชน์ น่าจะเป็นเรื่องได้มา ซึ่งความรู้มากกว่าการไปขออะไรต่อมิอะไร หรือไปบอกเล่าแก้ปัญหาให้ใหม่ครับ คุณสรณพงษ์ว่าตรงนี้สำคัญกว่าไหม
- คุณสรณพงษ์ : ใช่ มันมีทั้ง 2 อย่าง บางอย่างมันเป็นปัญหาอย่างปัญหาเร่งด่วน อย่างเกิดแมงค้ำหนามระบาดในสวนมะพร้าวก็ต้องไปหาเกษตรกรแล้วให้ใหม่ ไปหน่วยงานเกษตรว่าฉันเดือดร้อนฉันจะทำอย่างไรดีกับแมลงค้ำหนาม
- กฤษณะ : เพราะว่ามันมีอีกแง่มุมหนึ่งซึ่งเกษตรกรก็ปฏิเสธภาครัฐอะไรอย่างนี้
- คุณสรณพงษ์ : ใช่ไง เพราะมันไปหาแล้วแก้ปัญหาให้เขาไม่ได้ใจ คือ ในความหลากหลายของมวลมนุษย์ที่มีอยู่อะไรนี้มันก็จะมีความว่า บางคนไปเจอคนดีก็เขาก็แก้ปัญหาให้ดี
- กฤษณะ : การที่เราจะปฏิเสธกลไกของรัฐมันเหมือนการปิดโอกาสการให้ความรู้
- คุณสรณพงษ์ : ผมไม่ได้บอกให้ปฏิเสธกลไกของรัฐนะ
- กฤษณะ : หมายความว่าในความเป็นจริงครับ บางคนอย่างเช่นครั้งแรกไม่เชื่อ หรือมีภาพพจน์ที่ไม่ดีนี้เขาก็จะปิดตัวเองเลยไม่ยอมถามอะไร
- คุณสรณพงษ์ : ใช่ๆ
- กฤษณะ : เพราะฉะนั้น เราควรจะใช้กลไกของรัฐที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดก่อนใช่ใหมครับน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้เรานี้ผสมผสานปัญหาหนี้สินมอรรอบขึ้น
- คุณสรณพงษ์ : ใช่ มอรรอบแล้วไปหาคุยกับเขาก่อน เสร็จแล้วได้อะไร ถ้ามันไม่ได้อะไร ก็มีทางออกอย่างไร เขาก็จะบอกมาส่วนหนึ่ง แต่ถามว่าจะได้ทั้งหมด บางคนก็บอกแล้วไร เรียนเยอะแต่ทำน้อย ก็จะได้เหมือนกัน ได้แค่ทฤษฎี ผมถึงบอกว่าที่เรากำลังปรับเปลี่ยนก็คือ อยากให้คนที่เรียน ไม่ค่อยเยอะ แต่ทำเยอะ พวกนี้ก็จะทำสำเร็จ เพราะฉะนั้นวันนี้ผมก็เลยมาปรับว่าเอาชาวบ้านนี้แหละ เอาความรู้ที่เขาไม่เคยเจออยู่แล้ว เขาทำเป็นอยู่แล้ว เราเอาพวกนี้มาเป็นองค์ความรู้ ถึงบอกว่า เราต้องมาทำเรื่องการจัดการความรู้อะไรพวกนี้ คือ ความรู้ที่เจ้าหน้าที่ที่มีมันมีระดับหนึ่งเท่านั้น แต่ความสำเร็จที่เกษตรกรมีก็เป็นอีกระดับหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นทฤษฎีกับปฏิบัติมันก็จะต้องเอามาเชื่อมกัน แต่ถ้าสองอันนี้มาเชื่อมกันได้ มันจะทำให้มันเกิดแรงผลักดันหรือศักยภาพที่สูงขึ้น
- กฤษณะ : ถ้าจะสรุปว่าจริงๆ แล้วในแง่ของเกษตรกร นิสิตนักศึกษาหรือตัวเกษตรกรเอง อันดับแรกแนวทางคือ ควรหาמידให้ไ้ก่อน
- คุณสรณพงษ์ : หาמידให้ไ้ก่อน หาความรู้มาได้
- กฤษณะ : พอหาמידได้เสร็จก็ควรจะหาคนที่จะใช้
- คุณสรณพงษ์ : จะใช้มิดอย่างไร

- กฤษณะ อันนี้จะเป็นหนทางของการ ถ้าจำลองนะหลักหรือแนวคิดที่จะฝ่าฟันปัญหาหนี้สิน เช่น ควรจะมีค
ขนาดเล็ก ขนาดใหญ่
- คุณสรณพงษ์ ให้มันเหมาะกับปัญหา ให้มันเหมาะกับชนิดที่เราจะทำ
- กฤษณะ น่าจะเป็นทางออก
- อ.สาวิตรี วันนี้เราได้รับความกรุณาจากคุณครูสรณพงษ์ บั้วโรยนะคะที่ให้ความรู้กับพวกเราแล้วก็หวังเป็นอย่างยิ่งว่า
จะได้รับความกรุณาในลำดับต่อไป ในโอกาสที่เราจะนำลูกศิษย์มาศึกษาดูงานในพื้นที่นะคะ ทีมนักวิจัยก็
ขอขอบคุณคุณครูเป็นอย่างยิ่ง (สิ้นสุดเวลา ณ 4.07 นาที)

ถอดเทปสัมภาษณ์ ผศ.เด่นศิริ ทองนพคุณ

เริ่มเวลา ณ นาทีที่ 0.55 นาที (แผ่น CD 1)

- อ.สาวิตรี กราบสวัสดี วันนี้ทีมคณะนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ทั้งวิทยาเขตบางเขน และวิทยาเขตกำแพงแสน
ได้มาเยี่ยมบ้านคุณครูเด่นศิริ ทองนพคุณ งานวิจัยของเราเรื่องการสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไข
ปัญหาหนี้สิน กรณีศึกษาครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง วันนี้ทีมนักวิจัย ขออนุญาตแนะนำทีมนักวิจัยก่อน
นะคะ ท่านแรก รศ.ดร.ศุภพร ไทยภักดีค่ะ ท่านที่ 2 คุณนันทกา แสงจันทร์ค่ะ ท่านที่ 3 คุณกฤษณะ ภาณุวาส
ค่ะ อีกท่านหนึ่งนะคะพอคิดคิดดูนะมาไม่ได้นะคะ คือ ผศ.รัชชัย แก้วสนธินะคะ แล้วก็ดิฉันเป็นหัวหน้าโครงการ
นะคะ สาวิตรี รังสิภัทร์ค่ะ ขอกราบขอบพระคุณ ขออนุญาตเรียกคุณครูเด่นศิริ ทองนพคุณ
- อ.เด่นศิริ ได้เลยคะ
- อ.สาวิตรี คุณครูคะ ตำแหน่งครูภูมิปัญญาไทยเป็นตำแหน่งที่น่าภาคภูมิใจอย่างยิ่ง เราขอทราบเบื้องต้นก่อนได้ไหมคะ
ว่าตำแหน่งนี้คุณครูได้มาด้วยเหตุผลอย่างไร แล้วก็ข้อมูลเชิงประจักษ์อะไรคะ ขอทราบเรียนเชิญคะ
- อ.เด่นศิริ แหม..พอพูดคำว่าตำแหน่งดูเหมือนมันหรรษา เหมือนกับประกวดนางงามหรือนางสาวไทยนะ แต่จริงๆ โดย
ความรู้สึกของตัวเองที่บางครั้งนี่ก็คือ มีน้องอยู่คนหนึ่งเขาไปเห็นประกาศนะคะ แล้วเขาก็บอกว่าอาจารย์เนี่ย
อาจารย์น่าส่งครูภูมิปัญญาไทยนะ งานของอาจารย์เยอะแยะไปหมดเลย เราก็อึ้งไม่ไหว เราองแค่ครูภูมิ
ปัญญาไทยจะต้องมีความรู้ความสามารถทางด้านการทำขนม ทำเครื่องดนตรีนะ คะอะไรก็แล้วแต่ แต่ทาง
นี้มันมีสิ่งหนึ่งที่ทางด้านที่สิ่งแวดล้อมก็มีนะ ก็เลยลองเขียนขึ้นมา ะๆ ก็เลยให้น้องเขาส่งไป เพราะ ในกฎ
กติกาที่ส่งระเบียบเขาไม่ให้เจ้าตัวส่งเองนะคะ เขาให้คนอื่นยกยอปอปั้นว่าจ้ะเนอะ ก็เลยเขียนตัวนี้ขึ้นมา พอ
เขียนขึ้น ไปก็เลยเอางานทั้งหมดที่เราเคยทำแล้วเล่าสู่กันฟังว่าเราทำอะไรมาบ้าง ในตั้งแต่ระยะที่เราทำ ของที่
ได้ตอนปีพ.ศ. 2548 นะคะ เราเริ่มทำงานนี้กับชุมชนกับแม่น้ำท่าจีนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 โดยการชวนคนมา
รักแม่น้ำนะคะ เพราะแม่น้ำท่าจีนมันน่าเสียมากตั้งแต่ปีพ.ศ.2538 พ.ศ.2539 พ.ศ.2540 จนกระทั่งถึงปีพ.ศ.
2541 มันมีการสัมมนาเรื่องสิ่งแวดล้อม ซึ่งมันเป็นคำใหม่มาก คำว่าสิ่งแวดล้อมในยุคนั้นนะ อะไรก็ไม่รู้ทุก
คนไม่รู้จัก แม้กระทั่งตัวดิฉันเองก็มีความรู้สักว่า เอ๊ะสิ่งแวดล้อมมันคืออะไร เรามองเป็นเรื่องไกลตัว แต่พอ
เอาเข้าจริงๆ เราถึง อ้อ สิ่งแวดล้อมก็คือ ลมหายใจ สิ่งแวดล้อมก็คือ น้ำที่เรากิน สิ่งแวดล้อมก็คือ บริบทที่ทุก
คนนั่งอยู่แม้กระทั่งเราแต่ละคนก็เป็นสิ่งแวดล้อมซึ่งกันและกัน อารมณ์และความรู้สึกมันก็เป็นสิ่งแวดล้อม
และโดยเฉพาะน้ำเป็นสิ่งแวดล้อมที่มันมีคุณค่ามหาศาล ก็คือ น้ำคือชีวิตนะ ถ้าวันไหนเราไม่กินน้ำสักวันเรา
แทบจะขาดใจตายแล้วใช่ไหมคะ อาหารเนี่ยเรายังอดได้ แต่น้ำอดไม่ได้ บังเอิญช่วงนั้นแม่น้ำท่าจีนมันน่า
เสียค่อนข้างจะเยอะนะคะ แล้วบ้านตัวเองอยู่นครชัยศรีหรืออู๋ริมแม่น้ำก็มีความรู้สึกแล้วเราจะทำอย่างไรละ

ก็เลยโยนปัญหานี้เข้าไปในเว็บที่บอกจริงๆ เราควรหันมาดูแลแม่น้ำทำกินกันนะ เพราะว่าจริง ๆ สิ่งแวดล้อมมันกว้าง แล้วขณะเดียวกัน โรงงานอุตสาหกรรมก็เริ่มเยอะแยะขยายตัวเข้ามาในจังหวัดเรา ฉะนั้นตรงนี้ เราจะไปแก้ที่เขาแต่เราแก้ที่สายน้ำกันดีไหม ก็เลยชวนกันคุยนะ ทุกคนก็เลยคุยปัญหาแม่น้ำทำกินขึ้นมาช่วงนั้น ปรากฏว่าพอหลังจากเวทีเสร็จไปแล้ว เราก็ตั้งคำถามๆ ขึ้นมาว่าสัมมนาทุกครึ่งเวลาพูดๆ กันเสร็จแล้ว ผลสรุปที่ออกมาก็ไม่เห็นมีใครเอาไปทำอะไรเลยมันก็กลายเป็นกองกระดาษ แต่ถ้าเราเอาสิ่งนั้นมาทำเป็น องค์กรเป็นรูปธรรมดีไหม แล้วเราก็รวมกลุ่มจัดตั้งเป็นหน่วยงานอะไรสักหน่วยงานหนึ่งในภาคประชาชน เราคิดว่ามันจะเกิดประโยชน์กว่า แล้วหลังจากนั้นเราก็มาต่อยอดกันเป็นชมรมเรารักแม่น้ำทำกินโดยรวมกัน มาระยะแรกก็คือ คน 7-8 คนนะคะ แล้ววันเปิดตัวโครงการก็วันที่ 7 กันยายน 2541 เป็นครั้งแรก วิธีการครั้งแรกของเราก็คือ ทำอย่างไรให้คนมารู้จักองค์กรเราก่อน ก็ใช้วิธีการเชิญชวนประกวดคำขวัญ เขียนบทความ เรียงความ ไปสู่โรงเรียนนะคะ เพราะเป้าหมายเรามองสู่โรงเรียนก่อนเลย เพราะ โรงเรียนคือ สิ่งที่เราควรที่จะสร้างมาก ตัวที่สองก็คือ ริมแม่น้ำ นอกจากโรงเรียนก็จะมีวัดริมน้ำ วัดนี้มีบทบาทโดยที่เราคิดไม่ถึง ฉะนั้นเราก็เลยเข้าไปพบหลวงพ่อก่อนแล้วก็คุยกับหลวงพ่อก่อนว่า หลวงพ่อทุกซอกทุกซอมน้ำที่เห็นแม่น้ำทำกินมันเน่าเสีย ท่านก็บอกว่าทุกซอกไม่รู้จะทำอย่างไร ก็บอกกันเรามาทำงานร่วมกันดีกว่า ก็เลยได้โรงเรียน ได้ก็วัด แล้วตอนหลัง พวกเราก็เป็นชาวบ้าน เราก็เลยเริ่มชวนชาวบ้านมาช่วยกันดูแล ตอนแรกเรายังไม่มองถึงอบต. เรายังไม่ได้มองถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เรามองแค่กลุ่มพวกเราเป็นชาวบ้านมาร่วมกัน เราก็เริ่มตั้งเป็น ทฤษฎีบวร ขึ้นมา ก็คือ บ้าน วัด โรงเรียน ตัวเรานี้ก็คือ บ้าน แล้วโรงเรียนก็คือ เด็กๆ ลูกหลานทำกิน วัดก็คือ วัดริมน้ำ 40 กว่าวัด จุดแรกก็คือ เราใช้วิธีการประชุมหมุนเวียนไปเรื่อยๆ ตามวัดต่างๆ ที่อยู่ริมแม่น้ำ แล้วก็เชิญชวนให้วัด ทำ แพลลหน้าวัด แพลลหน้าวัดมันมีเสน่ห์ตรงที่ หนึ่ง เป็นเขตอภัยทาน สอง เป็นที่พักผ่อนของชุมชนตอนเย็นๆ นะคะ แล้วก็เอาอาหารมาเลี้ยงปลา ตัวที่สามก็คือ มันเกิดกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างผู้เลี้ยงปลากับผู้ทำอาหาร มันก็ทำรายได้ชุมชนอีก แล้วที่สำคัญตัวที่สี่ก็คือ แพลลหน้าวัดเป็นเครื่องชี้วัดน้ำโดยธรรมชาติ ถ้าช่วงไหนถ้าปลาลอยหัว แสดงว่า ช่วงนั้นน้ำทำกินใช้ไม่ได้แล้ว พอหลังจากจุดนี้เราก็เชิญวันที่หนึ่งวัดที่สองชวนไปเรื่อยๆ ปัจจุบันวัดริมน้ำ 40 กว่าวัดเนี่ย มีแพลลหน้าวัดประมาณ 18 วัดนะคะที่รวมทำกันมา บางวัดก็กลายเป็นตลาดน้ำไป บางวัดก็มีแพลลไว้พักผ่อนเฉยๆ แล้วทำให้เป็นความผูกพันระหว่างวัดกับแพลล อย่างเช่น ช่วงเวลาไหนน้ำเน่าเสีย พระจะเริ่มส่งสัญญาณกันเองบอกกันเองว่า มาแล้วนะจากบางเลน พระคุณเจ้าเตรียมนะ พระก็จะเริ่มส่งสัญญาณบอกกัน นี่ก็เป็นจุดระหว่างกลุ่มพระที่เชื่อมโยงกัน ส่วนภาคประชาชนของเราก็เริ่มทำงานมาเรื่อยๆ แต่ว่าคนยังไม่รู้จักเราเท่าที่ควร เราก็ใช้วิธีการประชุมสังฆกรรมหมุนเวียนไปเรื่อยๆ ทำให้คนเชื่อว่า เรามาทำอะไรกัน แต่ช่วงนั้น เรายังไม่มีงบประมาณ แล้วเราก็ทำโดยจะจัดงานแต่ละทีก็ควักเงินของตัวเองทั้งนั้น ก็คือ เริ่มต้นที่ตัวเราก่อน ลงขันร่วมกัน ฉะนั้นคำว่าเรามีส่วนร่วมมันเกิดขึ้นตั้งแต่เนิ่นเป็นต้นมาก็คือ จะทำอะไรสักอย่างเราร่วมกันนะ จนกระทั่งปีพ.ศ. 2543 นำมันสกปรก มาทั้งสายน้ำเน่าตอนเดือนเมษายน เนื่องจากฝนหลวงตก 7 วัน น้ำท่วมที่ทุ่งสุพรรณ ฟางข้าวที่มันจะเกี่ยวได้มันเน่าจมน้ำปนกับสารเคมี เขาก็เลยระบายจากสุพรรณมาที่เรา มาถึงเราแค่ 7 วันน้ำเน่าสนิทแล้ว กลิ่นเหม็นมากเลย ช่วงนั้นเองมันเป็นช่วงที่ทุกคน กระโดดโโดดเดินขึ้นมาแล้วก็ร้องเรียกหาชมรมช่วยหน่อยๆ มันก็เลยกลายเป็นองค์กรที่ทุกคนวิ่งพาเข้ามาหา กัน แล้วช่วงนั้นเราก็เกิดวิบุรุษขึ้นมาก็คือ ลุง ผ่อง ลุงผ่องเป็นคนน่ารักมาก เป็นคนอำเภอบางเลน ตอนนี้ท่านเสียชีวิตไปแล้ว ท่านวิ่งเดินไปที่ประตูน้ำโพธิ์พระยา ที่สุพรรณบุรี ไปขอให้ปล่อยน้ำดีมาไล่เน่าเสีย เราใช้เวลาทั้งหมด 13 วันถึงแก้ไขปัญหาก็ได้ พอหลังจากนั้นมันก็เลยกลายเป็นลักษณะที่ทุกคนอยากมาร่วมด้วย ทุกคนอยากจะเป็นสมาชิกของชมรมชมรมเราไม่มีกฎกติกา ไม่มีมารยาท ไม่มีใบสมัครอะไรทั้งนั้นนะคะ ใครอยากมาใคร ไม่อยากมาก็ไม่เป็นไร เพราะว่าเราไม่มีขอบจำกัด เราทำแบบสบายๆ แบบบ้านๆ แล้วก็ทำให้ทุกคนมีความรู้สึก สร้างองค์

ความรู้ให้กับเขา ระยะแรกๆ เรายังมองตัวเราไม่ออก บอกตัวเราไม่ชัดว่าจะทำอะไร แต่สักสองสามปีหลังจากนั้นเราเสีย เราเริ่มมองต่อไปนี้ เราต้องสร้างองค์ความรู้ แล้วก็สร้างคน ฉะนั้นสองตัวเนี่ย ถ้าหากคนเราเรียนรู้ ฉลาด เก่ง คนมีองค์ความรู้ อีกหน่อยมันจะทำให้ลูกหลานทำกิน คนโง่ขึ้นมาเขาเข้มแข็ง ผู้ใหญ่ก็เรียนรู้ไปด้วยว่าสถานการณ์มันเกิดอะไรขึ้น แล้วมันถึงเวลาหรือยังที่เขาจะปล่อยให้นิ่งเฉยในการที่เขาจะไม่คู่คาคูติ แล้วที่สำคัญก็คือ ร้อยอย่างเดียวไม่ได้ต้องรู้รักด้วย ความรักในที่นี้ก็คือ ผูกพันกันด้วยความรู้สึกรักมารักแม่น้า คำว่ารัก ที่ที่ไปรยหว่านลง ไปนั้น รักของพี่ก็คือ รักแบบไม่มีเงื่อนไข รักแบบพระเจ้ารักทุกๆ คนนะ รักแบบเป็นผู้ให้นะคะ ไม่มี (ข) การันต์ ฉะนั้นชมรมเราจึงตั้งชื่อว่าชมรม “เรารักแม่น้าทำกิน” คำขวัญก็ “ร้อยใจรัก พิทักษ์ทำกิน” โครงการเราก็ “เรือล่องรักทำกิน” อะไรส่วนใหญ่จะลงด้วยรักหมด แพ็กมี “แพรักทำกิน” ฉะนั้นพยายามปลูกความรักลงไปในหัวใจคนตลอดเวลา พอหลังจากปี 2543 เป็นต้นมา เราก็เลยมานั่งคิดว่าตอนนี้ เครือข่ายเราใหญ่ขึ้น เราควรจะทำอะไรสักอย่างเพื่อหาเงินเข้าองค์กรเรา ก็เลยคิดทอดผ้าป่ากันขึ้นมา ครั้งแรกเราตั้งชื่อว่า “ทอดผ้าป่าริมคลองคา ต่อชะตาทำกิน” เพราะแม่น้าทำกินมันพึ่งเน่าไหมๆ นะคะ เราก็มาต่อชะตา ทำที่วัดคอนทวาย ปรากฏว่าได้เงิน 4 แสน 8 หมื่นบาท เป็นการทอดผ้าป่าแบบมีส่วนร่วมจริงๆ นะคะ พอหลังจากนี้เราก็เลยเข้าเป็นกองทุนทำกิน ไว้แล้วเราก็เงินที่ได้มาไว้ทำกิจกรรมขับเคลื่อนเครือข่ายไปเรื่อยๆ เราก็ทำกันมาเริ่มสนุกสนาน เริ่มมีเพื่อนมากขึ้น องค์กรภาครัฐก็เริ่มเข้ามารู้จักเรามากขึ้น จนกระทั่งปีพ.ศ. 2545 กรมชลประทาน เขาจะสร้างเขื่อนกันแม่น้ำท่าจีนตรงบางขโมย อ.บางเลน จุดนี้เองพวกเราไม่ได้ปฏิเสธเขื่อน แต่เรามองว่าถ้าเขื่อนเกิดขึ้นเมื่อไหร่ แม่น้ำเราจะวินาศ วิธีการคิดตรงนี้ก็คือ เราไปถอดบทเรียนจากแม่น้ำบางปะกง แม่น้ำบางปะกงก็ออกมาหลังจากสร้างเขื่อนแล้วเป็นเจ็ดแปดพันล้าน ต้องใช้งบอีกตั้งสี่ห้าพันล้าน ไปแก้ปัญหาลงหลังจากเขื่อนเกิดขึ้น เพราะน้ำเรากับแม่น้ำบางปะกงลักษณะคล้ายกันก็คือ มันไหลขึ้น ไหลลง แม่น้ำท่าจีนก็ไหลขึ้น ไหลลง แล้วเราไม่มีต้นทุนน้ำเป็นของตัวเอง แล้วในขณะที่เดียวกันน้ำเราก็น้ำเสียอยู่ ถ้าเกิดมีเขื่อนเมื่อไหร่ มันจะกลายเป็นบ่อกักเก็บน้ำที่ใหญ่มหาศาลคือ 97 กิโลเมตร แม่น้ำท่าจีนมันมีความยาวตั้ง 97 กิโลเมตร ผ่านอำเภอบางเลน นครชัยศรี แล้วก็สามพราน ฉะนั้นจุดตรงนี้นั่นก็เลยทำให้พี่น้องทุกคนมาร่วมใจกัน แล้วเราไม่เอาเขื่อนแต่เราก็ไม่ได้คัดค้านเขา โดยเอาเท่าไปเดินขบวนเข้ๆ ไม่ใช่ แต่เราใช้ปัญญา เราใช้ปัญญา ก็คือ ทำให้พี่น้องเราได้เรียนรู้ว่าเขื่อนมันมีส่วนดีและส่วนเสียอย่างไร แล้วให้พี่น้องตัดสินใจเอง พอหลังจากนั้น เราก็เชิญเปิดเวทีเสวนาเรื่องเขื่อนกัน โดยใช้เงินที่เราได้อยู่ที่พุทธมณฑล ที่เราไปจัดที่พุทธมณฑล เรามองว่ามันเป็นสถานที่ของพระพุทธศาสนา คนมารวมกันจะได้ไม่ต้องทะเลาะเบาะแว้งแล้วใช้พระสงฆ์เป็นแกนนำ พระก็จะเหลือทั้งหมดเลยนะ ประมาณเป็นร้อยกว่ารูปนะ ส่วนหนึ่งก็บริบทพระ ส่วนหนึ่งก็ภาคประชาชนของพวกเรา แล้วเราก็แนวคิดร่วมกันว่าที่เราไม่เอาเขื่อนเพราะอะไร เราก็เชิญตั้งแต่ข้าราชการในจังหวัดเรา เชิญสส. ในจังหวัดเราร่วมคิดกัน แล้วหลายคนก็สรุปแนวเดียวกันว่าเราไม่ต้องการเขื่อน เราก็เลยนำเสนอกรมชลประทานไปว่า ภาคประชาชนคิดอย่างนี้ แต่มีทางออกให้ เปลี่ยนจากการสร้างเขื่อนเป็นลอกแม่น้ำท่ากินใหม่ ทำอะไรที่มันทำให้แม่น้ำมันดีขึ้น จนในส่วนองกรมชลประทานเอง เขาก็ทำประชาพิจารณ์เหมือนกัน โดยเขาใช้บริษัทเอกชนชื่อ บริษัททิม มาเปิดทำ 2 ครั้ง แล้วก็ไม่ได้ประสบความสำเร็จ ภาคประชาชนก็ค่อนข้างจะรุนแรงแล้วก็จัดที่พุทธมณฑลเหมือนกัน ที่นี้ยังเชิญว่าสร้างเขื่อนเขาจะสร้าง 2 จังหวัด พร้อมกันก็คือ ของเรที่ต.บางขโมย บางระกำ บางเลนนะคะ แล้วก็อีกเขื่อนหนึ่งที่บ้านท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร เราก็เลย बैठักทีมกันระหว่างเรากับสมุทรสาคร ก็ร่วมแบบว่าคัดค้านกัน มันก็เลยเป็นพลังที่คนมาอย่างมหาศาล โดยที่ไม่ต้องจ้างใครมาเลยนะคะ ทุกคนมากันเอง วันนั้นตัวฉันยังตกใจเลย วันที่กรมชลประทานเขาเปิดเวทีประชาพิจารณ์ครั้งสุดท้าย ไปกันหมดเลย แล้วที่สำคัญก็คือ ต้องขอบคุณภาครัฐอย่างเช่น มหาวิทยาลัยมหิดลก็เป็นแกนนำหลัก เป็นภาคความรู้ให้กับภาคประชาชน พวกเราไม่รู้หรือกว่าคืออะไร แต่เรารู้ด้วยจิตสำนึกว่าเรารักมัน เรารักแม่น้า เราไม่อยากให้ใครทำ

ร้ายแม่น้ำ จนในที่สุดก็มีคำสั่งออกมาว่า ชัยยังไว้ก่อน แต่ยังไม่ได้เลิกนะจะ จดโครงการนี้ไว้ก่อน เพราะประชาชนไม่เห็นด้วย พอหลังจากนั้นเราก็เริ่ม เรารู้แล้วว่า ต่อไปนี้นอกจากเราสร้างคนอย่างเดียวไม่พอ สร้างองค์ความรู้ แล้วต้องสร้างเครือข่ายให้มากขึ้น แล้วทำเครือข่ายให้เข้มแข็งขึ้น ถ้าทุกเครือข่ายของเขาเข้มแข็ง เขาเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง องค์กรแม่ ชมรมจะเหนียวน้อยลง พอหลังจากนั้นเราก็ขับเคลื่อนเชิงกลยุทธ์ เชิงยุทธศาสตร์มากยิ่งขึ้นก็คือ ทำงานเป็นระบบมากยิ่งขึ้น แล้วก็เป็้องค์กรที่ขณะนี้นั้น ไม่ใช่เล็กๆ แล้ว มันมีเครือข่ายทั้งวัด ทั้ง โรงเรียนเป็นร้อยๆ มีเครือข่ายคลองอีกมารวมกลุ่มกับเรา จนปีพ.ศ. 2546 เราก็เสียผู้นำไปโดยท่านประสพ ชะนิงาม เป็นแกนนำหลักก็คือ เป็นเบื้องอกในสมอหนึ่งท่าน ช่วงนั้นเราก็คือว่า ชมรมเราจะไปไม่รอดซะแล้ว เพราะว่าท่านเป็นผู้จัดตั้งเลย ท่านเป็นศึกษาธิการจังหวัดด้วย แต่ในขณะเดียวกันไอ้เนื้อคนที่เราหล่อหลอมไว้ ถึงแม้ว่าตัวคนหนึ่งคนตายไป มันก็สามารถจะมีคนอื่นขึ้นมาเดินมาทำแทนได้นะคะ เราก็ทำงานกันมาเรื่อยๆ จนกระทั่งปีพ.ศ. 2547 เราก็เสียผู้นำไปอีกคนหนึ่งก็คือ ลุงผ่อง ซึ่งลุงผ่องเสียชีวิตโดยประสบอุบัติเหตุ แล้วก็พี่โชคก็เสียชีวิต โดยอุบัติเหตุ อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นก็คือ ขับรถไปประชุมสัมมนา กลับมาก็เกิดอุบัติเหตุอย่างนั้นะคะ มันก็เป็นการสูญเสียแกนนำหลัก ของเราไปหลายท่าน ตัวที่เองก็เริ่มมีความรู้สึกว่เราเหลือแกนนำผู้หญิงคนเดียวกับแกนนำพี่ๆ อีก 4-5 คนซึ่งเขาก็เป็นผู้ใหญ่อายุ 60 กว่าปี เราจะทำอะไรต่อไป ก็เริ่มท้อเหมือนกันช่วงภาวนั้นนะ เริ่มมีความรู้สึกว่เราจะหยุดไหม แต่ช่วงนั้นมันก็มีพลังมหัศจรรย์ มันก็เหมือนมีพระเจ้ามาบอกว่าเจ้าหยุดไม่ได้ เพราะเจ้าแม่น้ำนี้เชื่อว่าพระเจ้าสร้าง ฉะนั้นเจ้าต้องดูแล เราจะอวยพรเจ้าทำต่อไป เราก็พยายามอดทนทำต่อไปเพื่อทีมกับโรงเรียนที่เหลือ แล้วก็เน้นโรงเรียนเป็นหลักก็จะได้โรงเรียนเครือข่ายริมแม่น้ำมากขึ้น แล้วในขณะเดียวกันเราก็ใช้ความเป็นผู้หญิงของเรา ความสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน เข้าไปหาองค์กรที่เขามีเงินอย่างเช่น อบจ. ธานี อบจ.เริ่มเป็นพระเอกเข้ามาจะคะ อบจ.ก็เลยเข้าไป ไปคุยกับเขา เขาก็ไม่รู้จักราก ก็ไม่รู้จักเขาหรอก เราได้รู้จักแต่ชื่อ แต่เราไม่เคยคุยกัน วิธเข้าไ้หาก็คือ ยกโน้ตบุ๊กไปแล้วขอเข้าพบ ก็เปิดให้เขาดูว่เราภาคประชาชน เราทำอะไรมา ช่วงนั้นคุณพะเยาว์ เนื้อแก้ว ยังเป็นนายกอบจ.อยู่ เขาดูไปได้ครึ่งเรื่อง เขาก็ถามกลับมาว่าอาจารย์จะให้ผมช่วยอะไร บอกไม่ต้องการให้อบจ.ช่วยอะไร แต่เราอยากให้มาทำงานร่วมกันดีไหมคะ เปลี่ยนจากการสร้างถนนหนทางบางช่วงมาสร้างคนกันดีกว่าไหม เพราะการสร้างคนมันเป็นการสร้างคุณธรรมที่ประเสริฐสุด มันทำให้ลูกหลานทำจึนเราฉลาดแล้วเก่งขึ้น เขาก็บอกว่าเอาเลยอาจารย์ทำโครงการขึ้นมา แล้วผมก็จะตั้งงบประมาณให้อาจารย์ปีละ 1 ล้านบาท ตั้งเป็นเมื่อกลมาๆ ไว้ แล้วแต่อาจารย์จะทำโครงการอะไร อาจารย์ก็ขอมมา อาจารย์ก็ใช้ในจุดนี้แต่เราขอได้ปีหนึ่งไม่เคยเกิน 5 แสนบาทหรอกคะ หมดเวลา เพราะมันละเอียดมาก โครงการเขาละเอียดการตรวจสอบ เราถึงว่าเออณะ ฝ่ายตรวจสอบเขาละเอียดขิบหมดเลย สลึงบาท ไม่กระเซ็นเลยนะคะ เราก็คิดในใจแล้วทำไมเขาออรับขึ้นกันได้เยอะแยะนะ ระบบตรวจสอบเขาขนาดนั้นอะ แต่เราก็อื่นชมนะคะวิธีการของเขา เราทำโครงการ หัวใจหลักของเราก็คือ มองไปที่เรือสี่อรัททำจึน ทุกๆ วันเสาร์-อาทิตย์ เอาเด็กมาประกาศในแม่น้ำ เชิญชวนคนสองฝั่งน้ำไม่ให้ทิ้งขยะ แล้วพอผ่านหน้าโรงงานอุตสาหกรรมที่ไ้ไหน กว้นเวียนอยู่หน้าโรงงานอุตสาหกรรม อย่างน้อยๆ ให้โรงงานเขาได้รู้ว่ทำไมไม่ให้เล็กๆ มาร้องขอ แล้วเด็กพวกนี้ พี่ที่ไม่ใช่เด็กโตนะคะ เด็กเล็กๆ เด็กป.5-6 พูดขัดบ้าง ไม่ขัดบ้างพูดเป็นบ้างไม่เป็นบ้าง แต่ตรงนั้น ไม่สำคัญเท่ากับเราเริ่มปลูกฝังหัวใจรักลงไป ในหัวใจเขา เพราะคนเราจะพูดอะไรได้เด็กจะต้องเรียนรู้ใช้ใหม่คะ ครูต้องสอน ครูสอนเด็ก ครูรู้ เด็กเริ่มจำ นำมาถ่ายทอดต่อ แต่เวลาพอเราจัดเรือให้เขา บนหลังคาเรือเราก็มีป้ายสวยๆ แล้วก็มีการขยายเสียงแจ้งเรือให้สวย มีผ้าผูกเรือเหมือนกรู้นผ้าป่า เวลาขับไปที่ไ้ไหนก็เป็้นจุดสนใจคน เรืออะไรนะ ทุกคนก็จะหยุดดูแล้วเราก็จะใช้เฉพาะเสาร์-อาทิตย์ เพราะเสาร์-อาทิตย์นั้นคนอยู่บ้านกันเป็นส่วนใหญ่ ถ้าวันธรรมดาจะมีแต่คนแก่ ก็ไม่เกิดผล พอหลังจากเราทำเรือสี่อรัททำจึนไป 4-5 ปีแล้วนะคะติดต่อกัน มันเห็นผลชัดเจนมากเลยก็คือ ตอนนีที่นอนหมอนเก่า หมาเนา ขยะ มัน

หายไปไหนทำเงิน ลดลงไปเลยเพราะผู้ใหญ่เริ่มละอายเด็ก แล้วในส่วนตัวเด็กเองนะคะ นอกจากเวลาเขาลงไปประกาศในแม่น้ำแล้ว ผู้ปกครองกลัวลูกตกน้ำ ก็จะมาขอลงเรือด้วย เอาส้มตำมาตำกินกัน ทำอาหารกินกันในเรือ มันก็เป็นบรรยากาศเป็นครอบครัวที่อบอุ่นอีกครอบครัวหนึ่ง ฉะนั้นโครงการนี้ มันสามารถที่จะได้หัวใจคนถึง 5 หัวใจ หัวใจแรกก็คือ หัวใจเด็ก หัวใจที่สองก็คือ ครู หัวใจที่สามก็คือ ผู้ปกครอง หัวใจที่สี่ชุมชนริมน้ำ และหัวใจที่ห้าก็คือ หัวใจคนที่มาเห็น ชาวตลาดน้ำทั่วๆ ไปเขาเห็นแล้ว ถ้ารูปบ้าง ทีวีมาถ่ายทำรายการมั่ง ก็คือ เป็นความรู้สึกที่ดีที่เราค่อนข้างจะเกิดผลสูง จนเราได้รับรางวัล โครงการดีเด่นของกระทรวงอุตสาหกรรมเมื่อปีที่แล้วนะคะ ส่วนครูภูมิปัญญาไทยที่พี่เสนอเรื่องราวต่างๆ เข้าไปตอนนั้นปีพ.ศ. 2548 ก็เหมือนกับเราอย่างนี้ให้ฟังนะคะ เราเสนอเป็น paper ขึ้นไป มีรูปประกอบ รูปก็คือ หลักฐานที่ทำให้คณะกรรมการเห็นชัดเจนว่าเราทำจริง แล้วก็หลักฐานพวกนี้มันเป็นร่องรอยแล้วก็มีความชัดเจนว่าเราทำอะไรกับใครที่ไหน เมื่อไหร่ นี่ก็เป็นความเป็นมาที่ได้ตรงนี้ ถ้ามองพอหลังจากได้รับรางวัลครูภูมิปัญญาไทยแล้ว ตอนขึ้นไปรับรางวัลเราก็มีความรู้สึก เราก็เก่งเหมือนกันนะ คิดแค่นั้นแหละ แล้วก็มีความรู้สึกว่าการเห็นน้อยมันหายไปนะคะ โดยที่ในภavnนั้นเราเริ่มมีความรู้สึกที่เราเป็นคนหนึ่งในสังคมที่มันมีคุณค่านะ คนเขาถึงเห็นคุณค่าของเรา แต่รางวัลนั้นอย่าทำให้เราหลงตัวเอง เพราะการหลงตัวเองจะทำให้เราบ๊วคลั่งกับมัน จะไปไหนก็อดฉันได้รางวัลนั้นฉันได้รางวัลนี้ แต่มันเป็นเครื่องขโมยจิตใจของเราชั่วขณะหนึ่ง หรือภาวะหนึ่งที่เรารู้สึกว่าตัวเอง แต่หลังจากได้รางวัลแล้วมันทำให้เราเหนื่อยมากขึ้นนะคะ คนเชิญไปเป็นวิทยากร คนสัมภาษณ์อะไรอย่างนี้ แต่ในความเหนื่อยเราก็มีความสุขไปด้วยนะ ละครเล่ากัน แต่หลังจากนั้นทำให้เราได้เริ่มระแวงตัวมากขึ้น จะทำอะไรรูมรุ่มอีกไม่ได้แล้ว สังคมก็ให้เราเหมือนกับนางงามนะคะ ครูภูมิปัญญาไทย เดี่ยวพอนั้นครูภูมิปัญญาไทยเธอ ออ้อยอยู่ในตำแหน่งแล้ว แต่ข้อบกพร่องของเราอย่างหนึ่งเวลาเขาเชิญไปประชุมที่ไหน ไม่ค่อยได้ไปนะคะ เพราะบางทีมันตรงกับเวลาที่เราสอนบ้าง หรือตรงกับเวลาที่เราไปเป็นวิทยากรที่อื่นบ้าง ก็เลยแบบว่า แค่นี้ตอบไปว่าไปไม่ได้ ยกเว้นงานใหญ่ๆ ก็ไปแลกเปลี่ยนกันทีหนึ่งว่า ขณะนี้เราขับเคลื่อนไปถึงไหน ไม่ใช่พอได้ตำแหน่งแล้วเราจะหยุดนิ่งไม่ใช่เลย แต่ตำแหน่งมันทำให้เราผลักดันตัวเอง ก้าวไปอีกระดับหนึ่งโดยอัตโนมัติ อย่างเช่น สร้างงานเพิ่มขึ้น แล้วก็เขาให้เงินมาประมาณ 5 หมื่นบาทมาเขียนสรุปงานวิจัยเนี่ย พอหลังจากสรุปเสร็จก็เอาเงินที่ได้เก็บไว้มาพิมพ์หนังสือ พิมพ์เอกสารต่อยอดทำให้คนรู้ว่า อะไร ใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เกี่ยวกับแม่น้ำท่าจีน ทำวารสาร ทำหนังสือต่าง ๆ มันก็ช่วยทำให้เป็นการขับเคลื่อนเป็นสื่ออย่างหนึ่งที่ทำให้เราได้เพื่อนเพิ่มขึ้นนะคะ ที่มาที่ไปของครูภูมิปัญญาไทย เล่าซะเหนื่อยเลย นั่งฟังขี้มอย่างเดียว

อ.สาวศิริ

จากที่คุณครูได้ทำงานประโยชน์เพื่อสังคม ตั้งแต่ปี 2548 โดยที่รวบรวมทั้งบ้านวัด โรงเรียน แล้วก็องค์การบริหารส่วนจังหวัดด้วยนะคะ เข้ามาช่วยงาน แล้วก็โครงการที่เป็นความจริงคงไม่ใช่ไฮไลท์ เพราะว่าจริง ๆ โครงการไฮไลท์ของคุณครูมีมากกว่านี้ อย่างที่คุณครูยกตัวอย่างให้เห็นก็คือ เป็นโครงการเรือสี่อรัญทำเงินใช้ไหมคะ

อ.เด่นศิริ

ค่ะ

อ.สาวศิริ

คุณครูคะ คุณครูพบคนมากมายหลายตามีคนที่มาปรึกษาเกี่ยวกับปัญหานี้สินบ้างไหมคะ

อ.เด่นศิริ

เยอะเลยคะ เพราะว่าจริงๆ ทุกคนเขาก็มีหนี้สินกันทั้งนั้น แต่ว่าบางคนมีหนี้แล้วปลดสลักหนี้ไม่เป็น แต่บางคนมีหนี้ เขาก็มีความรู้สึกว่าเขาเก็บไว้เขาอาย ไม่กล้าบอก แต่เวลาเขามาพูดคุยเรื่องหนี้ เขาก็มองไปถึงฐานครอบครัวเขา เขาเป็นหนี้เพราะอะไร ฉะนั้นทุกคนเป็นหนี้มันมีมูลเหตุทั้งนั้นนะคะว่า ตัวเองที่เป็นหนี้มันมีปัจจัย ถ้าขอสรุปตามภาษาครูภาษาไทยง่ายๆ นะคะ มันมีอยู่ 8 ตัวที่ทำให้มนุษย์เป็นหนี้ นะคะ ตัวแรกก็คือ ผีเสื้อเกียจ เจ้าผีเสื้อเกียจเวลามันแทรกซึมในหัวใจใคร มันจะทำให้คนนี้เป็นหนี้แน่นอน คือ ไม่รู้จักกระตือรือร้น แล้วก็ทำอะไรทั้งนั้น ขนอนกับขอกินอย่างเดียวตามที่ดินชอบนะคะ ตัวที่สองก็คือ ผีอ่อนแอ ๆ ในที่นี้

ก็คือ คนไม่รู้จักอดทน ไม่รู้จักอดกลั้น เจองานหนักก็ไม่เอา งานเบาก็ไม่สู้ มนุษย์แบบนี้ถือว่าเป็นคนอ่อนแอ แล้วเจ้าตัวนี้เขาจะ ไปทำอะไรกับใครได้ สมมติเขาตกงานอยู่แค่ไปแบกหาม หรือไปทำงานที่มันต่ำกว่าเสรีฟ อาหารเขาก็ไม่เอาแล้ว คูนั่นคือย เจ้าตัวนี้นั่นทำให้คนอ่อนแอ ผิดที่สาม ผิดใจอด นิสัยคนไทยนะจะชอบ อดคนอื่นผู้อื่นตลอดเวลา โดยที่ปิดบังราคขมขื่นของตัวเองไว้ แล้วจะสังเกตว่าคนไทยชอบเป็นหนี้ ไปกู้ อะไรมา ไปกู้เงินมาหรือไปกู้กองทุนมา กู้มา 2 หมื่นเพื่อมาถอยมอเตอร์ไซด์ ให้รู้ว่าฉันมีรถมอเตอร์ไซด์ขี่ แล้วนะ เพื่อทัดเทียมกับชาวบ้านเขา เจ้าความ ใจอดมันเป็นนิสัยคนไทยที่ไม่รู้จักประมาณตัวเอง แล้วในที่สุดเขาก็จะเป็นหนี้เป็นสิน เป็นหนี้พอกพูน โดยที่ปลดสลักไม่พ้น เพราะว่าเขาต้องการจะปิดบังปิดค้อย นั้นเอง ผิดที่สี่ก็คือ ผิดอาย ผิดอายนี่ก็คือ คนที่ไม่กล้าไปทำงานอะไรต่ำๆ ถ้าเราองมหาเศรษฐีของ เมืองไทยที่เขาว่ารวยขึ้นมาได้ บางทีเขาเปิดจากร้านเล็กๆ เริ่มต้นจากการล้างส้วม เช็ดทำความสะอาดในร้าน ด้วยซ้ำ แล้วเขาก็เจริญเติบโตขึ้นมา เขาทำได้ทุกอย่าง เขาถึงรู้วิธีการดำเนินชีวิต แล้วเขาถึงไม่อับอายในการทำงาน ฉะนั้นคนที่จะเป็นใหญ่ได้ มันต้องล้างส้วมเป็น มันต้องกล้าทำอะไรในงานเล็กๆ ซึ่งคนอื่นทำไม่ได้ อย่างตัวดิฉันเองตอนเรียนหนังสือ ไม่อายเลย บอกตรงๆ เลยว่าเป็นทั้งกระเป๋ารถเมล์ ขายล็อตเตอรี่ แล้วใน ขณะเดียวกันก็เสรีฟอาหารก็ทำ เพราะเราคิดว่าตรงนี้นั้นเป็นอาชีพสุจริต แล้วเราทำเพื่อชีวิตเราอยู่ได้ แต่ใน ขณะเดียวกันช่วงเราทำงานภาวนานั้นนะ เราได้เรียนรู้ไปด้วย เรียนรู้ในการปรับตัว เรียนรู้ในการรู้จักคน เรียนรู้ในการรู้จักโลกกว้าง ซึ่งคนอื่นไม่มีโอกาส มันเป็นการเรียนรู้นอกห้องเรียนนะ เป็นการเรียนรู้ที่พิเศษ สุด จึงพยายามสอนลูกศิษย์ตลอดเวลาว่า อย่าอายในการทำกิน เพราะถึงเป็นอาชีพที่บางที เขาส่งพิซซ่า ข้าวโม่งละ 29 บาท ทำไปเอะลูก เพราะอย่างน้อยๆ เราก็ได้เงินมาแล้วเงินที่ได้มันก็เป็นความภาคภูมิใจ ไม่ ต้องขอใคร ฉันททำได้ด้วยน้ำพักน้ำแรงของตัวเอง มันภูมิใจมันเท่ มันช่วยทำให้พ่อแม่ปลาปลื้มต่างหาก ละ ตรงนี้ต่างหาก ซึ่งถ้าเราคิดความอายได้เป็นข้อหนึ่งที่เราจะไม่ยากจนกับมัน ผิดที่ห้าก็คือ ผิดใจอง คนที่เป็นหนี้ มันจะสืบเนื่องมาจากตัวเอง คนใจโง่บวกลบคนใจโง่ คนใจโง่หกดด้วยนะ บางทีแค่เป็นหนี้คนเดียว ก็ไปโกหกหลอกลวงเขา ไปกู้หนี้ยืมสินต่อ ไปโกหกว่าแม่ป่วย เมียป่วยลูกไม่สบาย อันนี้ก็สร้างการโกหก แล้วๆ ก็ไปเอาเงินเขามา ในที่สุดก็ไม่ซดไขมันก็เลยบาปสองตัวแล้ว บาปทั้งโกหก บาปทั้งใจโง่ด้วย แล้วก็ เป็นหนี้ทับซ้อน แล้วในที่สุดก็อยู่ในชุมชนไม่ได้ก็ต้องหนีไป แล้วก็ทิ้งภาระให้กับเบื้องหลังครอบครัว ซึ่ง บางทีครอบครัวก็ไม่ได้รู้ด้วยซ้ำว่าใครเป็นคนทำนะจะ ผิดที่หกก็คือ ผิดที่ไม่น่ากลัวมากก็คือ ผิดที่เหล้าเมายา ผิ หรือถ้าครอบครัวไหน ที่พ่อแม่แม่หรือลูกตกอยู่ในภาวะที่ติดเหล้า มันก็จะทำให้ครอบครัวตกอยู่ในภาวะ เป็นหนี้เป็นสิน เงินที่ได้มาแต่ละบาทแต่ละสตางค์ก็มาลงขวดหมด แล้วในที่สุดก็ไม่เหลือใช้ก็ต้องไปกู้หนี้ ยืมสินเขาอีก ผิดที่เจ็ดก็คือ ผิดการพนัน ตัวนี้น่ากลัวที่สุดนะจะ เขาบอกว่าไอ้ไฟไหม้บ้านนะจะ อย่างน้อยๆ มันก็ยังเหลือเสาบ้านทิ้งไว้ หรือน้ำท่วมมันก็ยังเหลือโครงสร้างไว้ แต่การพนันมันกินหมดนะจะ เอาไป จำนำจำนอง แล้วในที่สุดเขาก็ยึดไปหมด อันนี้ก็คือ ทำให้เป็นหนี้เป็นสินแบบน่ากลัวด้วย แล้วตัวเอง เจ้าตัวนี้นั้นมันเป็นผีที่เวลาถูกรอรับเข้ามาแล้วเขาปลดสลักยาก ใครเตือนก็ไม่ได้ ยกเว้นตำรวจเตือนแล้วเขาเข้า คุกภาวะหนึ่ง เข้าคุกแล้วก็ยังไปตั้งบ่อนในคุกอีกนะพวกนี้ ผิดที่สุดท้ายนะจะ ก็คือ ผิไม่เรียนรู้ อันนี้น่ากลัว ที่สุด เอาไว้อันดับแปดนะจะ คนที่ไม่เรียนรู้ก็คือ ถือว่าเป็นคนโง่ หรือว่าเป็นคนที่ตายแล้ว เพราะชีวิตทุกวัน คือ ชีวิตแห่งการเรียนรู้ ถ้าเขาเรียนรู้ไปตลอดเวลา เขาก็จะเติบโตขึ้นในแง่มุมใดแง่มุมหนึ่งที่เขาคงจะรู้ ไม่ เรียนรู้จากการฟังการอ่าน หรือเรียนรู้จากสิ่งรอบข้าง คนโง่ ที่ไม่เรียนรู้ก็จะตกเป็นเหยื่อของคนฉลาด ถูก เขามาหลอกลวงได้ง่ายแล้วในที่สุดเขาก็จะมหาหลอกลวงไอ้โน้น ไอ้นี่ ขายปุ๋ยไร้คุณภาพก็ซื้อเขาเป็นหนี้เป็น สิน เสร็จแล้วเขาก็ไป ปุ๋ยนั้นก็ใช้อะไรไม่ได้แล้วในที่สุด ที่ดินก็ล่มสลาย ก็ไม่ได้เกิดประโยชน์อะไร เพราะ ตัวเองไม่ได้เรียนรู้ ไม่ได้รู้เท่าทันคน ฉะนั้นผิตัวนี้ ผิที่ไม่เรียนรู้เป็นผีที่กระทรวงศึกษาธิการต้องหันมา พัฒนามาปฏิรูปเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญเลย เพราะว่าจริงๆ แล้วถึงแม้ว่าจะมีการศึกษานอกระบบ กศน. แล้ว

แต่มันก็ยังน้อยไป เพราะจริงๆ องค์ความรู้ต่างๆ ถ้าทำให้คนฉลาดขึ้น ประเทศไทยจะอยู่ได้รอด แต่ฉลาด ไม่ใช่ฉลาดแบบศรีธนญชัยนะ ฉลาดในการที่ปรับตัวแล้วเรียนรู้ว่าตัวเองเป็นอย่างไร นั่นก็คือ จุดหนึ่งใน เหตุปัจจัยที่ทำให้คนเป็นหนี้จะ

อ.สาวตรี

คุณครูคะจากที่เหตุที่ทำให้เป็นหนี้ที่มีแปดประการนะ คนที่เขามาขอคำปรึกษาจากคุณครูนะ ในกลุ่ม นีกลุ่มไหนที่มากที่สุดคะคุณครู ไม่ว่าจะเป็น ชีเกียจ อ่อนแอ โอ้อวด ขี้อาย ขี้โกง ขี้โกหก ติดการพนัน หรือ แม้กระทั่งไม่รู้จะเรียนรู้อะไรต่างๆ กลุ่มไหนมากที่สุดคะคุณครู

อ.เด่นศิริ

ส่วนใหญ่ก็จะเป็กลุ่มด้านการเกษตรและกลุ่มประมงอะไรพวกนี้ อย่างเช่น คนเขาทำบ่อเลี้ยงปลา บังเอิญใน สถานะที่น้ำมันท่วมกะทันหัน จับปลาไม่ทัน มันก็แบบว่าไปกับน้ำ อันนี้โดยธรรมชาติ เขาไม่ได้โง่ ไม่ใช่ อะไร แต่ด้วยความรู้สึกที่เขาจะมาเล่ามาระบายเล่าสู่กันฟัง ในบทบาทของเรา เราก็บอกกับเขาเลยว่า ถ้าเป็น วิธีการแรก ถ้าเป็นหนี้ปั๊บ เขาู้ใครมาละ ก็คุยกับเจ้าหนี้ตรงๆ ว่าขณะนี้เกิดอะไรขึ้น มันมีวิธีการอะไรตั้ง หลายๆ อย่างในการประนอมหนี้ ถ้าเขาหลบหนี้ หรือถ้าเขายอมให้ยึดไปเขาก็จะเสียแผ่นดินของเขาในด้านนี้ นะคะ ตัวที่สองด้านการเกษตรนี้ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นนาถ่มนาแล้ง แล้วก็เขานาเขาทำนะ แล้วนาไม่เกิดผล มัน ก็เป็นการระบายเล่าสู่กันฟัง ในบทบาทของเราที่นั้งอยู่ตรงนี้เราก็ได้แต่ให้กำลังใจ และให้เขาขยันอย่าท้อแท้ ท้อถอย ซึ่งเราไม่มีเงินมากพอที่จะช่วยเหลืออะไรเขา แต่เราช่วยเหลือด้วยการ ในความเชื่อของพี่ก็คือ อธิษฐานเผื่อนะ ด้วยพลังพระเจ้าความรักของพระเจ้าที่มี เรามีในหัวใจเขา แล้วในขณะเดียวกัน ถ้าเรามี ความรู้อะไรที่จะช่วยเพิ่มเติมเขา เราก็จะไปสรรหามาช่วยเขา เช่น มันมีวิธีอย่างนี้ดีไหม ถ้าตรงนี้นมันปลูก แล้วมันไม่ได้ผล ลองปลูกนี้ดีไหม พืชล้มลุกที่ประเภทสองสามเดือนเก็บได้ทันทีเลยอย่างง่ายๆ ไม่ต้องรอถึง เป็นฤดูกาล หรือปลูกในลักษณะที่ได้ต้นทั้งหลังยังมีพืชอื่นๆ พืชคลุมดินขายได้ด้วยกินได้ด้วยประเภทนี้ เรา สามารถที่จะเป็นพืชหมุนเวียนที่จะมาخذใช้ในบ้านเรา เราได้อยู่ได้ไปวันต่อวันเราก็จะให้คำแนะนำเขาใน บทบาทตรงนี้ที่เราทำได้นะคะ

อ.สาวตรี

อย่างในกรณีคนที่เป็หนี้จะ จะมีบางกลุ่มที่เป็นหนี้ที่ก่อให้เกิดรายได้ อย่างเช่น เขากู้ยืมมาเพื่อที่จะไป ทำทุน หรือเรียกได้ว่าไปสร้างรายได้ต่อจะนะ อันนี้ถือว่าเป็นกลุ่มคนที่มีปัญหาใหม่คะ คุณครู เป็นภาระหนี้สินใหม่คะ

อ.เด่นศิริ

ตรงนั้นที่เขากู้ยืมไปเนี่ย คิดว่าเขาองเป้าหมายแล้วว่า เขาจะแก้มันได้แล้วก็ใน 1 ปี 2 ปี 3 ปี เขาจะจะใช้ หนี้ได้หมด ขอยกตัวอย่างเช่น ร้านทำผมที่รู้จักมาเลยนะคะ อยู่ในนครชัยศรี เขาเป็นคนผลิตถิ่นมาจากอีสาน แล้วเขาก็มาทำร้านทำผมเล็กๆ แล้วสามี่ทั้งด้วย ไปสระผมกับเขาแล้วก็มีความรู้สึกว่า เขาก็เล่าว่าบ้านเขาเป็น หนี้เป็นสินเยอะมาก แล้วที่เขาต้องร่อนเร่พเนจรมาอยู่นครชัยศรี เพื่อมาอย่างน้อยๆ เลี้ยงตัวได้ แล้วก็เอาเงิน ที่ได้ส่งไปให้ครอบครัว เขามาปรึกษาว่าอาจารย์คิดเห็นว่าเขาเดือนละหลายตางค์ถ้าหนูจะซื้อเอาเข้า ธนาคารนะ อาจารย์ว่าดีไหม เราถือว่าดีมากเลย แต่ก็ในขณะเดียวกัน ก่อนจะเข้าธนาคารได้ที่แปลงนี้มัน จะต้องเป็นของเราก่อนเราจะทำอย่างไรงละ ก็ต้องคุยกับเจ้าของที่เขาบอกว่า เขาจะยอมขายให้เราในราคานี้ แต่เราขอว่าขอเอาเข้าธนาคารเพื่อเอาเงินส่วนหนึ่งมาใช้ให้เขา เราก็เป็นตัวประสานแนะนำเขา พอหลังจาก เขาทำงานตรงนี้ได้ แค่ 2 ปีเขาหมดหนี้ แล้วปัจจุบันเขามีเงินเป็นล้านๆ เขาตั้งตัวเองได้ หนึ่ง เขามานะอดทน เขาขยัน แล้วในขณะเดียวกันเขามองเป้าหมายว่าเขาต้องใช้หนี้ให้หมด ปัจจุบันนี้เขามีรถปียาแคงขึ้นจะ เขา มีพร้อมทุกอย่างเลย แล้วในร้านเขาก็มีเด็กๆ 3-4 คน เป็นลูกมือ แล้วเวลาเราไปเนี่ย อย่างเวลาไปทำผมกับ เขา เขาจะไม่เคยเอาสตางค์เลย แต่เราก็ให้เขาละ ความรู้สึกเขารักผูกพันกับเรา นี่จุดหนึ่งคือ เป็นคนอีสานที่ ได้รับความสำเร็จมาอยู่บ้านเรา แล้วก็เป็คนมานะอดทนวางตัวดี เราก็เดือนเขาด้วยว่า ในบทบาทนี้ เราเคย ผิดหวังจากผู้ขายคนหนึ่งที่เราไปรักเขา แล้วในที่สุดเราไปเป็นภรรยาของเขา แล้วภรรยาหลงเขาถูกราน อะไร แล้วเรามายืนอยู่ตรงนี้ปั๊บ เราต้องยืนให้ได้ให้มันคงแล้วอย่ากลับหันหลังไปหามันอีก ตรงนี้เมื่อเรามี

ครบเครื่องทุกอย่างแล้ว ตรงนี้เราจะทำอย่างไรกับชีวิตก็ได้ แต่อย่าเป็นเหยื่อของทาสทางอารมณ์และความรู้สึกกับผู้ชายอีกต่อไป อันนั้นเป็นบทเรียนแล้ว แบบนี้จะมีเยอะนะคะผู้หญิงที่ ในแง่มองของผู้หญิงที่ตัวเองได้สัมผัส ผู้หญิงบางคนเนี่ยรักสามีมาก รักคนที่มาเป็นกิ๊ก หรืออะไรก็แล้วแต่ทุ่มทุกอย่าง ขอมไปกู้หนี้ยืมสินเพื่อคนที่ตัวเองรัก แต่ในที่สุดเขาก็ทำร้ายตัวเอง ฉะนั้นในบทบาทนอกจากเป็นครุภูมิปัญญาไทยก็จะเชื่อมโยงคำปรึกษาในแง่ ที่ทางโทรศัพท์ออนไลน์คุยกันแล้วก็แชร์ชีวิตกันนะ เพราะตัวเราเองเราสามารถจะเป็นต้นแบบได้ แล้วเราไม่อาย แล้วเราก็บอกเขาว่าอย่าอาย ที่ทุกคนจะรู้ว่าเรามีประวัติอย่างไรมาก่อน หรือเป็นแม่ม่ายป้ายแดง หรือแม่ม่ายเนื้อหอมอะไรก็แล้วแต่ ทำอย่างไรก็ได้ให้ยืนอย่างงามสง่า ยืนด้วยลำแข้งของตัวเอง ถ้ามีลูกเลี้ยงลูกไป ถ้ามีหนี้ก็กดฟันใช้หนี้ให้หมดไป แล้วในขณะที่เดียวกันเราจะได้เป็นไทกับตัวเอง จะได้ไม่ต้องพึ่งพาใคร

อ.สาวตรี คุณครูคะ จากการที่คุณครูได้เป็นตัวอย่างที่ดีนะคะ หรือแม้กระทั่งให้คำแนะนำกับผู้ที่มาถามปัญหาไม่ว่าจะเป็นปัญหาส่วนตัวหรือว่าปัญหานี้สินะคะ โดยส่วนตัวแล้วครูประสบปัญหาอย่างนี้บ้างไหมคะ หรือว่าปัญหานี้สินะคะ

อ.เด่นศิริ ไม่เคยมีคะ เพราะหนึ่ง ไม่ชอบซื้อของเงินผ่อน ตัวที่สอง จะไม่เคยยืมเงินใครเลยในชีวิต เพราะเรามีค่าๆ หนึ่งว่า การเป็นหนี้เป็นทุกข์ที่สุดในโลก ฉะนั้นตั้งแต่เล็กๆ มาเลยจะเริ่มฝึกออม อย่างน้อยๆ ค่าขนมที่ไปโรงเรียนที่เราได้ค่าขนมไปโรงเรียน สมัยก่อนได้วันละ 50 สตางค์จะเก็บไว้ 10 สตางค์ สมัยนั้นกล้วยเตี๋ยขามละสลึงนะ สิบสตางค์เก็บไว้เป็นเงินออม แล้วเวลาวันพฤหัสบดี เรือธนาคารออมสิน เขาจะจับมาตามลำนํ้ามาให้เล็กๆ ฝาก ให้ชาวบ้านฝาก เขาจะรับปั๊บ เราจะมีเงินเดือนหนึ่งมีฝากครั้งนึงออมได้เท่าไร สองบาทสามบาท มันก็เป็นความภาคภูมิใจสมัยนั้นนะคะ โอ้ตัวออกรู้จักออมต้องขอบคุณว่า เป็นคนที่มองในลักษณะที่หนึ่งหาเงินด้วยน้ำพักน้ำแรงของตัวเอง คือ เก็บของในสวนขาย เพราะเข่าเป็นคนที่เห็นียวใจ เราดูจากความซื่อสัตย์ของย่า ทำไมย่าเขามีสตางค์ เขารวย เขาคอสม เราก็มีต้นแบบแห่งความซื่อสัตย์ แต่ความซื่อสัตย์ของย่าเรามันก็ไม่ดีเท่าไร ตรงที่ขาดความรัก จะมองว่าย่าเป็นคนซื่อสัตย์ พอตายไปแล้วก็ไม่มีใครรักย่าเท่าไร แต่ย่ามีสมบัติให้ลูกหลานๆ ก็มาแบ่งปันกัน แต่ในขณะที่เดียวกันมันหายไปตัวหนึ่ง ฉะนั้นออกอ้อมได้ไม่ซื่อสัตย์แต่ต้องรู้จักแบ่งปันก็คือให้ ให้ก็คือ ความรักนั่นเอง ซึ่งตรงนั้นเราก็ไม่รู้ที่เราเป็นลูกพระเจ้าตั้งแต่เมื่อไหร่ แต่ตรงนี้เป็นความรักที่ในพระคัมภีร์สอนไว้เลยว่า รู้จักคำว่าให้และแบ่งปัน แล้วที่สำคัญก็คือตัวเองใช้คำว่าพอเพียง เป็นจุดเริ่มต้นในการดำเนินชีวิตของตัวเองเลยนะคะ ฉะนั้นทฤษฎีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มันโดนใจมากแล้วก็อยากให้คนไทยทั้งประเทศ เอาคำว่าพอเพียงมาใช้ ทุกคนคิดว่าพอเพียงต้องไปปลูกกระต๊อบอยู่ปลายนา ต้องไปทำอะไรอย่างนั้นนะคะ มันไม่ใช่ พอเพียงก็คือ วิถีชีวิตของเรา คือ พอ ก็แค่นี้พอนะ คำว่าพอเพียงมันเป็นภาษาไทย 2 คำ มาผสมกัน พอ แปลว่า “หยุด” เพียง ก็คือ “หยุดเพียงเท่านั้น” แต่ถ้าเพียงพอไม่ใช่นะคะ ความหมายเป็นอีกความหมายก็คือว่า ฉันทะเท่าไรก็ยังไม่พอ ฉะนั้นพระเจ้าอยู่หัวฉลาดใช้คำมากเลย พอเพียง “หยุดเพียงเท่านั้น” นะคะ แล้วในขณะที่เดียวกัน พอเรามีความพอเพียงในตัวเองแล้ว เราต้องมีเหตุผลด้วยในการพอเพียงนั้นนะ ความพอเพียงแล้วมันมีเหตุผลเพื่ออะไร เอาไปใช้อะไร แล้วในขณะที่เดียวกันเหตุผลเรานั้นสามารถตอบคนอื่นได้ไหมที่เราทำแบบนี้เพราะอะไรด้วย มันก็จะขยายผลต่อ แล้วตัวที่สามเป็นตัวที่ทำให้ความพอเพียงนั้นอยู่อย่างงามสง่าก็คือ เราต้องมีภูมิคุ้มกัน ภูมิคุ้มกันในตัวเองก็คือ ภูมิคุ้มกันความชั่วร้าย ความซื่อสัตย์ที่ไม่บอกพร่อง เพราะบางคนพอเพียงแล้วซื่อสัตย์ไม่ให้อะไรคนอื่น มองขึ้นชมตัวเลขในธนาคารแล้วมีความรู้สึกว่ามีเงินสิบล้านยี่สิบล้าน แต่ในขณะที่เดียวกันมันก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร เพราะวันพรุ่งนี้ถ้าเราตายไปเงินนั้นก็ไม่ได้ใช้ ให้ลูกหลานมาทะเลาะกันเปล่าๆ แต่ถ้าเรารู้จักแบ่งสรรปันส่วน เรามีปั๊บ ส่วนหนึ่งเราให้กับสังคม ส่วนหนึ่งเก็บ ส่วนหนึ่งไว้ใช้ในชีวิตประจำวัน แค่นี้เราก็ออยู่ได้แล้วในการสามหาร ในการแบ่งไตรภาคีในตัวเราเองนะคะ ก็คือ เก็บ

ออม ใช้ส่วนตัว แล้วก็แบ่งปันให้ชุมชน อย่างทำเม่นี่ทำเงิน กับในโบสถ์จะตัดไปเลย 10 % ของเงินเดือนที่เราได้มา ไว้เพื่ออุทิศสังคมชุมชนเท่าที่เรายังมีลมหายใจอยู่แล้วช่วยได้นะคะ ในตัวเนี่ยอยากจะบอกถ้าเป็นลูกศิษย์หรือนักศึกษาได้ทราบว่าการนี้เป็นเรื่องสำคัญมากในการแอบออมไว้ นะคะ จริงๆ พยายามผลักดันให้เด็กๆ มี “โครงการ 1 บาท เพื่อทำเงิน” เจ้าโครงการ 1 บาทเพื่อทำเงิน มันเป็นโครงการเล็กๆ ที่เราทำอยู่ที่ศูนย์เด็กเล็กที่บ้านต้นลานนะค่ะ วิธีการต่างๆ ก็คือ ให้ครูเอาขวดน้ำใสๆ มาเจาะ แล้วก็ให้เด็ก แต่ต้องประชุมผู้ปกครองก่อนนะ ว่าเราจะทำโครงการนี้เพื่ออะไร มีเป้าหมายชัดเจน แล้วก็เอาเงินมาหยอดกระปุกไว้วันละบาทๆ พอเด็กหยอดกระปุกวันละบาทก็ “รักทำเงินๆ” ฝงชิบลงไปเด็ก 3 ขวบเนี่ย หัวใจเด็ก ฉะนั้นเวลาเขาออมทุกวันๆ วันไหนแม่ลืมให้สตางค์มาบาทหนึ่ง เด็กไม่ยอมมาโรงเรียน ร้องไห้ร้องไห้ เพราะไม่มีเงินมาหยอดกระปุกรักทำเงินของเขาไง พอสิ้นปี พอวันเด็กที ครูก็จะเอากะปุกมาชั่ง ว่าของใครได้มากที่สุด วัดตามน้ำหนักกิโล แล้วทางศูนย์ก็จะให้อีก 300 บาท เป็นรางวัลแล้วหลังจากนั้นก็ถามผู้ปกครองว่าจะเอากลับบ้านไหมก็ให้เอากลับ ถ้าผู้ปกครองไม่เอากลับก็ไว้ที่ศูนย์ ศูนย์นี้เขาก็ไม่เอากลับเงินไว้ เพราะบางทีเงินมันเป็นอุบัติเหตุที่ไร้เงา เขาก็จะมาฝากไว้ที่มูลนิธิรุ่มน้ำทำเงิน เอาฝากไว้ก่อนถ้ามีโครงการอะไรขึ้นมาก็ขอเบิกออกมาใช้ มันดูงามสง่าแล้วก็ดูดีด้วย อย่างเมื่อครั้งที่แล้วเขาก็เอามาฝากไว้ 5,400 กว่าบาท ในโครงการ 1 บาทเพื่อทำเงิน จันโครงการ 1 บาทเพื่อทำเงิน จากเงินออม มันเริ่มคั้งแล้วคนก็เริ่มมาเรียนรู้ จุกเล็กๆ เราทำขึ้นมา มันเป็นเสน่ห์และเป็นการฝึกการออม ที่สำคัญคือ อย่างน้อยๆ เราฝงคำว่ารักลงไปในตัวเด็กนะค่ะ คำว่า “รักทำเงิน” ทุกวันๆ เพลงก็รักทำเงินอย่างนี้ เพราะฉะนั้นเราเริ่มจากศูนย์เด็กเล็กนะค่ะ ศูนย์เด็กเล็กที่เหนือๆ ขึ้นไปอย่างอบต.มี 103 อบต. มีศูนย์เด็กเล็กประมาณ 76 อบต. ที่มาเรียนรู้กับเรามาจัดอบรม แล้วเอานี้เป็นต้นแบบเขาก็ไปลองใช้ดู แต่บางทีก็ไม่เกิดผลเพราะว่ามันขาดศิลปะในการคิดในการถ่ายทอด ผู้ปกครองก็ไม่เข้าใจก็มานั่งอึ้ง เอาเงินไปทำอะไรหรือเปล่า เพราะฉะนั้นตรงนี้ มันเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอด คนหนึ่งคนทำโครงการได้ผล แต่อีกคนเอาไปทำไม่ได้ผลมีเยอะแยะไป ฉะนั้นมันก็ต้องกลับมาทบทวนว่า เอ๊ะ เราทำอะไรไม่ได้ผล มันเพราะอะไร ไอ้ช่วงที่เขาทบทวนและหาสาเหตุได้ มันเป็นส่วนพิเศษสุดที่เขาถอดบทเรียนงานนั้นได้ คนส่วนใหญ่เวลาทำโครงการเสร็จไม่ค่อยถอดบทเรียนแล้วก็ผ่านไป แล้วสำเร็จแล้วแต่นั้นเอง แต่เจ้าถอดบทเรียนมันเป็นการสรุปปัญหาจริงๆ แล้วก็ยอมรับเงื่อนไขว่าที่เราทำมันพลาดเพราะอะไร แล้วก็เราจะแก้ไขครั้งต่อไปเพราะอะไร คือ เรายอมรับคำวิพากษ์ซึ่งกันและกันนั่นเอง แล้วที่สำคัญก็คือ พอเพียง ตัวสุดท้ายก็คือ คำว่าให้ “ให้” เนี่ยมันเหมือนกับขั้นต้นนะค่ะ หรือมันเหมือนกับ ถ้าในภาษาชาวพุทธก็คือ เหมือนกับทองที่ปิดที่หน้าผากเป็นเสน่ห์ เวลาเราให้ “ให้” ตรงนี้ก็คือ ความรู้ ให้ความรัก แล้วก็ให้อภัย ไม่จำเป็นต้องเป็นตัวเงิน เพราะจริงๆ อย่างวันนี้ที่น้องมาสัมภาษณ์มาทำวิจัย ที่ทำให้ชนิดหนึ่งแล้ว ให้อะไร ให้ความรู้ แชรแบ่งปัน แล้วในขณะที่เดียวกันเราก็เริ่มได้เพื่อน แล้วที่ไม่รู้ในโอกาสในอนาคตข้างหน้า น้องอาจจะมีการศึกษา มาร่วมทำกับพี่อีกก็ได้ มันเป็นการแชร์ซึ่งกันและกัน ฉะนั้นการให้ก็คือการได้นั่นเอง แต่คนทุกคนนั้น ถ้าไม่รู้จักคำว่าให้ “อู๊...ให้ไปทำไม” หรือให้เพราะหวังผลตอบแทน เขาจะทุกข์เปล่าๆ แต่ถ้าให้แล้วไม่หวังผลตอบแทน เราจะไม่ทุกข์เลยได้ให้แล้ว เราก็มีความสุขนะ แล้วเบื้องหลังในอนาคตเราไม่รู้ว่าจะไร้มันจะตามมา ยกตัวอย่างในหมู่บ้านที่ พี่อยู่บ้าน พี่ไม่มีครัว พี่ไปเป็นวิทยากรที่ ไหมมาได้ของกินของอะไรมาเยอะแยะพี่ก็แบ่งปันบ้านนั้นบ้านนี้ มะนาวบ้าง มะละกอบ้าง ส้มโอบ้าง ชมพูบ้าง พอเวลาปีบบางทีของกินกลับมาเยอะแยะหมด เขาก็แชร์กลับมา เราเชื่ออย่างหนึ่งว่ามนุษย์ไม่เลี้ยงน้ำใจ เพราะว่าความกตัญญูซึ่งกันและกัน มันเกิดประโยชน์ต่อเนื่องอีกมากมาย น้ำตัก 1 แก้วที่เราได้ดื่มจากบ้านคนๆ หนึ่ง มันทำให้เราชุ่มชื่นหัวใจ มันเป็นเรื่องที่วิเศษสุด แล้วเราจะไม่ลืมน้ำแก้วนั้นหรือกนะ ในภาวะที่เราหิวกระหาย ฉะนั้นการให้มันเป็นสิ่งทีวิเศษสุด โดยเฉพาะการให้อภัย มันเป็นคุณธรรมสุดยอดของมนุษย์ แล้วทำให้เรามีความสุขไม่เป็นโรคอะไรด้วย ถ้าเรารู้จักให้อภัยคนอื่นเป็น ถ้าเราให้อภัยคนอื่นไม่เป็น ใคร

ค่าเราเมื่อวาน เราคิดข้ามวันแล้วเราก็ถูกค่าข้ามวันแล้ว คิดเป็นอาทิตย์ก็ถูกค่าเป็นอาทิตย์ คิดเป็นปีก็ถูกค่า เป็นปีใช้ไหมคะ ถ้าเราปลดสลักมันของมันเอง ก็มันผ่านไปแล้ว คนค่าเองเขาไปไหนๆ แล้วเขาไม่รู้ แต่เรา มานั่งคิดบ๊ายอยู่คนเดียว ก็ทุกข้ออยู่คนเดียว ฉะนั้น คำว่าให้อภัยก็คือ ลืมมัน ไปเรื่องนั้น ที่ผ่านมาแล้วก็อย่าไป โกรธแค้นเขา ตรงนี้ความได้เปรียบของพี่ก็คือ เข้าโบสถ์ทุกอาทิตย์ แล้วก่อนที่จะนมัสการพระเจ้าต้องมีพิธีก็คือ ระลึกถึงการให้อภัยคนอื่น แล้วก็คิดว่าในรอบ 6 วันในสัปดาห์ที่เราผ่านมาจนกระทั่งเสาร์ เราทำผิดบาป กับใครบ้าง เราไปนิมนทาใครบ้าง ไปอิงฉาใครบ้าง ไปมีอารมณ์เสียกับใครบ้าง ตรงนี้เราจะ ได้คิดถึงตัวเอง แล้วเราจะ ได้ไม่ทำต่อไป นี่คือ ข้อแตกต่างที่ดีมาก ๆ ที่ได้เข้าโบสถ์ แล้วได้นมัสการพระเจ้า ได้เรียนรู้ร่วมกับ พี่ๆ น้องๆ ในโบสถ์ เพราะว่าในโบสถ์ เราถือว่าทุกคนมีพ่อเดียวกันก็คือ มีพ่อคนเดียวกัน ทุกคนคือ พี่น้อง กัน แล้วเราจะช่วยเหลือกัน เกื้อกูลกัน เราจะรักกัน เราจะไม่อิงฉากัน เพราะความรักเป็นการสำแดงให้เห็น ว่านี่คือ ลูกพระเจ้า ถ้าคนไหนยังนิมนทาพี่น้องในโบสถ์ถือว่ามันไม่ใช่ มันเป็นความผิดบาปแล้ว ฉะนั้นใคร เดือดร้อนคนหนึ่ง เหมือนกับคนอื่นอีก 50 คนในโบสถ์ก็เดือนร้อนไปด้วย เพราะถือว่าคนหนึ่งเป็นกายเดียวกัน คนหนึ่งถือว่าเป็นสมอง เป็นตา เป็นปาก เป็นแขน ก็คือ ร่างกายเดียวกัน ถ้าร่างกายส่วนไหนเจ็บป่วย ส่วน อื่นก็เจ็บป่วยไปด้วยนะ วิธีการคิดแบบน่ารักๆ ด้วยการรักและให้นั่นเอง

อ.สาวิตรี

คุณครูคะ คุณครูพูดถึงวิธีการที่จะให้หลุดพ้นจากหนี้สินนะคะ ที่คุณครูเล่าให้ฟังเกี่ยวกับว่าเงินออม รู้จัก แบ่งปัน รู้จักคำว่าพอเพียง หรือแม้กระทั่งมีภูมิคุ้มกัน และที่สำคัญที่คุณครูพูดถึงก็คือ การให้อภัยนะคะ รู้จัก การละ เลิก วางนะคะ มีบุคคลในดวงใจของคุณครูไหมคะ ที่เป็นคนที่เราเห็นตัวอย่างจะเป็นว่าการแก้ไขปัญหาค่าหนี้สินของเขาทำแล้วทำได้สำเร็จ หรือแม้กระทั่งการที่เขาเป็นตัวอย่างว่า เห็นคนๆ นี้ทำแล้วเราเห็นเลยว่า หนี้สินมันเป็นปัญหาจริงๆ แล้วเราไม่อยากที่จะประสบปัญหาอย่างนั้น มีบุคคลตัวอย่างในใจของคุณครูไหมคะ

อ.เด่นศิริ

บุคคลตัวอย่างเยอะมากนะคะ แต่เราทำงานร่วมกับปฐมมโศกนะคะ ปฐมมโศกนี้อยู่อย่างพอเพียงจริงๆ ภูมิ ปัญญาของปฐมมโศกแต่ละคนนะคะ ตัวแรกที่มองเห็นก็คือ รองเท้าก็ไม่ใส่ แต่ตัวแบบง่ายๆ อยู่กันแบบ บ้านๆ แต่ในขณะที่เดียวกัน เขามีหัวใจทองคำ กลุ่มพวกนี้เขาทำงานร่วมกันได้และก็อย่างน้อยๆ ถือศีล 5 เป็น บรรทัดฐาน บุคคลกลุ่มนี้เรามองเห็นแล้วเรามีความรู้สึกดีนะ จุดเด่นที่ยังไม่เข้าโบสถ์ไม่รู้จักพระเจ้า เราก็คิดว่ามันปลายเราจะไปอยู่ร่วมกับเขาเพราะว่าเรามองว่าจุดหนึ่งก็คือ มันเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายดีแล้วก็ไม่ทะเลาะทอานแต่เคยไปอยู่สัมผัสด้วยสักครั้งหนึ่งมันก็แค่เป็นความคิดนะ สองสามวันเรามีความรู้สึกว่าเรายังไม่ได้ เพราะเรายังอยากเที่ยวยังอยากไปโลกภายนอก เราอยากไปเรียนรู้อะไรอีกมากมาย ซึ่งไม่ใช่ใน กรอบที่เขาวางกรอบไว้แล้ว กฎกติกาบางอย่างของกลุ่มของเขา บางทีบางอย่างเรายังรับไม่ได้ แต่จุดแรกที่เราได้รับก็คือ จุดแห่งการอยู่อย่างพอเพียงจริงๆ แล้วก็สันโดษจนเกินไป บางทีสันโดษแล้วมันเหนื่อยใจ แต่ วิธีการคิดกับการเดิมปัญญามัน โอเคใช้ได้เลยแหละ มันเป็นการที่อย่างน้อยๆ สร้างคนโดยปลดทุกข์จาก หัวใจจุดแรกก็คือ เอาคนที่หลากหลายที่มาเรียนรู้ร่วมกันต่างอาชีพกันมาอยู่รวมกันได้ ก็เป็นวิถีอันหนึ่งซึ่ง มันก็เป็นองค์กรที่ชื่นชม ส่วนถ้าคนในหัวใจนะคะ แม้ชี้นสนิย์คะ ถ้าพูดตรงนี้ก็เป็นผู้หญิงที่อุทิศตัวหลายๆ ด้าน แต่ท่านก็ยึดทางศาสนาเป็นหลัก แต่ปัจจุบันคำสอนของพระในพุทธศาสนาก็คือ ท่านว.วชิรเมธี หนังสือของท่านว. แต่ละเล่มจะสะสมไว้ วิธีการคิดของท่านสุดยอดมาก แล้วก็พระที่หนุ่มแต่เหนือชั้น แล้วก็ไม่หลงตัวเอง แล้วก็พระที่ไม่ได้คำทำไร ไม่ได้มองว่าสิ่งที่ตัวเองออกมาจะได้เงินเท่าไร ฉะนั้น การเขียนหนังสือเป็นธรรมทานเป็นสิ่งที่หนึ่งที่เป็นเสน่ห์แล้วก็สิ่งที่ทำให้คนได้ปรับเปลี่ยนตัวเอง นั่นก็คือ เป็นวิธีการหนึ่ง มนุษย์ถ้าอ่านหนังสือ หรือฟังอะไรก็ได้แล้วแต่ แล้วผ่านเลยไป แล้วไม่เปลี่ยนชีวิตก็ไม่เกิด ประโยชน์ ต่อให้เรียนแทบตายแล้วก็ไม่ได้เกิดประโยชน์ ฉะนั้น พอฟังอะไรแล้วเราอ่านอะไรแล้วมันต้อง เปลี่ยนให้ได้ พอเปลี่ยนได้ในทางที่ดีสักวัน อย่างเช่น คนที่ตื่นสายนะคะ ถ้าได้เรียนรู้อะไรบางอย่าง แล้ว เปลี่ยนแปลงชีวิตจากเคย ตื่น 7 โมง ขยับมา 6 โมงครึ่ง อย่างนี้เรารับเปลี่ยนแล้ว ค่อยๆ เรียนรู้กับมันไป สัก

ระยะหนึ่งมันก็จะได้เรียนรู้วิธีการของเราใช้ได้นะ หรือแม้กระทั่งคนที่กินเก่งจนกระทั่งตัวเองอ้วนนะะ ขอโทษนะ ไม่ได้ว่าอาจารย์นะ เจ้าความอ้วน เขาต้องเรียนรู้ว่าทำไมสาเหตุที่เขาอ้วน เขาต้องเปลี่ยนวิธีการกินของเขา แล้วในที่สุดเขาก็จะแก้ไขตัวเองได้ คนส่วนใหญ่ที่แก้อะไรไม่ได้ เพราะเขาไม่รู้ตัวของเขาเองมันถึงเป็นปัญหาไง ถ้าคนมองตัวเองออก แล้วบอกตัวเองได้แล้วใช้ตัวเองเป็นจะเกิดประโยชน์มากๆ เลยถ้าเขารู้จักใช้ตรงนี้

อ.สาวตรี แล้วคนใกล้ชิดล่ะคะคุณครู อย่างเช่น คุณย่า คนใกล้ชิดคุณครูนะคะ เป็นบุคคลตัวอย่างในใจของคุณครูบ้างหรือเปล่า

อ.เด่นศิริ ย่าเนี่ยเป็นตัวอย่าง เป็นไทเฮาของบ้านเลยนะ แต่ก็มีจุดด้อยอย่างก็คือ เป็นคนขยันคอออม แต่แม่เป็นตัวอย่างเป็นผู้หญิงที่อดทน เป็นลูกสะใภ้ที่อดทนที่สุดที่เราเห็นมา ส่วนพ่อนั้นเป็นครูที่เป็นต้นแบบเป็นครูใหญ่ที่ใจดี แล้วก็เป็นผู้ให้ แล้วในขณะที่เดียวกัน พ่อเป็นผู้สอนในเรื่องที่ไม่ให้ทิ้งขยะลงแม่น้ำตั้งแต่เล็กๆ บางทีเราเล็กๆ เราขี้เกียจเผา พ่อจะให้ไปเผาหลังบ้าน เราก็จะเอาลงเรือแล้วแอบเอาไปทิ้งในแม่น้ำ เช่น แก้วแตกหรืออะไร พ่อพอรู้พ่อก็จะบอกว่าอย่าคิดนะว่ามาทิ้งกลางแม่น้ำแล้วสักวันหนึ่งน้ำมันดันเงินแล้วถ้าคนเขาไปหาปลาแล้วแก้วของเราไปบาดเท้าเขามันก็บาปนะ คำพูดอย่างนี้นั้นทำให้ฝังความรู้สึกลึกๆ ลงไปว่า อย่าทำร้ายคนอื่นโดยการที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ แล้วบางทีเราดูเด็กๆ เวลาจะสอนเด็ก ๆ เวลาจะอบรม ระวังๆ ว่าใครมีจิตสาธารณะ แค่ง่ายแต่พลัง ถ้าเด็กอีกหลายๆ คนมองเฉย แล้วมีเด็กคนหนึ่งหรือสองคนกุ๊กกิ๊กจ๊อบเก็บมาช่วยทำ ก็วัดได้แล้วว่าเด็กคนนั้นมีจิตอาสา หรือแม้กระทั่งเขาเห็นอะไรที่มันเคลื่อนตามถนนเขาเก็บได้ก็โอเค ถือว่าอย่างน้อยๆ เขามีหัวใจให้กับสิ่งนั้นแล้ว อย่างเวลาเราอยู่ในซอยบ้าน เราจะเห็นชัดเจนเลยระหว่างบ้าน 7-8 หลัง ความเห็นแก่ตัวของแต่ละคนก็แตกต่างกัน บางบ้านออกมากกว่าบ้านคนอื่นไปพร้อมเลย (สิ้นสุดการสัมภาษณ์ ณ เวลา 55.20 นาที)

สัมภาษณ์ต่อ ณ เวลา 4.19 (แผ่น CD ที่ 2)

อ.เด่นศิริ แต่บางบ้านหน้าบ้านตัวเองยังไม่กวาดเลยแล้วยังมาทิ้งหน้าบ้านคนอื่นเขาอีก แบบนี้นั้นเป็นเรื่องที่แบบว่าเออ...สังคมไทยมันก็มีหลากหลายนะคนแบบนี้ ถ้าไม่มีคนแบบนี้ก็จะไม่เกิดการเปรียบเทียบว่าคนดีกับคนไม่ดีแตกต่างกันอย่างไร คนมีจิตสาธารณะกับคนที่ไม่มีจิตสาธารณะมันแตกต่างกันอย่างไร ฉะนั้นคนที่เหมือนละครตัวร้ายก็ทำให้พระเอกนางเอกโคตรเด่นนะ ฉะนั้น ตัวนี้นั้นเป็นตัว Check balance กัน เพราะสังคมมันจะอยู่ได้ 2 ตัว ถ้าดีไปหมดมันก็ไม่มีอะไรจะเป็นข้อตำหนิ ตำรวจก็ไม่มีอาชีพ ทุกก็ไม่มีอะไรทำ ใครที่ทำงานที่เป็นผู้คุมก็ตกอาชีพหมด ผู้พิพากษาก็ตกอาชีพหมด ฉะนั้นมันก็เป็นการเพิ่มอาชีพของแต่ละคนหลากหลายออกมาแต่นี่มันเริ่มมากไปในสังคมไทยนั่นเอง

อ.สาวตรี ก็เลยเสียสมดุล คุณครูคะ คุณครูเคยนึกไหมคะว่าคุณครูจริงๆ แล้วโชคดี เหมือนกับเป็นของขวัญชิ้นพิเศษเลยจากพระเจ้าที่ส่งมา

อ.เด่นศิริ ค่ะ

อ.สาวตรี คือ เหมือนกับว่าคุณครูได้เห็นประสบประการณ์ตั้งแต่เล็กๆ เลย เห็นสังคมไทยเป็นแบบหนึ่งพอก้าวเข้ามาทำงานก็เห็นอีกแบบหนึ่ง แล้วเข้าไปทำงานใกล้ชิดกับพระเจ้ายิ่งเห็นอีกแบบหนึ่ง คุณครูไหมคะว่าคุณครูโชคดีจริงๆ

อ.เด่นศิริ เออ... ในคริสเตียนเขาไม่เรียกว่าโชคตินะคะ เขาถือว่าเป็นเพราะพระที่พระเจ้าสร้างเราอย่างนี้ แล้วพระองค์ก็ประทานปัญญาให้กับเราให้เราคิดเป็นนั่นเอง ก่อนที่จะรู้จักพระเจ้าเราก็เป็นคนกิเลสหนาตัณหาเพียงอย่างเดียว ไปเนี่ยแหละ ไม่ใช่วิเศษวิโสอะไร ไปมากมาย เพียงแต่ว่า ฐานที่เราเรียนรู้ตั้งแต่เล็กๆ ความอดทน ความเข้มแข็งการกระตือรือร้น การหาช่วยตัวเอง แล้วก็ในขณะที่เดียวกัน เราได้เรียนรู้ในภาวะที่เราหาเงินเรียนหนังสือด้วยตัวเอง มันทำให้เราปรับตัว การพึ่งพาคนอื่น มันทำให้มนุษย์ปรับตัวนะคะ ถ้าเราไม่ปรับตัว

เราก็ออยู่กับเขาไม่ได้ อย่างเช่น เราไปอาศัยบ้านคนอื่นอย่างนี้ เราจะต้องปรับตัวอะไรบ้าง แตกต่างจากเด็กอยู่หอพัก เพราะฉะนั้นเราเสียเงินเช่าหอพักของน้องๆ จะทำอย่างไรก็ได้ ทั้งๆที่เมื่อไรก็ได้แบบนี้ แต่ถ้าเราไปอยู่บ้านคนอื่นนี่ เราจะต้องเรียนรู้ว่าเจ้าของบ้านเขามีแนวคิดอย่างไร เขาเป็นคนอย่างไร ต้องรู้จักเขา แล้วปรับตัวเองให้เข้ากับตัวเขา แต่อย่าไปปรับเขาให้เข้ากับตัวเรานะ มันยาก ฉะนั้นตรงนี้บางอย่างมันขึ้นอยู่กับปรับตัวมันเป็นเรื่องที่พิเศษสุดในสังคมปัจจุบัน แต่เท่าที่เห็นเด็กปัจจุบันนะ จะพยายามเรียกร้องให้คนอื่นปรับตัวเข้าหาตัวเอง อย่างง่ายๆ แพนนี่ การมีแฟนจะพยายามให้แฟนปรับตัวเข้าหาตัวเอง แต่ในขณะที่เดียวกันตัวเองก็ต้องปรับตัวมันถึงจะแชร์กัน 50 : 50 ชีวิตมันถึงจะอยู่รอดใจ เพราะไม่อย่างนั้นการปรับตัวของผู้ชายจะยากกว่าผู้หญิงนะ เพราะผู้ชายจะถือว่า สังคมไทยผู้ชายมีน้อย แล้วผู้ชายตกน้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้ เพราะผู้ชายต้องไม่ได้ ก็ผู้ชายจะทำอะไรตามอหิชาศัณะ แต่ผู้หญิงไม่ได้มันมีข้อจำกัดเยอะ ตรงที่ว่าถ้ามันพลาดพลั้งไปแล้ว ถ้ามันเกิดตอนที่เสียเนื้อเสียตัวคนไม่รู้ไม่เห็นก็ไม่เป็นไร แต่พอรู้เห็นเข้าไปแล้ว คนรู้แล้วว่าเราพลาดไป ตัวที่สองดันต้องเข้ามาในขณะที่วัยไม่สมควร มันเกิดความเหนียว แล้วก็มีความทุกข์เล็กๆ ซึ่งใครก็ช่วยเขาไม่ได้ แล้วในที่สุดเขาก็ต้องไปพึ่งการริดลูก ที่มันมีข่าวที่นครปฐมเห็นไหมคะ ฮือฮาสองพันกว่าเห็นไหมคะ มันเป็นเรื่องอุบัติเหตุทางสังคมและมันเป็นอุบัติเหตุที่ทุกคนไม่อยากให้เกิดหรอก แต่มันเกิดจากอารมณ์และความรู้สึกที่ไม่มีใครคอนโทรลได้ ถามว่ามันเกิดจากอะไร เพราะครอบครัวกับการศึกษาเท่านั้นเอง เพราะครอบครัวชาวศรีลังกาก็ไม่มีใครดูแลใคร การศึกษาก็ไม่ได้หล่อหลอมอะไรมากมาย พ่อแม่จะหวังให้เขาถูกเข้าโรงเรียนแล้วให้โรงเรียนหล่อหลอมแต่เดี๋ยวนั้นไม่ใช่ นะคะ เพราะเพื่อนในห้องเองช่วยหล่อหลอมกันมากกว่า แล้วหล่อหลอมคุณธรรมที่มันเชิงลบหมดเลย นี่เป็นเรื่องที่น่ากลัวมากระดับเด็กป.5-ป.6 ข้อต่อระหว่างจะขึ้นเด็กม.2

อ.สาวิตรี จากปัญหาที่เราพบอยู่เหมือนกันนะค่ะ ที่เราพบในสถาบันอุดมศึกษา มีลูกศิษย์เราคนหนึ่งต้องเอาเงินในธนาคารของเขามาเรียนในปัจจุบัน คือ การกู้กองทุนเพื่อการศึกษาของ กยศ.นะค่ะ แล้วจากประสบการณ์ของคุณครูซึ่งเคยทำงานกับเด็กในระดับอุดมศึกษามาก่อนนะค่ะ คุณครูมีข้อเสนอแนะอะไรให้กลุ่มนี้บ้างไหมคะ เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพของเขานะค่ะ

อ.เด่นศิริ คือเด็กที่ก่อนจบนะค่ะ คำถามเรื่องนี้ถูกใจมากเลย เด็กส่วนใหญ่จะมองเป้าหมายฉาบฉวย ฉะนั้นจะต้องทำงานที่นั่นที่นั่นเลิสเลอเพอร์เฟกไปหมดนะค่ะ แต่ตัวเขาเอง เขาไม่ได้มองตัวเองให้ออกว่าเขาเป็นคนอย่างไร ฉะนั้นจุดแรกก็คือ นักศึกษาจะต้องมองตัวเองให้ออกว่าเขาเป็นคนที่นิสัยอย่างไร ชอบงานอะไร แล้วงานประเภทนั้นเขาทำแล้ว เขามีความอดทนขนาดไหน การมองตัวเองออกนะค่ะ ตัวที่สองก็คือ บอกตัวเองได้ว่า เขาอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ ถ้าเขาตราบดีที่เขาบอกตัวเองไม่ได้แล้วกำกับตัวเองไม่ได้ มันเป็นเรื่องยากมากที่เขาจะไปทำงานร่วมกับคนอื่น อย่างเช่นบางทีเวลาไปทำงานแล้ว บางครั้งไปเจอเจ้านายที่แบบว่ามีมาตรฐานค่อนข้างสูง แล้วตัวเขาเองมาตรฐานไม่เท่าเจ้านายคนนั้นนะ เขาจะเริ่มล้ากับมัน ต่อมาทำไม่ได้ก็กลายเป็นคำนิทาไป แล้วก็คำเจ้านายไป แต่ถ้าเขาปรับตัวเขาเองได้ให้เท่ากับมาตรฐานหรือเท่ากับส่วนหนึ่งที่องค์กรนั้นวางไว้ เขาก็อยู่อย่างนั้นอย่างมีความงามสง่า ก็คือ เขาบอกตัวเองเขาได้ว่าอะไรเขาควรทำอะไรไม่ควรทำ อย่างเช่น คนเวลาทำงานมาสาย มาสายเป็นนิจลาก็เป็นประจำ ก็คือ เขาบอกตัวเองไม่ได้ แล้วเขาก็ไม่สามารถที่จะคุมตัวเองได้ว่าทำไมมันถึงมาสาย ฉะนั้นก็เป็นของน้องๆอย่างนี้แหละ คนมาสายอย่าง คนขึ้นินทอย่างนะ โอโฮ คนส่วนใหญ่พวกนี้จะบอกตัวเองไม่ได้ แล้วต้องให้คนอื่นบอก คนอื่นบอกก็จะโกรธเขานะมีความรู้สึกไม่พอใจ ฉะนั้น ตรงนี้ถ้าเขาบอกตัวเองไม่ได้ เขาก็จะอยู่กับใครยาก ตัวที่สาม เขาต้องใช้ตัวเองให้เป็น การใช้ตัวเองเป็นก็คือ เขาสามารถจะดึงความสามารถในตัวเขาออกมาใช้เช่น เขามีความสามารถทางด้านการพูดนะ อ้าวไปเป็นพิธีกรได้สิ ไปเป็นวิทยากรได้สิ มีความสามารถในการจดอะไรได้เร็วนะ สรุปความได้เร็ว อ้าวไปทำงานเป็นเวลาได้สินะ หรือมีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ นั่ง

เขียนทางด้านอะไรประเภทนี้ การวาดรูป เวลาเขาทำงานประเภทนี้ ถ้าเขาไปอยู่ตรงนั้นปั๊บเขาใช้ตัวเองเป็นงานมันจะฟ้องเขาทำให้เขาเกิดความงามสง่าขึ้นมาแล้วในที่สุด เขาก็จะได้สองตัวคือพรสวรรค์กับพรแสวง เจ้าพรสวรรค์ก็คือ สิ่งที่เขาມิติดตัวเขามา ก็คือ เขาใช้ตัวเองเป็นแล้ว แล้วก็เจ้าพรแสวงก็คือ เขาแสวงหาเพิ่มเติมทำให้เขาเก่งเชี่ยวชาญขึ้น ในตัวที่เองใหม่ๆ ที่ก็ไม่รู้หรอกที่ที่ชอบเขียนคำประพันธ์ เพราะเรียนศิลป์คำนวณตอนจบมศ.5 แล้วก็มีความรู้สึกว่าภาษาไทยไม่ชอบเลย แต่อยู่ดีๆ ก็ต้องมาเรียนภาษาไทย พระเจ้าเขาให้มาเรียนภาษาไทย แล้วในที่สุดก็เริ่มเรียนภาษาไทยมันประทับใจคุณครูคนหนึ่ง ที่สอนการแต่งคำประพันธ์ชื่ออาจารย์เสนาะ พอสอนปั๊บแกก็จะมึนวิธีการสอนน่ารักๆ แบบแปลกๆ นะคะ ในการให้หาคำมาก่อนคำคล้องจองพูด ไปต่อคำไปเรื่อยๆ แล้วในที่สุดก็เอาคำที่คล้องจองมาเรียงร้อยเป็นคำขึ้นมา ก็บอกว่าเวลาผ่านไปทีไหนก็มองไป ให้มองเป็นคำประพันธ์เดี๋ยวมันก็จะเกิดเป็นคำประพันธ์ที่สวยงามขึ้นมา เราก็เริ่มๆ ทำไปเรื่อยๆ พอทำไปเรื่อยๆ เออ มันก็สนุกนะ วันหนึ่งเราแต่งได้ 1 บท 2 บท 3 บท ปัจจุบันนี้เวลาช่วงเทศกาล วันเฉลิม วันพ่อวันแม่ หรือวันสำคัญเนี่ย ตัวเองต้องเตรียมคลังสต็อกพวกนี้แล้ว จะมีคนมาขอเยอะมาก อย่างปีใหม่นี้ก็ 3-5 คำประพันธ์แล้ว เราจะต้องผลิตเป็นคลังสมองที่เตรียมไว้ แล้วก็เวลาใครขอมานั้บก็ส่งได้ปั๊บ อย่างคุณนั้บวัตร จิตเกษมที่สถานีวิชยัฐรฐสภา อาจารย์ช่วยแต่งคำประพันธ์ให้หน่อย บางทีสส. บางท่าน 15 นาทีก็ส่งกลับไป ฉะนั้นตรงนี้อ่านง่าย จดหนึ่งที่เราสามารถที่จะช่วยเขาได้ในบทบาทที่เราเป็นที่เราเป็นเราก็คือ ใช้ตัวเองเป็น แล้วก็ใช้ให้เกิดคุณค่าขึ้นมา เวลาเราจะสอนเด็ก บางทีเด็กสอนบรรยาย 15 นาทีเด็กก็เบื่อแล้ว แต่งเป็นเพลงขึ้นมา แล้วให้เด็กร้อง อย่างเพลงแม่น้ำท่าจีนของเราใช้ใหม่ ด้วยความภูมิใจเราจึงได้มารวมกัน เพื่อสร้างสรรค์सानฝันทำจิน ทุกคนร่วมมือกันไว้มั่นคง เราก็เอาทำนองเพลงดังๆ ภาวะนั้นขึ้นมาแต่ง หรือพอเป็นยุคเพลงของคึกเตนชลดา ของจงโนใจเขาดัง เราก็เปลี่ยนเป็น ฟ้าสั่งให้ฉันรักคนนครปฐม ด้วยใจชื่นชมรักเอื้ออาทรห่วงใย ไม่ต้องบ้ครทองแต่กรรกรักจากดวงใจ 30 บาทไม่ต้องใช้ เพราะใจเราให้ถึงกัน แต่อยู่ใกล้ชิดทำจินทุกคนสดใส ฉันทักสุขใจและข้มได้ในความฝัน ทำจินเนาเสียหวัคณกคูกคามสนั่น ห่วงใยจากใจของฉฉฉฉ เธอเคยรู้บ้างหรือเปล่า เราก็แต่งไปอย่างนั้นละ เวลาบางทีมันมีสัมมนาโรงงาน เราก็แปลงเนื้อนี้เป็นโรงงาน ทำจินเนาเสียหวัคณกคูกคามสนั่น ห่วงใยจากใจของฉฉฉ โรงงานรู้บ้างหรือเปล่า เราก็จะเปลี่ยนแปลงเนื้อไปเรื่อยๆ ตามบริบท ถ้าเพลงนี้เราจะไปร้องให้ใครฟัง อย่างทำบุญวันเกิดคุณพะเยาว์ ปีพ.ศ. 2550 เราก็เปลี่ยนเนื้อเอาชื่อเขาไปใส่ ไม่ต้องบ้ครทองแต่กรรกรักจากพะเยาว์ 30 บาทก็ไม่เอา เพราะใจเราให้ถึงกัน เขาก็ปรบมือให้รางวัลกลับมา เรื่องเล็กๆ ถ้ามันมีศิลปะในการที่จะหยอดไป เราไม่ใช่ประจบ เราไม่ใช่สอพลอแต่ในขณะที่เดียวกันเราทำแบบเนียนมันก็จะกลายเป็นเสน่ห์ แต่ถ้าเราทำมันคิดทำผิดทางมันก็จะ drop ลงไป ตรงนี้มันก็ขึ้นอยู่กับว่าเราจะใช้โอกาสมันตรงไหนนะคะ แล้วมันก็เลยทำให้เรายังอยู่ในสังคม ถ้าผู้นำชุมชนพูดถึงเราชื่นชมเราผู้ว่าราชการจังหวัดพูดถึงเราตลอดเวลา คุณพะเยาว์ไปไหนก็พูดถึงเราตลอดเวลา เขาช่วยประชาสัมพันธ์ตัวเราโดยที่ทุกคนจะเห็นหน้าเรา อ้อคนนี้เธอชื่อเด่นศิริ ได้ยินผู้ว่าฯ พูดถึง อ้อได้ยินนายกพะเยาว์ เนตรแก้วพูดถึงบ่อยๆ แต่เน้เราเองเราก็มีความรู้สึกว่าเราไม่ต้องไปทำอะไรคนอื่นพูดถึงเรา แต่ถามว่าการที่คนอื่นพูดถึงเรานะ มันเป็นเรื่องที่ดีกว่าที่เราจะพูดถึงตัวเอง เพราะเวลาเรานั่งเก้าอี้เราไม่สามารถจะยกเก้าอี้เราได้ใช้ใหม่คะ แต่คนอื่นจะยกให้ มันทำให้งามสง่ากว่า ฉะนั้นมันก็ตรงกับในพระคัมภีร์ก็คือ เราต้องถ่อมใจแล้วก็ไม่โอ้อวด การ โอ้อวดก็เป็นบาปของคริสเตียนเป็นบาปนะคะ ฉะนั้นเวลาปั๊บล้าคนอื่นชื่นชมเราๆ ไม่บาป แต่ถ้าเราพูดชื่นชมตัวเองจะเป็นบาปทันที เดียวก่อนมีอีกข้อหนึ่งการใช้ตัวเองเป็นอันสุดท้ายเดียวจะลืมนคือ เห็นคุณค่าของตัวเอง คำนี้สำคัญมากต้องบอกลูกศิษย์นะคะ คนทุกคนบางครั้งไม่รู้ตัวตัวเองมีคุณค่า อู้จะพูดว่าฉันไม่มีค่าอะไรเลย แต่จริงๆ เขาจะมีคุณค่าที่สุดอย่างน้อยๆ เขาเป็นของขวัญของพ่อแม่เขา เขาเป็นลูกที่มีคุณค่าของครอบครัว หรือเขาเป็นลูกศิษย์ที่มีคุณค่าของคุณครู แต่เขาจะไม่รู้ตัวเอง ฉะนั้นถ้าตัวเองไม่เห็นคุณค่าของตัวเองแล้วตัวเองจะน้อยเนื้อต่ำใจ แล้วตัวเองจะ

มองว่าชีวิตนี้มันไร้ค่าไป ฉะนั้นการเพิ่มคุณค่าให้กับตัวเองก็คือ เหมือนกับสร้างอุปกรณ์ให้กับตัวเองในแง่ของความรู้ มนุษย์จะมีคุณค่ามากที่สุดก็คือ ความรู้กับปัญญา ฉะนั้นความรู้ที่เขาสามารถจะนำเสนอได้ดี แล้วก็ใช้ในเรื่องที่คุณครูประสาทให้ แล้วนำมาใช้ต่อได้ แล้วก็ตอบข้อสอบได้ แล้วก็ที่สำคัญก็คือ เวลาเขาได้เกรด A มาเขาก็ภาคภูมิใจเอง แต่เวลาจะสอนลูกศิษย์จะบอกกับเขาตลอดเวลาว่า เรียนกับครูนะอย่ามองเป้าหมายที่เกรด เกรดนั้นเป็นผลพลอยได้ แต่มองว่าครูกำลังให้อะไรกับเธอมากกว่าแล้วเก็บเกี่ยวสิ่งที่ครูให้ไปใช้ นั่นแหละคือ สิ่งที่คุณได้ประโยชน์ที่สุด ในประเด็นนี้หมดแล้วค่ะ

อ.ศุภพร

กำลังมองว่าจาก Character ที่อาจารย์เป็นมาทั้งหมด อาจารย์เป็นคนเรียนรู้จากสิ่งที่อาจารย์เห็น อย่างเช่น คุณย่า มองคุณย่าว่าอย่างนี้ คุณย่ามีสิ่งคิดตรงนี้ อันนี้คือสิ่งที่ไม่ใช่ของคุณย่า เราต้องไม่เป็นอย่างคุณย่า อาจารย์ชอบตอบบทเรียนให้ตัวเองใช้หรือเปล่าคะ อันนี้คือใช่ อันนี้คือไม่ใช่ อะไรเป็นสิ่งที่จะพัฒนา แล้วอาจารย์เป็นคนที่มีมองจังหวะ มองโอกาสได้เนียนได้ลงตัว

อ.เด่นศิริ

เขาเรียกว่ามันเป็นศิลปะเฉพาะคนนะ อย่างบางทีคนอื่นเขาเอาเพลงของเราไปร้อง เขาร้องแล้วทุกคนก็จำ แต่เวลาเราร้องทำไมเราได้รับความรู้สึกที่มันดีมันก็ขึ้นอยู่กับเทคนิคใคร เทคนิคมัน ฉะนั้นบางทีเรื่องตลกคนเล่าไม่จำเลย แต่อีกคนเล่าจำแทบตายนะ มันขึ้นอยู่กับลีลา มันเป็นศิลปะ แล้วที่สำคัญคือ อยากจะบอกนะคะว่าบางครั้งลูกศิษย์เรา เวลาหลังจากช่วงที่เขาประกอบอาชีพแล้วนะ เมื่อตะกี้คำถามเป็นแนวทางนะคะ ช่วงที่เขาทำงานแล้วตรงนี้สำคัญที่สุดก็คือ เวลาเขาไปอยู่ในหน่วยงานไหนก็ช่าง จะองค์กรไหนก็ช่างไม่ว่ารัฐหรือเอกชน เขาต้องสร้างระบบในการทำงานของตัวเองให้เป็น ระบบความคิดให้เป็น คนส่วนใหญ่มันไม่ได้สอนกันตรงนี้นะ ฝากคุณครูไว้เลยนะคะวิธีการสร้างความคิดกับระบบงานเป็นเรื่องที่สำคัญมากเลย เพราะส่วนใหญ่คนจะคิดแยกส่วน การคิดองค์รวม การคิดเป็นระบบมันเชื่อมโยงกันหมด อย่างเวลาโยนปัญหาให้กับเด็กถามว่าแค่เด็ก 12 ขวบ ค้นหาคำขึ้นมาอะไรที่มันจะตามมา เด็กส่วนใหญ่ก็พ่อแม่อับอาย หรือบางทีก็ไปทำแท้ง แล้วก็จบ แต่มีเด็กบางคนก็คิดเป็นระบบว่า หลังจากตรงนี้เขาต้องขึ้นมา หนึ่งเด็กคนนั้นยังไม่รู้วุฒิภาวะของความเป็นแม่เลย ตัวที่สองในขณะที่เดียวกันเขาจะเอาอะไรเลี้ยงลูกๆ ออกมาก็คือคุณภาพแล้ว แล้วในขณะที่เกี่ยวกับตัวเองก็เป็นแม่ที่คือคุณภาพ ลูกก็คือคุณภาพ สังคมมันยิ่งคือคุณภาพใหญ่เลย เมื่อสังคมคือคุณภาพประเทศชาติมันก็คือคุณภาพ เพราะคนนั้นปัจจุบันเด็กในสังคมที่ทำไม่ถึงอารมณ์ร้อนอารมณ์เร็ว แล้วตัดสินใจง่าย ๆ ไม่มีระบบความคิด เพราะการคือคุณภาพอย่างนี้แหละ มันเป็นเรื่องสำคัญมากเลยที่เราละเลยกัน ฐานครอบครัวเป็นฐานที่สำคัญที่สุด แต่คนทุกคนจะมองว่าทำงานก่อนสำคัญที่สุดนะ มันไม่ใช่ ถ้าครอบครัวเขารักกันแล้วสามารถที่จะกอดคอกันเหนียวกันหนักได้ ครอบครัวนั้นจะเป็นพลังที่อบอุ่นที่สุด ฉะนั้นถ้าปฎิรูปประเทศไทย รัฐบาลจะต้องหันมาปฎิรูปครอบครัวกับการศึกษา สองตัวนี้จะทำให้ประเทศไทยอยู่รอด เพราะปัจจุบันครอบครัวกำลังล่มสลาย การศึกษาก็ยิ่งกว่าหมาหางด้วนอีก หมาหางเฒ่าก็ได้ อะไรกันนักหนา แบ่งเขตกันชอยกันไปชอยกันมา แล้วในที่สุดอยากฝากกับคำพูดตรงนี้เลยนะคะอดีตที่เราเองว่าเรามีศึกษาธิการจังหวัด มีศึกษาธิการอำเภอจะเป็นระบบที่สุดยอดแล้ว รัฐบาลต้องกลับมาใหม่แล้ว เาระบบเดิมมาใช้ แล้วก็หลักสูตรเอาหลักสูตรเดิม เช่น หนังสืออนุบาลพบทบทวนทบทวนแม่ก.กา ใช้สอนภาษาไทย ปัจจุบันเนี่ย ครูก็สอนไม่เป็นสอนเด็กเป็นคำๆ เด็กก็จำเป็นคำๆ เด็กจึงเขียนภาษาไทยไม่ได้ อ่านไม่ออก เอนี่คอนานมากเลย พอไปสัมผัสแล้ว ว่างๆ ก็ไปช่วยครูโรงเรียนปทุมตอนนะ เขาก็ค้นไม่เป็นนะคะอาจารย์เขาไม่สามารถจะแจกกระดาษอะไรประเภทนี้ให้ตรงนี้ได้ แต่พอคำยากๆ เขี่ยมันอย่างไร สระลครูป ทำอย่างไร ทำไม่เป็นแล้วสอนเด็กไม่ได้ตายแล้ว อย่างงี้ภาษาไทยมันล่มสลายสิ้นเชิงเลย ตัวนี้เป็นตัวที่อันตรายมากแล้วพออีก 2 ปีข้างหน้าครูภาษาไทยจะขาดแคลนเพราะคนไม่มีคนสอน แล้วก็ไม่มีคนที่เรียน เพราะคนเรียนภาษาไทยเหมือนกันคนโง่เท่าตุ่น ภาษาไทยแค่พูดเป็นก็ใช้ได้แล้ว อ่านออกก็ใช้ได้แล้ว แต่มันไม่ใช่จะ ปัจจุบันเนี่ยกลุ่มที่ทำร้ายภาษาไทยก็คือ วัยรุ่น ภาษา His ภาษาวิบัติ แล้วภาษาเพลง

ปัจจุบัน ๆ นี่ฟังไม่เป็นสับปะรดนะคะ แล้วก็ไม่ว่ามันร้องอะไร แล้วเพลงปัจจุบันมันร้องแค่เรื่องชีวิตง่าย ๆ จันนอนอยู่ในหอ จันคิดถึงเธอ สวยที่สุด ๆ ในซอย แค่นี้แล้ว บางเพลงก็ร้องแล้วแต่ทั้งแล้วอะไรอย่างนี้มัน เป็นเพลงที่ง่าย ๆ แล้วออกมามันน่าจะมีการที่มาคู่กันใหม่แล้ว แล้วเพลงพวกนี้ปล่อยให้ออกมาได้ยังไง ภาษาสองแง่สองง่าม ภาษาที่ลามกจนกระทั่งให้คิดต่อเองว่ามันจะเต็มอะไรอย่างนี้มันเป็นเพลงที่น่ากลัว มาก แต่เขาละเลยใจ ประเด็นที่ 1 แล้วสังคมละเลย รัฐบาลละเลยด้วย กระทรวงวัฒนธรรมทำอะไรอยู่ ตัวที่ 2 การแต่งกาย กระทรวงวัฒนธรรมทำอะไรอยู่ นี่ชื่นใจมากเลยดูชาวประเทศลาวใหม่คะเมื่ออาทิตย์ที่แล้ว เขา ห้ามนุ่งกางเกงขาสั้นในประเทศลาว เขาบอกว่าแล้ววัฒนธรรมของไทยแต่งเข้าไปไม่เป็นไร เป็นเรื่องของคน ไทยแต่คนชาติลาวต้องไม่แต่ง เขายืนยันออกมาเลยเป็นกระทรวงของเขาเลย แล้วเขายังยึดให้นุ่งผ้าถุง แล้ว เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยไว้ แต่ถามว่าวัฒนธรรมไทยขณะนี้จริง ๆ อยู่ตรงไหนจับคลำอะไรได้บ้างใน รุ่นวัยรุ่นอยู่ตรงไหน อะไรที่บ่งบอกว่าเราเป็นคนไทย ประชุมใส่ชุดเหร่อ มันก็ไม่ใช่ ยุคหนึ่งยังจิตใจที่อย่าง น้อย ๆ ใส่เสื้อพระราชทานเนอะ ใส่อย่างแต่งชุดไทย ๆ มีวันอนุรักษ์เป็นวันผ้าไทยสร้างเอกลักษณ์ขึ้นมาหรือ เห็นร.ร.อนุบาลมีวันหนึ่งแต่งของไทย ๆ อย่างนี้ เด็กในมอฮ่อมหรือใส่โจงกระเบนไปโรงเรียนอย่างนี้ เด็กได้ ซึมซับตรงนี้ แต่ปัจจุบันมันหายไป เพราะบางทีเรามองแค่จุดที่จะให้ประเทศพัฒนา แต่ลืมมองความล้ำลึก ของวัฒนธรรมไป แล้วคนลืมรากเหง้าของตัวเอง เพราะรากเหง้าของตัวเองมันเป็นรากเหง้าที่สำคัญที่สุด แล้วเราเนี่ยลืมทิ้งมันไม่ได้เลย เมื่อวานนี้ไปถอดบทเรียนมา เพลง 1 เพลงแหล่ประเทศไทยพอฟังแล้วแทบ สะอื้นเลย สอนประวัติศาสตร์เนี่ยกำลังจะมาฝึกแหล่มันยังแหล่ไม่เพราะเลย แหล่ให้ไม่ได้ แต่เขาสอนไว้ อย่างนั้นนะคะ เขาพูดถึงการเสียกรุงทั้งหมด 14 ครั้ง ครั้งแรกเสียเกาะหมาก ครั้งที่ 2 เสียมะริด ครั้งที่ 3 เสียบัน ทายมาศ ครั้งที่ 4 เสียเชียงตุง ครั้งที่ 5 เสียรัฐปะริด เปรัล ครั้งที่ 6 เสียสิบสองปันนา ครั้งที่ 7 เสียฝ่งซ้ายให้ เขมร ครั้งที่ 8 เสียฝ่งขวาให้การล่าอาณานิคมกับ 12 จุดไทย ครั้งที่ 9 เสียแม่น้ำสาละวิน 13 หัวเมือง ครั้งที่ 10 เสียลำน้ำโขงด้านฝ่งซ้าย ครั้งที่ 11 เสียฝ่งขวากอีกแล้วด้านลำน้ำโขงเหมือนกัน 12 เสียมณฑลบูรพา 13 เสียตัง กันบู ไทบุรี แล้วก็ดินแดนมะริด ครั้งที่ 14 เสียเขาพระวิหาร แล้วในเพลงเขาก็จะบอกว่าเสียไปก็กิโยเมตร กิโยเมตร จนกระทั่งเพลงติดลงท้ายว่า เราจะไม่ยอมเสียครั้งที่ 15 อีกต่อไปแล้วนะ ถ้าเสียครั้งนี้ยอมตาย เพลง นี้มันน่าจะสอนประวัติศาสตร์ได้เลย มีความรู้สึกเอาก็อปมานะแล้วจะฝึกให้เด็ก ๆ ทำจึ้น ถ้าใครแหล่ได้แหล่ แล้วเดี๋ยวจะหารางวัลให้เขา แล้วพยายามซึมซับไปน้อย ๆ นอกเหนือจากเพลงรักทำจึ้นแล้ว เพลง ประวัติศาสตร์มันสอนอะไรให้คนไทยรักชาติ ปัจจุบันถ้าเรามองว่าเวลาเพลงชาติไทยเกิดขึ้น เวลาได้ยิน เสียงเพลงชาติ เด็กไม่ลุกแล้วนะคะ จริง ๆ เด็กประเทศอื่นพอได้ยินเพลงชาติของเขาแล้วต้องรีบลุกกลืนใจ นี้ ของเราละเลยกันมากเกินไป เพลงชาติก็ไม่เคารพ ตัวที่สองมันเป็นสิ่งที่ทุกข่มหันต์ก็คือ สถาบันกษัตริย์ก็จาบ จ้วงกันเหลือเกินภาวะนี้ มีความรู้สึกว่าคนไทยกำลังเป็นอะไรกันทำไมมันลืมชาติกันขนาดนี้ ทำไมมันลืมถึง ว่าใครบ้างผู้กอบบ้านสร้างเมืองมาก็ยุคก็สมัย แล้วมันจะถึงทำลายล้างกันขนาดนี้เชียวหรือ พอในบทบาท ของพวกเรา พอพูดแล้วเหมือนคนแก่แต่ มันหคหู่ใจว่าจริงนี้ถ้าเราปล่อยปละละเลยต่อไปนี้ สังคมมัน ไม่เกิน 10 ปี เราจะไม่มีเหลือร่องรอยอะไรเลย ฉะนั้นมันต้องกลับมาดูบ้านตัวเอง ฉะนั้นที่สำคัญก็คือ อะไรที่ เป็นสิ่งที่ดี ๆ กลับมาฟื้นฟูอย่างจริงจัง ไม่ใช่ทำเป็น event แค่ว่าประเพณีลอยกระทงก็ฮือฮากันก็จบแค่นั้น แต่ ไม่ได้เห็นคุณค่าว่าลอยกระทงนั้น ลอยแล้วมาร่วมกันอนุรักษ์น้ำกันสิ แต่ละสายแม่น้ำคุณลองบึงไหนแล้วก็ ฝังจิตสำนึกลงไปว่าเราต้องรักษาน้ำกันแล้วนะ ไม่งั้นจะเกิดอะไรขึ้น 1-2-3-4-5 ก็ตามมา แต่ยังไม่เห็นที่ไหน ทำแต่ทำจึ้นทำนั้นคะ เราเชิญชวนวัดไหนที่จัดลอยกระทงร่วมอนุรักษ์ทำจึ้นกัน อย่างน้อยมันได้ฝังสองตัวก็ คือ ได้ขอขมาแม่คงคาที่ตัวเองได้ทำผิดพลาดไว้ แล้วในขณะที่เดียวกันก็อย่าทำร้ายแม่พระคงคาโดยตรงนี้ นอกจากจัดระบบความคิดยังไม่พอ ต้องจัดระเบียบการทำงานด้วยว่า อะไรควรทำก่อนหลัง คนไหนที่มี ระเบียบในตัวเอง อยู่กับใคร ๆ ก็รัก ต้องขอบคุณพ่อกันหลายคนนะคะที่สร้างระเบียบให้กับตัวเอง วิธีการที่พอ

สอนในการสร้างระเบียบตอนเล็กๆ ทำอย่างไรรู้ไหมคะ พี่น้องมีหกคน มีคู่แล้วให้พับเสื้อผ้าเป็นกองวางเรียงๆ กัน แล้วเราเป็นลูกคนเล็ก โอ้โฮ พี่ที่เป็นพี่สาวคนที่สามเขาจะเป็นคนระเบียบมากพับสวยเรียงเท่ากันหมด แต่ตัวเราเองเราก็กองพับกระยะไม่เท่ากันซะใหม่ ก็ด้วยความอิจฉาเล็กๆ กลางคืนก็แอบไปเตะกองเสื้อของพี่เขาหมดเลยนะ แล้วก็ทำหน้าตาเฉยๆ หลอกอีกต่างหาก พอเช้าตื่นมาที่เขาก็โวยวายใครทำ ก็บอกว่าแมวมั้งทุกคนก็คิดว่าแมว เอ๊ะทำไมกองคนเราไม่ล้มกองของพี่ๆ ล้มหมด เราก็กิดแบบเด็กๆ ใจ คินที่สองขำมใจทำใหม่อีกตานี้พอจับได้พอฉลาดนี้แมวตัวนี้เอง พอทำโทษหนึ่งอาทิตย์ต้องนั่งพับกองเสื้อให้กับพี่ๆ อีก 5 คน โอ้ยนั่งพับไปก็บ่นไป พับไม่เรียบร้อยพี่มาแกล้งอีก ไม่ได้ต้องตรงเหมือนเดิมเราก็นั่งพับๆ จนกระทั่งมีความรู้สึกที่เราได้ระเบียบตรงนี้จากการพับเสื้อ แล้วก็เลยจัดระเบียบในบ้าน อะไรที่มันรกตาหงุดหงิดแล้ว โดยเฉพาะในห้องนอนจะต้องมีสัดส่วน เสื้อจะต้องเรียงเป็นแถวๆ นี้ออกเสื้อยืดย่นเสืยขาวก็ขาว เรียงไว้เจ้าระเบียบตรงนี้นั้นถ่ายไปถึงลูกคิ้วนะคะ แล้วเวลานั้นก็จะเล่าให้ลูกศิษย์ฟัง แล้วฝึกให้เขาส่งงานให้เป็นระเบียบ ลูกศิษย์บางคนส่งงานไม่ได้สนใจ งานเกินสองหน้าขึ้นไปก็ไม่เก็บ ให้เก็บเสียมา เรบอกว่าไม่ได้ต้องเรียง บางคนเรียงเอาหน้าไว้หลัง เอาหลังไว้หน้า งานชิ้นหลังงานชิ้นแรกอะไรอย่างนี้ ต้องสอนเขาเล็กๆ ในเรื่องเล็กๆ ครูเจ้าระเบียบนะ อย่างว่าอย่างจั้นอย่างงี้เลย แต่ความเป็นระเบียบของครูฝึกให้เธอ อย่างน้อยๆ หนึ่งตรงต่อเวลา สอง ครูให้ late ได้คิดเลยคนละกัณฑ์ บางคนขอครึ่งชั่วโมงบอกไม่ได้มากไปเคียวครูสอนไม่ทันเคียวเขาไล่ออก 15 นาที ถ้าใครเข้าที่หลังครูๆ จะ check นะ เด็กก็จะมาระยะแรกๆ เขาก็กระตือรือร้น พอเราเริ่มไม่ check ปีบเขาจะเริ่มอ่อยแล้ว ต้อง check ชื่อตลอดเวลา เพราะนิสัยคนไทยต้องจี้ต้องไซตลอดเวลาไม่ยอมโดใจ แล้วเราก็อ่าน้อยๆ เราก็มีรางวัลให้เขา ใครที่ไม่เคยเข้าสายเลยให้หนังสือ 1 เล่ม เป็นความรู้สึกที่เขาได้รับจากเรา หนังสือนั้นเขาจะอ่านหรือไม่อ่านก็ช่างแต่อย่างน้อยหนังสือนั้นก็เป็นรางวัลทางใจที่เราชื่นชมเขาจะคะ ตัวที่สามก็คือ ระเบียบคนในงาน แต่งเป็นคำประพันธ์ไว้ให้เลย คล้องจองนะคะ ก็คือ เวลาทำงาน บางที่เราทำงานร่วมกับคนอื่นไม่รู้ว่ามีความสามารถอะไร แต่ถ้าเราคิดอะไรไว้หนึ่งทีมันเหนือกว่าคนอื่นขึ้นป๊อบ เอาแล้วตอนนี้เรารู้สึกว่าเจ้านายเริ่มมองอันนี้ใช้ได้ สามารถก้าวไปอีกระดับได้ ความระเบียบคนในงานก็คือ มองเหนือชั้นคนอื่น ทำในสิ่งที่คนอื่นเขาไม่ทำกันอันนี้ในทางที่ดีนะคะ ไม่ใช่ในทางลบ ก็คือ บางครั้ง คนบางคนสี่โมงครึ่งตอกเวลาป๊อบรีบกลับแล้วกุ๊กจ๊อ ถ้าเราอยู่อีกสักนิด ห้าโมงค่อยกลับได้ไหม เก็บอะไรให้เรียบร้อย ถอดปลั๊กไฟให้เรียบร้อยที่ไหนมันเป็นความระเบียบคนในงานซึ่งคนอื่นเขาไม่ทำแต่เราทำ แต่ตัวเองจะเป็นคนอย่างนี้ เป็นชายป่าประจำสำนักงาน เฮ้ยถอดปลั๊กไฟหรือยัง แล้วก็ระวังแม่แต่ออกจากบ้านต้องดูตลอดเวลา มันก็ถูกฝังไว้เป็นนิสัยนะคะ แล้วต่อมาจะคะคือ สร้างบรรทัดฐานใจนะคะ สร้างบรรทัดฐานใจของตัวเองก็คือ ไม่เห็นแก่ตัว แล้วก็มีความยุติธรรม เสมอต้นเสมอปลาย ตามตัวนี้จะอยู่กับคนอื่นได้อย่างงามสง่า แต่คุณธรรมไม่เห็นแก่ตัวคำเดียวก็ โอ้โฮมีความรู้สึกว่าอยู่กับใครก็ได้แล้ว คนบางคนไม่เห็นแก่ตัวจริง แต่ขาดความยุติธรรม “เอ๊ะนี่เพื่อนฉันไว้ยเอาไว้ก่อน” เอาตัวเองเป็นหลักแล้วก็เพื่อน ไม่ใช่เพื่อน ไม่ใช่ มันต้องมีความยุติธรรม แล้วก็เสมอต้นเสมอปลายก็คือ เริ่มต้นเรา start ทำงานอย่างไร หรือคบเพื่อนอย่างไร ก็ดำรงความเสมอต้นเสมอปลายไว้เพราะมันเป็นเสน่ห์และลักษณะนิสัยที่ใครอยู่กับเราก็อบอุ่น แล้วไม่เบื่อหน่ายแล้วรวมทั้งครอบครัวด้วย ถ้าสามีหรือภรรยาเสมอต้นเสมอปลายเนี่ย ครอบครัวมันก็จะอบอุ่น แต่ขอขอบคุณพระเจ้าที่ในโบสถ์เขาสอนเรื่องนี้ไว้หมดนะคะ ก็คือการเสมอต้นเสมอปลาย แล้วก็ทำอย่างไรมองความรักมันสดใหม่เหมือนนมแก้วนี้ตลอดเวลา ไม่ใช่แค่สดใหม่แค่ happy period แต่งงานกันแล้ว 3 เดือนไม่เอาใจแล้วมันไม่ใช่ แต่ว่าต้องสดใหม่ตลอดเวลา ในเพลงเขาถึงใหม่ทุกเช้า เราในดวงจิต ก็คือ ใหม่ตลอดเวลา แล้วให้จิตมันคึกคักตลอดเวลา มองภรรยาเราเหมือนจิบใหม่ๆ ทุกวัน แล้วก็มองสิ่งต่างๆ ถ้าเทียบกับสังคมนะคะก็คือ คิดฝันว่าเหมือนวันพรุ่งนี้ห่วยจะออกแล้วฉันจะถูก คนเล่นห่วยจะมีความหวังแล้ว พรุ่งนี้ห่วยออกได้ลุ้นนะคะ แล้วก็แก้ไขทุกเวลานะคะ ตรงนี้ถ้าเรามี

บรรทัดฐานแล้วเราพร้อมที่จะแก้ไขได้ทุกเวลา แก้ไขงาน แก้ไขตัวเอง แก้ไขคำพูด แก้ไขพฤติกรรม แก้ได้หมดเลย คือ ยอมปรับเปลี่ยนได้แล้วก็ไม่โยนความผิดให้คนอื่นผิดก็คือยอมรับผิด นั่นแหละเราจะ ไม่ผิดทันทีเลย แต่ถ้าผิดแล้วโดยความผิดให้คนอื่นปืบ เราจะกลายเป็นผิดอีกเท่าตัวหนึ่ง ถ้าเวลาเรื่อนั้นมันปูดขึ้นมา แล้วมันไม่เป็นความจริง สังคมจะชิงชัง ตัวสุดท้ายนะคะ พร้อมนำพาสันติสุข พอแก้ไขเวลา แล้วมันจะมาพร้อมนำพาสันติสุขก็คือ อยู่กับใครก็สนุกสนานเป็นกันเองนะคะ แล้วก็มีความมันขึ้นเป็นบางเวลา เข้าอารมณ์ขันคนก็อยากอยู่ด้วยนะ คนก็เล่นขี้สนุกใครๆ ก็อยากอยู่ด้วย อย่างอาจารย์อยากอยู่กับคนที่เครียดตลอดเวลาไหมคะ อย่างตัวเองอยู่กับคอมพิวเตอร์ บางครั้งสัก 2-3 ชั่วโมง มีความรู้สึกว่ามันเริ่มหนักไปเนี่ยก็จะฟังเพลง บางทีก็เปิด CD คลกๆ ดูแป๊บหนึ่งหาเมนูมาให้คลายเครียด แล้วก็ทำงานต่อได้ บางทีเราเริ่มสร้างจากตัวเอง หรือ ไม่ก็เปิดเพลงนมัสการแล้วก็ร้องตามสักพักหนึ่งแล้วเราก็หายเครียด ฉะนั้น มันมีวิธีการกำจัดตัวเองแล้วหาสันติสุขให้กับตัวเองง่ายๆ ในแง่มุมที่เราเป็น ที่เราเป็น อย่างถ้าบางคนนับถือศาสนาพุทธก็หยิบหนังสือดีๆ มาอ่านสักเล่มหนึ่ง สักประโยคทองคำ แล้วก็คิดตาม อ่านแล้วต้องคิดตามนะคะ ถ้าอ่านแล้วไม่คิดก็จะไม่เกิดประโยชน์อะไร เพราะฉะนั้น อ่านแล้วคิดตามแล้วเปลี่ยนแปลงตัวเองมันก็จะสร้างสันติสุขได้อย่างเล่มนี้นะคะสุดยอดไม่รู้ว่าอาจารย์มีหรือยังประชาสัมพันธ์ให้ท่านว. “ความทุกข์มาโปรด ความสุขมาโปรย” อาจารย์หาเป็นเจ้าของนะคะ พอได้มา โอโห้สุดยอดมากเลย ทำให้เรารู้สึกอยากมีความสุขนะพอก้าวพ้นความทุกข์แล้ว เออ...มันใช่เลยความสุข แล้วทั้งหมดในเรื่องความจนความมียู่ในเล่มนี้หมดเลยนะคะอาจารย์ เล่มนี้ท่านเพิ่งเขียนเมื่อตอนปีใหม่นี้ที่แล้ว แล้วพอคิดคนเขาให้มาเป็นของขวัญ พออ่านปั๊บ เขาบอกไม่รู้จะว่าอาจารย์เป็นคริสต์ ขอให้เล่มนี้มันดีมาก พออ่านปั๊บอ่านจบในวันเดียวกันเลย แล้วก็มีความรู้สึกเรารู้สึกมาได้เยอะ เพราะเราเป็นครูต้องสั่งใช้สอนมัน แต่ของตัวเองต้องอย่างนี้ ต่อชีวิตด้วยคำอธิษฐาน ก็คือ หนึ่งในของคริสต์ศาสนก็คือเราจะต่อชีวิตด้วยคำอธิษฐานตลอดเวลา ชีวิตต่อชีวิต เข้าขึ้นมา อย่างอิสลามเขาละหมาด 5 เวลา อย่างของคริสต์ศาสนเข้ากับเย็น อธิษฐานกับพระเจ้าก็คือ คุยกับพระเจ้า ดิสนิทกับพระเจ้าก็คือ ไม่ลืมพระองค์นั่นเอง อย่างของพื้ณัฐญาประเสริฐ นี่เขียนเมื่อตอนปีใหม่นี้ที่แล้ว เขียนวันคริสต์มาสนะคะ เคี้ยวจะให้เพราะมันเหลือไม่กินแล้ว อันนี้เป็นเรื่องที่สอนนักศึกษาเวลาที่เขามีทุกข์ เขาทุกข์เขาเครียด เป็นเรื่องแปลนะคะ ไม่ใช่เขียนเองนะคะ แปลเขามาอีกที แล้วก็ขออนุญาตเขามาจัดพิมพ์ในบทบาทที่เราทำได้ นั่นก็คือ สันติสุขที่เราได้ในแง่มุมที่เราเป็นที่เราเป็นนะคะ

อ.สาวตรี

จากที่คุณครูให้แนวทางนะคะในการสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพของลูกศิษย์นะคะ ยกตัวอย่างที่คุณครูในแนวทางมาก็เริ่มต้นแต่การสร้างระบบความคิด คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ คิดให้ครบวงจร แล้วก็สร้างความมั่นคงของครอบครัว แล้วก็ในแง่ของการจัดระเบียบ ไม่ว่าจะเป็นการจัดระเบียบชีวิต จัดระเบียบพฤติกรรมของเราด้วย แล้วก็การที่เราเรียกได้ว่า ในที่ทำงานเราก็ต้องมีเรียกได้ว่าเขียนบทใช้ไหมคะ เขียนบทในการทำงานใช้ไหมคะ แล้วก็สร้างบรรทัดฐานในใจ แล้วก็พร้อมที่จะนำความสันติสุขมาให้ ไม่ว่าทั้งจากครอบครัว หรือตัวเอง หรือแม้กระทั่งคนที่อยู่ใกล้ๆ ใจนะคะ จากตรงนี้นั้นมีแนวทางอะไรไหมคะคุณครูที่จะสร้างความเข้มแข็งในการประกอบอาชีพ ในแง่ของการสร้างเครือข่ายนะคะ

อ.เด่นศิริ

อันนี้คงจะเป็นคำถามสุดท้ายแล้วใช้ไหมคะ ขอให้เป็นอย่างนี้นะคะ พอคิดนั่งคิดขึ้นมาว่าอยากให้ทั้งสังคมและลูกศิษย์ได้เรียนรู้ว่าจริงๆ แนวทางการ ขอใช้ชื่อว่า 4 รู้ กับ 4 ปรับนะคะ 4 รู้ รู้แรกก็คือ รู้งาน รู้ที่สองคือ รู้คน รู้ที่สามคือ รู้เวลา รู้ที่สี่คือ รู้อารมณ์ รู้งานก็คือ รู้ว่าขณะนี้เราทำงานอะไรอยู่ แล้วเราอยู่ในตำแหน่งอะไร ทำครบถ้วนหรือยัง อะไรยังขาดตกบกพร่องอะไรที่ยังไม่ได้ทำ อะไรที่ทำแล้วดีก็ๆ ไว้ คือ สร้างระบบงานตัวเองให้เป็น รู้คนก็คือ คนที่เราทำงานอยู่ด้วยเนี่ย แน่นนอนมันจะต้องมีระบบที่สูงกว่าเรา ระดับเดียวกับเรา และต่ำกว่าเรา มันมีคน 3 กลุ่มอย่างนั้นนะคะ เราจะอยู่อย่างไร ทำงานอย่างไรให้เจ้านายถึงลูกน้องกันเพื่อนช่วยกันหนุน ทำอย่างไร 3 ตัวนี้ เราจะอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขก็คือ ต้องรู้คนนะคะ ตัวที่สามก็คือ รู้เวลา

เราว่าเวลาอะไรเราควรทำก่อนหลัง แล้วในขณะที่เดียวกันเราใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ได้อย่างไร คนบางคนไปเดินฆ่าเวลาในห้างสรรพสินค้า เวลาอย่าไปฆ่ามัน ใช้ให้เกิดประโยชน์กับมันที่สุด อย่างตัวเองอยากให้มีวันหนึ่งอย่างให้มีสัก 50 ชั่วโมงนะ ใน 1 วันด้วยซ้ำมันจะได้ทำอะไรได้เยอะขึ้น แต่ปัจจุบัน 24 ชั่วโมงบางทีเราทำอะไรไม่ทันในเวลาของมันในช่วงภาวะที่เราอยากทำอะไรให้มันเสร็จตามใจที่เราคิด แล้วก็ในขณะที่เดียวกันเวลาเราเหลือน้อยแล้ว เราจะทำอะไรให้มันเกิดประโยชน์ที่สุดเท่าที่เรายังมีลมหายใจอยู่ เวลาเรามองพระเจ้าอยู่หัว พระองค์ท่าน 83 พรรษาแล้วนะ เหนื่อยแล้วประชวรด้วย พระองค์ยังนั่งคิดสารพัดอย่างเนี่ย พระองค์ไม่เคยว่างเลย แล้วบางที ถ้าเราแค่ทำงานแค่ตรงนี้ เรามาเหนื่อยแล้ว มีความรู้สึกมันเทียบกับรู้สึกของพระองค์ไม่ได้เลย ฉะนั้นรูปของพระเจ้าอยู่หัวที่รูปพระเสโทหยดที่ปลายจมูก มันเป็นพลังมหัศจรรย์เวลามองตรงนี้แล้วมันทำให้เราหายเหนื่อย ในบทบาทที่บุคคลที่เราดูเป็นต้นแบบของชีวิตเลยนะ คือ พระเจ้าบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนี่ยนะ คนแรกที่อาจารย์ถามว่าบุคคลต้นแบบยังไม่ได้เอ่ยถึงแต่มาเอ่ยถึงตรงนี้ เพราะมันเป็นต้นแบบทั้งแนวความคิด เป็นต้นแบบทั้งที่เราเทิดทูน เป็นต้นแบบที่เราหายเหนื่อย และเป็นต้นแบบทุก ๆ อย่างที่ชาวโลกยังยอมรับ ฉะนั้นคนไหนที่ยังจบบ้าง ยังมองว่าพระองค์แบบว่าอย่างนั้นอย่างนี้แล้วแต่ที่เขามองนะจะเป็นคนที่อุบาทว์จริงๆ แล้วก็มีความคิดที่มันวิปริตไปแล้วถือว่าเป็นคนเนรคุณก็แล้วกันนะ ฉะนั้นตัวสุดท้ายก็คือ รื้ออารมณ์ คือ รื้ออารมณ์ตัวเองและเพื่อนที่อยู่รอบข้างด้วยว่า ภาวะนี้เขามีอารมณ์อย่างไร เราควรจะใช้คำพูดอย่างไร ตรงนี้ก็คือ รวมทั้งอารมณ์มันปนคำพูดด้วย เพราะคำพูดเสนห์กับเสนย์มันก็อยู่ที่ปาก ฉะนั้นจะพูดอะไรออกไปก็ป้อป้อแล้วมันใช้ลึกลับไม่ได้ แล้วในที่สุดคำพูดนั้นมันก็จะกัดเราเอง กลับมาทำร้ายเราเอง ตรงนี้อารมณ์ตรงนี้ก็คือ สำคัญที่สุดนะ คำพูดมันเป็นตัวแสดงถึงอะไรลึกๆ ภายในหัวใจ เพราะถ้าไม่คิดแล้วมันก็จะไม่พูด เขาถึงบอกว่าให้มองให้มาก ฟังให้มาก แต่พูดให้น้อย พระเจ้าเขาถึงประทานตามาสองตา หูมาสองหู แต่ปากแค่ปากเดียว ถ้ามันมีสองปากมันคงยุ่งนะ ขนาดปากเดียวมันก็ยังแกล้งปากหาเลี้ยงตลอดเวลา มีความรู้สึกแบบ ฉะนั้น เจ้าลิ้นอ่อน ๆ ในปากเรา มันพาเราดูหรือทุกขก็ได้ตลอดเวลาในโบสถ์มันมี หมออยากให้อาจารย์ฟังจึงเลย สอนเรื่องลิ้นอย่างเดียวเลย หนึ่งอาทิตย์เต็มๆ ลิ้นอย่างเดียวในการระวังแล้วลิ้นพาสัย ลิ้นพาศีตรู ลิ้นพางน ลิ้นพาสารพัดอย่าง สอนเรื่องลิ้นอย่างเดียวเลย แล้ววิธีการควบคุมลิ้นจะทำอย่างไร ส่วนสี่ปรับนะ ประดับแรกก็คือปรับความคิด เจ้าปรับความคิดก็ว่ามันจะต้องอย่างมปลัดกับเรื่องเดิมๆ อย่างยิ่งว่าฉันเคยทำฉันมาอย่างนั้น ฉะนั้นไม่เปลี่ยนตรงนี้จะอยู่กับสังคมยาก เพราะมันต้องปรับวิถีคิดใหม่ แล้วก็เปลี่ยนแปลงตัวเองใหม่ แล้วตัวที่สองก็คือปรับตัว ในที่นี้ก็คือ ปรับตัวเข้ากับยุคและสมัยให้ได้ ในขณะที่เดียวกันไม่ได้ทั้งสี่ของเก่า มองไปข้างหน้าเทคโนโลยีมันยังก้าวไกล หันหลังมาความเป็นไทยควรจะต้องอยู่นะ ฉะนั้นสองตัวถ้าเราสามารถจะปรับตัวผสมผสานกันได้ ตัวเราเองเราจะอยู่ เราจะไม่มีช่องว่างระหว่างวัยเกินไป อย่างตัวเองอายุ 60 ปีเวลาอยู่กับเด็กๆ เราก็สามารถไปเฮฮาปาร์ตี้โกะกับเขาได้ แล้วก็สามารถร่วมวัยกับเขาได้ก็คือ ยอมรับเขาในบางเรื่องบางทีเห็นอะไรซัดหูซัดตาที่มองข้ามไปเสียบ้าง บางทีเห็นเด็กมันนั่งกางเกงขาสั้นจี๊ดๆ เห็นแล้วมีความรู้สึกทุกขใจ แล้วก็เออเนะ เธอเนะเขาสวยแต่งอย่างนี้ไม่น่าเกลียดหรอก แต่บางคนเขาเหมือนแหม่มเป๊าะเนะ เวลาหนุ่มมันก็เป็นปลั่ง ๆ อย่างเนี่ย แต่งแล้วก็ดูไม่เข้าท่าเข้าทาง บางทีเราเตือนเขา เขาก็โกรธ เราก็ต้องใช้วิธีการเขียนแฉเล็กๆ ถ้าในนักศึกษาในห้องเรียนนะ เวลาเห็นเขาทำกิจกรรมอะไรบางอย่างที่มันไม่ถูกตาต้องใจขึ้นมา หรือแม้กระทั่งเด็กนุ่งกระโปรงสั้นๆ เจอไหมคะนิสิตนักศึกษา บางทีก็บ่นแล้ว เราก็บอกว๊าน่าสงสารจังเลยนะ บ้านคงยากจนนะ บางทีก็จะ comment งานของเขา จะชื่นชมเขา แหม่ครูจะรักเธอมีมากนะ ถ้าเธออยู่กระโปรงให้ยาวกว่านั้นนะ เพราะว่าครูหวงเธอเนะ ห่วงรูปร่างเธอเนะไม่อยากให้ใครมอง แล้วก็อยากให้อีกคนอื่นมองเธอในภาพลบ เราก็จะเขียน comment ไป คำแบบนี้เด็กเปลี่ยนนะ แต่ต้องเริ่มจากการชื่นชมก่อนแล้วค่อยมาคิดท้ายปลายนมว่าเราอยากให้เขาทำอะไร แล้วตัวที่สามก็คือ ปรับ

สถานการณ์ตรงนี้สำคัญมากๆ เลยนะคะ สถานการณ์บางอย่างบางที่เราไม่รู้ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น ถ้าเราปรับสถานการณ์ได้ไวแล้วเปลี่ยนแปลงได้เร็วคนๆ นั้นวิเศษสุด เท่ากับนี่มันเป็นปัญญาจริงๆ นะคะ ปรับสถานการณ์ ตัวสุดท้ายนะคะปรับอารมณ์ตรงนี้ เจ้าอารมณ์มันเหมือนกับลิง มันโคดได้ตลอดเวลา เคลื่อนไหวตลอดเวลา มันมีทั้งตัวบวกตัวลบอยู่ในตัวเอง ถ้าคิดอะไรแวบไม่คิดขึ้นมามันก็ไอ้ลิงตัวดำเข้ามาใส่ในใจตัวเองมันก็จะทำให้ทุกข์ แต่ถ้าคิดอะไรดีขึ้นมาปั๊บ ไอ้ลิงตัวขาวมันก็โคดขึ้นมา ทำให้ใจเราดีขึ้น ฉะนั้นหัวใจเรามันเหมือนกับแท่นหนึ่งให้ลิงสองตัวมันนั่งอยู่ คานี้ถ้าเจ้าลิงสองตัวถ้าวุ่นไหน ไอ้เจ้าลิงตัวดำมันนั่งในหัวใจเราได้ เราจะคิดแต่ทางที่ไม่ดีตลอดเวลาเลย นั่นก็คือ เราเริ่มสร้างอารมณ์เขาเรียกอารมณ์บาปให้กับตัวเองนะคะ แต่ถ้าเจ้าลิงตัวขาวอยู่ในหัวใจปั๊บ เราจะสร้างอารมณ์สวรรค์ให้กับตัวเองทันที มีความสุขอยู่กับใครก็ได้อบอุ่น ฉะนั้น ขึ้นอยู่กับเราจะจับอารมณ์ได้ขนาดไหน แล้วเราจะคุมเจ้าลิงตัวดำ กับเจ้าลิงตัวขาวให้มันอยู่ในอารมณ์ของเราได้มากน้อยขนาดไหน ขึ้นอยู่กับตัวเราเอง อารมณ์เราเอง อย่าไปปรับอารมณ์คนอื่นนะคะ อารมณ์คนอื่นไม่มีทางจะแก้ได้เลย ฉะนั้นมันต้องแก้ที่เราแล้วเราเองก็จะพบแต่สันติสุขถ้าเรารู้จักแก้ตัวเอง

อ.สาวตรี ถ้าโดยภาพรวมที่อาจารย์กรุณาให้ข้อมูลนะคะ เหมือนกับว่าความจริงแล้วเรามักจะมองคนอื่น แต่ปัญหาหลักๆ แล้วมันอยู่ที่ตัวเราเอง ถ้าเราสามารถที่จะรู้สาเหตุ รู้วิธีการ แล้วก็นำตรงนั้นมาปรับแก้ที่ตัวเราเอง เราก็จะแก้ไขปัญหาต่างๆ เหล่านั้นได้ อย่างนี้ใช่ไหมคะ

อ.เด่นศิริ ค่ะ อาจารย์ลองดูดิคะว่าปัญหามันเกิดแต่ละวัน หรือความทุกข์แต่ละวันมันเกิดจากเราทุกข์เอง หรือคนอื่นทำให้เราทุกข์ ถ้าปัญหามันเกิดจากความทุกข์ของเราเอง ๆ ตัวแรกก็คือ ความวิตกกังวลก็ทุกข์แล้วนะคะ โดยที่ไม่มีสาเหตุ ขัรบรๆ คิดก็ทุกข์แล้ว แต่ที่มันเป็นสาเหตุจากการจรรยาจรตัวนอกเข้ามาเกี่ยวข้องแล้ว บางทีอากาศร้อนหน่อยก็ทุกข์แล้ว ร้อนขึ้นมาหงุดหงิดจนงาน เจ้าอารมณ์พวกนี้เป็นเป็นสิ่งที่เราสร้างขึ้นมาจากตัวเราเอง แต่ทุกข์จากคนอื่นซึ่งบางครั้งอย่างคนในครอบครัวแล้วทำให้เราเดือดร้อนขึ้นมาโดยที่เราปฏิเสธไม่ได้ อย่างเช่น ยกตัวอย่างพ่อแม่สร้างหนี้สินอะไรอย่างนี้ ทุกข์ตรงนี้เราก็ต้องมาช่วยกันแก้ล้อมวงคุยว่าเราจะช่วยกันแก้ยังไง ถ้าแก้คนเดียวไม่สำเร็จ ถ้าประเภทอย่างนี้โดยเฉพาะปัญหาหนี้สินในครอบครัวซึ่งมันเป็นประเด็นที่อาจารย์ทำเรื่องนี้พอดี ถ้าครอบครัวไหนเกิดหนี้สินขึ้นมา แล้วครอบครัวสมควรคิดว่าสามีหรือภรรยาไปทำหนี้ กลับมานั่งคำกันเอง สมมติสามีทำหนี้ภรรยาทำหนี้แล้วเอาเรื่องที่สามีทำหนี้ไปพูดต่อรอบข้าง ไอ้หนี้เป็นหนี้อย่างจ้องอย่างเงี้ยเท่านั้นเท่านั้น มันไม่เกิดประโยชน์ไม่มีใครเขาช่วยเราได้ แต่ถ้าเราปรับใจคุยกันสองคนสามีภรรยาถ้าถูกโธแล้วให้ลูกรับรู้ด้วย เราจะช่วยแก้กันอย่างไร 1-2-3-4-5 ลูกมีทางไหม ลูกประหยัดเงินน้อยลงได้ไหม เราจะประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนลดลงได้ไหม ไฟเราช่วยกันปิดได้ไหม น้ำเราช่วยกันปิดได้ไหม เรื่องนี้มันจะช่วยกันคิดได้เยอะแยะเลย แต่ถ้าคิดคนเดียวแล้วทำคนเดียวแล้วอีกคนมานั่งคำวิพากษ์มันไม่เกิดประโยชน์ ฉะนั้นปัญหานี้หนี้สินในครอบครัวมันแก้ได้โดยคนในครอบครัว ล้อมวงคุยถอดใจคุยกันแล้วก็แชร์กัน แล้วก็ช่วยเหลือกัน แต่ถ้าปัญหาที่มันเกิดออกมาเป็นสังคมวงกว้างมันก็ต้องล้อมวงคุยเหมือนกัน แล้วที่สำคัญคือ ทำอย่างไรให้ คนรู้และฉลาด รู้เท่าทันเท่านั้นเอง มันจะลดภาวะความเสียหายลงเยอะ แล้วที่สำคัญการเลือกตั้ง พยายามอย่าตกเป็นเหยื่อการซื้อสิทธิขายเสียง ใครแจกเงินรับแต่อย่าไปเลือกคนที่แจกเงิน แล้วในที่สุดมันก็จะไม่กล้าแจกเอง แต่คนไทยเนี่ยกตัญญูมาก ให้เงินไม่ได้รับเงินเข้ามาพันแล้วก็ต้องลงให้เขา ทำไมจะต้องไปกตัญญูคนนอกกตัญญูชาติแผ่นดินอย่างเงี้ยใช่ไหมคะ ตรงนี้พยายามสอนลูกศิษย์ตลอดเวลา โสภณบอกยายก็ไม่ยอม แม่ก็ไม่ยอม ป้าก็ไม่ยอมรับเงินเขามาแล้ว แล้วถามคนๆ นั้นที่เขาให้เงินนะ ลองนั่งคิดสมมติเขาให้เรา 500 บาท ครอบครัวมี 7 คน ได้ 3,500 ดูได้เยอะนะ แต่ในขณะที่เขายกเงินเขาไปสวดยุช 4 ปี เท่ากับเขาซื้อเรา 500 บาท ค่าเฉลี่ยแล้วค่าตัวเรายังไม่ถึง 50 สตางค์เลยที่อยู่ 4 ปี มันต้องคิดให้เป็น ถ้าคิดเป็นปั๊บ เออใช่เลย ไม่รับก็คือไม่รับ แต่ไม่รับก็จะกลัวว่าต่อต้านเขาอีกจะเป็นอีก

ฝั่งหนึ่งอีก รับผิดชอบใครให้รับผิดชอบเลย แต่พิจารณาเองว่าจะเลือกใคร หรือ ไปกาช่องไม่ประสงค์จะเลือกใครก็จบ ก็จับมือใครดมไม่ได้

อ.สาวตรี อย่างที่คุณครูให้ข้อมูลมานะคะก็แสดงว่าอย่างการแก้ไขปัญหานี้สิน ถ้ามองในระดับบุคคล ก็คือ ตัวบุคคลที่จะต้องเป็นคนแก้ไขปัญหามาจากประสบการณ์ของคุณครูแล้วที่ทำกับภาคประชาสังคม ก็คือ ภาคประชาสังคมนั้นมีส่วนที่เข้าไปเรียกว่าคุณครู ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินส่วนรวม หรือแม้กระทั่งอะไรที่จะเป็นพิษเป็นภัยกับภาคชุมชนด้วยอย่างเงินหรือเปล่านั้น

อ.เด่นศิริ อันนั้นแน่นอนคะ เพราะว่าอะไรที่เป็นสาธารณสมบัติของส่วนรวมของชาติ มันเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ทุกคนจะต้องสอนเด็กเลยว่าอันนั้นต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยว เพราะทุกคนก็เป็นส่วนหนึ่ง อย่างแม่น้ำท่าจีน เป็นของเรา เราสอนเด็ก แม่น้ำท่าจีนของเรา ๆ จึงแต่งแม่น้ำท่าจีนของเราใช้ไหมเงิ ถ้าหากว่าทุกคนคิดว่าไม่ใช่ของฉัน ป๊าบ จะทำอย่างไรก็ได้ทิ้งขว้างอย่างไรก็ได้ ถ้าหลับตาแม่น้ำพุงนี้มันแห้งทั้งสายแล้วเราจะอยู่กันอย่างไร หรือภาวณนี้มันยังท่วมอยู่ แล้วเราจะอยู่กันอย่างไร ในภาวณอย่างนี้เราจะสอนอะไรกับเขาว่าคำว่าของเรา แม้แต่ถนน เราใช้ร่วมกันมันก็เป็นของเรา ที่นี้คนส่วนใหญ่จะละเลย ผู้โทรศัพท์ก็ไปเขี่ย ไปดีไปคิดไปแะ ออกแล้วก็ทำอะไรทุกอย่างเพื่อเอาแต่ใจตัวเองด้วยความโลภ ด้วยความอะโลบางอย่าง แล้วแต่ เพราะว่าเราไม่ได้สอนกัน ถึงแม้ว่าสอนก็สอนกับแบบละเลย อย่างจริงๆ ถ้าโรงเรียนเริ่มสอนกันตั้งแต่เล็กเลยให้ฝึกง่ายๆ ในเรื่องทรัพย์สินส่วนรวมได้ละ เก้าอี้ ช่วยกันดูแล อย่างเด็กญี่ปุ่นเขาจะอนุบาล เขาสร้างโต๊ะหนักมากเลยเด็กยกคนเดียวไม่ได้ มันต้องช่วยกันยก อันนั้นเขาสอนการมีส่วนร่วม อันนั้นเขาสอนการช่วยกันถ้าเอ็งไม่ช่วยข้ายก ข้าก็ไม่ช่วยเอ็งยก เป็นการแชร์ใจกันเงิ แต่คนไทยไม่ใช่ของใครของมัน เก้าอี้ของกูเล็กๆ เบาๆ ก็เลยมีความรู้สึกว่าคุณทำของฉันคนเดียวได้ ฉะนั้นฉันทำของฉันคนเดียว มันก็เลยทำอะไรก็ทำคนเดียว อย่างที่ทำเรื่องแม่น้ำท่าจีนเนี่ย เน้นการมีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมหาเงิน ร่วมฟื้นฟู ทุกอย่าง ถ้าหากเราคิดคนเดียวก็จะเหนื่อยคนเดียว ไม่มีคนอื่นมาแบ่งปันความเหนื่อยด้วย ถึงแม้ว่าเราจะเป็นศูนย์กลาง แต่หลังจากคิดออกมาปั๊บ เราต้องโยนอย่างทำโครงการหนึ่งโครงการ อย่างสารรักครอบครัวทำจิ้น เราเขียนโครงการไปขอกระทรวงมา พอได้งบประมาณปั๊บ เราก็มานั่งเลยว่ามี 4 แผนงาน ๆ นี้ใครถนัดเอาร่วมกันคิดร่วมทำ แผนนี้ใครถนัดร่วมคิดร่วมทำแบ่งกัน แล้วก็มาช่วยกันมันทำมันเป็นเรื่องผ่องถ่ายทำให้ทุกคนลงมาช่วยเราได้เต็มที่ แล้วเราก็มีหน้าที่คือ เป็น Center กลางคอยรับ โครงการต่างๆ เข้ามาเก็บสรุปส่งกระทรวงอีกทีหนึ่งแค่นี้มันก็น้อยน้อยลง

อ.สาวตรี อาจารย์เชิญนะคะ

อ.ศุภพร อาจารย์มีมุมมองอย่างไรคะ ที่ภาษาไทยเริ่มวิบัติและคนไทยพูดไม่ชัด

อ.เด่นศิริ ทุกข์มาก

อ.ศุภพร จะเป็นมหาวิทยาลัยหรือแม้แต่ตัวผู้นำประเทศก็บางทีพูดไม่ชัด เราจะทำอย่างไรคะ

อ.เด่นศิริ คือ มุมมองเนี่ยคือสังคมมันวิบัติไปแล้ว แต่ในขณะที่เดียวกันวันนั้นปฏิรูปประเทศไทย ตัวเองก็พูดประเด็นนี้เลยชัดๆ เลย เสนอผู้ใหญ่ด้วยว่าจริงๆ มันต้องหันกลับมาดูเรื่องภาษา กันแล้ว ภาษาบอกว่าเรากลุ่มใจว่าเรามีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ เป็นเอกลักษณ์ของชาติ แต่ในขณะที่เดียวกันเอกลักษณ์ของชาติมันก็ล่มสลาย คนไทยก็พูดไม่ชัดเสียงกะอ่องกะแอ่ง คุณน้องอะไรที่ได้รับรางวัลเหรียญทองเอเชียนเกมส์คนแรก ชื่ออะไรนะคะ ที่เทควันโด เวลาสัมภาษณ์ เสียงก็ฟังไม่รู้เรื่องวันนั้นนะหุุดหิดมากเลย เออขอบคุณพ่อแม่พี่น้องคนไทยอะไรก็ว่าไป พูดครบหมดเลย มันเหมือนกับหนึ่งลิ้นคืบปาก ตัวที่สองมันเป็นความเท่าทันในเด็กปัจจุบัน เพลงที่เขาร้องไม่ชัดนั่นแหละของเขาสนุกของเขา แต่พอเราร้องชัดๆ อีกพระวิชิชัดเจนนะ เชย อาจารย์ เพลงนี้ไม่เคยฟัง ฉะนั้นครั้งนี้เวลาสอนเด็กบังคับอยู่ 4 เพลงนะคะ หนึ่ง เพลงสรรเสริญพระบารมี ต้องจำเนื้อให้ได้แล้วคิดให้ถูกต้องด้วย เพราะบางคนไม่รู้หรือกลัวเวลาเนื้อจริงๆ เพราะมันเป็นภาษาก่อนข้างสูงเงิ ตัวที่สอง

เพลงสฤติมหาธา ตัวที่สามเพลงรักกันไว้เถิด ตัวที่สี่เพลงต้นตระกูลไทย 4 เพลงนี้ บังคับในวิชาภาษาไทย ร้องให้ได้ เพราะอย่างน้อยๆ มันฟังรับความรักชาติลงไปในวิชาของเรา ไม่ถามที่บ้างหรือ ให้ถาม 1 คำถาม ก่อนที่จะหิวข้าว แล้วไปกินข้าวกัน

กฤษณะ ถ้าเราเทียบเคียงว่า อาจารย์พูดอยู่หลายๆ ครั้งเรื่องของศิลปะ เรื่องของจังหวัด วิธีการด้วยซ้ำ ถ้าให้ย้อนย่อ เอาแค่แกนหลักๆ ถ้าคนฟังคนนั้นเทียบเคียงเรื่องปัญหาหนี้สินนะครับอาจารย์ เป็นเพราะว่าเราไม่เข้าใจตัวเราเองจึงเกิดหนี้สิน แต่เมื่อจะต้องปรับตัวเองแล้ว ศิลปะในการบริหารหนี้สินในมุมมองของอาจารย์ สิ่งที่สำคัญที่สุด สัก 2-3 ข้อ หรือที่เป็นกระบวนการเหมือนที่อาจารย์ทำเรื่องของแม่น้ำท่าจีนไป มันเกิดจากตัวบุคคล เกิดจากการขยายความคิดไปสู่ส่วนร่วม ชุมชน ชุมชนปรับเปลี่ยนความคิดแล้วก็วิธีปฏิบัติเพื่อมุ่งสู่การแก้ปัญหา อาจารย์พอจะสรุปย่อได้ไหมครับ

อ.เด่นศิริ ถ้าหนี้สินนะของพี่ ชยัน อดทน แล้วก็วางแผน หนึ่งชยัน สองมีความอดทน สามวางแผนในการใช้เงิน สี่หาความรู้ใหม่เพิ่มเติมให้ได้ว่ามีช่องทางไหนที่จะหาเงินมาใช้หนี้ให้ได้โดยที่ถูกต้อง แล้วข้อสุดท้ายก็คือไม่ตกเป็นทาสอบายมุข ตัวนี้สำคัญมาก ถ้าเป็นทาสอบายมุขบ๊ีบเราจะแบบทำอะไรไม่ได้เลย แล้วอีกข้อหนึ่งเพิ่งคิดแวบขึ้นมาได้ก็คือ ต้องหากัลยาณมิตรที่ดี การมีเพื่อนที่ปรึกษาที่ดีนี่เป็นเรื่องที่สุดยอดมากเพราะว่าอย่างน้อยๆ เขาชี้ช่องทางให้เรา ฉะนั้นเราจะหาเจ้ากัลยาณมิตรตัวนี้ได้จากไหน มันเป็นเรื่องที่เราต้องหาเอง คนอื่นบอกไม่ได้

กฤษณะ คำว่ากัลยาณมิตรอาจจะรวมทั้งเรื่องของจิตใจไม่ใช่ตัวบุคคลใช่ไหมครับอาจารย์

อ.เด่นศิริ ใช่ ๆ

กฤษณะ เพราะว่าอย่างที่ตั้งคณะครับ ถ้าเปรียบเทียบเรื่องศาสนาจากที่สัมผัสหลายๆ ท่าน อาจารย์คิดว่าไม่ว่าคนๆ นั้นจะอยู่ในศาสนาไหน การที่ต้องให้ความสำคัญหรือกลับมาคิดว่า ศาสนาของตัวเองจริงๆ แล้วมันน่าจะมีแกนของความคิดในการแก้ไขปัญหาหนี้สินอยู่ อาจารย์คิดว่ามันเป็นสิ่งสำคัญไหมครับ

อ.เด่นศิริ สำคัญมากเลย เราขอเริ่มจากอิสลามก่อนนะ อิสลามนะการเป็นหนี้ะบาปเลยนะ ถือเป็นเรื่อง Highlight เลย ของคริสเตียนห้ามยืมกัน ให้อ้อ เลข ก็บาปเหมือนกัน ยืมกันไม่ได้ เนะวิธีการของเขานะ เขาเรียกว่าถึงเอื่ออาหารกันใจ แต่ของพุทธ เราจะมีศีล 5 ข้อ ศีลก็คือ ทำให้มันบริสุทธิ์นั่นคือใส่สะอาด แต่ใน 5 ข้อของเราเราต้องถามตัวเองก่อนว่าเราทำได้กี่ข้อ ถ้าเราสามารถจะทำได้ทุกข้อบ๊ีบจริงๆ เราก็ปลดหนี้ได้นะ แค่อือศีล 5 ก็พอ แต่ชาวพุทธมันเสียตรงที่ว่า เราจะเข้าโบสถ์เข้าวัดช่วงแค่เทศกาลเท่านั้น กับทำวันเกิดเท่านั้น แต่เราไม่ได้เข้าไปเพาะบ่มนิสัยเป็นข้อบัญญัติว่าต้องเข้าวัดทุกๆ วันพระ หรือวัน โกน เปลี่ยนสีเข้าวัดทุกวัน อาทิตยก็ได้มันเหมือนกับไม่เข้าแล้วมันขาดอะไร แล้วในที่สุดทุกคนก็จะเข้าวัดหมด เขาว่าคณะไปฟังธรรมนะไม่ใช่ไปเข้าพระนะต้องแยกให้ออกนะ หรือไม่ใช่ไปรดน้ำมนต์นะ ไปสะเดาะเคราะห์นะ ไปสืบนกบาลนะ ไม่ใช่ะ ฟังพระธรรมแปลหมิ่นสีพันพระธรรมชั้นนั้นะเอามาย่อยสลาย อย่างของท่านว.วชิรเมธี พระทุกวัดถ้าสามารถทำอย่างนี้ได้นะอย่างน้อยๆ มันจะขจัดลงได้เยอะแล้วตัวเอง ชาวพุทธเองก็จะไม่เหลวไหล เพราะปัจจุบัน เราถือตามสำเนาทะเบียนบ้านไง เราไม่ได้ถือด้วยหัวใจ ใจ ฉะนั้นตัวที่เอื่อ ที่ที่เปลี่ยนไปเข้าโบสถ์ เพราะที่เห็นวิธีการสอน แล้วใช้เจ้าความรักเป็นตัวเดินเรื่อง เจ้าความรักพอทำเข้าจริงๆ สุขยอดเลยกับให้เท่านั้นเอง เราจะอยู่ได้มากๆ เลย รักกับให้ แล้วตัวเราเองนั้นเมื่อเรารักใครสักคน เราจะปรับตัว เราจะทำอะไรทุกอย่างเพื่อคนที่เรารัก ไม่ใช่รักฉันสามภรรยา นะ รักสังคม ในครอบครัวของสังคมแล้วมันจะอบอุ่นมากในการทำที่เราพูดอะไร ไปเข้าแอ่ไปแค่แป๊บเดียวเห็นสีหน้าเขาเปลี่ยนทำให้เขาสะอิดใจบ๊ีบต้องรับขอโทษทันทีเลย แล้วก็อย่างสามภรรยาในโบสถ์ห้ามโกรธกันเกิน 1 วัน 24 ชั่วโมงต้องมาอธิษฐาน โดยมีพระเจ้าเป็นศูนย์กลางในการสารภาพบาป มันเป็นวิธีการที่อย่างน้อยๆ ทำอะไรก็พระเจ้ารับรู้ร่วมกัน แต่ของเราของพุทธเราหาวิธีการที่จะสอนให้ทุกคนนั้นสงบ สว่าง สะอาด แล้วก็มองตัวเอง บอกตัวเองได้ ใช้ตัวเอง

เป็น แล้วในขณะเดียวกันมันหย่อนยานตรงที่เราขาดอิริยาบถที่เราไม่ละอายชั่ว เราไม่กลัวบาปกันแล้ว แต่ของคริสต์ที่เข้าต้องละอายต่อการทำชั่วแล้วกลัวบาป หิริกับโอตตัปปะมากเกินไป เพราะว่าถ้าเราบาป ถ้าเรากลัวบาปปื๊บ พระเจ้าไม่รักเรา ถ้าพระเจ้าไม่รักเรา เราจะอยู่แบบขาดสันติสุข ปวดหัวตัวร้อนเป็นไข้พะอะพะไปเลย แล้วเมื่อนั้นเราไปไหนก็จะเจอแต่สิ่งที่มันไม่เป็นมงคลแก่ตัวเอง ก็คือ ไม่ได้รับพระพรนั่นเอง ฉะนั้นกลัวพระเจ้าไม่รัก แล้วพระเจ้าจะลงโทษจากตัวเรานั้นนะวิธีการ

กฤษณะ

อาจารย์ครับ ถ้าผมพูดอย่างนี้ได้ไหมครับว่า สมมติว่าในคนที่ปัญหาหาคือสิน หรือเป็นภาวะที่เป็นหนี้สินนะครับ มันเหมือนกับว่าเราไม่ได้ใช้ศิลปะของการรักแล้วก็การให้ มันถึงเกิดปัญหาเรื่องหนี้สิน แล้วก็เกิดปัญหาเรื่องหาทางไปไม่ถูก เพราะมันดูเหมือนว่าเราไม่ได้รักตัวเอง พอเราไม่รักตัวเองเราก็ไม่ได้ระแวงระวังอารมณ์ หรือไม่ได้รักคนอื่นมันทำให้เกิดปัญหาหนี้สิน แล้วถ้าเราไม่รู้จักการให้ มันก็ไม่เห็นแนวทางที่จะแจกแจงแล้วก็ทิศทางของการไป ถ้าผมพยายามจะคิดคุณะครับในแง่ของศาสนา

อ.เด่นศิริ

ค่ะ รักกับให้สำคัญมาก รักของเราไม่ใช่รักแต่ตัวเอง รักในแง่ที่เราจะไม่ทำชั่ว เราจะไม่ว่าอะไรเสื่อมสลายอะไรที่ทำให้ตัวเราเองนั้นผิดบาปก็คือรักตัวเอง แต่ถ้ารักมันต้องรักคนอื่นก่อนแล้วเดี๋ยวมันจะเข้ามาหาตัวเองแล้วก็ให้สิ่งต่างๆ กันคนอื่นก่อน

กฤษณะ

ฉันพอตีผมสังเกตุว่า จริงๆ แล้วทุกศาสนามีแนวทางวางไว้ให้อยู่แล้ว แต่เราไม่ได้สนใจ

อ.เด่นศิริ

ค่ะ เราไม่ได้หิบบันมาใช้ไหม หรือบางคนขาดศิลปะในการหิบบันมาใช้ ทำไมพระองค์นี้เทศน์แล้วคนคิดใจ ทำไมพระองค์นี้เทศน์แล้วคนอยากหลับ นั่นก็คือ ศิลปะในการถ่ายทอด ฉะนั้น จะมีพระสักที่รูปละที่ถ่ายทอดแล้วสนุกสนานเหมือนมหาสมปอง ก็เป็นพระ variety เป็นพระขบขัน ไปแล้ว แต่พระที่ได้แง่คิดอย่างท่านวชิรเมธีกำลังเป็นที่ยอมรับทั้งโลกก็ว่าได้เดี๋ยวนี้ะคะ เพราะว่าหนังสือของท่าน แปลทั้งหมด 4-5 ภาษาแล้ว อ่านแล้วมีความรู้สึกอึ้งอะไรอายุ 30 กว่าปีจะเก่งปานนั้น แล้วถ้าได้คุยตัวต่อตัวนะแล้วจะมีความรู้สึกว่าเป็นพระที่มีความถ่อมตัวเองมากเลย เหมือนกันว่าตัวเองโง่ตลอดเวลา ไม่รู้ๆ แสวงหาความรู้ตลอดเวลา ฉะนั้นคนที่แสวงหาความรู้ตลอดเวลา แล้วก็พร้อมที่จะเปิดหูให้เต็มเต็มได้ตลอดเวลา ก็คือ คนที่เสริมปัญญาให้กับตัวเอง คนส่วนใหญ่ไม่ใช่อย่างนั้น ฉันทึกคิดว่าฉันรู้แล้วแค่นี้พอแล้ว แล้วก็น้ำชาดื่มด้วยสังคมาบางทีคนส่วนใหญ่ที่จบเรียนสูงๆมา มักจะเป็นน้ำชาดื่มด้วยเยอะ แล้วก็มารับฟังความคิดเห็นของคนอื่นเลย ฉันทึกแล้วฉันต้องถูกตลอดเวลา บ้านเมืองมันถึงเป็นอย่างนี้ไง พอใครขึ้นมาเป็นใหญ่ปื๊บ แค่วรรณกรรมอะไรก็แล้วแต่ ถ้ากรอบความคิดฉันคิดอย่างนี้ปื๊บทุกคนต้องทำตามหมด แต่ไม่รู้ว่าจะบริหารข้างล่างมันจะคิดอย่างไร

อ.สาวตรี

คุณครูจะจากในส่วนของพระพุทธศาสนา เราใช้อธิปไตย 4

อ.เด่นศิริ

ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

อ.สาวตรี

แล้วถ้าในส่วนของคริสต์ละคะ เขามี

อ.เด่นศิริ

ในการดำเนินชีวิต

อ.สาวตรี

ค่ะๆ

อ.เด่นศิริ

ให้อย่างเดียว รัก ให้ อธิษฐาน ในขณะเดียวกันคือ ตัวเราเองการดำเนินชีวิต คนบางคนที่ไม่โบสถ์นะจนเยอะนะคะ แต่พอเขามา เขาก็จะมีวิธีการสอนว่า เราพอใจในชีวิตของเราจนๆ แค่นี้สมมติว่าอย่างมีน้องคนนะคะ เป็นช่างทำเกลียวส่วาน แค่อีกอย่างเดียวในโรงงาน ช้อท่อน้ำอีก เขาก็ทำ แต่พอหลังจากเขาเชื่อพระเจ้า เขาคิดหัวจิตหัวใจเขาทำด้วยมีเสน่ห์ เขาทำด้วยพระเจ้าทุกที่ๆ เวลาเขาไปต่อก๊อกที่ไหนคนชื่นชมเขา เจ้านายยอมรับเขาว่า เฮ้ย ใ้ฉันมันทำงานดี ให้ใ้ฉันไปๆ ตำแหน่งเลื่อนขึ้น โบนัสมันก็เลื่อนขึ้นๆ ปัจจุบันนี้เขาไม่ได้ทำตกรันนั้นแล้วนะคะ เพราะเขากลายเป็นหัวหน้าคุมแล้ว อันนี้เขาถือว่าพระเจ้าอวยพรเขาก็คือ ทำสัจย์ชื่อในหน้าที่ของตัวเองให้ดีที่สุด ในโบสถ์จะสอน แล้วพระเจ้าจะเติมเต็มให้อีกทีหนึ่ง ฉะนั้นงานที่เราทำ เรา

ทำ 50% พอ แล้วส่วนอีก 50% พระเจ้าจะเป็นคนเติมให้ อย่างเวลาพี่ยกตัวอย่างๆ ของพี่ บางทีคอมพิวเตอร์ นังๆ พิมพ์ไปงานเร่งด้วย อันแรกอธิฐานก่อนเลย พระเจ้า หนึ่งอย่าให้เครื่อง error ตัวที่สองอย่าให้ไฟดับ เพราะสองตัวจะทำให้เราทำงานช้า พระเจ้าช่วยลูกพิมพ์ด้วยนะ เปิดเพลงนมัสการทำๆ ไปแป๊บเดียว เคี้ยวเสร็จแล้วเวลาก็คือ เหมือนกับสิ่งหนึ่งที่เรามีหัวใจจ้องแล้วเราก็มั่นใจว่างานต้องสำเร็จ เพราะพระเจ้าช่วยๆ เพราะตรงนี้เราตั้งมั่นไว้ที่พระเจ้า แล้วเราเดินไปถึงจุดนั้นว่า เราต้องทำได้ เพราะเรามีพระเจ้าอยู่ ฉะนั้นไอ้ความแข็งแกร่งของหัวใจ ด้วยความเชื่อว่าพระเจ้าอยู่กับเรา พระเจ้ารักเรา พระเจ้าจะอวยพรเราเท่านั้นเป็นสิ่งที่ทำให้เราทำงานชิ้นนั้น ดีกว่าคนอื่น เหนือกว่าคนอื่น แล้วก็ได้รับความยอมรับก็คือความเชื่ออย่างเดียว เราเชื่อมั่น เราเอาความเชื่อฝากไว้กับพระเจ้าเรื่องเดียวเลย เรื่องอื่นเป็นเรื่องที่ตามมาทีหลัง ถ้าเราเชื่อแล้วเราจะ ได้ แม้กระทั่งที่ลงเสียงคุณะคะ แต่ภาษาพูดนี่คือ เสียง แต่พระเจ้าจะอวยพระพรใหม่ อย่างบางทีเราจะจัดงาน งานบางทีวันเมื่อน้ำculosงเดือนกันยายน มันเป็นฤดูฝนทุกปีแล้วเวลาเราจัดเราเจอปัญหาก็คือ ฝนตก พอหลังจากคิดกรอบงานมาแล้ว แล้วทุกคนหลายๆ คนบอก เอาถ้าฝนมันตกจัดงานกลางแจ้งจะทำอย่างไร เราจะบอกกับพี่น้องทุกคนด้วยความเชื่อว่าฝนจะไม่ตกวันนี้ เชื่อว่าพระเจ้าจะอวยพระพรวันนี้ แล้วปลงปากออกไปเท่านั้น แล้ววันนั้นงานจะน่ารักมากเลย ไม่ร้อนฝนไม่ตก พอบางทีหลังเสร็จงานไปแล้ว เก็บงานเรียบร้อย 5-6 โมงฝนตก ด้วยความเชื่อของเรา เราเชื่ออย่างจริงจัง ฉะนั้นเจ้าความเชื่อมั่นเป็นพลังมหัศจรรย์ที่เราได้ติดสนิทกับพระเจ้า อย่างตัวพี่เองยังจะ ไม่สบายอย่างนี้ อย่างยกตัวอย่างๆ เมื่อวานรู้ว่าเริ่มจะเป็นไข้ เจ็บคอบ แล้วน้ำมูกใสๆ ไหลออกมา แต่ไม่กินยาแต่กินน้ำอุ่น แล้วก็คุยกับพระเจ้าว่า พระเจ้าอย่าให้เสียงลูกแหงนะ เคี้ยววันพรุ่งนี้จะมีคนมาสัมภาษณ์เป็นกลุ่มอาจารย์ เคี้ยวลูกไม่มีเสียงพูด พระองค์ช่วยดูแลลูกด้วยนะ พูดย่างๆ กับพระเจ้า กลางคืนก็นอนหลับเข้าตื่นมาก็ Happy ขึ้นมาอาบน้ำออกกำลังกายก็นิดหน่อยแล้วเราก็ทำได้ เพราะว่ามันจริงๆ แล้วขอบคุณที่รู้จักพระเจ้านะ แล้วก็ในขณะเดียวกันในขณะนี้พี่ก็อยากจะร้องบอกกับชาวโลกว่าพระเจ้าเนอยู่รอบตัวเราทั้งนั้น แต่เราไม่รู้จักพระองค์ ถ้าเราได้รู้จักพระองค์ปั๊บ เราจะรู้ว่า พระเจ้านะเป็นพระผู้ช่วยที่ยิ่งใหญ่ที่สุด เป็นพระผู้ประเสริฐที่สุดเหนือพระอื่นใด แต่ไม่ใช่ว่าพระอื่นไม่ดีนะคะ เพราะว่าเรามีความเชื่ออย่างนั้นจริงๆ ทุกคนจะมองว่าอะไรๆ ก็พระเจ้า บ้าไปแล้วหรือใจ บางคนใช้ประโยชน์อย่างนั้นนะคะ แต่จริงๆ ในความบ้าของเราและความเชื่อ เราก็จะเจอมิติอีกมิติหนึ่งซึ่งบอกใครไม่ได้ เราต้องสัมผัสสัมผัสด้วยตัวเอง อย่างอาหารบางอย่างให้พี่บอกน้องว่าร้านนั้นเขาทำอาหารอร่อย เพียงแต่บอกแล้วน้องไม่ได้ชิมอาหารร้านนั้นน้องก็ 모르 ฉะนั้นรสชาติกับความเชื่อเราต้องพิสูจน์เองด้วยการเรียนรู้ จากพระคัมภีร์ไม่พอ เข้ากลุ่มสามัคคีธรรมจะต้องเข้าโบสถ์แล้วก็เริ่มอธิษฐานเริ่มพบพระเจ้าด้วยตัวเอง นั่นแหละเราจะพบสันติสุข ขอขอบคุณพระเจ้าที่วันนี้เราได้มาคุยกันแล้วก็น้องได้ถามคำถามตรงนี้ เพราะอย่างน้อยๆ พี่ก็คิดว่ามันเป็นพระพร ที่เราได้เล่าพูดเรื่องราวของพระเจ้าเพราะบางทีสังคมต่างสังคมเวลาเราพูดบางคนเขาก็เบือนหน้าหนี บางคนเขามีความรู้สึกว่าอาจารย์เด่นแก่บ้าไปแล้วหรือ บางทีอะไรก็พระเจ้าๆ น้องรู้ไหมว่าหมาบ้ามันเข้ามาจะกัดพี่ แต่ด้วยความมีความรู้สึกที่ว่า ครั้งแรกก็ถ้าถูกกัดแล้วแวบหนึ่งวินาทีนั้นคิดว่าต้องฉีกยากันหมาบ้ารอบสะคือ แต่เรามีความรู้สึกก็ร้องเสียงบอกพระเจ้าช่วยลูกด้วย แล้วก็รู้สึกอะไรเลย ยืนแข็งที่อยู่อยุตรงนั้น พอแป๊บมันเหมือนลมเย็นๆ ผ่านตัวไป หมาบ้ามันวิ่งผ่านเรา แล้วมันเลยไปอีกนิดหนึ่งเดี๋ยวมันก็ตีมันตายตีอย่างนี้เขาเรียกว่าถ้าทางภาษาพูดเขาเรียกว่า อภินิหารย์ แต่ของพระเจ้านี่คือ พระเจ้าปกป้องเรา สถานการณ์อย่างนี้หรือแม้กระทั่งรถมันชนกัน ลูกสาวที่จะไปสเปนวันนั้นฝนตกแล้วรถข้างหน้ามันตกถนนไป ถนนมันลื่นมากเพราะว่ามันเพิ่งตกใหม่ๆ ทางมันยังลื่นใช่ไหมคะ พอมันไปลงถนนไปสามสี่คัน ถนนเส้นปิ่นเกล้านครชัยศรี แล้วไอร์แลนด์นี่ที่มันลงถนนเพราะว่ารถข้างหน้ามันเป็นรถน้ำมันซึ่งมันคว่ำ แล้วน้ำมันมันทำให้ถนนลื่น ใครมาก็พลีๆ ลงหมดเลย รถที่พี่ไปมันก็ลงถนนแต่มันลงแล้วขอบคุณพระเจ้าที่ลงไปแล้วช่องที่เสามันอยู่ตรงนี้น้ำมันอยู่ตรงการพอดีเลย

แล้วก็ไม่เป็นอะไร พอฉันไปบอกกับลูกว่าลูกจะไปสนามบินทันไหม ไม่เป็นไรแม่บอกด้วยความเชื่อว่า
 เดี่ยวเราต้องไปทัน แป๊บหนึ่งก็จะมีรถที่ตามข้างหลัง เราก็กองมาเขาก็ลงมาเป็นไรหรือเปล่าครับ พอฉันอ้าวลูก
 ศิษย์เราเอง ลงมาช่วยลูกก็จ้อ เสร็จแล้วอาจารย์จะไปไหน บอกจะไปส่งลูกที่สนามบิน บอกเดี๋ยวผมจัดการ
 ให้อย่างนี้ สถานการณ์อย่างนี้พระเจ้าทรงประทานให้เราเรียกว่าการว่า ทำเหตุการณ์แบบนี้ ทำไมจะต้องให้
 เจอลูกศิษย์เรามาช่วย เราเวลานั้น พระเจ้าทรงประทานเวลา แล้วมันมีอยู่ครั้งที่โรงแรมมารวยที่หน้าม.เกษตร
 นะ พี่จะไปเป็นวิทยากร ไปรณมหาวิทยาลัยแล้วมันคิดมากเลยตรงเส้นทางนั้นนะ แล้วคนขับก็ขับไปทาง
 เส้นสะพานควายด้วยนะรถก็ติดนะ เสียทำไมมันมาเส้นทางนี้ ครูเหลือเวลาอีก 15 นาทีนะ ครูไปบรรยายไม่
 ทัน วิทยากรไปถึงที่หลังอายเขาเนะ บอกอาจารย์โทษที ผมเข้าเส้นทางผิดผมน่าจะมาอีกทางหนึ่ง พี่ก็พระเจ้า
 เปิดเส้นทางให้ลูกหน่อยเถอะ ลูกไม่อยากเป็นวิทยากรที่ไม่ได้เรื่องไปถึงเช้า รถที่ติดอยู่ตรงเลยหมอบชิดไปนิด
 หนึ่งนะที่มันจะยังไปเส้นตรงไปเส้นนั้นนะ เขามาเส้นพลโยธิน เขาจะยังไปตรงนั้นตลอด เราก็มาติดอีกที
 ตรงหน้าโรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน พอฉันไปก็ที่นั่งหลับตาอธิษฐานอย่างเดียว แว็บนึงมันเกิดเหมือน
 ปาฏิหาริย์ไอ้ช่องที่เราไป มันไปได้โดยฉลุยเลย พี่ถึงโรงแรมมารวยอีก 3 นาที อีก 3 นาทีจะถึงที่ที่บรรยาย
 แล้วบังเอิญวิทยากรที่บรรยายร่วมเขาก็มาช้ากันหมดก็เลยไปก่อนคนแรก สถานการณ์มันเป็นอย่างนี้ ซึ่งถ้า
 เราบอกใครไม่ได้ถ้าเราร้องขอ พระเจ้าไม่เคยมาสายในชีวิตเลยในสถานการณ์พวกนี้ แล้วอย่างเมื่อเดือนที่
 แล้ว พี่มีเงินอยู่ในกระเป๋าอยู่ประมาณสัก 3,500 บาท มีน้องคนหนึ่งโนโบสต์ เขาก็ทำตาแดงๆ เราก็รู้ปัญหา
 เขาคืออะไร เหมือนพระเจ้ามาเล่าโลมใจให้เขาไปเถอะเดี๋ยวเราจะอวยพระพรเจ้าเอง เหมือนอย่างฉันไป พี่ก็
 หยิบใส่ซองให้เขาพันหนึ่ง แล้วเขาก็มากอดเราร้องไห้บอกว่าทำไมอาจารย์รู้ล่ะว่าหนูกำลังเดือดร้อน ไม่รู้
 พระเจ้ามาเล่าโลมใจพี่นะ แล้วเราก็ไม่ได้คิดอะไร เขาก็บอกคุณแล้วก็ยื่นซองให้ด้วยความรู้สึกประทับใจ ก็
 บอกว่าเสียใจเย็นๆ เราพี่น้องกันอะไรอย่างนี้ พอเสร็จแล้วพี่ก็ถูกสลากออมสิน 5,000 บาทรางวัลที่ 5 พี่ก็ว่า
 โอ๊ะขอบคุณพระเจ้า บางทีเขาก็ส่งมาอย่างนี้มันเป็นลักษณะที่เราไม่หวังใจที่ให้ได้โดยที่เราไม่ได้หวังว่าฉันให้
 แล้ว พระเจ้าจะให้ฉันถูกเท่านั้นเท่านั้นไม่ได้คิดอะไรเลย แต่ถ้าเราคิดว่าเราให้เขาไปพัน เดี่ยวพระเจ้าจะให้เรา
 สิบลบาทวิเศษบ้างเราจะไม่ได้ แต่ถ้าเราให้ด้วยความรู้สึกหัวใจมัน peak เต็มที่ว่าอยากให้ แล้วจะเกิดสิ่งต่างๆ
 เหล่านี้ ซึ่งถามว่าบอกใครไม่ได้เหมือนกัน พี่เลยกลายเป็นคนรวยที่ยิ่งใหญ่ในโบสต์ไปนะ ข้อหนึ่ง เราเป็น
 ผู้ใหญ่กว่า แล้วอีกอย่างเป็นที่พึ่งของน้องๆ ทั้งๆ ที่เราไม่รู้หรอกนะว่าเราได้เดือนละ 500 บาทผู้สูงอายุ แต่
 เขาก็ยังมองว่าเราคงเกษียณแล้วนะ เป็นข้าราชการบำนาญ เขาก็ไม่รู้ว่าจะเกษียณมันไม่มีบำนาญบำนาญ เวลา
 นั้นไปบ๊อบ พอเรามีความรู้สึกว่าเออช่วยใครได้ก็ช่วย แล้วเท่าที่เราจะช่วยศักยภาพได้แล้ว แต่ก็ไม่เคยปฏิเสธใคร
 นะเฉพาะพี่น้องโนโบสต์นะ มีก็เออ แบ่งปันกันนะคนละครั้งวันนี่พี่มี 800 บาท เอาไป 400 บาทพี่เก็บไว้ 400
 บาท ช่วยเหลือกัน เดี่ยวเขาก็เอามาคืนถ้าเขายืมในกรณีอย่างนั้นนะคะ คือเราให้เขาไปบอกว่าไม่ต้องมาคืนพี่
 หรือกะนะ แต่เขาเองจะสำนึกเองเขาจะเอามาคืนเราเอง อยากเข้าโบสต์แล้วใช้ไหม

นันทกา

อ.เด่นศิริ

ถามนิดหนึ่งนะคะ ตรงที่อาจารย์บอกว่า การเป็นหนี้เป็นความทุกข์ที่สุดใช่ไหมคะ ตรงในส่วนนี้ตรงที่
 อาจารย์ได้ประสบมาจากที่เห็นคนอื่นมา ความทุกข์จากการเป็นหนี้มันมีความหนักหนาสาหัสอย่างไรบ้าง
 ที่ยกตัวอย่างพี่สาวพี่ก็แล้วกันนะ เขาเป็นหนี้เพราะเขาเล่นกับกิน ขออนุญาตเอาพี่สาวมาเล่า เขาเป็นคนที่รวย
 ที่สุด ได้มรดกมากที่สุดในพี่ๆ น้องๆ แล้วเขาทำงานกรมที่ดินเขาสามารถที่จะเล่นแร่แปรธาตุไอ้สมัยนั้นที่
 เขาให้ที่ดินกันอะไรกัน เขาก็จะเลือกที่ดีๆ ไว้หมด ของย่านี่นะ มรดกของย่าเขาได้มากที่สุดเลย ด้วยความ
 ซาญฉลาดของเขา แล้วเราถือว่ายากก็คงไม่อวยพรเขาด้วยนะ เพราะเขาเอาเปรียบพี่ๆ น้องๆ ทุกคนก็ถึง พี่ตอน
 นั้นพี่เป็นอาจารย์อยู่วิทยาลัยครูสุรินทร์พี่ก็แบบว่าไม่ว่าอะไร เอออยากได้ตรงไหนก็เอาไปเถอะ แล้วตรงนั้น
 หนูพี่ซึ่ง ช่วงหุ่นพี่ซึ่งตรงนั้นนะ เขาก็ขายที่ดินซึ่งในราคาที่ปลูกปัจจุบัน ขายทีละไม่กี่แสนหรือสอง
 แสน ตอนนั้นก็เยอะแล้วนะ แล้วพอหลังจากของพี่อีกฝั่งหนึ่งเลขพี่ซึ่ง ไปต้องๆ แฉ่งๆ อยู่กลางคดกลางคด

เขาก็ให้พี่ที่ไม่รู้ว่าที่อยู่ตรงไหนนะ ระยะแรกๆ พี่ก็ไม่ว่าจะไรอยากเอาๆ ไป ระยะหลัง เขาเล่นเขาก็กินสร้าง
หนี้สร้างสิน แล้วตัวพี่เอง พี่ไม่สนใจเลยในสิ่งนี้ พี่ก็ไปซื้อที่ที่สุรินทร์นะ แล้วอยู่ดีๆ ก็ได้เงินมาก่อนที่เคยเล่า
เมื่อครั้งที่พี่ก็ต้องมาผ่อนหนี้ผ่อนสินให้เขา แต่ในภาวะที่เห็นเขาเป็นหนี้เป็นสิน เขาจะต้องไปยืมคนอื่น
ตลอดเวลาแล้วโกหก สร้างบาปต่อยืมคนนั้นมาคนนี้นำมาเล่นแชร์ หมุนนี้โปะนี้ มันเป็นภาวะที่ชีวิตขาด
สันติสุขมาก วันหนึ่งพอสิ้นเดือนปั๊บหนี้คนไหนจะมาทวงอีกแล้ว แชร์วงไหนจะมาทวงอีกละ แล้วเขาเล่น
แชร์รอบตัวหมด แล้วไหนจะหนี้ค่าเช่าบ้านค่าเบียร์ หนี้ค่าการพนันอีก แต่เขาแปลกนะ ไอ้หนี้การพนันแพง
ห่วยเขามีสั่งจะนะเขาต้องให้นะ แต่หนี้ไอ้กู้ชาวบ้านเอาที่ดินไปโปะปะใครไม่ให้ ปลอมให้หนี้ท่วมหัว พอพี่
กลับมาอยู่ที่นี้ พี่ก็เก็บถ่ายให้หมดเลยนะ เก็บถ่ายเสร็จแล้วก็เอาโฉนดฝากไว้กับพี่สาวคนที่ 3 บอกเก็บไว้ด้วย
เพราะของเรายุ่งทวนเฮาส์ เราไม่รู้ว่าเราไม่อยากจะเก็บไว้ เพราะบ้านของเขายังมีตู้เซฟ แค่นั้นเขาก็มาว่าเราว่า
มันไม่ช่วยจริง ถ้าช่วยจริงปั๊บทำไมต้องเอาโฉนดไปเก็บด้วยอะไอย่างนี้ เพราะจุดเล็ก ๆ ก็คือว่าเราหวังให้
ลูกเขามีมรดกตกทอดใจ แล้วพอจุดหนึ่งบางครั้ง เราก็เลยมานั่งคุยกันว่าพี่รู้ไหมว่าขณะนี้พี่ทำร้ายครอบครัว
ขนาดไหน บอกพี่ไม่รู้หรือพวกมันคิดกันหมด ภาวะเอาความเลวทั้งครอบครัวไว้ที่ทุกคน กินเหล้าสูบบุหรี่
พวกมันคิดกันหมด ไม่ดีหรือความเลวอยู่ที่ทุกคนเดียว กลายเป็นบุญคุณอีกนะ เขาชั่วอยู่คนเดียวทั้งตระกูล พี่
น้องอีก 5 คนคิดหมด เพราะพี่น้องมี 6 คน ไซ้ใหม่ อย่างมันก็เลิกละเพอร์เฟกมันก็ทำแม่น้ำทำเงินไป มีรวยมา
ก็ล้านแล้วละทำแม่น้ำทำเงิน ประโยชน์นี้ทำแม่น้ำทำเงินประโยชน์มันชาร์ตเข้าไปในหัวใจเลย ถ้าพูดอย่างนี้นั่ง
กันเลยแม้กระทั่งพี่สาวของเราเองยังไม่รู้เลยว่า เราทำแม่น้ำทำเงินนะ 10% ของเงินเดือนเรา เราให้กับแม่
น้ำทำเงิน ค่าโทรศัพท์ ค่าของค่าแถมปี ค่าอะไรเราทำหมด นี่รู้หัวใจน้องหรือยัง บอกแล้วมันจะไปทำทำไม
ประโยชน์เขาก็ตั้งคำถามๆ มา ก็เลยขอโทษนะ ถ้ากูไม่ทำ ป่านนี้หน้าบ้านมีเงินไปนานแล้ว เพราะเขาอยู่
บ้านริมแม่น้ำทำเงิน ก็ต้องมานั่งคุยกัน คุยเรื่องแม่น้ำทำเงินเรื่องนี้ต้องเถียงกันตายแน่เลย เรื่องอื่นเราไม่ว่ากัน
พอระยะหลังๆ ช่วงหลังก็ใช้วิธีการพอช่วยเขาเสร็จปั๊บ สัญญาอย่าทำอีก สัญญาขอตรงนี้ได้ไหม ไม่เอา
อธิษฐานอย่างเดียว จีบข้อมือเขามาอธิษฐาน ด้วยความเชื่อของน้องนะว่า พระเจ้ายิ่งใหญ่ แล้วพระเจ้าจะอวย
พระพรพี่น้อง อธิษฐานให้เขา พออธิษฐานเสร็จเขาร้องให้ออกมาวันนั้นนะ แล้ว เขาบอกเออวะ พอฟังคำ
อธิษฐานมันแล้วมีความรู้สึกมีความสุขนะ บอกพี่มีความสุขที่เข้ามาเข้าโบสถ์สิ

อ.สาวตรี

อาจารย์จำได้ไหมคะ คำอธิษฐานว่าอะไรบ้าง

อ.เด่นศิริ

อ้อได้เลยคะ จำแต่พระเจ้าพระองค์เจ้าข้า พระองค์ได้โปรดประทานพี่สาวของลูกด้วย ขณะที่เขาถูกได้ชำระ
หนี้ให้หมดแล้ว ค่อยไปขอให้พระองค์นั้นได้ปกป้องจิตใจเขา อย่าให้เขาคบเป็นหนี้อายมุข อย่าให้เขาคบ
เป็นหนี้การพนัน อย่าให้เขาคบเป็นหนี้ทาสของเหล่า ทาสของเบียร์ ขอให้เขานั้นเป็นแม่ที่ดีของลูก แล้วดูแล
ทรัพย์สินส่วนที่เหลือที่ลูกถ่ายมาให้เขาเรียบร้อย ลูกฝากเขาให้พระหัตถ์ของพระองค์ด้วย เราก็จะพูด
อธิษฐานอย่างนี้ปั๊บ พอเสร็จแล้วระยะหลังๆ พระเจ้าทำอย่างไรรู้ไหมคะ ให้เขามีภาระอันใหญ่หลวงก็คือ ลูก
เขามีหลาน แล้วคนเคยเป็นแม่รักหลานมากกว่านะ เวลาหลานแล้วเป็นย่า อู๋ฮูรักมาเลยหลานไปไหนไม่ได้
พอไปไหนไม่ได้ก็ขาดสังคัมก็ไม่ได้ไปกิน นี้นะพระเจ้ามีวิธีการ หนึ่งไม่ได้ไปกิน ไม่ได้ไปเล่น ห่วงหลาน
ไปไม่ได้แล้ว รักหลานอยู่กับหลาน แล้วในที่สุดเขาก็เลิกได้ด้วยการมีหลาน มีหลานปั๊บเวลาไปไหนก็
กระเตงหลาน พี่สาวที่ทุกคนเรียกยายป่างๆ เฮียยายป่างมันไม่กินไม่เที่ยวแล้ว ปัจจุบันมันรักหลานมันมาก นี่
ใจพระเจ้าก็ใส่ความรักลงไปหลานใจ พระเจ้ามีวิธีการดูแลพี่สาวพี่อย่างนี้นะ แล้วพี่ก็นั่งยิ้มๆ พี่ก็ยังบอกเขา
เลยว่าพี่ป่างมันถึงเวลาแล้วพี่ป่างเข้าโบสถ์สิ แล้วเอาเจ้าจ๊อบมาโบสถ์ด้วยอย่างน้อยๆ มันจะได้ไม่เป็นโรคไม่
เป็นภัยมันจะได้เป็นเด็กดีในสังคัม แล้วสังคัมจะหล่อหลอมให้เขาเป็นเด็กดีขึ้นมาละ เดี่ยวพระเจ้าจะดูแลเขา
เอง กูไม่มีอะไรจะมันลำบาก บอกไอ้ตรงนั้นไม่ใช่ปัญหา เข้าพี่ป่างนั่งรถมาเลยแล้วเดี๋ยวจะเป็นคนจ่ายค่ารถให้

ก็ยังมีเงื่อนไขอีกๆ ยังไม่มาอีก แต่พี่เชื่อว่าสักวันหนึ่งเขาต้องมา เพราะอย่างนี้เป็นวิธีการที่เราอธิษฐานกับพระเจ้า จะมีวิธีการดูแลอีกบริบทหนึ่ง ซึ่งพี่เชื่อว่าคำอธิษฐานของเรา มันพลังมหัศจรรย์

นันทกา

ตรงที่อาจารย์บอกว่าเด็กฯ ในตอนนี้ เรื่องความคิดเขายังคิดไม่ค่อยเป็นระบบ คือเราจะมีการพัฒนาหรือสร้างระบบความคิดกับระบบการสร้างงานที่อาจารย์พูดถึงนั้นควรจะแนะนำเขาอย่างไร

อ.เด่นศิริ

ตรงนี้วิธีการก็คือ ต้องทำให้เขาคู่มือสอนให้จำแล้วทำให้ดู สมมติถ้าน้องเป็นครู น้องจะสร้างระบบความจำ ความคิด น้องต้องทำตัวเองให้เด็กเขาเห็นว่า เราคิดเป็นระบบตั้งแต่ระบบการถ่ายทอดการสอนเลยในห้องเรียนเลย พี่จะมีตั้งแต่แผน มีระบบการส่งงาน ระบบการเตรียมงาน เตรียมความพร้อม แล้วก็ในขณะที่เดียวกัน สอนหนึ่งวิชาพอสอนเสร็จบทนี้ มาถอดบทเรียนกันว่าเขาได้อะไรบ้าง อาจารย์เคยทำไหมคะ พอสอนเสร็จบทที่หนึ่งไป อย่างของพี่สอนบทที่หนึ่งเรื่องพื้นฐานทั่วไปของภาษาไทย มันก็จะมีประมาณ 8 หัวข้อหลักๆ เสร็จแล้วพอหลังจากสอนเสร็จ เราต้องการจะวัดว่า คือ ต้องการจะสอนให้เขาสรุปบทเรียนให้เป็นนั่นเอง ก็คือ จัดระบบการสรุป เราจะให้แต่ละคนนะ ไปดูล่วงหน้ามานะ เคียวครูให้เวลาครึ่งชั่วโมง สอนมาหัวข้อนี้สองครั้งแล้วเคียวครู ไปเข้าห้องน้ำก่อน ให้เวลาครึ่งชั่วโมงให้คิดให้ดูว่า แล้วเคียวเรามาตั้งวงคุยกันว่า หลังจากสอนแล้วอะไรมันเหลือในสมองเขาบ้าง แล้วก็เขาได้อะไรเขาก็จะพูดสะเปะสะปะ เสร็จแล้วสิ่งที่ตัวสุดท้ายเขาได้ก็คือ อย่างน้อยๆ เขาได้มาสรุปร่วมกัน มาแชร์ความคิดในสิ่งที่เขาได้ร่วมกัน

อ.สาวิตรี

ที่ทำนี่คือ เวลาเราสอนแล้ว เราจะมีภาคปฏิบัติละ แล้วก็ให้ทำงานเป็นกลุ่มละ ได้ฝึกให้คิดเดี่ยวด้วย แล้วก็คิดเป็นกลุ่มด้วย แล้วก็ในลักษณะของการนำเสนอด้วยละ ก็ใช้เวลาในการDevelop ก็เรียนรู้ไปด้วยกัน

อ.เด่นศิริ

คือบางทีเวลา อาจารย์เคยให้เด็กทำโครงการใหม่คะ บางทีโครงการประกอบในวิชาที่เราสอน จุดแรกเลยเขาตั้ง เขา Design เขาเขียนแต่หัวข้อโครงการมาก่อน เขาเขียนโครงการโดยวัตถุประสงค์อยู่ท้าย เขาต้องการอะไรก่อน อย่างที่ส่วนใหญ่ วิชาภาษาไทยของที่ส่วนใหญ่เวลาจะสอนปั๊บ อย่างที่ให้เด็ก ไปฝึกปฏิบัติ อ่านหนังสือให้ดูขยายฟัง โครงการของพี่ พี่ก็จะหาสถานคนชราที่ไหนบ้างนครปฐมมี 3 ที่ ใครไปที่ไหนก็ได้ ครูไม่จำกัดเวลาแต่ขอให้ช่วงสัปดาห์นี้นะ แล้วก็กลุ่มนี้เสนอมาโครใกล้นครปฐมๆ ก็ใกล้นครชัยศรีๆ ใกล้ไปทางดอนตูม ไปดอนตูมมันจะมีอย่างนี้กลุ่มตรงนี้พอเสร็จแล้ว โครงการของพี่ก็คือ อ่านหนังสือให้ดูขยายฟัง เป้าหมายปลายทางก็คือ เราต้องการให้เด็กผูกพันกับคนชราแต่ใช้ตัวหนังสือเป็นตัวเดินเรื่องการอ่านหรือคุยกับดูขยายหรือทำอะไรก็ได้ที่ไปผูกพันตัว แต่หลังจากนั้นพอกลับมา เราจะมาถอดบทเรียน เราจะมีพื้นที่เลยว่าไอ้เด็กคนไหนมันโกหกหรือมันจริง คือคนที่ทำจริงมันจะออกมาโดยธรรมชาติมันจะออกมาโดยธรรมชาติรู้หมด ไอ้คนที่ไม่ได้ทำแล้วก็ลอกเพื่อนมาส่งครูเล่าอีกๆ อ้อๆ ป๊อบ ไม่เห็นภาพปั๊บ เราจะฝึกให้เขาตรงนี้เลยว่า งานชิ้นนี้รับมาแบบสุภาพบุรุษกับสุภาพสตรีว่าใคร ไม่ได้ไป ครูไม่คิดคะแนน แต่ครูอยากรู้หัวใจว่าลูกศิษย์ของครูนะ โกหกครหรือเปล่า ครูจะเสียใจมากถ้ารู้ว่าลูกศิษย์โกหก แล้วก็จะทำหน้าเศร้าๆ อะไรอย่างนี้ละ เดี่ยวมันก็จะออกมาเอง ไม่ว่ากันเอาแปดคนนี่ไม่ได้ไป เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเมื่อตอนที่แล้วแปดคนนี่ไม่ได้ไปนะ ไม่เป็นไรเดียวทำงานซ่อมมะ แต่คนที่ไปก็สรุปสังเคราะห์เวทีแลกเปลี่ยนกันนะระหว่างที่นั่นที่นี้เป็นอย่างไร แล้วเดี๋ยวมาเสนอ ส่วนไอ้แปดคนนี่เราก็นั่งเสวนากันใหม่ว่าทำไมไม่ไปเพราะอะไร ไม่ว่ากันนะ หนึ่งในไม่ไปเพราะนั่นก็ป่วย นั่นก็ไปแข่งกีฬา อะไรก็แล้วแต่ของเขา ข้ออ้างของเขาเยอะแยะเลย แล้วคิดว่าอยากจะทำงานอะไรเพิ่มเติม คิดว่ามีคุณค่าขยายคุณค่าใหม่พื้นที่ใหม่ที่เก่าๆ มีะมี เอ้าไปทำมาไปผูกพันตัวหรืออะไรก็ได้หนึ่งวันแล้วถ่ายรูปมาให้ครูดู ก็ใช้วิธีการอย่างนี้นะ ก็อย่างน้อยๆ ไอ้กลุ่มแปดคนเราไม่ลงโทษเขา แต่เขาได้ทำงานตามที่เรายกได้ แล้วพอเสร็จแล้วอย่างงานชิ้นนี้ปั๊บทักก็จะถามเขาว่าครูให้งานชิ้นนี้เธอ ได้อะไรจากงานชิ้นนี้ ครูกำลังสอนอะไรกับเธอ แค่นั้นเอง คือ ถ้าเราตรงนี้ให้เขาเริ่มมองว่าที่เราทำอย่างนี้ เพื่ออะไรแล้วเขาได้อะไรมันก็เริ่มสร้างระบบความคิดเข้าไปในหัวใจเขาแล้วเออตรงนี้คืออย่างนี้ ทำอย่างนี้ เพื่ออะไร ไม่ทำแล้วฉันได้ผลประโยชน์อะไร ฉันไม่ได้ผลประโยชน์ฉันไม่

ทำ ถ้าคิดอย่างนี้ปีบสังคมมันไปไม่รอด ฉะนั้นประโยชน์มันไม่ใช่ตัวเงิน แต่ประโยชน์มันเป็นความรู้สึกว่า ตัวเขาเองได้ไปเรียนรู้ ตัวเขาเองได้ทำอะไรสักอย่างหนึ่งในช่องทางการเรียนรู้ช่องทางนั้น

อ.สาวิตรี

ครูให้มองย้อนศรกลับคือ ให้เห็นก่อนว่าสุดท้ายแล้วเกิดอะไร

อ.เด่นศิริ

จริงๆ พี่ใช้แม่น้ำทำเงินเป็นอุปกรณ์ในการสอนคนและสร้างคนนะ แม่น้ำเป็นครูพิเศษสุดมากเลย พี่ใช้ อุปสรรคของแม่น้ำเป็นอุปกรณ์ในการสอนคน ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำให้เกิดปัญหาในการสอนคน สองตัว เท่านั้นเอง อุปสรรค อุปกรณ์กับปัญหา แล้วพอมันเกิดขึ้นมาจริงๆ แล้วตรงนั้นมันเกิดผลมหาศาล มันแตกยอด ของมันเอง

อ.สาวิตรี

วันนี้เราก็ได้รับความรู้จะจากคุณครูเด่นศิริ ทองนพคุณ ต้องกราบขอบพระคุณอย่างสูงค่ะ ถ้ามีโอกาสเรา จะพาลูกศิษย์มาศึกษาดูงาน หวังว่าคุณครูจะกรุณาเราในลำดับต่อไป

อ.เด่นศิริ

ถ้ามาดูงานมาดูศูนย์ทำเงินศึกษาก่อน แล้วมาเป็นกลุ่ม แล้วเชิญให้น้องเขาสอนพี่ เพราะพี่จะมีวิทยากรเด็ก ประจำ แล้วเด็กของเราน่ารักมากเลย คือ เราสอนเด็กจนกระทั่งเราไม่ต้องทำแล้ว เด็กทำแทน เด็กเขาจะรู้ หมดทุกอย่าง บอร์ดเรามี 9 บอร์ดที่สำคัญ 9 เรื่อง ไม่ใช่ 9 บอร์ด 9 เรื่อง เล่าโครงการที่ตนเข้ามาแล้วควรจะรู้ เรียนรู้อะไรบ้างจากศูนย์ แล้วก็ต้องขอบคุณกระทรวงทรัพยากรที่เขาให้งบประมาณสนับสนุนโครงการนี้ มันทำให้พี่ ทำงานแล้วมันได้เนื้องานที่ชัดเจนออกมา แล้วทำให้ครูภูมิปัญญาไทยที่พี่ได้เนั้นมันก็ต่อไปอีกระดับหนึ่งโดย พี่เราก็คงไม่สมองฝ่อแล้วก็แก่ไปก่อน

อ.สาวิตรี

ก็กราบขอบพระคุณนะคะ คุณครูเป็นทรัพยากรที่สำคัญนะคะ ไม่ใช่ว่าเป็นเฉพาะอนุรักษ์ธรรมชาตินะคะ แต่ อนุรักษ์คนนะคะ เพราะคนเป็นกำลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อ.เด่นศิริ

คือ อีกมุมหนึ่ง ช่วงนี้พี่ช่วยหอบประเวศทำปฎิรูปประเทศไทย ภาคตะวันตกทำมาแล้วอีกด้านหนึ่งก็ทำน ประสาท...ก็ช่วยในงานที่อย่างน้อยๆ ทำให้งานของท่านขับเคลื่อนไปได้ แต่เราช่วยอะไรไม่ได้มาก เพราะว่า มันเป็นรากเหง้าใหญ่ของแผ่นดิน แล้วก็ DSI เขาก็เชิญไปเป็นบางเวลา ไปแล้วไม่ค่อยอยากเข้า มีความรู้สึก เหมือนมันน่ากลัว แต่อย่างน้อยๆ ก็ทำให้เราได้เรียนรู้ค่ะ ได้เรียนรู้ระบบงานนี้เป็นอย่างไร ...แล้วตัวสุดท้าย ก็คือ เห็นคุณค่าของตัวเองพอมันได้ 3 ตัวแล้ว ตัวสุดท้ายมันจะได้

กฤษณะ

จริงๆ ผมคิดว่าตรงนี้นั้นจะเป็นแกนในการแก้ปัญหาเรื่องนี้สินะครับ

อ.เด่นศิริ

ถูกต้องเลย นี่แหละหัวใจของมันเลย นี่เก่งมากสรุปเป็น

กฤษณะ

ถ้าผมสรุปอย่างนี้ได้ใช่ไหมครับ ในแง่ของเกษตรกรรมครับ อาจจะไม่ใช่ในแง่ของเด็กแล้วนะครับ อาจารย์

อ.เด่นศิริ

ทุกอย่างใช้ได้หมด มองตัวเอง บอกตัวเองได้ ใช้ตัวเองเป็น แล้วพอถึงสุดท้ายคือ เห็นคุณค่าของตัวเองๆ มัน เป็นเบ็ดเสร็จตอนทำงานมันประสบผลสำเร็จแล้ว แล้วได้โลโก้รางวัล อย่างนี้มาสัมภาษณ์นี้ทำให้พี่เห็นคุณค่าของตัวเองอีกระดับหนึ่งขึ้นมาอย่างน้อยๆ ความรู้ที่เราเป็นคนก็ยังสนใจในแง่มนนี่ใจ

ถอดเทปการสัมภาษณ์นายสำรวย มีสมชัย

(แผ่น CD การสัมภาษณ์ที่ 2 เริ่ม ณ เวลา 50.43)

อ.รัชชัย

สวัสดีครับ วันนี้คณะวิจัยจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ทั้งกำแพงแสนแล้วก็บางเขนนะครับ ก็มีโอกาสดู วนะมาหาคุณครูสมชัย มีสำรวยแล้วก็คณะ

ครูสำรวย

สำรวย มีสมชัยครับ

- อ.ซัชชัย เอื้อ...สำรวย มีสมชัย ขอประทาน โทษอย่างสูงนะครับ ที่ลาคว่ำหวอดอีกครั้ง วันนี้ก็จะมาขออนุญาตพูดคุย แล้วก็แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องปัญหาในเรื่องของหนี้สินที่คุณครุมีประสบการณ์ที่อบรมเกษตรกรอะไรต่างๆ เหล่านี้มาเพื่อเราจะได้นำข้อมูลต่างๆ นี้ไปแตกเป็นประเด็น ไปแยกเป็นประเด็นข้อมูลต่างๆ เหล่านี้เพื่อ งานวิจัยต่อไปนะครับ อันดับแรกเลยก็อยากจะให้คุณครูช่วยกรุณาเล่าให้ฟังนิคหนึ่งถึงที่มาที่คุณครูได้รับ รางวัลในเรื่องของที่ว่าเป็นครูภูมิปัญญา นะครับครุครับ เชิญเลยครับ
- ครุสำรวย ครับเรื่องที่ได้รับรางวัลก็ถูกคัดเลือกเป็นครูภูมิปัญญาไทยของสภค. ของสภาการศึกษาแห่งชาติที่ได้มีการคัดสรรเกี่ยวกับเรื่องของครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 1 ด้วยกระบวนการผมเองก็ได้ทำงานเกี่ยวกับเรื่องของสังคมนะ ครับ มาใช้เวลาในช่วงนั้นประมาณ 17-18 ปี เห็นจะได้ก็ได้เจออาจารย์สามารถ จันทร์สูง แล้วก็อาจารย์ ถวัลย์ มาศกรัธที่ตามมา ก็เลยได้เจออาจารย์สองท่านได้ไปได้พูดคุย แล้วก็ท่านได้รู้จักผมมาก่อนเดิม แต่ยังไม่สนิทกันมากอะไรนัก สิ่งสำคัญที่คิดเรียกว่าครูภูมิปัญญาไทยมีทั้งหมดเลย 9 ด้าน นั้นผมก็ได้รับในด้านการบริหารจัดการองค์กร แล้วบริหารจัดการเรื่องของสังคมก็ได้เป็นแขนงหนึ่งใน 9 แขนงของครูภูมิปัญญา ไทย
- อ.ซัชชัย เมื่อปี....
- ครุสำรวย เมื่อปีรู้สึกว่าจะเป็นปี 2542 หรือ 2543 ประมาณนี้ครับๆ ต้องไปดูหนังสือๆ ก็มีอยู่แต่ว่าหนังสือเนื้อก็ถูกยืม ไปยืมมาจนเล่มสุดท้าย อ.ทรงจิตรให้ ลองไปดูหน่อยว่ายังอยู่ไหม อยู่ในถุงนะ
- คุณคำจันทร์ ดูไหนอาจารย์
- ครุสำรวย ให้อู้งที่มันมี เป็นกล่องที่มีไ้พวกโรคอะไรต่างๆเนี่ย ไปดูอาจจะมียู่
- อ.ซัชชัย ไม่เป็นไรครับ เพราะเรามีประวัติครูอยู่แล้วครับ เราเก็บรายละเอียดครูไว้เรียบร้อย
- ครุสำรวย ครับนี่ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทางสภค.ก็ได้ดำเนินการคัดเลือกเป็นครูภูมิปัญญาไทยทั้งหมด 30 คนทั่วทั้งประเทศ
- อ.ซัชชัย ในส่วนที่ว่าในเรื่องของการบริหารจัดการองค์กรแล้วที่สังคมเนี่ยครับอะไรเป็นข้อเด่น อะไรเป็นจุดที่ทำให้ครูได้รับรางวัล
- ครุสำรวย ก็เรื่องการบริหารจัดการองค์กร
- อ.ซัชชัย ตรงส่วนไหนใช้องค์กรไหนหรือว่า
- ครุสำรวย ก็คือองค์กรการเงิน
- อ.ซัชชัย ที่ไหนครับครุครับ
- ครุสำรวย เขาเรียกว่าเดิมเป็นกลุ่มเครดิตยูเนียน แต่ถ้าเดิมจริงๆ แล้ว คือผมได้ผ่านกระบวนการกับกระบวนการของ ชีวิตมาตั้งแต่เป็นระบบสหกรณ์ก่อน เสร็จแล้วสหกรณ์ก็มีการขัดแย้งกับส่วนราชการ ผมก็เลยลาออกก็เลย ไปทำเรื่ององค์กรกลุ่มออมทรัพย์ พอจากกลุ่มออมทรัพย์เนี่ยะครับ 4 ปีถัดมา เนี่ยะครับประมาณ 2 ครั้ง ผมก็ ถ่ายโอนมาเป็นกลุ่มเครดิตยูเนียนที่ได้ทำการศึกษามาเอื้อ...ทำไมมันล้มบ่อยก็เลยบอกว่าก็ต้องไปศึกษาเครดิต ยูเนียนว่าจะจัดการอย่างไร พอได้ข้อมูลก็ว่าเอื้อ...เป็นสิ่งที่ดินะสามารถให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ก็เลย มาจัดกระบวนการใหม่ะครับเป็นกลุ่มเครดิตยูเนียนที่ผ่านมา ด้วยสาเหตุเราล้มลูกคลุกคลานมาเราก็เอาสิ่ง ที่คิดพลาดนั้นมาเป็นองค์ความรู้แล้วก็บริหารจัดการใหม่ ทำอย่างไรถึงจะไม่ให้องค์กรนั้นเนี่ยมันล้มแล้วล้ม อีก ก็มาจัดเป็นกลุ่มเครดิตยูเนียนอยู่ประมาณ 7 ปีพอได้ 7 ปีเนี่ย เอาละแสดงว่าไม่ล้ม ก็พอดีมาคิดอีก รูปแบบหนึ่ง พอไม่ล้มปั๊บมันจะมีปัญหาตามมา เช่น กลุ่มเนี่ยไม่สามารถจะฟ้องในเรื่องขององค์กรได้ เพราะ เป็นกลุ่มกฎหมายไม่รับ ไม่มีกฎหมายรองรับ ก็เลยต้องใช้ตัวบุคคล ถ้าเกิดมีการดำเนินคดีฟ้องร้องการ นือ โกงอะไรต่างๆ ก็ไม่สามารถที่จะใช้ตัวองค์กรฟ้องได้ ต้องใช้ตัวบุคคล คำว่าตัวบุคคลปั๊บเนี่ย ถ้าผม ยกตัวอย่างว่าผมทำนิติกรรมสัญญากับสมาชิกปล่อยเงินกู้ออกไปเนี่ย ถ้าผมเสียชีวิตปั๊บ นั้นกลุ่มก็จะไม่มี สิทธิเลยที่จะสามารถจะไปทวงถามได้เพราะเป็นเรื่องของตัวบุคคลก็เลยมานั่งคิดทบทวนหลายเรื่อง เดิมนั้น

เคยขัดแย้งกับระบบสหกรณ์กับเจ้าหน้าที่รัฐ ผมก็ต้องมานั่งทบทวนใหม่ พอทบทวนใหม่นะครับ เราก็สามารถที่จะได้รับรู้ว่ากระบวนการที่เกิดขึ้นเนี่ยครับถือว่าเป็นกฎหมายกับเป็นองค์กรตั้งเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเนี่ยมันคืออะไรต้องมานั่งศึกษาใหม่พอศึกษาใหม่ก็ได้รับรู้ว่าเอกลักษณ์กระบวนการของกฎหมายเนี่ย ถ้าเป็นระบบสหกรณ์ เป็นนิติบุคคลเนี่ยตามกฎหมายเนี่ยเวลาฟ้องร้องเนี่ยนะครับ ถ้านายก.เสียชีวิตไปแล้วที่ทำสัญญาไว้นะครับ แล้วต่อมาใครเข้ามาทำหน้าที่แทนก็สามารถดำเนินการต่อได้ด้วยกระบวนการกฎหมายก็เลยทำให้กระบวนการสหกรณ์เนี่ย ไม่สามารถที่จะมีการ โกงจนหนี้สินหายได้แต่องค์กรกลุ่มเนี่ยมาศึกษาแล้วแน่นอนครับ ถ้าใครที่เป็นประธานลงนามเนี่ยครับเสียชีวิต ยากที่จะไปฟ้องร้อง เพราะมันเป็นมติที่ประชุมว่า หนึ่งมอบหมายเช่นอย่างว่า ให้นายก.เนี่ยเป็นผู้ดำเนินการทุกเรื่องเกี่ยวกับเรื่องที่ตามกฎหมายนะฯ ก็มีอยู่เหมือนกันว่ากฎหมายเนี่ยก็ให้กฎหมายตรงนี้ดำเนินการได้ แต่ถ้าไม่มีมติไว้ก็ไม่สามารถฟ้องร้องได้อีก สิ่งนี้มันลึกเกินไปที่ประชาชนที่จะมารู้สิ่งเหล่านี้ ผมเองได้ปรึกษากับทนายความผู้รู้ต่างๆ กับอัยการบ้างเข้าไปคุยแล้วก็ได้รับความรู้ออกมาก็เลยต้องมาปรับว่า พอปีที่สองก็ได้ตัดสินใจจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเป็นสหกรณ์เพราะห่วงเรื่ององค์กรว่าจะไปไม่รอดถ้าเกิดว่าเราไม่รู้ว่าจะตายเมื่อไหร่ ก็เลยต้องกลับมาจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล เพื่อศึกษาเรียนรู้ให้ชัดเจนมากขึ้น ฉะนั้นผมเองก็ได้มีโอกาสไปศึกษาเล่าเรียนเกี่ยวกับเรื่องระบบบัญชี ใช้ไปเรียนอยู่ประมาณ 7 วันนะครับ ใน 7 วันก็ไปเรียนคู่กับนักศึกษาในครั้งนั้น ผมก็ไม่มีสตางค์หรือองค์กรก็ไม่มี ผมก็เลยไปเรียนคู่กับนักศึกษาเป็น 47 คนด้วยกัน ผมก็เลยขออาศัยไปเรียนด้วย 2 คน โดยใช้บของตอนนั้นพัฒนาชุมชนเมือง ยังไม่มีพอช.นะครับ ก็ได้ใช้งบประมาณตรงนั้นนะไป ก็เลยได้พ่วงไปเรียนกับเขาด้วย ได้กลับมาได้ เวลาสอบไม่ผ่านหรอก

อ.สุกพร

ที่ไหนคะ

ครูสำราญ

ที่ชมรมเครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทยก็ไปเรียนเรื่องของระบบบัญชีที่นั่น เสร็จแล้วก็พอเรียนจบมาแล้วผมก็มานั่งพัฒนาตัวเอง แล้วมานั่งทำด้วยมือใช้เวลาอยู่ประมาณ 3 ปี จึงรู้ว่าระบบบัญชีมันสุดยอดขนาดนี้มันลึกซึ้งมาก มันสามารถเป็นหมอกู้ก็ได้ว่าองค์กรจะอยู่หรือจะไป จนสามารถตอบกระบวนการได้ ผมเรียนเสร็จแล้วทำด้วยมือแล้วเนี่ยครับ ก็มาเรียนด้วยตัวเอง แล้วก็ทำความเข้าใจกับตัวเอง ใช้เวลา 3 ปี พอเข้าใจผมก็เริ่มถ่ายทอดความรู้ให้กับคณะกรรมการแล้วกับองค์กรต่างๆ ไป ทำมาเรื่อยๆ เพราะหัวใจสำคัญขององค์กรที่ล้มเหลวด้วยสาเหตุเพราะคณะกรรมการไม่รู้เรื่องบริหารจัดการเรื่องของระบบบัญชีเลย และไม่เห็นความสำคัญ แล้วตอนนี้ที่น่าเป็นห่วงหลายองค์กรคือ กลุ่มออมทรัพย์เนี่ย ที่การรับเงินจากประชาชนเนี่ยจากชาวบ้านที่เป็นสมาชิกเนี่ย ไม่มีระบบใบเสร็จและ ไม่มีบัญชีคุม มีแต่บัญชีจดไว้ว่าคนนี้ออมไว้เท่าไร แล้วก็จดในสมุดไว้ เดือนนี้ออมไว้ 100 บาท ก็จดไว้เดือนหน้ามาอมไว้อีก 200 บาท ก็จดไว้อยู่แค่นี้ที่ผมดูๆ เนี่ย เพราะฉะนั้นสิ่งที่มันทำให้มีการ โกงกัน ได้คือรับช้านได้เนี่ยเนี่ยครับด้วยสาเหตุไม่มีใบเสร็จที่เซ็นรับเงิน ไม่มีคนที่รับผิดชอบ สองในสมุดไม่มีคนเซ็นว่าใครเป็นเจ้าหน้าที่เวลาเกิดมีการคอร์รัปชันขึ้น มันไม่สามารถที่จะฟ้องร้องตามกระบวนการกฎหมายได้ เพราะไม่มีลายลักษณ์อักษรไว้ สิ่งเหล่านี้มันน่าเป็นห่วงมากๆ ผมก็เลยใช้เวลาสอนองค์กรที่เขาเป็นกรรมการเนี่ย ผมใช้เวลาสอนตลอดตั้งแต่นั้นมาเนี่ยเนี่ยครับว่าสิ่งสำคัญที่สุดกระทั่งกฎหมายแทรกเข้าไปส่วนที่ผมเองได้ไปสัมผัสได้ไปเรียนรู้มา ด้วยหลายๆ เรื่องว่าทำอย่างไรกรรมการถึงจะเข้มแข็งได้อะไรต่างๆ ก็ใช้วิธีการที่ผมได้เรียน ได้มีความรู้

อ.รัชชัย

ทำให้คุณครูได้รับการยกย่องแล้วก็เกี่ยวกับเรื่องของกองทุนแล้วก็ธุรกิจของชุมชนโดยตรง ที่นี้ตอนที่เรามาอยู่ก็อยู่ที่คลองพระยาบันลือใช่ไหมครับ

ครูสำราญ

ตำบลพระยาบันลือ

คุณคำจันทร์

มันมีสองตำบลอาจารย์ มีคลองพระยาบันลือ แล้วก็พระยาบันลือ

- อ.ชัยชัย คำบสนี่ก็คือ พระยาบันลือ อ.ลาดบัวหลวง จังหวัดอยุธยา ตรงนี้คือ อยากให้ครูเล่าถึงพื้นที่ตรงนี้โดยสังเขป
ครับ ที่เรากำลังนั่งอยู่ตรงนี้ แล้วก็ก็มีขอบข่ายหน้าที่อะไรกันๆ ครับครูครับ
- ครูตำรวจ ถ้ามองก็อยากจะเล่าประวัติหนึ่งนะครับ เพื่อจะได้รู้ว่าพื้นที่เป็นอย่างไร ตั้งแต่เดิมที่ผมจำได้สมัยเป็นเด็กๆ
นี่นะครับ ก็ที่นี้เขาเรียกว่าเป็นที่พักพวกเสือ สิงห์ กระทิง แรด ในอดีตที่ผ่านมา
- อ.ชัยชัย ที่พักข้าราชการ
- ครูตำรวจ ส่วนหนึ่งครับ แต่เสือ สิงห์ กระทิง แรด หมายความว่า เป็นพวกนักปล้นนักอะไรต่างๆ เหล่านี้
- อ.ชัยชัย โอ...คนพวกนี้ด้วยหรือครับ
- ครูตำรวจ เพราะที่นี้มันเป็นแดนติดตอนครปฐมติดตอนนนทบุรี ติดต่อสุพรรณบุรีนะครับ อ.ลาดบัวหลวงเนี่ยนะครับ
แล้วก็การสัญจรไปมาที่นี้เป็นอำเภอที่ล้าหลังที่สุดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจนกระทั่งใคร เพราะฉะนั้นไอ้ที่
พวกไม่ดีก็จะมาอยู่ที่นี่ มาสะสมกันอยู่ที่นี่หมด พอตำรวจไล่กระบวนการเหล่านี้มันก็ข้ามไปนครปฐม หนี
ต่อไปอีกหน่อยก็ไปสุพรรณบุรีซะ ก็ทำอะไรไม่ได้ลักษณะอย่างนี้ก็ทำให้ที่นี้ การพัฒนาค่อยพัฒนามาก ทั้ง
ที่ๆ อันมีถนนแล้ว แต่ที่นี้ยังไม่มีถนนเลย ครั้งนั้นที่ทำให้มีการเล่าลือว่าแล้วก็เรื่องความเป็นจริงที่เกิดขึ้นด้วย
ก็คือ อีกส่วนหนึ่งคือ เป็นอำเภอที่ทำโทษข้าราชการๆ ที่ไหนไม่ดีก็ส่งมาที่นี้แหละ เพราะคนจะกลัว
ข้าราชการจะกลัวมาก จึงทำให้การพัฒนาที่นี้ไม่มีสิทธิเลยครับที่จะลืมตาอ้าปากอะไรต่างๆ ได้ก็เลยเป็นที่
พักพิงในหลายๆ เรื่อง เลยทำให้กระบวนการเหล่านี้ทำให้ลาดบัวหลวงคือการพัฒนาช้า ถ้าจะเปรียบ
ปทุมธานี นนทบุรีอยู่ใกล้เคียงสุพรรณบุรี ตัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเองก็เป็นอำเภอสุดท้ายใน 16 อำเภอ
ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นี่ก็เป็นที่มาที่ไปแล้วที่นี้ก็เป็นพื้นที่เจ้าขุนมูลนายเดิมมาก่อนแล้วที่นี้มาของ
ชาวไร่ชาวนาเนี่ยครับ หมดไปช่วงที่ปฏิรูปจะมานะครับเหลือประมาณ 5% ที่เป็นของเกษตรกร 95%
เป็นของเจ้าขุนมูลนายไปหมดแล้ว เพราะฉะนั้นที่เป็นเจ้าขุนมูลนายด้วยกระบวนการต่างๆ โดยที่ชาวบ้าน
รู้เท่าไม่ถึงการณ์ อันดับแรกก็คือ หนึ่ง ไปกู้หนี้ยืมสิน แล้วก็เอาที่นาจำนวนที่เป็นหนี้เนี่ยครับ หนี้ที่สองก็คือ
หนี้หัวนึ่งลง อย่างเช่น ใครเป็นนักเลงมีปัญหาที่เอาที่นาไปจำนองไปสุ่คดี เพราะว่าที่นี้คือคินนายอำเภอเป็น
นายทุน แล้วก็ที่เป็นหนี้ที่สามเนี่ย ทั้งๆ ที่ไม่อยากจะเป็นก็ต้องเป็นด้วยสาเหตุก็มีนายทุนไม่อยากเอ่ยชื่อเน
ครับ เป็นนายทุนก็คือ จะทำอะไรจะทำให้คือเอาที่นาเนี่ยชาวนาตรงนี้นั้นมันดิ้นสวดยเนี่ยก็ใช้เอาคนมา
ปล้นมาจี้ แล้วพอจี้เสร็จจับได้บ้าง ไม่ได้บ้างก็มีคดีความสู้กัน พอสู้กันก็ต้องเอาที่นามาจำนำจำนอง ฉะนั้น
อดีตดั้งเดิมที่เป็นหนี้กันเป็นหลักๆ ไม่ใช่เป็นหนี้เป็นอย่างอื่น เพราะเป็นหนี้คือ เรื่องอย่างนี้ ที่นาหลุดไปเพราะ 3
เหตุหลักๆ ด้วยกระบวนการอย่างนี้เกษตรกรจึงแย่ เสี่ยงแล้วก็กฎหมายปฏิรูปที่ดินที่เกิดขึ้นในประเทศ
ไทย ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ลงพระปรมาภิไธย เมื่อปี 2518 ปลายปีๆ เป็นพร.บ.ปฏิรูปที่ดิน
ออกมาก็เลยทำให้รัฐมองเห็นความสำคัญว่าตรงนี้น่าจะพัฒนากระบวนการก่อนก็เลยให้ปฏิรูปที่ดินมาจัด
ที่ดินที่นี้ก่อนนะครับ มาเวนคืนที่ดินคืนให้กับรัฐ แล้วรัฐก็จะสามารถที่จะไปจำหน่ายจ่ายแจกให้กับ
เกษตรกร เพราะฉะนั้นก็เลยทำให้ ก็มีส่วนหนึ่งที่ก่อนที่ปฏิรูปจะมานะครับก็มีส่วนหนึ่งที่เหลืออยู่ก็จะหมด
ไปอีกก็ด้วยสาเหตุที่เดิมเราทำนาปีกัน ต่อมาก็มาทำนาดำ มาทำนาปรัง นาค้ายังไม่เป็นหนี้มากเท่าไรหรื นา
ปรังจะเป็นหนี้กันมากขึ้นเพราะต้อง...
- อ.ชัยชัย ที่นี้หว่าน
- ครูตำรวจ เดิมทำนาปีแล้วมานาค้า พอนาค้าแล้วต่อมาก็เป็นนาหว่านน้าถม
- อ.ชัยชัย นาปรังนี้หว่านน้าถมนะครับ
- ครูตำรวจ หว่านน้าถมครับ พอทำน้ำถมเนี่ยแหละ เพราะต้องการทำไถไถครับ ยิ่งไถทำไถไรคิดว่าจะรวยต้องไปเป็นหนี้
เป็นสินเรื่องนี้กันทั่วหน้า ก็เลยทำให้ปฏิรูปที่ดินเล็งเห็นความสำคัญต้องมาแก้ปัญหาที่นี้ ก็เลยมาจัดสรร
ปฏิรูปที่ดินที่นี้เป็นโครงการแห่งแรกที่เกิดที่มอญนี่นะครับ ประมาณ 3,400 ไร่เนี่ยครับ ที่ต้องซื้อที่เวนคืน

จากกระท่งนายทุนก็คืออะไรต่างๆ ก็คือ ที่เวนคืนซื้อคืนกลับหมดคนละครึ่ง โดยที่ราคาไม่แพงตอนนั้นเขาออกประมาณ 2,000 บาทบ้าง 3,000 บาท บ้างต่อไร่ ก็เลยเอามาแจกจ่ายให้เกษตรกร แต่ไม่ได้ให้ฟรีนะครึ่ง ก็มาอันดับแรกก็คือ ใครจะเช่าซื้อก็ได้ ใครจะเช่าทำเลข ก็ได้ มี 2 รูปแบบที่ปฏิรูปดำเนินการให้ที่นั้นก็เลยทำให้มีคนหนึ่งที่ได้ออกาสที่ได้รับที่ปฏิรูปที่ดิน 20 ไร่ครึ่งนะ ครั้นนั้นเกษตรกรที่อยู่ในโครงการนี้ทั้งหมดเลยเนี่ยครึ่ง โครงการตัวอย่างเนี่ยก็ทั้งหมดเลยประมาณ 140 กว่าครอบครัวที่มากอยู่

อ.ชัชชัย

ที่ประมาณ 3,400 ไร่

ครูตำรวจ

ใช้ครึ่ง ทั้งหมดก็ครอบครัวนะครึ่งครู

อ.ชัชชัย

ประมาณ 140 กว่าครอบครัว โดยประมาณนะครึ่งอยู่ประมาณนี้แหละ แต่ก่อนผมจะจำได้ทั้งแปลงหมดเลย เพราะว่าผมมานั่งเป็นประธานเป็นประธานชมรมผู้ใช้น้ำ ประธานสหกรณ์ ประธานปิ่นน้ำ เป็นหมดทุกเรื่อง แต่ก่อนนี้ก็เลยจำได้ แต่ตอนนี้ก็ลืมนะไปหลายอย่างแล้ว 20 กว่าปีแล้ว ก็เลยทำให้กระบวนการเหล่านี้เกิดการปฏิรูปที่ดินขึ้นเนี่ย เกษตรกรเริ่มมีโอกาสขึ้นมาขึ้น ปฏิรูปนี้คือขุดคือ จัดสรรที่ดินให้ แล้วก็พัฒนาที่ดิน มีน้ำ มีที่ดิน มีไฟอะไรต่างๆ ให้แล้วไปหมดทำตรงไหนของปฏิรูปที่ดินคือ ไม่ได้พัฒนาเกษตรกรก่อน จึงไม่สามารถที่จะทำให้เกษตรกรเนี่ยเข้มแข็ง แล้วก็เห็นแก่ตัว แล้วก็วิ่งไปใช้ระบบนายทุนเหมือนเดิมอีก แล้วก็เป็นที่นี้หมกหมมไปเรื่อยๆ กับนายทุน ที่สองก็เป็นที่นี้กับธนาคารทศ. ที่นี้ไม่พิน ทศ.ก็ป็นวังวนแล้วก็กู้กันไปกู้กันมาเรื่อยๆ ตามคำโบราณบอกว่าคนพอกหางหมู ผมก็กู้ เสรีปีนี้ปีหน้าไม่มีเงินส่งก็ไปยืมใครมาก่อน แล้วเอามาส่งทั้งดอกทั้งต้น แล้วก็บวกขึ้นไปเรื่อย พอกไปเรื่อย ดอกทบต้นๆ ไปเรื่อยพอกไปเรื่อยนะ ครั้น เปลี่ยนสัญญาไปทุกปีๆ ครั้นทบไปเรื่อย จาก 30,000 บาท ก็จะเป็น 45,000 บาท ไปเรื่อย 50,000 บาทว่าไปเรื่อย ๆ ๆ ไป หนักๆ เข้าก็ป็นแสน เลยถึงเหล่านี้ะครึ่งเกษตรกรก็ไม่สามารถที่จะหลุดพ้นที่เป็นหนี้ เป็นหนี้ที่สองที่เป็นหนี้กับนายทุน ไอนี้เขาเรียกว่าหนี้แบบผูกขาดกับชีวิต เช่น คุณค่าเงินหนี้เนี่ย ไปเอาจากนายทุนเอากระท่งหนึ่งข้าวปลาอาหาร ไม่ว่าจะเป็นพริก หอม กระเทียม เอาจากนายทุนหมดเลย กระท่งเงินที่จะไปจ้างเขาหว่าน ไปจ้างเขาซื้อปุ๋ยต่างๆ ก็ไปเอาที่จากนายทุนทั้งหมดทุกเรื่องนะครึ่ง จึงทำให้เกษตรกรเป็นหนี้แบบที่ไม่รู้ตัวว่ามันเป็นเท่าไร พอเขาเอาข้าวไปก็ราคาก็ยังไม่ดี เอาข้าวไปขายแล้วถึงจะดีราคาให้หักเหลือเท่าไรก็ไม่รู้ บอกปีนี้ไม่พอนะ ปีหน้าก็ว่ากันใหม่ไปเรื่อยๆ ครั้น จน 4 ปี 5 ปีก็ไม่สามารถจะรู้ว่าเกษตรกรนี้เป็นหนี้กับนายทุนนี้เท่าไร จึงทำให้เกษตรกรถูกฟ้องหลายรายยึดหนี้ยึดสินต่างๆ ยึดที่ดินไปก็เยอะ

อ.สุภาพร

ที่ดินปฏิรูปนี้สามารถฟ้องร้อง

ครูตำรวจ

ปฏิรูปนี้ก็สามารถฟ้องร้องว่าจะยึดก็มีหลายรายว่าจะยึดกันอยู่นะครึ่ง ฟ้องร้องอยู่ตามกระบวนการทางกฎหมายเนี่ยครึ่ง ก็สิ่งนี้จึงทำให้เกษตรกรเป็นหนี้ซ้ำๆ ซากๆ ไม่สามารถจะลืมตาอ้าปากได้เลยแม้แต่น้อยแล้วยังจะมีสิ่งอื่นๆ เข้ามารุมล้อมเช่น การพัฒนาประเทศเกี่ยวกับเรื่องของอุตสาหกรรมก็ดี เรื่องของเครื่องบริโภคก็ดีที่มหาชนให้หลงใหลหลายๆ เรื่องนะครึ่งก็เป็นหนี้กันมากขึ้น เงินผ่อนนะครึ่ง ไม่ว่าจะเป็นเสื้อก็มีเงินผ่อน โทรทัศน์ก็มีเงินผ่อน พัดลมก็มีเงินผ่อน ทุกอย่างดูเ็นก็มีเงินผ่อน ก็เลยผ่อนกันเสียจนไม่รู้ว่าจะเกิดขึ้น พอผ่อนไปได้ส่วนหนึ่งก็พอส่งไม่ได้ เขาก็ยึดของไปเป็นอย่างนี้อยู่สม่ำเสมอก็เลยทำให้สิ่งที่รู้เท่าทันกระบวนการเนี่ยเกษตรกรก็เลยต้องเป็นเบื้องล่างของคนที่มาฉวยโอกาสนับคนอยู่เสียจนบอกว่าเขาเหมือนกับจีนชานะครึ่ง จีนชามาก แล้วก็จึงทำให้เขาเนี่ยไม่สามารถที่จะหลุดพ้นกับสิ่งเหล่านี้เลยเหมือนยังค้ำคั่งแน่นแน่น เหมือนปลาติดข่าย ยิ่งค้ำยิ่งติดแน่นพันแน่นไปตลอดเวลาไม่สามารถที่จะหลุดพ้นเรื่องตรงนี้ไปได้เลยแม้แต่น้อย นี่คือ สิ่งหนึ่งที่เกษตรกรคร่ำๆ นะครึ่ง เกษตรกรที่มีพันธะสิ่งเหล่านี้แล้วไม่สามารถที่จะคืนหลุดได้ด้วยกระบวนการของตัวเองได้ มีอย่างเดียวทำอย่างไรถึงจะเปลี่ยน(ซึ่งที่ศีรษะ)ตรงนี้ให้ได้ ถึงจะหาทางออกได้ทางแก้ไขได้ หรือไม่ก็รัฐบาลต้องมาผ่าตัดใหญ่เลย ตัดตาข่ายทั้งหมด ตัดวงจร

ทั้งหมดเลย แต่ว่าใครกล้าหาญบ้างไม่รู้ นี่ทางง่ายๆ เพราะฉะนั้นสิ่งสำคัญที่สุดที่เป็นหนี้เนี้ยที่มะรุมมะตุ้ม ไม่สามารถยื่นด้วยตัวเองได้ เพราะว่าตัวเองไม่รู้ตัวคนว่ารายรับกับรายจ่ายมันเป็นอย่างไร คำว่าดุลรายรับรายจ่ายเนี้ยไม่สามารถจะสัมผัสอะไรกัน ได้ เขาก็ไม่เข้าใจว่าเป็นอย่างไร ผมพยายามที่จะสอนเรื่องการทำบัญชีครัวเรือนให้อยู่เสมอและก็ยกตัวอย่างหลายๆ เรื่อง เช่น ผมลองบอกว่าข้าวเนี้ยนะครึ่งเดือนเนี้ย ครอบครัวยี่สิบกินเท่าไร ยกตัวอย่าง กินเดือนหนึ่งเนี้ยประมาณ 3,000 บาท ผมก็ถามบอกว่า 3,000 บาทเราสามารถที่จะทำให้มันกินถูกไปมากกว่านี้ได้ไหม ไม่ได้กินน้อยนะ กินเท่าเดิมแหละ ใช้ให้มันถูกกว่านี้ได้ไหม เขาก็บอกว่าไม่ได้ สาเหตุที่ไม่ได้เพราะอะไรไม่รู้ไหมครับอาจารย์ เพราะเขาไปปลูกข้าวแล้วเขากินข้าวตัวเองไม่ได้ เขาต้องไปซื้อข้าวสารกินๆ เนี้ยแหละ มันจึงทำให้เขาน่าจะมีพันธะผูกพันมากขึ้น เช่นทำนาอย่างเดียวได้ข้าวมาอย่างเดียวแต่ซื้อเป็นร้อยชนิดกับชีวิตเขาพอไม่พอเขาก็ต้องไปยืมเขามาใหม่ไปขอกู้กับธกส.มาใหม่ในปีนั้นก็มีภาระผูกพันๆ แน่นไปเรื่อยๆ ทั้งนายทุนก็ดีเลย ทั้งธกส. เดียวเนี้ยยังมีแบบใหม่นะ คือ มีออมสินอีกเข้ามาใหม่อีก เป็นลูกตุ้มที่สามที่สี่เพิ่มมาอีก เพราะฉะนั้นเกษตรกรเนี้ยทางหลุดรอดตรงไหนบ้าง ผมมองแล้วเนี้ยถ้ารัฐไม่มีความจริงใจจะแก้ปัญหานี้นายมาก

อ. ชัชชัย

ครูครับ ที่ผมตั้งใจอยากจะถามคุณครูเกี่ยวกับเรื่องต่อเนื่องก็คือ การที่เกษตรกรเขามีปัญหาเรื่องหนี้สินอันนี้ ครูก็จะมีประสบการณ์จากลูกศิษย์ครูที่มาฝึกอบรมกับครูนะครับ ครูก็สรุปให้ผมฟังว่า ถ้าเป็นสมัยก่อนเนี้ยก็จะมีพวกหนี้จ่านอง หนี้จำแครง อะไรต่างๆ เหล่าเนี้ย แล้วก็ในปัจจุบันเนี้ยก็จะมีในเรื่องของหนี้รายทุนที่ว่า จะต้องใช้จ่ายต่างๆ ก็ต้องพึ่งพาเขาหมดนะครับ แล้วก็อาจจะหนี้ธกส.เพิ่มเข้ามา ดินพอกหางหมูปีนี้ต้องโปะอะไรต่างๆ เหล่านี้ นอกจากนั้นก็ครูสรุปมาว่าสาเหตุก็คือ การไม่รู้ตัวคนทำให้เกิดหนี้ การไม่รู้ตัวคนไม่ได้ดูในเรื่องของรายรับรายจ่าย บัญชีครัวเรือนต่างๆ เหล่านี้เนะครับ ครูยังมีสาเหตุอื่นอีกไหมครับที่เกษตรกรที่ครูฝึกอบรมมาก่อน มันมีสาเหตุอื่นอีกไหมครับ

ครูสำรวจ

มีสาเหตุอื่นไหมก็ยังมียังมีสาเหตุอื่นๆ เช่น

อ. ชัชชัย

เดี๋ยวผมขออนุญาตอีกนิดหนึ่งครับครู ที่เกษตรกร ไม่ได้กินข้าวของตัวเองเนี้ย บางคนเขาก็บอกว่าข้าวมันไม่อร่อย หรือเขาจะต้องขายข้าวเปลือกเป็นตันแล้วเขาจะต้องซื้อข้าวสารกิน

ครูสำรวจ

ใช่ๆ

คุณคำจันทร์

คือ วิถีชีวิตเขาเปลี่ยนครับอาจารย์ สาเหตุที่เป็นอย่างนี้เพราะวิถีชีวิตเขาเปลี่ยน คือ ถ้าย้อนหลังกลับไปหลายปีนะครับ ถ้าจำได้ว่ามีรัฐบาลเคยประกาศนโยบายในเรื่องเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร แล้วก็ได้นำปุ๋ยเคมีเข้ามาให้กับเกษตรกร ทางเจ้าหน้าที่ภาครัฐก็มาส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยทุกวันนี้ก็ยังไม่ยอมเลิกนะครับ ทำให้ดินเสื่อมคุณภาพ พอเสื่อมคุณภาพปุ๋ยพอลูกข้าวเข้าไปแล้วมันก็แข็ง เพราะธาตุอาหารในดิน ไม่มี พอธาตุอาหารในดิน ไม่มีมันก็เกิดการเปลี่ยนแปลง เพราะว่าพอข้าวไม่งามก็เอาปุ๋ยเคมีใส่ แล้วผลข้างเคียงจากปุ๋ยเคมีทำให้ดินเราเสียหมด พอดินเสียหมด คุณค่าอาหารมันก็ไม่มีความเหลือแต่แข็งอย่างเดียว ธาตุอาหารไม่มี พอมีแข็งอย่างเดียวมันก็แข็งเป็กแล้วกินไม่ได้

อ. ชัชชัย

ที่บอกว่าอาจจะมียาทุนที่บอกว่าซื้อจากเราที่เดียวรวดเดียวเลย

คุณคำจันทร์

มันๆ ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งคือ วิธีการมันก็เป็นการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี พอการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ทำให้เกษตรกรเนี้ย ก็เดินตามการพัฒนาพอเดินตามการพัฒนาปุ๋ยเนี้ยจากเคยมียุ่งฉาง ก็พัฒนาขึ้นคือ ไม่ต้องมียุ่งฉางแล้ว คุณไม่ต้องเก็บไว้แล้ว เพราะว่าต่อไปคุณก็ไปซื้อข้าวสารมากินเลย มันเป็นบ่อเกิดให้คนทำนาเนี้ย บางครั้งไม่มีข้าวกินนะ ไม่น่าเชื่อจะชาวนาอดข้าวเนี้ย บางครั้งข้าวไม่มีที่จะหุงกิน เพราะว่าสาเหตุก็คือ พอเกี่ยวข้าวเสร็จมันไปอยู่ที่ลานตากข้าวไปอยู่ที่ลานตากข้าวโรงสีใหญ่ก็เอาไปสีแล้วเอาข้าวสารมากิน อันนี้เป็นปัจจัยหนึ่งแต่ถ้ามองกลับไปที่สมัยก่อนเนี้ยพอเกี่ยวข้าวเสร็จก็นวดข้าวเสร็จก็ต้องขึ้นยุ้งก่อนนะครับ ถ้าเป็นอย่างทางอีสานบ้านผมเขามีข้อแม้เนาะว่าเกี่ยวข้าวเสร็จเดือนพฤศจิกายนเนี้ย ก็เดือน 12 เขาก็จะนับเป็น

เดือน 12 ๆ เกี่ยวข้าว ถ้าไม่ถึงเดือน 3 แรม 3 ค่ำ ไม่สามารถเปิดยุ้งข้าวได้ก็มีกลวิธีของคนโบราณเขาวางหมากไว้ เขาเรียกว่ากุสโลบาย อย่างข้าวคุณมีไม่ถึงเดือน 3 แรม 3 ค่ำเนี่ย ก็ต้องเอาไปไว้ได้ยุ้ง แยกเอาไปไว้ที่อื่นห้ามเอาขึ้นไปบนยุ้ง นั่นก็เป็นวิธีอีกวิธีหนึ่ง ช่วงระยะเวลาเดือน 12 ถึงเดือน 3 เนี่ย มันก็เกิดการเพาะบ่มในเมล็ดข้าว ทำให้เมล็ดข้าวไม่หัก อันนั้นก็เป็นวิธีการของคนโบราณ แต่ทุกวันเนี่ยมันไม่เป็นอย่างนั้นนะครับพอเกี่ยวเสร็จต้องขายอย่างเดียว

ครูตำรวจ มันทมีส่วนนะครับที่คำจันทร์บอกว่าชาตุนในดินอาหารไม่เพียงพอเนี่ยก็ใช่ แต่สิ่งสำคัญคือ นักวิชาการหลงลืมการที่จะสร้างพันธุ์เมล็ดพันธุ์ข้าวใหม่ขึ้นมาเนี่ย นักวิชาการ ไม่ได้หลงลืมเรื่องธาตุอาหาร แต่นักวิชาการมุ่งหวังว่าทำอย่างไรจะให้ข้าวเยอะๆ

อ.ชัชชัย ผลผลิตสูงๆ

ครูตำรวจ ผลผลิตสูงๆ เท่านั้นเองก็เลยไม่ได้มองว่าคุณภาพข้าวเป็นอย่างไร ขนาดผมยังงงเลยว่าคุณเขาทำเดือนหนึ่งออกรวงได้อาจารย์เชื่อไหมครับ ถ้าสุกเนี่ยนะครับ แต่เสร็จแล้วรัฐบาลต้องประกาศให้ยกเลิก ห้ามผลิตออกมาอีกห้ามๆ ผสมออกมาอีกสายพันธุ์ข้าวเนี่ยนะครับมันยิ่งหนักเข้าไปอีก ซึ่งมันกินไม่ได้แต่ว่ามันไวจริงอยู่ก็ต้องสังระวัง ที่ผมฟังนะครับ แล้วผู้ว่ามียุ้งท่านไม่ต้องไปออกซื้อแต่ย้ายไปแล้วละ มีนโยบายว่าจะให้ยุ้งชาทำข้าว 5 ครั้งต่อปี เห็นไหมครับ ไอ้พันธุ์ที่ว่า 1 เดือนได้ออกรวงเนี่ยนะครับมันจะเกิดที่ยุ้งชายังเป็นข้าวคราวที่ดังมาก นี่เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรเป็นหนี้เป็นสิน จากหมุนสองครั้งยังเป็นหนี้ขนาดนี้ ถ้าหมุนสี่ครั้งห้าครั้งอาจารย์ลองคิดดูนะครับไม่รู้ว่ามันจะเป็นกันขนาดไหน

อ.ชัชชัย ขออนุญาตเพิ่มสาเหตุนะครับก็คือ ในเรื่องของเกษตรกรทำการเกษตรหลายรอบเนี่ยนะครับ นอกจากสาเหตุตรงนี้แล้วครุมีสาเหตุอย่างอื่นอีกไหมครับ ที่ทำให้เกิดหนี้สิน

ครูตำรวจ สาเหตุอย่างอื่นก็คือ ก็มีพวกหัวไม้หนักเลงก็เป็นส่วนหนึ่งแต่ถ้าก็ไม่มีส่วนมาก ส่วนใหญ่แต่ก็คนรวยลูกคนรวยเนี่ยจะเป็นถูกตามใจแล้วก็ทำให้เป็นนักเลงหัวไม้เนี่ยแล้วก็หมคอย่างเนี่ยเยอะนะครับ ภาคกลางเป็นอย่างเนี่ยเยอะพอสมควร ตอนนี้ก็ลคมั่งจะเกอย่างไเพราะไม่มีที่นาแล้ว

คุณคำจันทร์ อีกส่วนหนึ่งก็คือ วิ่งตามทุนที่จะทำนาไม่ไหว สาเหตุก็คือ ว่า หนึ่งต้นทุนการผลิตมันสูงขึ้นครับอาจารย์สูงขึ้นไม่ว่าจะเป็นน้ำมันเป็นปุ๋ยเป็นยานะครับ พออิงทำหลายรอบเนี่ยคือ เกษตรกรเนี่ยเขากลัวเขาเหนื่อยหนัก ถ้าแปลงนี้ได้เกี่ยวหนึ่งเนี่ย เกวียนขึ้นถือว่าสุดยอด ถ้าแปลงนี้ได้ 70 ถึงเนี่ยทำนาไม่ได้เรื่องเลย แต่ปรากฏว่ายิ่งลงทุนเยอะยิ่งได้น้อย เพราะว่าประสบปัญหาโรคพืชคือว่า เกษตรกรขาดการศึกษาเรื่องวงจรชีวิตของโรคพืช เรื่องแมลงเรื่องพาหะแล้วก็เรื่องหลายๆ อย่างที่จะตามมา คือ เขารู้แต่ว่าไถเสร็จคราดเกี่ยวเสร็จไถคราดหว่านๆ วิธีที่จะให้ไว้ที่สุดคือ เกี่ยวเสร็จยังไม่ข้ามสองคืนเลยบางคนเกี่ยวเสร็จตอนเช้าพอบ่ายๆ เห็นใบมันเหี่ยวๆ หนอยไฟจุดแล้วรีบทำ ดินไม่มีเวลาพักอาจารย์มันก็หมักหมมสะสม พอหมักหมมสะสม เป็นต้นเหตุให้เกษตรกรมีการใช้จ่ายเรื่องเคมีเพิ่มขึ้น เพื่อจะดูแลผลผลิตตัวเองให้มันได้ดี

อ.ชัชชัย ก็มีค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นในแต่ละรอบด้วย ทีนี้ผมขออนุญาตไปที่คำถามต่อไปนะครับ จากสาเหตุที่ครูบอกมาเนี่ยนะครับ ครูพอจะแนะนำเราได้ไหมครับว่า แนะนำเกษตรกรได้ไหมครับว่าจากประสบการณ์ของครูที่ผ่านมาเราจะทำอย่างไรถึงจะหลุดพ้นจากการเป็นหนี้ได้

คุณคำจันทร์ คือ ถ้าจะให้เขาหลุดพ้นจากหนี้สินได้เนี่ยครับ หนึ่งบัญชีครัวเรือนเนี่ยเขาต้องทำ คือ เขาต้องไม่ขี้เกียจจดนะเนะ แล้วต้องจดตามความเป็นจริงด้วยว่าสิ่งที่มันใช้จ่ายแบบฟุ่มเฟือยเนี่ยมันคือ อะไรกันบ้าง อันนั้นคือ เรื่องที่หนึ่ง ส่วนเรื่องที่สองของเกษตรกรสำคัญที่สุด คือ บัญชีฟาร์ม

อ.ชัชชัย บัญชีครัวเรือนอันที่สองบัญชีฟาร์ม

คุณคำจันทร์ ถ้าเขาทำบัญชีฟาร์มได้เขาจะรู้เลยว่าในรอบหนึ่งเนี่ยเขามีต้นทุนการผลิตเท่าไร มีส่วนต่างอยู่เท่าไร ถึงราคาจะ บางทีราคารับถูกกว่าในรอบนั้น แต่อาจจะกำไรเยอะกว่าในรอบที่ราคาแพงๆ ก็ได้เนี่ยครับ อันนี้มัน

เป็นเหตุผลหนึ่งคือ ผมทดลองทำบัญชีฟาร์มแต่ผมไม่ได้ทำนาข้าว ผมทำเกี่ยวกับผักบึงจีน ผมทำตั้งแต่ปี 2547 ทำบัญชีฟาร์ม พอทำเสร็จแล้วเนี่ย ผมก็จะประเมินรอบหนึ่งว่า ต้นทุนการผลิตเท่าไรในแปลง แล้วก็ ในแปลงเนี่ยถอนได้ปริมาณเท่าไร แล้วก็คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ออกมาว่าต้นทุนการผลิตก็บาท แล้วก็ขายได้ต่อกิโลกรัมเท่าไรในทีแปลงนี้ บางครั้งมันก็ผลผลิตมันไม่เท่ากันหรือ รากาก็ไม่เท่ากัน บางทีราคาแพงๆ ก็ได้ น้อยว่าราคาถูกๆ นะครับ

ครูสำรวจ เดี่ยวผมต้องออกนิตที่อาจารย์ถามข้อต่อไปเนี่ยนะครับ ตรงเนี่ยเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ผมเคยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการทำข้าวหอมมะลิได้ไร่ละประมาณ 40 ถังแล้วใกล้ๆ กับผมเนี่ยชนะครับทำได้ 100 ถัง ผมก็พยายามขอเก็บข้อมูลเขาว่า 100 ถังเนี่ยเขามีกำไรเท่าไร ผมทำกำไรหนึ่งได้ 40 ถังเนี่ยผมจะได้กำไรเท่าไร ผมก็เลยเก็บข้อมูลทำเสร็จแล้วเนี่ย 40 ถังเนี่ยผมได้กำไรน่าจะตกประมาณเกือบๆ 10,000 บาทต่อไร่เนครับ แต่ 100 ถังเนี่ยซื้อไหมครับขาดทุนเกือบ 2,000 บาทด้วยสาเหตุที่คุณคำจันทร์บอกเมื่อสักครู่นี้ ค่าใช้จ่ายสูงแต่พอเวลาผมแนะนำเนี่ยเขาบอกว่าทำไมไม่ได้ที่จะได้ 40 ถังแล้วมันอดศุแก่ใจ

คุณคำจันทร์ แล้วที่สำคัญนะอาจารย์เขาไม่รู้เลยนะ เพราะเขาเชื่อว่าเขาไปอ่านหนังสือวิชาการที่เขียวนมา เขาไปอ่านมาเนี่ย สำคัญมากนะครับ บอกว่า 15 วันต้องใส่ปุ๋ยอายุเท่านี้ต้องฉีดยา แล้วทีนี้เขามันเป็นวัฒนธรรม มันกลายเป็น วัฒนธรรม ก็คือ 15 วัน ฉันต้องใส่ปุ๋ยรอบแรกแล้วนะ 20 วันฉันต้องฉีดยาแรกแล้วนะ พอ 45 วันเนี่ยฉัน ต้องใส่ปุ๋ยอีกรอบนะ ฉันต้องฉีดยา เขาไม่รู้เลยว่าข้าวของเขาจะต้องการปุ๋ยหรือยัง มันมีแมลงโรคพืชไหม ในแปลง แต่ถึงเวลาฉีด แต่พอฉีดแล้วเนี่ย กรรมวิธีการฉีดของเขาที่มักง่ายอีก คือ รักความสบาย คือ เมื่อก่อน มันลำบากอยู่แล้ว มันไม่มี โรคพืช มันไม่มีอะไร พอมันมีโรคพืชขึ้นมาเนี่ย เกษตรกรก็คิดว่าเอาง่ายๆ ยากัน เชื้อราาก็ใส่ลงไป ยาฆ่าแมลงใส่ลงไป มันกลายเป็นว่าเกษตรกรไปแปรเปลี่ยนสารเคมีที่ใช้อยู่ เพราะเคมีพอ ผสมกันเข้าปุ๊บมันเปลี่ยนเป็นตัวอื่น มันเกิดการไม่ได้ผลอีก

ครูสำรวจ เขาบอกว่ามันไป มันไปกักกันนะนะ นักวิชาการเขาว่า มันทำให้เสื่อมคุณภาพลงไป 60-70% แล้วแต่

คุณคำจันทร์ หรือไม่ก็ไปเป็นสารเคมีอีกตัวหนึ่ง อันนี้เป็นความรู้ที่เกษตรกร ไม่มี หรือเขาไม่มีประสบการณ์ที่จะทำมันก็เป็นปัจจัยอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรลงทุนสูงขึ้น แล้วก็เสี่ยงต่อภาวะการขาดทุน พอขาดทุนก็หนี้สินตามมาอาจารย์ พอหนี้สินตามมาขาดทุนอีก ก็ไม่มีเงินใช้หนี้

อ.รัชชัย สรุปแล้วคือ ตอนนี้มีเครื่องมืออยู่ 2 ตัวหลักๆ ที่ใช้อยู่ก็คือ บัณฑิตวีรเรือน และบัณฑิตฟาร์ม

คุณคำจันทร์ แล้วที่สำคัญต่อไปเขาต้องรู้กลไกการตลาด

อ. ชัชชัย อันนี้ใครเห็นด้วยนะครับ

ครูตำรวจ ครั๊บ

อ.รัชชัย กลไกการตลาด ช่วยแนะนำนิคหนึ่งรับกลไกการตลาด

ครูดำรวบ

ก่อนถึงเรื่องกลไกการตลาด ผมอยากให้นิยามของคำว่าบัญชีครัวเรือนเนี่ย บัญชีครัวเรือนเนี่ยมันจะเป็นกระเจงกาที่ส่งให้มองเห็นตัวเอง มันเห็นอย่างไร ถ้าเราไม่จดเนี่ยนะครับเราจะรู้ได้อย่างไรว่าเราจ่ายอะไรไปบ้างในแต่ละวันแต่ละเดือน เราหาคะไรไป พอสิ้นเดือนปั๊บเนี่ย เรามาสรุปสิว่ารายจ่ายที่เราจ่ายไปนั้น มันมีความจำเป็นขนาดไหนอย่างไร เช่นการเล่นหอย สุนัขพันธุ์ กินเหล้า เล่นการพนัน ไปเที่ยว อย่างเนี่ยถ้าเราจดนะครับ เราก็จะรู้ว่าไอ้โธ ทำไมเราถึงขนาดนี้ มันมีอยู่คนไม่ใช่คนเดียวความจริงมันมีเยอะอยู่แหละ แต่ยกตัวอย่างคนหนึ่งแล้วกันที่อยู่จังหวัดสระแก้ว เขาไปจดบัญชีครัวเรือนเนี่ย ภรรยาเนี่ยครับสามีเขากินกาแฟเดือนหนึ่งกับปาดังโก๋เดือนหนึ่งตก 1,700 บาท เกือบๆ 2,000 บาท ภรรยาก็เลยชวนสามีคุยว่าเนี่ยเธอกินมันเยอะนะ ถ้าลดลงมาน้อยยังมีเงินให้ขนมลูกนะอะไรต่างๆ ไปโรงเรียนได้ ก็ได้คุยกันสามีก็ยอมด้วยความรำคาญลดปาท่องโก๋จากสิบกว่าตัวให้มันเหลือครึ่งหนึ่ง เขาเล่าให้ผมฟังนะ ผมไปเยี่ยมเขา ก็ใช้วิธีการอย่างนี้นะครับนี่คือ มันจะรู้ตัวตน แต่อย่างอื่นอีกละยังไม่มองนะ ถ้าเราจดหมดเลยมันจะบอกหมดเลย จะเป็นเล่น

- ห่วยเล่นการพนันจนหมดคนะมันจะรู้เลยว่า อู้อู...มันขนาดนี้เชียวหรอ แต่ถ้าไม่จกมันไม่รู้ใจมันรวมยอดรับเดือนเท่าไรจะสามารถสรุปได้ ค่ากับข้าว ค่าข้าวเท่าไรนะครับ ถ้าจกหมดจะรู้เลยว่าเรานั้นเป็นอย่างนี้ๆ สิ่งสำคัญผมให้แนวคิดกับผู้ที่เข้าอบรมอยู่เสมอแล้วก็ชวนคุย ผมถามบอกว่าเฮ้ย ตามจริงๆ เอะที่ทางส่วนราชการก็คิดแล้วอะไรต่างๆ ก็คิดแล้วบอกว่าที่เราจนด้วยสาเหตุเราจ่ายมากกว่ารับใช่ไหม ทุกคนไม่ว่าจะเป็นที่ร้อยคนก็ใช้หมดเลยยกมือหมดเลยว่าเป็นอย่างจั้นจริงๆ ผมบอกว่าเอานะผมเนี่ยคัดค้านหัวชนฝาอย่างไรก็ไม่ใช่ เขาบอกว่าใช่ อย่างไม่ใช่ แล้วก็ได้มีการแลกเปลี่ยนในเวที ยกตัวอย่างว่านาย ก. วันนี้ไปทำงานได้เงินมา 200 บาท แล้วก็ไปจ่าย 250 บาทได้ไหม เขาบอกว่าได้ๆ เฮ้ย..จ่ายอย่างไร ได้มา 200 บาทก็ไปเชื่อเขามา 50 บาท
- อ.ชัชชัย 50 บาท เพราะ ไม่พอ 50 บาทไปเชื่อเขามา ผมก็เลยบอกว่าไอ้ที่เชื่อเนี่ยจ่ายสตางค์หรือยัง เฮ้ย...ยังสิ ก็ไหนว่าจ่ายใจ ก็เลยคุยแลกเปลี่ยนทำให้เขาเข้าใจ เขาเริ่มโอ้เป็นอย่างนี้เราก็เชื่อเขามาเนี่ย พอวันที่ 2 ได้มา 200 ก็ต้องมาจ่ายที่ค้างเมื่อวานอีก 50 บาทบางคนไม่มีให้ เชื่อเป็นเดือนๆ ก็ไม่มีให้ หนักๆ เข้า แม่ค้าเขาไม่ให้เชื่อใจ สาเหตุเหล่านี้จึงทำให้เขาไม่เข้าใจว่า จ่ายมากกว่ารับถึงจน ฉะนั้นผมเชิญ รทส. มาบรรยายเนี่ยก็ยังพูดอย่างนี้ เกษตรกรเราเนี่ยแหละไม่รู้เราต้องทำบัญชีครัวเรือน เพราะมันจ่ายมากกว่ารับถึงจนใจอะไรต่างๆ อย่างนี้ ผมถึงบอกว่าให้ความรู้ผิดๆ ทั้งนั้นเลย เพราะสิ่งเหล่านี้สำคัญว่าเราทำอะไรให้เขารู้ตัวคนว่าถ้าเขาจดบัญชีครัวเรือนเนี่ยเขาจะรู้ว่าตัวเราเป็นอย่างไร ความสำคัญอย่างไรที่ต้องจกมันคืออะไร ไม่ได้จกเพราะทำเพราะหนึ่งราชการทั้งส่วนต่างๆ ให้มาจกก็ทำไปอย่างนั้นแหละ แต่ไม่ใช่ะมันติดกับตัวเองหมดเลย เรารู้ว่าผมเรานั้นหลุดมันรู้อย่างไร สามารถจะหวีได้ใช่ไหมครับ หน้าตาเราเป็นอย่างไรเราจะรู้ทันที แต่ถ้าไม่มีกระจกเงาถามว่าเราจะแต่งตัวกัน ได้ไหม ยกตัวอย่างทุกท่านแหละ
- อ.ชัชชัย ไว้สะท้อนตัวเอง
- ครูตำรวจ มันไม่สามารถจะรู้หน้าครับ ทำอย่างไรบ้างหน้าตาเราเป็นอย่างไร เพราะฉะนั้นเนี่ยถ้าเราจดบัญชี มันเหมือนกับรู้ว่าตัวเราเองกำลังทำอะไร เดินหลงทางอะไรต่างๆ หรือเปล่าต่างๆ รายได้เป็นอย่างไร รายจ่ายเป็นอย่างไร ฉะนั้นคำว่าได้มาก็จ่ายไปเนี่ยถามว่าสมดุลไหม ต้องสมดุลแต่ที่ได้มาได้มาอย่างไร ได้มาเพราะไปเป็นหนี้ใช่ไหม สิ่งเหล่านี้แหละทำอะไรถึงจะ让他เข้าใจเรื่องนี้อย่างๆ เลยนะ มองเหมือนกับมันไม่น่าสำคัญเลยนะ จ่ายมากกว่ารับถึงจนเนี่ยใช้ค่านี้นะ ผมพยายามคุยกับผู้ตรวจบัญชีอะไรต่างๆ เนี่ยครับเยอะมาก แล้วก็คุยกับรทส.
- อ.ชัชชัย ไอ้ที่ครูค้างไว้เรื่องของกลไกการตลาดเนี่ย มันจะช่วยให้เกษตรกรหลุดจากไอ้ภาวะการเป็นหนี้
- ครูตำรวจ แน่นจนครับ 100 % ต้องลองดูครับ
- คุณคำจันทร์ คือ บัญชีฟาร์มมันสามารถบ่งชี้เรื่องการตลาดได้ เพราะว่าเขาจะรู้ทุกครั้งที่เขาขาย คือ ที่ผ่านมาเขาขายเขาไม่ได้จกไฉนเนี่ย เขาไม่รู้เลยว่าต้นทุนการผลิตเขาเป็นอย่างไรจริงๆ แล้วเวลาเขาไปขายเนี่ยมันได้กำไรหรือเปล่าเขาก็ไม่รู้ แล้วที่สำคัญบัญชีฟาร์มเนี่ย ผมจะแนะนำให้เกษตรกรหลายๆ ท่านที่มาฝึกอบรมที่นี่ ผมจะแนะนำให้บอกว่าการทำบัญชีฟาร์ม สมมติว่าเดินลงไปดูแปลงนาคุณต้องคิดนะเป็นต้นทุนการผลิตเหมือนกัน เพราะนั่นคือ คุณกำลังทำงาน คือ ส่วนมากเกษตรกรสมมติทำบัญชีฟาร์มปุ๊บเขาจะลืมเรื่องตัวเองจะ ไปนึกถึงแต่ว่าจ้างเขามาเท่าไร ลืมแรงงานตัวเองเพราะฉะนั้นการทำงานคือ เป็นต้นทุนเหมือนกัน อย่างลงไปรดน้ำ รดรอบหนึ่งคิดเลย 10 บาทบวกค่าน้ำมัน สมมติว่าค่าน้ำมัน 5 บาท
- อ.ชัชชัย คิดเหมาเป็นเดือนได้ไหม
- คุณคำจันทร์ ค่าแรงตัวเอง ส่วนมากถ้าผมทำบัญชีฟาร์มผมจะคิดเป็นรอบ คิดให้ละเอียดเลย แล้วตอนนั้นเวลาทำเนี่ย จะไปขายที่สี่มุมเมืองด้วย พอไปขายที่สี่มุมเมืองต้องคิดค่าตลาดค่ารถ แล้วก็ค่าอาหารที่เราไปนั่งระหว่างรอ ต้องคิดทั้งหมดเลย

- อ.ชัชชัย ต้องคิดเป็นต้นทุนทั้งหมด
- คุณคำจันทร์ แล้วสุดท้ายเลยเนี่ยต้องลงคำว่าอื่นๆ ทำไมต้องลงอื่น ๆ สิ่งที่หลงลืม ตั้งไว้เลย 1,000-2,000 บาท ตั้งไว้เลย แล้วก็ต้นทุนการผลิต ตัวนี้จะเป็นตัวป้องกันการขาดทุนได้ แล้วเกษตรกรจะรู้ได้เลยว่าฉันต้องขายราคาเท่านี้เนาะขายต่ำกว่านี้ฉันขาดทุนแล้ว อันนี้เป็นจุดหนึ่งที่เขาสามารถที่จะแก้ไขปัญหาการขาดทุนได้ เพราะเขาไม่รู้เขาขายเท่าไรก็ได้ คือ เวลาเสนอขายราคาดูเนี่ย พอรู้ว่่านายทุนซื้อเนี่ย ราคานี้ไม่ได้นะ 7,000 บาท เพราะฉันขาดทุนแล้วก็ต้องให้หาวิธี หาทางออกกว่าในเมื่อ 7,000 บาท ขายไม่ได้ คุณต้องขายราคาเท่าไรต่อ 1 เกวียน ต้องหาต้นทุนให้ได้นะครับ พอหาต้นทุนได้ถึงจะรู้ แล้วทางออกมันก็มีอยู่หลายด้าน คือ เราเคยสีข้าวให้ผู้ฝึกอบรมดูข้าว 10 กิโลกรัม พอสีเป็นข้าวกล้องแล้วได้ 7 กิโลกรัมครึ่ง
- อ.ชัชชัย แต่ข้าวเปลือก 10 กิโลกรัมเนะ
- คุณคำจันทร์ 10 กิโลกรัม
- อ.ชัชชัย ข้าวกล้อง 7 กิโลกรัมครึ่ง
- คุณคำจันทร์ ครับ แล้วถามว่า ข้าว 10 กิโลกรัมคือ 7 บาท กิโลกรัมละ 7 บาท คือ 70 บาท พอเป็นข้าวสาร 7 กิโลกรัมข้าวกล้องเนี่ย ขายในตลาด 20 กว่าบาท ถึง 30 บาท แล้วเปรียบเทียบกับราคา 200 กว่าบาท ทำไมโรงสีจึงรวย ทำไมนายทุนจึงรวยทำไมเกษตรกรถึงยากจน มันมองได้อย่างชัดเจนนะ จากข้าว 10 กิโลกรัมเนี่ย มันเป็นข้อบ่งชี้ได้อย่างชัดเจนว่า นายทุนได้ 2 ส่วน เกษตรกรได้ส่วนหนึ่ง มันเป็นวิธีที่เอาเปรียบกันครั้งต่อครั้ง ให้เขามองเห็นให้ได้
- อ.ชัชชัย กลไกการตลาดตรงนี้หมายความว่าเกษตรกร ควรจะดูแลกันเองพึ่งพาตัวเองหรืออย่างไรครับ
- คุณคำจันทร์ อันนั้นเป็นส่วนหนึ่ง ถ้าเป็นไปได้อยากให้เป็นอย่างนี้แล้วแปรรูปก่อนขาย แล้วอยากจะให้หน่วยงานภาครัฐให้ความจริงใจกับเกษตรกรเรื่องการตลาด คือ ทุกวันเนี่ยเราโดนกด อันนี้พูดจากเนื้อหาความจริงนะครับ อาจารย์
- ครูตำรวจ ผมเสริมนิดหนึ่ง ถ้าเกษตรกรรู้ว่าตลาดเนี่ย มันราคาเท่าไร พอรู้ว่ากลไกตลาดเท่าไรเนี่ยเราสามารถจะปลูกพืชผักอะไรก็ได้แล้วแต่เนี่ย สามารถมั่นใจว่าตัวเองจะต้องทำได้เท่าไรแล้วได้อย่างไร รู้ล่วงหน้าเลย
- คุณคำจันทร์ มันต้องมีแผนด้วย
- ครูตำรวจ ต้องมีการเขียนแผนตัวเองด้วยว่าทำอะไร เพราะฉะนั้น ถ้าเรารู้ว่าเรารู้เขารู้เราเนี่ย อย่างที่เขาว่ากันเสมอว่า ถ้าเรารู้เรื่องกลไกการตลาดราคาเป็นแบบนี้เนาะครับ เราสามารถที่จะกำหนดกระบวนการตัวเองได้หมดเลยทุกเรื่องว่าเราจะไม่ขาดทุนนะเรื่องนี้ถ้าเราปลูกลงไป แต่ทุกวันนี้เกษตรกรไม่ใช่อย่างนั้นเลยครับ ผมให้สมมุติว่าเกษตรกรรอถูกห่วยอาจารย์ทรงจิตบอกว่าเขียวหลอกลวง อาจารย์ธนิช กิจนิธิ บอกว่าเกษตรกรตาโต คำนึยาสลึงเหล่านี้นะครับทำให้เกษตรกรต้องมาหวนคิดตัวเองว่าควรจะต้องทำอะไรบ้าง ฉะนั้นคำว่าตลาดมันก็เป็นหัวใจสำคัญถามว่าตลาดเนี่ย ไม่ใช่ตลาดสี่มุมเมืองตลาดไทนะ ในชุมชนนี้ก็ควรมีตลาดนะตลาดอย่างเช่น ยกตัวอย่างว่าชุมชนเนี่ยกินอะไรบ้าง แล้วใครปลูกบ้าง ปลูกเท่าไร แล้วเราควรจะทำอะไรที่ใครเขาไม่ทำ แล้วชุมชนที่กินอยู่ไปซื้อข้างนอกจะทำอย่างไร จั้้นถ้าเรามองกระบวนการตรงนี้ออกได้หมดเนี่ยเนะครับ เกษตรกรเนี่ยสามารถจะพัฒนากระบวนการได้ แต่ถ้าทำเป็นรูปองค์กรเมื่อไหร่ตามที่เราปรารถนาอยากจะเห็นกระบวนการนี้เนะครับผมบอกได้เลยว่าชุมชนนั้นยินดีอย่างมีความสุขได้แน่นอนแล้วหนีสินไม่เป็นแน่นอน แล้วหลุดพ้นแน่นอนเรื่องของหนีสินต่างๆ ที่มีอยู่
- คุณคำจันทร์ แล้วทุกวันนี้สิ่งที่ตามมาก็คือว่า เกษตรกรเนี่ย พยายามส่งลูกเรียนให้เรียนสูงๆ แล้วก็วิ่งไปหางานทำ คือ พอจบออกมาแล้วเนี่ย พอเข้าไปเรียนเขาได้รับการปลูกฝังบอกว่าคุณเรียนจบแล้วคุณต้องได้เงินเดือนเท่านี้ คุณจบวุฒินี้คุณได้เงินเดือนเท่านี้ ทำให้ลูกหลานเกษตรกรเนี่ยเลิกทำการเกษตรปล่อยให้พ่อแม่ทำ พ่อแม่ทำถ้าไม่มีแรงงานในครอบครัวเนี่ย พ่อแม่ก็ต้องไปจ้างคนทำอันนี้ทำให้เพิ่มต้นทุนทางการผลิตอีกส่วนหนึ่งคือ

เกษตรกรไม่ได้ทำเองตอนนี้เกษตรกรคือ เป็นผู้จัดการนา เขาบอกว่าเกษตรกร ผมให้ฉายาของเกษตรกรแถบ
ลุ่มนี้ว่า เกษตรกรปริญญาโท ทำไม่ถึงเป็นอย่างนั้น พอจะ โฉนาก็ยกโทรศัพท์แล้วฮัลโหล โฉนาก็ให้หน่อยนะ
พอโอเคเสร็จก็ทำเทือกแล้ว พอจะหว่านเมล็ดก็จะมีทีมรับจ้างใช้เครื่องหว่าน ก็เอามาหว่านเมล็ดได้แล้ว พอจะ
เกี่ยวก็จ้างอีก ชาวนาไปทำอะไรคือ เดินไปหาถั่วแก่ ผมสุดท้ายจะเอาปุ๋ยเอาเมล็ดเอาอะไรก็เดินไปหาถั่ว
แก่ได้ก็ก็โลกริม ได้ก็เกี่ยวน ได้ก็ตัน มันกลายเป็นว่าเกษตรกรไม่ได้ทำอะไรเลย เป็นผู้จัดการนาแล้วตอนนี้
ไม่ใช่เป็นชาวนาเหมือนเดิมหลายเป็นผู้จัดการนา อันนี้เป็นจุดหนึ่งที่ทำให้ คือ ความสะดวกสบาย ทำให้คน
หลงลืม ทำให้สิ้นเปลืองเรื่องต้นทุน อันนี้แล้วเขาก็ไม่มีการวิเคราะห์ด้วย

ครูตำรวจ เขาเรียกว่าเทคโนโลยีเข้ามาครอบ

คุณค่าจันทร์ แล้วผมก็เป็นห่วง วันหนึ่งข้างหน้าอาจจะ 10-20 ปี 10 ปี ถ้าลูกหลานเรายังเป็นอย่างนี้อยู่ คนรุ่นที่ทำการ
เกษตรอยู่หมดไป ที่ดินของคนไทยก็ไม่มีคนทำ พอไม่มีคนทำตรงนั้นข้าวปลาอาหารก็จะแพงขึ้น
ลูกหลานเราเข้าไปอยู่ภาคอุตสาหกรรมทั้งหมด ไปอยู่ภาคอื่นๆกันหมด ไม่อยู่ภาคเกษตร พอไปอยู่ตรงนั้น
ปั๊บ ข้าวจากจานละ 25-30 บาท ก็จะกลายเป็นจานละ 50 บาท จานละ 100 บาท และตอนนั้นเราต้องตามเงิน
มาซื้ออาหารใช้ไหมครับ ถ้ามันโซคร้ายเกิดขึ้น รัฐบาลต้องสั่งอาหารนำเข้า ผมกลัวมากเลยเรื่องนี้ วัน
ข้างหน้าผมห่วงลูกหลาน

อ.ชัชชัย ผมมีมุมมองค่อนข้างจะส่วนตัวตามนิคหนึ่งครับ จากการที่คุณครูได้รับรางวัลครูภูมิปัญญา ผมว่าที่ผ่านมาใน
อดีตคุณครูน่าจะมีภาระหนี้สินส่วนตัวที่เคยประสบมาบ้าง ครูมีจุดเด่นหรือมีแนวคิดอย่างไรให้หลุดพ้นจาก
หนี้สินสอดคล้องกับตรงนี้ที่เล่ามาไหมครับ

ครูตำรวจ ในอดีตที่ผ่านมา ผมมีหนี้สินอยู่ประมาณ 1 ล้านบาทเศษๆ เกือบๆ 2 ล้านบาท ทำให้ผมตอนนั้นก็เครียด ก็
ต้องออกไปรับจ้าง ผมเองก็ ครั้งนั้นก็ทำการเกษตรไปด้วยอะไรไปด้วยก็ขาดทุน ก็ไม่สามารถยืนอยู่ได้ ก็ต้อง
ไปรับเหมาก่อสร้างเป็นช่างรับเหมาก่อสร้าง ผันแปรตัวเองมา นานๆ ก็หันกลับมาทำนาสักทีหนึ่ง ก็ทำไป
อย่างนั้นแหละ ทำนาขายได้เกี่ยวนละประมาณ 1,000 กว่าบาท ก็ไม่สามารถที่จะหลุดพ้นกระบวนการค้าต่างๆ
ได้จนผมเองได้มีโอกาส อาจารย์ทรงจิตร์ พูนลาภนี่แหละ ที่เป็นอาจารย์สอนที่มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
อาจารย์ทรงจิตร์ก็ไปจบปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แกมาสอนแล้วแกเอานักศึกษามาลงที่ชุมชน
แห่งนี้ แล้วก็มอบหมายให้ผมดูแลนักศึกษาปริญญาตรี ตอนนั้นผมเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านอยู่ด้วย เลยได้ดูแล
นักศึกษา ผมก็ได้มีโอกาสได้เรียนรู้กับอาจารย์ทรงจิตร์ จบคอร์สมาดูแลที่ชุมชนที่ผมดูแลอยู่นี้ 40 กว่าคนต่อ
รุ่นก็อยู่ประมาณ 3 เดือนบ้าง 4 เดือนบ้าง บางทีเต็มที่ก็ 5 เดือน ถ้าไม่จบก็จะอยู่ถึง 5 เดือน ใช้เวลาทั้งหมด
เลย 13 ปี ก็เลยทำให้ผมได้มีโอกาสศึกษาดูงานต่างๆ ทั้งนอกไปเรื่อย พอได้ดูงานมากขึ้น มองเห็น
เปรียบเทียบกับหลายๆ เรื่อง ที่เราย่ำแย่เพราะเราคิดไม่เป็น วางแผนไม่ได้ คิดไม่เป็น ทำอย่างไร ทางออกไม่รู้จะ
ออกทางไหนอาจารย์ ก็หันกลับมาคิด เดิมนั้นทำพืชเชิงเดี่ยว พอล้มก็ล้มเป็นหนี้ไม่สามารถใช้หนี้ได้
คอกเบี้ยก็เพิ่มพูนอยู่ตลอดเวลา พอได้ออกไปเริ่มมองเห็นแล้วว่า ทางออกทางแก้ของเราคืออย่างไร ผมหัน
กลับมาใหม่ คุยกับครอบครัว ผมก็จะปลูก 4-5 ชนิด มีฝรั่งบ้าง มีกล้วยน้ำว้าบ้าง มีชมพู่มะละและปลูกผักบ้าง
ทำนาไว้ 10 ไร่ ก็ทำหลายๆ อย่าง ก็พยายามทำอย่างนี้มาเรื่อยๆ อาจารย์ทรงจิตร์ก็ให้ผมเลิกเรื่องก่อสร้าง การ
เป็นช่าง ให้ผมเลิกเถอะ จะได้อยู่กับครอบครัวใกล้ๆ จะได้มีโอกาสได้มากขึ้น ผมก็ พอเลิกปีแรกมันแย่ มัน
ไม่มี พอสิ้นเสียงค้อนมันก็หมดเงินใช้ไหม ครอบครัวก็รายได้ไม่เพียงพอ มันได้เป็นรุ่นๆ ก็หันกลับมา
วางแผนชีวิตใหม่ ก็มาปลูกสัก 4-5 ชนิด ตรงนี้จะมีปลูกมะพร้าวน้ำหอมไว้ประมาณ 3-4 ร่อง ในที่จำนวน 10
กว่าไร่ ผมปลูก 4-5 อย่าง พอได้ปีที่ 2 ที่ 3 ที่ 4 ไปแล้ว ผมเริ่มรู้ว่า อันไหนมันถูก อันไหนมันแพง 2-3 อย่าง
ราคามันคืออยู่ อาจทำให้เราอยู่ได้และไม่ต้องลงทุนบ่อย เช่น มะพร้าว พอเริ่มเข้าปีที่ 3 ก็ได้กินผลแล้วจะขาย

ได้แล้ว ผมก็เริ่มฝึกทำน้ำตาลมะพร้าวได้ปีเดียว พอปีที่ 4 ที่ 5 ต้นมันจะสูงแล้ว ก็จะไม่ทำ แล้วก็ทำเรื่องของฝรั่ง ไปห่อฝรั่ง ห่อชมพู ชมพู 2 ร่อง ฝรั่ง 3 ร่อง ที่ทำไว้

อ.ซัชชัย ชมพูนี้คุณภาพใช้ไหมครับ

ครูตำรวจ ก็มันน้อยนี่ครับ เราทำคุณภาพ เราปลูกกล้วยน้ำว้าไว้สัก 3 ร่อง กล้วยน้ำว้าตัดที่ได้ประมาณ 4,000-5,000 บาท เดือนหนึ่งก็ได้ประมาณ 10,000 กว่าบาท ฝรั่งได้ที 10,000-20,000 บาทบ้าง พอได้ปีที่ 4 ปีที่ 5 และปีที่ 6 เริ่มใช้หนี้ได้ครึ่งทางแล้ว ปีที่ 7 ปีที่ 8 ผมใช้หนี้ได้หมดจากการเกษตรที่ทำหลายๆ อย่างผสมผสาน

อ.สุภาพร แหล่งที่ขายที่ไหนบ้างคะ

ครูตำรวจ ผมก็ไปติดต่อหลายๆ ที่และอีกส่วนหนึ่งผมก็มีญาติพี่น้อง ผมทำงานในมหาวิทยาลัยกับอาจารย์ทรงจิตรด้วย ไปขายของตามมหาวิทยาลัยเอาพืชผลทางการเกษตรไปขายในมหาวิทยาลัย เราก็เอาของเหล่านี้ไปขายในราคาที่เป็นกันเองแต่ก็สูงกว่าราคาตลาดและวางแผนเรื่องคนไปขาย แล้วคนที่ขายขายได้ 5 ปีเท่านั้น ออกโรงใหม่เลย

คุณคำจันทร์ ตอนนั้นมหาวิทยาลัยให้โอกาสให้ขายในมหาวิทยาลัย และธนาคารออมสินสำนักงานใหญ่ให้ที่เอาไปขาย ชาวบ้านไปขายของเราก็ดีกว่า ถูกกว่า สำคัญคือของเราปลอดภัย เลยทำให้ครูบาอาจารย์สนับสนุน แต่ละยะหลังๆ ก็มีปัญหบ้าง เจ้าของพื้นที่เขาไม่ยอม

อ.ซัชชัย ในเรื่องนิสิตนักศึกษาผมมีลูกศิษย์เยอะเลยครับ ตอนนี้ลูกศิษย์พวกนี้มีการกู้ยืมเงิน กยศ.ที่เขาต้องใช้เงินในขนาดนี้ อยากเรียนถามครูและคณะว่าเขาควรเตรียมความพร้อมอย่างไร

คุณคำจันทร์ คือต้องดูพื้นที่หลังของเขานะครับ คือไม่ใช่เขามาอย่างไรเราก็ให้กู้หมด เพราะว่าเป็นนักเรียน ถ้าสมมติว่าลูกศิษย์ของอาจารย์เนี่ย พื้นเพพ่อแม่เขาเป็นเกษตรกร อาจารย์อาจจะดูพฤติกรรมช่วงเสาร์อาทิตย์ ให้ไปช่วยดูแลพื้นที่ของพ่อแม่หน่อย คือเป็นการปลูกฝังให้ลูกศิษย์อาจารย์สามารถที่จะกลับไปสร้างงานให้กับตัวเองได้ คือส่วนมากวัยรุ่นทุกวันนี้ไม่ได้ต่อว่านะครับ พอเสาร์อาทิตย์เหมือนเพลงที่เขาร้อง ลูกเทวดา พ่อแม่ก็ไม่กล้าแตะคือโดยปกติแล้วเนี่ย ลูกจะกลัวครูอาจารย์มากกว่าพ่อแม่ เพราะฉะนั้น ถ้าครูสั่งบอกว่า เธอกลับไปบ้าน ไปทำรายงานมาเสาร์อาทิตย์เธอไปช่วยพ่อแม่ทำอะไรมาบ้างในแต่ละวัน แล้วให้พ่อแม่เซ็นมาด้วยเป็นการปลูกฝังเด็กไปในตัว มันจะปลูกฝังไปเรื่อย อย่างน้อยผ่านหูผ่านตา มาวันหนึ่งเกิดเขาตกงาน ถ้าลูกหลานมุ่งแต่การเรียนอย่างเดียวไม่ศึกษาภูมิหลังของพ่อแม่ของครอบครัว วันหนึ่งเกิดเขาหางานไม่ได้ เขาเกิดภาวะตกงาน เพราะไม่มีการสร้างงาน คือ เขาจะทำอะไรก็ช่าง ถ้าเขาไม่ล้มความหลัง ไม่ล้มครอบครัวที่ผ่านมา เขาสามารถแก้ปัญหาได้หมดทุกอย่างครับอาจารย์

อ.ซัชชัย ฟังโดยสรุปก็คือว่า แนวทางที่จะสร้างความมั่นคงให้กับเขา คือ ควรมีการศึกษา ภูมิหลัง วิถีชีวิตของครอบครัว การให้ลูกศิษย์กลับไปสร้างงานของตัวเองให้เกิดความมั่นคง

คุณคำจันทร์ หลังจากหยุดเรียนแล้วอย่าให้เขาวิ่งไปหางาน ให้เขาสร้างงานให้ได้ ถ้าเขาสร้างงานได้ โอกาสที่เขาจะเจริญเติบโตได้สูงมาก แต่ถ้าเขา คว้าโชคที่เขาไปวิ่งหางานเนี่ย โอกาสที่เจริญเติบโตก็ช้ามาก แล้วก็เป็นอย่างงี้เกิดให้เราล้าหลังไปเรื่อยๆ

อ.ซัชชัย นี่คือการสร้างความมั่นคง ลูกศิษย์ผมคนหนึ่งครับจี๋หมูจี๋หมามีหนี้ตกคนละเกือบ 200,000 บาท

คุณคำจันทร์ คือโครงสร้าง ถ้าเราไม่คิดว่าแรงเกินไป โครงสร้างของวิธีการศึกษา ผมขอตำหนิคนหนึ่ง มันเป็นการครอบงำจากภาครัฐก็ คือเขาตั้งเป้าไว้แล้วว่าจบแล้วอาจารย์จะสังเกตได้ว่า คนเรียนเก่งๆ จะมีการจองตัวจากบริษัท มันเป็นโครงสร้างที่เขาวางตัวไว้แล้ว คุณจบแล้วคุณต้องไปทำเรื่องนี่เรื่องนี่ คือ เด็กเรียนจบมาเนี่ยไม่สามารถที่จะไปสร้างงานด้วยตัวเองได้เลย เพราะประสบการณ์ไม่มี แต่ถ้าเรียนไปด้วยให้เขามีประสบการณ์ไปด้วย ปฏิบัติจริงไปด้วยโอกาสที่เขาจะสร้างงานมีสูงมาก คือ ผมไม่ได้มองจากมหาวิทยาลัยใหญ่ๆ ผมมองจากสถานการศึกษาใกล้บ้าน ผมเคยนำเสนอในโรงเรียนหลายครั้งว่า ให้ทำแปลงผักได้ไหม

- ทำแปลงผักเพื่ออาหารกลางวัน แปลงเล็กๆ ก็ได้ ให้เด็กๆ ได้สัมผัสการทำมหากิน ของเรามีพื้นที่การเกษตร เป็นลูกหลานชาวนา เมื่อ 2 ปีที่แล้ว ผมโมโหมากเลยหน้าเสาธง ผู้อำนวยการบอกว่าพวกเธอตั้งใจเรียนนะ จะได้เข้าไปทำงานในห้างจะได้ไม่ลำบาก ผมหมด ผมเศร้าใจมากเลยที่ได้ยินอย่างนี้ ผู้อำนวยการโรงเรียน พูดยังนี่ แทนที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ลูกหลานสร้างงาน กลับส่งเสริมให้ลูกหลานไปเป็นลูกจ้างเขา
- อ.ชัชชัย ถ้าลูกหลานสำเร็จการศึกษาออกไปประกอบอาชีพ แนวทางเขาเรียกว่าการสร้างเครือข่ายอย่างไรให้เกิด ความเข้มแข็ง
- คุณคำจันทร์ คืออาจารย์ตรงนี้เราต้องปลูกฝังกันอีกนาน เพราะเราวิ่งตามกระแสของทางฝั่งตะวันตกมาก เกินไปแต่ใน ขณะเดียวกันเขาปลูกฝังลูกหลานเขาทางการเกษตรนะ แต่ผมไม่ได้สังเกต ที่ผมไปเห็นมาอิสราเอล เด็ก อนุบาลขึ้นรถเมล์ไปโรงเรียนหัวกระดางไปหาครู เย็นหัวกลับ เข้าหัวไป ทำไมเขาทำอย่างนั้น ครูเป็นผู้สอน วิชาการ พ่อแม่เป็นเกษตรกร เขาจะทำอย่างนี้จนพริกออกลูก ครอบครัวยุของชาวอิสราเอล 2 ครอบครัวยุ คือ ผมไปปี พ.ศ.2537 ผมไปอยู่กับอูดี ปี พ.ศ.2539 ผมกลับมาบ้านแล้วกลับไปอยู่ใหม่แล้ว อูดีกลับไปทำนา เทียว ไปอยู่อีก 7 ปี รวมไปอยู่ 9 ปี ผมเห็นวิถีชีวิตของเด็กนักเรียน รู้สึกว่าเขาไม่ได้ล้มวิถีชีวิตของเกษตรกร เลย เขามีโอกาสให้ลูกเขาเรียนสูงทำอะไรทุกอย่าง เกษตรกรของเขาแต่ละคนก็ไม่ได้เรียนต่ำ เขาเรียน ปริญญาตรี ปริญญาโท เขาไม่ได้เรียนเพื่อไปวิ่งหางาน เขาเรียนเพื่อเอาความรู้มาพัฒนาในชุมชน ครอบครัวยุ ทำให้คนอิสราเอลเขาสามารถสร้างอาหารเลี้ยงคนอเมริกาและยุโรปได้ มันก็เป็นสิ่งที่น่าแปลกจนอาจารย์ ผมเคยเล่าให้คณะที่เคยไปทำการประชุมที่กาญจนบุรีแผน 11 ของเศรษฐกิจการเกษตร ผมมีโอกาสได้ไป ด้วย อาจารย์สำรวยก็ไปด้วย แต่ไปอยู่ ผมว่าเป็นสิ่งที่น่าแปลกมาก การจัดการศึกษาของประเทศไทย เพราะว่าอิสราเอล ผมไปอยู่ 9 ปี ผ่นตก 13 ครั้ง ผ่นตกปรอยๆ ไม่นับ นับเฉพาะฝ่าเปียก แค่ 13 ครั้ง ใน 9 ปี แต่เขาสามารถทำการเกษตรได้ ถ้ามองกลับมาที่ประเทศไทยแล้วเนี่ย น้ำท่วมทุกปีและมีน้ำแล้งทุกปี เหมือนกัน
- อ.ชัชชัย บริหารจัดการแปลกมาก
- คุณคำจันทร์ การบริหารจัดการเป็นสิ่งที่แปลกมาก ถ้าหน่วยงานภาครัฐและเอกชนหันกลับไปมองตรงนี้นิดหนึ่งเราคิดว่า เราสามารถประหยัดพลังงานได้เยอะมากในการบริหารจัดการน้ำนะครับ ถ้าเปรียบกับอิสราเอลนะ ไม่ต้อง ใช้ไฟฟ้า ผ่นน้ำมา คือ แค่อาท่อไปจุ่มแล้วปล่อยมาใช้แถบนครสวรรค์ ชัยนาทเนี่ย มันก็ไม่ต้องมาใช้ พลังงานไฟฟ้าแล้ว เพราะน้ำตรงนี้ น้ำประปาแม้ที่เขาพูดถึง ใช้สปริงเกลอร์ได้ คือแหล่งน้ำเราอยู่สูงอยู่แล้ว อาจารย์เราปรับวิธีคิดนิดเดียว ถ้างล้นทุครั้งหนึ่ง แค่กรมชลประทานบ้านเราผมตำหนิเลยนะ ทำไมต้องไป ทำคลองล่อยละ ทำไมไม่ใช้ท่อฝังเลย ให้ไปโผล่ตรงไหนก็โผล่ หนึ่งถนนข้างคลองชำรุดเสียหายมีการ ซ่อมแซมบ่อยต้องใช้งบประมาณเยอะ ดินมันขึ้นนะครับ เขาเอาไปวิ่งใช้ไหมครับ แต่ถ้าเป็นท่อน้ำมันซึม น้อยมากเลย ถนนก็ไม่ค่อยเสียมันแห้งนะ อันนี้มันเป็นวิธีคิดนิดเดียวเอง มันสั้นผมบังภูเขา แต่เขาไม่ยอม คิด
- ครูสำรวย ไม่ใช่ เขาคิดได้แต่เขาไม่ทำ เพราะเคียวงบประมาณซ่อมไม่มี
- อ.ชัชชัย ครูครับผมขอย้อนกลับไปนึกเดียวเรื่องเกี่ยวเนื่อง คืออยากจะถามครู ไม่นานมากก่อนที่จะจบ คือเขาจะ ประกอบอาชีพที่เขาสามารถมั่นคงได้ เขาควรเตรียมอาชีพ เตรียมความพร้อมการสร้างเครือข่ายอย่างไร บ้างครับครู
- คุณคำจันทร์ อาจารย์เครือข่ายมันมาที่หลังนะ
- อ.ชัชชัย นี่ใจครับผมถึงถามใจครับ
- คุณคำจันทร์ จันผมขอยกตัวอย่างเลยนะ ผมกลับมาอยู่บ้านปี 2547 คือเป็นไปไม่ได้ที่ผมจะมีเครือข่ายมาก่อนที่อยู่ที่นี่ คือ ผมมาอยู่ตรงนี้นี่ วิธีการคือเขาเข้าเวทีแลกเปลี่ยนพูดคุยให้โอกาสเขาที่จะแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าง เขาก็จะ

เริ่มมีเพื่อนบ้าง พอเขาเริ่มมีเพื่อนเขาก็จะรู้ว่าใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร พอเขารู้ตรงนั้นเสร็จปั๊บ ผมก็ใช้ฐานที่ผมเดินตามอาจารย์สำรวจเมื่อปี 2547 ผมก็รู้จักคนเยอะขึ้น ผมยอมรับว่าปี 2547 ที่ผมกลับมาบ้านผมมีคแปดคันเลย เพราะผมไปเป็นลูกจ้างเขามา แล้วก็ประสบการณ์ผมอาจจะได้ ผมเก็บข้อมูลมาเรื่ององค์กรของโมซาร์ฟ เรื่องอะไรผมเก็บมา แต่วิธีการยังไม่มี พูดย่อยๆ ปฏิบัติที่โน้น แต่มาอยู่บ้านเรากลายเป็นทฤษฎีไม่ใช่การปฏิบัติแล้วเพราะเราไปปฏิบัติที่โน้น เพราะพื้นฐานพื้นที่ไม่เหมือนกันก็ต้องมานับหนึ่งใหม่อีก ผมยอมรับว่าผมมาประกอบอาชีพที่เมืองไทย ผมมีคแปดคันเหมือนกันเมื่อปี 2547 ผมก็มาปลูกผักนึ่งกินเหมือนเพื่อนๆ ไปขายตลาดสี่มุมเมือง ขายก็ไม่เคยขาย ไม่เคยเป็นพ่อค้า ก็ให้พี่ของภรรยาผมขาย ผมก็ขับรถให้ ก็ยืนอยู่ข้างประตูไม่กล้าเรียกลูกค้า นั่นก็คือจุดเริ่มต้นนะครับ เป็นจุดเริ่มต้นว่าก่อนจะมีเพื่อน หลังจากนั้นมา ก็จะมีพ่อค้าที่เป็นเพื่อน ก็คือพ่อค้าที่ตลาดสี่มุมเมืองนั่นแหละ พอมาซื้อของเราก็เกิดการติดต่อเชื่อมโยงก็คือพูดคุยกัน ไปนั่งขายที่ละมัด พอ 6 เดือนผ่านไป ถอนผักเนี่ย ผมรู้แล้วผักผมหมด พอเข้ามาผมจะโทรหาลูกค้าก่อน คุณใช้ก็มัด คุณใช้เท่าไร คุณใช้ก็กิโลกรัม เราเช็คเลย ของขึ้นรถไปถึงตลาดก็โยนส่งๆ ขายสแตงค์กลับ ไม่ต้องไปอยู่ใช้เวลานาน คือเมื่อก่อนไปนั่งขายบางที 6 หูม บางทีเกือบสว่างกว่าจะได้กลับ มันเป็นวิถีจัดการ คือเราสร้างเครือข่ายพ่อค้าก่อน อันนี้เป็นการสร้างเครือข่าย

อ.ซัชชัย เครือข่ายมาทีหลัง

คุณคำจันทร์ เครือข่ายมาทีหลัง คืองานให้มันเกิดก่อน หลังจากนั้นก็เริ่มวิเคราะห์การตลาดว่า การวิเคราะห์เนี่ยต้องมาจากฐานข้อมูลความเป็นจริงทั้งหมดเลย เข้ามาผมตื่น มอเตอร์ไซด์ออกไปแล้ว วันนั้นตอนก็เช้า เจ้าหนึ่งประมาณกี่ตัน ผมเก็บข้อมูลตำบลพระยาบันลือ รถปิ๊กอัพนี่มีทั้งหมดเลย 150 คัน เฉพาะเกษตรกรที่มีรถปิ๊กอัพทำสวนผักนึ่งกินอย่างเดียว

อ.ซัชชัย เยอะมากเลย

คุณคำจันทร์ แต่มันไม่ได้ออกพร้อมกันอาจารย์ วันไหนออก 15 คัน ถอน 15 เจ้า ผักนึ่งอยู่กิโลกรัมละ 20 บาท วันไหนถอน 50 เจ้า ผักนึ่งเหลือ 2 บาท เพราะมัน 100 ต้นขึ้น คือปริมาณน้อยลง เพราะฉะนั้นถ้าจะให้สรุปได้ว่า ถ้าเขากำหนดได้ว่า ถ้าเขามีการพูดคุยกันวันนี้ใครจะหว่านก็หว่านกัน 10 เจ้าพอ กำหนดให้มันออกลดหลั่นกัน แต่ที่นี้เกษตรกร ไม่ใช่อย่างนั้น นั่งเทียนคืออยากหว่านก็หว่าน ไม่ได้ดูว่าใครหว่านมันก็ไปตรงกับเพื่อน ก็ดันตลาดราคาถูกลง เป็นจุดหนึ่งที่เขาอยู่ไม่ได้ ต่อมาผมก็เลยต้องสร้างเครือข่าย ผมไปตลาดผมก็ต้องมีเพื่อน พอมีเพื่อน เพื่อนอยู่ไหนน้อยทำอาชีพเดียวกันก็ดู ไทรน้อยวันนี้ถอนกี่เจ้า เอาคุณดู ไทรน้อยนะ ผมจะดูลดบัวหลวง แล้วคุณดูที่ชลบุรีนะ เอาอีกคนหนึ่งดูที่ราชบุรี เพราะว่าแหล่งผักนึ่งจินมันมีไม่กี่แห่งก็ใช้วิธีการนี้ แล้วก็คุยกันว่า เอาตอนนี้ทาง โน้น ไม่หว่านทางนี้ ไม่หว่านเราเริ่มลงได้แล้วนะเขานัดกันในกลุ่มเพื่อน อันนี้คือกลุ่มเพื่อนมีการวาง ที่อาชีพเดียวกันต้องเป็นเพื่อนกันแล้วก็เช็คพื้นที่ว่าวางแผนการเพาะปลูกอย่างไร ควบคุมการผลิตให้ได้ แล้วก็เครือข่ายเหล่านี้พอมาทำใหญ่เนี่ยก็จะเป็เครือข่ายที่เอาสินค้ามาส่งเรา ก็เกิดการแลกเปลี่ยนกันแล้วว่า เขาเป็นไปได้ไหมทาง ไทรน้อยเนี่ยคุณปลูกผักกาดหอมนะ ทางกาญจนบุรีคุณปลูกคะน้าะ ทางปากช่องคุณปลูกกวางตุ้งได้หวันนะทำไมถึงเป็นอย่างนั้น พอตีพวกเราทำงานร่วมกันเนี่ยก็สรุปได้ว่า พอ ไทรน้อยปลูกผักกวางตุ้งได้หวันเนี่ยขอบใบเหลืองหมดเลย แต่ปากช่องปลูกออกมาสวยมาก กาญจนบุรีเนี่ย เมื่อก่อนผมให้เพื่อนที่สุพรรณเอาคนนำมาส่ง แล้วไปส่งที่ห้างเนี่ยตรวจสอบเคมีไม่ผ่าน พอกาญจนบุรีเอามาส่งทำไมถึงผ่าน เพราะปรากฏว่าทางกาญจนบุรีสภาพอากาศเขาคิดว่าแมลงโรคพืชมันน้อย การใช้สารเคมีน้อยก็ส่งผ่าน มันก็เป็นปัจจัยอีกปัจจัยหนึ่งก็ได้ข้อสรุปร่วมกันว่า เพราะฉะนั้นการปลูกพืชผักเนี่ยมันเป็นการเรียนรู้แล้วก็ประสบการณ์ที่สร้างสมกันมาว่าเพราะเครือข่ายเนี่ยแหละที่ทำให้เรารู้ว่า กวางตุ้งได้หวันมันชอบอากาศเย็นนะ ไม่ใช่ว่าจะมาปลูกที่พื้นที่อุษายนะ เพราะว่าอากาศมันร้อน อุษยาปลูกอะไรได้ อุษยาก็จะปลูกผักนึ่งจิน มะระจีน แดงกวา แดงร้าน กวางตุ้ง คะน้านิดหน่อย แต่พอไปไทร

น้อย นนทบุรีก็จะปลูกกระเพรา โหระพา ผักกาดหอม อันนี้เราก็จะคุยกัน จะเป็นเครือข่ายแล้วคุยกันว่ามันก็จะลดภาวะ บางครั้งอาจจะมีราคาถูกมั่งที่พื้นที่อื่นเขาไม่ได้คิดแล้วเขาก็มาปลูกกระทบกันอย่างนั้นะครับเป็นหลัก

ครูตำรวจ ขอนิดหนึ่งนะครับอาจารย์ ก็ยังคาใจที่อาจารย์ถามอย่างเช่น เคี้ยวมันจะเข้าข่ายหรือไม่คำว่า นักศึกษาเป็นหนี้เรื่องของการกู้ไปเรียน จะมีวิธีการอย่างไร พอคิดเองอยากแลกเปลี่ยนกับอาจารย์ว่า ที่ผมได้สัมผัสกับนักศึกษาใช้เวลามา 14 ปี 13 ปี ตรงนี้ที่สำคัญที่สุด คือ เราต้องสร้างจิตสำนึกของนักศึกษามาให้ได้ ทำอย่างไรให้เขารู้ว่าที่เขามาเรียนเนี่ย ใครเป็นคนลำบาก ให้เขารู้ว่าใครเป็นคนลำบากเนี่ยทำอะไรครับ พอที่อาจารย์ทรงจิตระได้อ่านักศึกษามอบมาให้ผมดูเลย

อ.ชัชชัย ครูทำอะไรครับ

ครูตำรวจ ผมก็ให้ไปอยู่บ้านละคนๆ

อ.ชัชชัย ไปเรียนรู้วิถีชีวิตของเขาเลย

ครูตำรวจ เสร็จแล้วเนี่ย เขาให้เรียกพ่อเรียกแม่หมดคนะ ไปอยู่ว่าเขาทำอาชีพอะไร ต้องไปทำกับพ่อกับแม่อย่างนี้ทุกวัน ครอบครัวนี้ไปรับจ้างขุดดิน คุณต้องไปขุดดินกับพ่อกับแม่นะ คนนี้ไปพ่อแม่ไปทำการค้า คุณก็ไปเรียนกับพ่อกับแม่นะ ค่าขายก็ไปเรียนด้วย อันนี้ทำมาคุณก็ทำมาเนะ อย่างนี้ก็จะไม่เหมือนกัน พอได้อาชีพหนึ่งๆ ก็ใช้เวลามานั่งพูดคุยกันอาทิตย์ละ 2 ครั้ง มาปรับแผน มาปรับเรื่องทุกข์ของชาวบ้านเป็นอย่างไร ทุกข์ของชาวบ้านทุกคนก็มาเล่าของพ่อของแม่ให้ฟัง

คุณคำจันทร์ เวลาให้นักศึกษามาสรุปร่วมกันเนี่ย คือ แลกเปลี่ยนกันที่ไปอยู่บ้าน โน้นเป็นอย่างไร บ้านนี้เป็นอย่างไรเนี่ยก็เก็บข้อมูลได้เยอะ แล้วก็เป็นการเรียนรู้

ครูตำรวจ สนุกมาก

คุณคำจันทร์ แล้วก็เป็นการเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนได้ด้วย

ครูตำรวจ จริงๆ แล้วมันเป็นอย่างไร พ่อแม่ลำบากอย่างไร พอพวกนี้จบไปแล้วเนี่ยครับ ผมก็พยายามติดตามอยู่เสมอ เวลาเขาออกจากชุมชนไปแล้วเนี่ย 4 เดือนบ้าง 3 เดือน 5 เดือน ผมก็ต้องติดตามว่าเป็นอย่างไร คุยกับพ่อกับแม่เขาว่าลูกมาเป็นอย่างไร เขาบอกว่าดีใจๆ ว่าลูกเขากลับมาแล้วลูกเขามีความรับผิดชอบ

คุณคำจันทร์ ก็เหมือนเยาวชนของเราที่ส่งไปอิสราเอลทุกคนกลับมาเนี่ยพร้อมหมดเลย เดินผ่านหญ้าเขียวๆ เนี่ยไปติดพริบเลย เพราะว่าการทำงานของคนที่อิสราเอลเนี่ย มันสอนให้รู้ว่าเขาต้องรับผิดชอบเวลาต้องปฏิบัติงานจริงนะครับ คือ ตอนนั้นอาจารย์ตำรวจส่งนักศึกษาไปประเทศอิสราเอล ผมอยู่นั้นเนอะ ส่งเยาวชนไปไม่ใช่ นักศึกษา

ครูตำรวจ นักศึกษาด้วย

คุณคำจันทร์ นักศึกษาด้วย ช่วงนั้นผมก็พาเด็กๆ ไปดูแล้วก็ พยายามเปรียบเทียบให้เขาฟังว่า วิถีชีวิตของคนอิสราเอลเขาทำอย่างนี้ เขาถึงได้ร่ำรวยเขาถึงได้เป็นเกษตรกรที่สามารถยกย่องได้ว่าเป็นคนสร้างอาหารให้กับคนทั้งโลก และเขาก็สามารถที่จะสร้างรายได้ได้เหนือกว่าคนที่ทำงานมีเงินเดือนอีก อันนี้พยายามยกให้เขาเห็น ตอนเขากลับมาเนี่ยรู้สึกทุกคนพร้อมเนอะ แต่พอมาอยู่กับครอบครัวระยะหนึ่ง ก็เหมือนเดิม นำแปลกนะอาจารย์ คือ พื้นฐานของเราไม่ได้ส่งเสริมกันต่อเนืองใจ ก็เหมือนกับเด็กๆ ของเราเนี่ยพอรู้เงินมาเนี่ย คือ เขาอาจจะเกิดจากพ่อแม่เป็นคนอยากจะทำ คือ นิสสัยก็โทษกันเองนะเนาะ คือ นิสสัยพ่อแม่อยากจะรู้ยืมบางส่วน ถ้าจะหันกลับ ไปมองสมัยโบราณเนี่ย เขาส่งลูกเรียนเนี่ยเขาหาด้วยกำลังร่างกายของเขาเองไม่มีเงินกองทุน เขาก็ส่งลูกเขาเรียนได้แต่ที่นี้คนเราก่ออยู่ในชุมชนเนี่ย มันไม่จำเป็นว่าทุกคนต้องเรียนเหมือนกันหมด คือ บางคนได้เรียนบางคนไม่ได้เรียนเนี่ยก็จะมาเอื้อกันถ้าเขามีเครือข่ายมีการแบ่งปัน สิ่งสำคัญเราต้องปลูกฝังเรื่องคุณธรรมเรื่องการถ่ายทอดรู้ เรียนคนหนึ่งเป็นไปได้ไหมให้ได้ความรู้สามคน คือ คนที่ไม่มีโอกาสได้เรียน

เนี่ยก็ให้ได้รับความรู้ด้วยเรื่องวิชาการ ในขณะที่เดียวกันคนที่ไม่มีโอกาสได้เรียนเนี่ยเขาก็แบ่งปันกับเพื่อน เรื่องประสบการณ์ที่เขาทำอยู่นะครับ คือ บางทีเรามุ่งเน้นเรื่องการศึกษามากเกินไปอยากให้คนมีความรู้เท่าเทียมกันหมด แต่บางทีเราก็กลิ้มเรื่องที่ผ่านมามาว่า เอ๊ะ...จะทำไม...ให้ลูกหลานมีความรักใคร่สามัคคี แต่ที่นี้พอแข่งขันกันเยอะๆ เข้าเนี่ย กลายเป็นเด็กไม่ได้สนใจเรื่องกิจกรรม ไปสนใจแต่เรื่องวิชาการ เป็นเรื่องการเรียน มันก็เลยกลายให้เด็กเราขาดคุณภาพเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ ขาดความรับผิดชอบ เพราะเขามุ่งแต่เรื่องฉันจะต้องได้ทีหนึ่ง ฉันจะต้องชนะเพื่อนนะทางการเรียน แต่เราไม่ได้ให้กำลังใจคนที่ เขาเรียนไม่เก่ง แต่เขาสามารถทำกิจกรรมได้เยอะนะ สามารถที่จะช่วยเหลือเพื่อนฝูงได้เยอะนะ เราน่าจะส่งเสริมเด็กพวกนี้บ้าง คือ บางทีความคิดของคนเราความฉลาดไม่เท่ากัน แต่บางทีคนเรียนฉลาดอาจจะไม่ประสบผลสำเร็จในชีวิตก็ได้

ครูตำรวจ ยกตัวอย่างเมื่อคืนนี้ผมนั่งดูเจ้านาย ชื่อเล่นชื่อป๊อง ไอ้เนี่ยเก๋ที่สุดในรุ่น เมื่อคืนนี้เขาเป็นผู้ดำเนินรายการให้กับ นักการเมือง 2 คน ไม่รู้ว่าสถานีช่องไหนใช้งานดาวเทียม เป็นระดับคอทอร์ทั้งคู่อะไร บอกว่าแฮ้ย...มึงไม่ธรรมดาเนี่ยหว่า นิ่งนึกในใจนะ ไอ้เจ้าป๊องไม่ธรรมดา

คุณคำจันทร์ แต่ตอนเรียนไม่ใช่อย่างนี้

ครูตำรวจ สุข...เก๋อย่างบอกใครเลย แสบที่สุด ใช้เวลาจริงๆ 3 ปี 4 ปี จบ นี่ 6 ปีจบ จบไปบวชก็แล้ว จบไปอยู่วัดก็แล้ว จบไปบวชก็แล้ว จบไปเชื่อมโยงในอะไรนะ เรื่องของศาสนาเนี่ยนะครับ 3 - 4 ครั้ง

อ.ชัชชัย ก็ยังคิดครับ ท้ายที่สุดเขาก็พิสูจน์ตัวเองได้

ครูตำรวจ ผลสุดท้าย เมื่อคืนผมดู 10 ปีที่ผ่านมาไม่ธรรมดาเนี่ยหว่านี้ สุดท้ายเขาจบไปทำงานสังคมอะไรนะสนามหลวง ไปทำงานที่นั่น เคียวนี่นี่พอมานั่งคิดไม่ธรรมดา ไอ้คนที่ผมให้เกียรตินิยมชมชื่นเนี่ยนะครับเป็นคนได้ เคียวนี่เป็นหัวหน้าวิชาการของถนนนะครับ แต่ว่าเคียวนี่ก็ย้ายเข้าสู่เจ้าป๊องไม่ได้ซะแล้ว

คุณคำจันทร์ ที่เรียนกับอ.ทรงจิตหรือ

ครูตำรวจ อืม เพราะฉะนั้นตรงนี้นะครับถึงบอกว่า ตรงนี้สำคัญมากคือ ทำอย่างไรถึงจะให้แนวคิดจิตเขาเห็นว่าเขา รับผิดชอบว่าเขากำลังทำอะไรกับตัวเขาเองกับพ่อกับแม่ ฉะนั้นก็บอกว่าหนี่แค้นนี้หรือ โอ้อาจารย์ครับ 4 - 5 หมื่นบาทนี่จิบจ้อยมาก

คุณคำจันทร์ พอพูดถึงเรื่องการปลดหนี้ การสร้างรายได้ของเกษตรกร ผมก็อยากให้เศษของพืชอเนก เป็นที่ยอมรับคน ของที่เป็นเกษตรกรที่คิดอยากจะแก้ไขปัญหานี้สินของตนเอง คือ พืชอเนกผมพยายามเก็บข้อมูลมาแล้ว แต่คบกันมาจริงๆ มันก็ 3 - 4 ปีแล้วละ

อ.ศุภพร พืชอเนก คือ พืชอเนกหรือ

คุณคำจันทร์ พืชอเนก เป็นผู้หญิง

ครูตำรวจ เป็นต้นแบบของคุณคำจันทร์ครับ

คุณคำจันทร์ เขาไม่คิดเหมือนกันอื่น คือ เวลาขายผักเนี่ยทุกอาทิตย์ผมจะโทรไปถามพืชอเนกว่า พืชอเนกเพราะอะไรถึงล้มเท่าไร คือ เขาส่งผักให้ผม เขาปลูกผักส่งให้ผมๆ จะให้เขาเป็นคนตั้งราคา พืชอเนกจะตั้งราคาต่ำว่าตลาดสี่มุมเมืองทุกครั้ง

(อ.ชัชชัยคุยกับครูตำรวจว่า เคียวนี่ผมขอไปดูบ้านคุณครูไปคุยกันไปได้ไหมครับ ไปดูแค่ช่วงเวลาสั้นๆ เลยๆ)

คุณคำจันทร์ แปลกมากสี่มุมเมืองขาย 10 บาท แกบอก 7 บาท สี่มุมเมืองขาย 5 บาท พืชอเนกบอกว่า 3 บาทก็พอ แต่ผมบอกว่ามันไม่ได้ มันไม่ได้เป็นอย่างนั้น พืชอเนกคือ เวลาผมส่งผักเข้าห้างเนี่ย คือ ผมใช้วิธีการคุยกันกับเกษตรกรนะครับว่า อาทิตย์นี้ผมส่งได้ราคานี้ละ คุณสมควรรับไปราคาเท่านี้ อย่างน้อยก็ขอย่าให้เหมือนข้าวสารเลย 2 1 ผมไม่เอา ผมขอเอาแค่ 1 แล้วคุณได้ 2 คือ ให้มันกลับกันกับการขายข้าว คือ ให้เกษตรกรได้ 2 แล้วผมเอา 1 พอ ก็คุยกัน หลายๆ ครั้งพืชอเนกจะตั้งราคาต่ำมากแล้วผมจะบอกให้แก สมมติว่าแกบอ

แปดบาทสิบบาทได้ไหมพี่ยอม แกจะไม่ยอมเอาทั้งๆที่เราเพิ่มให้บางครั้ง คือ แกบอกว่าฝากคนอื่นไปขายเขาก็ให้ราคานี้

ครูตำรวจ เขารียกว่ามีคุณธรรมและมองการณ์ไกล

คุณคำจันทร์ คือ แต่ผลสรุปแล้วนะอาจารย์แกเอาถูกกว่าเพื่อน แต่รายได้แกมันเยอะกว่าเพื่อนทุกเดือน หนึ่งไม่ต้องเสียค่ารถ สองไม่ต้องเสียเวลา สามมีเวลาพักผ่อน ขอยกอย่างเดียวให้มีตลาดให้ เพราะฉะนั้นในแต่ละชุมชนมันต้องมีนักการตลาด ในแต่ละกลุ่มในเครือข่ายต้องมีนักการตลาดให้ได้ ผมบอกว่าแต่ละพื้นที่แต่ละชุมชน ไม่ว่าโอท็อป ไม่ว่าเป็นรัฐวิสาหกิจชุมชน กลุ่มต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นแล้วล้มสลายเนื่องจากว่าไม่มีนักการตลาด พอไม่มีนักการตลาด มันขายไม่ได้ ผมเชื่อว่าคนไทยเป็นนักการผลิตด้วยฝีมือดี แต่ขายไม่ได้เพราะว่าขาดเรื่องนักการตลาด แล้วพี่ยอมเนี่ยอาทิตย์หนึ่งผมต้องจ่ายเขา อย่างต่ำเลยสามหมื่นบาท เกษตรกรพื้นที่ที่ 10 ไร่

อ.สุภาพร แต่น้ำเข้าคิไซไหมคะ

คุณคำจันทร์ น้ำคือ ๆ เดียเขาเนี่ยเป็นคนจัดการไว้ ก็คือ ที่เขามีกทั้งหมด 15 ไร่ ขุดร่องรอบเลย แล้วก็ทำโคกปลูกบ้าน 5 ไร่ คือ น้ำกับบ้านเนี่ย 5 ไร่ อีก 10 ไร่ทำการเกษตร เพราะฉะนั้นพี่ยอมไม่มีทางจะหมดน้ำ พื้นน้ำก็เลี้ยงปลาเศษผักให้ปลา

อ.ชัชชัย นี่เกษตรกรต้นแบบเลย

คุณคำจันทร์ ในที่ 10 ไร่ผัอย่างน้อย 7 ชนิดอย่างต่ำ เก็บขึ้น ผมก็บอกว่าพี่ยอมถ้าผมจะเอาน้องๆ กศน.มาเรียนรู้ด้วยนี้ได้ไหม พี่ยอมเขาบอกมาได้ แต่เขากลัวอย่างเดียว่ามาแล้ว ไปเค็ดผลผลิตเขา หรือ ไปยำผลผลิตเขาเสียหาย คือ ผมก็พยายามเล่าให้ทุกคนฟัง

อ.สุภาพร น้ำๆ ที่ขุดไว้เนี่ยเป็นน้ำที่ผันมาจาก

คุณคำจันทร์ ปกติน้ำมัน ไม่ค่อยอยู่แล้วอยุธยา ๆ ไม่ค่อยน้ำ แต่เขามีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า ถ้าแล้งเขาก็มีใช้ คือ เขาวางแผนไว้ล่วงหน้า คือ เกิดมันแล้งก็ไม่เป็นไร เกิดน้ำมาเขาก็ไม่เป็นไรเพราะพื้นที่รอบนอกที่เขาขุดทำแปลงมันก็ไปเป็นคันให้สูง

อ.สาวตรี ที่คุณครูเคยให้ข้อมูลว่าคุณครูเคยเป็นหนี้ประมาณล้านหนึ่งไซ้ไหมคะ

ครูตำรวจ ล้านเศษ เกือบสองล้าน

อ.สาวตรี แล้วที่คุณครูสามารถใช้หนี้หมดภายใน 13 ปี

ครูตำรวจ ไม่ใช่ครับ ประมาณ 7 ปี

อ.สาวตรี ที่นี้วิธีการใช้หนี้

ครูตำรวจ แต่ว่า 3 ปีแรกเนี่ยนะครับ มันไม่สามารถใช้ เพราะว่าเราเพิ่งเริ่มวางตัว มาใช้ได้เมื่อปีที่ 4 -5-6-7 ใช้เวลา 7 ปี แต่วางแผน 3 ปี

อ.สาวตรี ที่นี้วิธีการที่ใช้หนี้ วางแผน 3 ปี

ครูตำรวจ วางแผนแล้วก็ทำด้วยนะ

อ.สาวตรี ที่คุณครูปลูกผักมีกล้วยน้ำว้าไซ้ไหมคะ

ครูตำรวจ มีกล้วยน้ำว้า มีมะพร้าว น้ำหอม มีฝรั่ง มีชมพู แล้วก็ปลูกข้าวไว้กิน ข้าวผมทำข้าวหอมมะลิทั้งนั้นนะ

คุณคำจันทร์ คือ มันมีรายได้หมุนเวียนนะอาจารย์ มีรายวัน มีสามวัน

ครูตำรวจ ผมมีข้าวกินผมไม่เค็ดครื้อน

คุณคำจันทร์ รายอาทิตย์ รายเดือน แล้วก็สามเดือนก็มีอีก คือ มันมีรายได้เป็นระยะๆ

ครูตำรวจ ก็เลยทำให้ผมก็มีรายได้ทุกอาทิตย์เลย เราก็เลยไม่ขัดสน ก็เลยมีโอกาใช้หนี้เขาๆ ไปเรื่อยๆ สิ่งสำคัญเนี่ยนะครับ หัวใจสำคัญคือ ที่เกษตรกรเป็นหนี้ไม่หมดเพราะอีกส่วนหนึ่ง คือ ไม่อยากใช้หนี้ พอมีเงินก็อยากจะทำอะไรก่อนนะ ออกรถให้ลูกไปซื้ออะไรเงินก่อน ไม่ตัด ผมเนี่ยจะมุ่งว่าต้องให้หมดหนี้ก่อนแล้วอย่างอื่นว่าที่

หลัง พอหมดหนี้แล้วมันมีความสุข บอกไม่ถูกเลย เอาละผมเป็นไทแล้วเนี่ยะหมดหนี้ สหกรณ์ผมก็ไม่ใช่ ผมไม่เป็นหนี้ใครเลย

คุณคำจันทร์ เออ เล่าให้อาจารย์ฟังว่า อ.สำรวยกับผมเคยเป็นทุกข์เรื่องสหกรณ์มาก คือ สมาชิกส่งหุ้นมาเนี่ยเขาไม่มากู้เลย พอไม่มากู้สหกรณ์ก็ไม่มีรายได้เพราะ ไม่มีดอกเบี้ยเข้า เพราะเราไม่ได้ทำกิจกรรมอย่างอื่น อาจารย์สำรวย บอกว่าเอ...เราจะทำอะไรในเมื่อไม่มี พอผลสรุปออกมาจริงๆ อ้อ...สมาชิกเรามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เขาเลย ไม่จำเป็นต้องกู้

ครูสำรวย ตัวชีวิต

คุณคำจันทร์ เราก็กู้ไม่เป็นทุกซ์แล้ว

ครูสำรวย เก็บข้อมูลเป็นตัวชีวิตว่า ถ้าสหกรณ์ไหนเนี่ย ไม่มีสมาชิกมากู้แสดงว่าสมาชิกมีความสุขอยู่ที่กินดีแล้ว

อ.ซัชชัย มีคุณภาพชีวิตที่ดี

คุณคำจันทร์ ครับ เพราะฉะนั้นก็ต้องหาวิธีทำอย่างอื่น ก็เลยคิดเรื่องการตลาด

ครูสำรวย ก็ต้องไปทำอย่างอื่นต่อ

คุณคำจันทร์ เราต้องไปทำการค้าขายแทน

อ.สาวตรี ลองถามเกษตรกรบางรายว่ารายได้หลักของเขาจากการที่ปลูกพืชแบบผสมผสานเนี่ยะคะจากไหน เกษตรกรบางรายก็บอกว่ามาจากข้าว ที่นี่ย่างของคุณครูเนี่ยะคะ รายได้มาจากตรงไหนคะ รายได้มาจาก พืชผักเนี่ยเป็นหลัก ข้าวผมทำปีละครั้งช่วงนั้นนะ ได้ใช้หนี้เพราะขายเอง

อ.ซัชชัย ไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง

ครูสำรวย ครับ ไม่ผ่านใคร แล้วอีกส่วนหนึ่งก็ ข้าวเนี่ย แล้วผมก็ได้ข้าวไว้กิน ผมยังขายข้าวสาร ได้เกี่ยวนละประมาณ ตกเกือบสองหมื่นบาทตอนที่ข้าวยังถูกนะเนะ

คุณคำจันทร์ คือ อาจารย์ใช้วิธีเอาข้าวเปลือกไปสีแล้วมาขายเป็นข้าวสาร

อ.ซัชชัย ไม่ได้ขายข้าวเปลือก

คุณคำจันทร์ ไม่ได้ขายข้าวเปลือก

ครูสำรวย ตอนนั้นรู้สึกได้ว่าข้าวสารร้อยกิโลกรัมเนี่ย ราคา 2 พันบาท ผมเอาข้าวไปสี 1 เกวียนก็จะได้ประมาณ 6 กระสอบ รวมทั้งข้าวท่อนด้วยนะครับ ถ้า 2 พันบาทมันก็ตกเข้าไปสองหมื่นบาท เพราะฉะนั้นผมก็ลงทุนไม่ เท่าไหร่หรอก เพราะลงทุนไร่ละ 500 บาทเอง ผมก็จะมีข้าวกินแล้วผมก็มีข้าวขายด้วยเพราะฉะนั้นข้าวผมได้ สีเกวียนเนี่ย ผมสบายกินทั้งปีก็ไม่หมด แล้วยังขายได้อีก 2 หมื่นกว่าบาท

อ.สุกพร ถามอีกนิดหนึ่งคะ โรงสีนี้ของตัวเองหรือว่า

ครูสำรวย โรงสีพรรคพวกกัน ที่อยู่อีกตำบลหนึ่ง เขาเอาแต่ปลายแต่รำ เราจะได้คืนข้าวกับข้าวท่อนมา ข้าวท่อนที่เรา กินได้ แล้วขายได้ด้วยนะครับ นี่คือ สิ่งนี้เรื่องข้าว เราก็ได้ส่วนอื่นที่เราปลูกไว้อย่าง 4-5 ชนิดเนี่ยมันจะมีกิน หมุนเวียนอยู่ตลอดเลยทำให้ค่าใช้จ่ายผลไม่ถูกเราไม่ต้องไปซื้อเขากินเรามีกิน กลัวยเราก็มี ฝรั่งเราก็มี ชมพู่ ก็มี มะพร้าวก็มีกิน ลองนับดูก็ได้ว่าฝรั่งเก็บทีหนึ่งก็ประมาณสัก แต่มันเก็บตลอดนะ

คุณคำจันทร์ กลัวยน้ำว่าสามงานเนี่ยอาทิตย์หนึ่งก็ได้ประมาณพันกว่าบาท

ครูสำรวย แล้วผมปลูกไว้สามร่องเนี่ยก็ตกสาม ไร่ก็ตัดที่ก็สี่พันห้าพัน แล้วยังขายใบตองก็ขายได้ทางกลัวยที่เขาซื้อเอา ไปวางผลไม้นะครับ ไปวางพวกมะม่วง พวกกลัวยเนี่ยก็มาซื้อใบตอง ทางกลัวยแก้วๆ เนี่ยะครับก็ขายได้อีก ทางละบาทเนี่ยะครับก็ขายได้หมด หัวปลีก็ได้อีกครับ

อ.ซัชชัย เราขออนุญาตไปดูงานที่บ้านของครู แล้วก็คุยไปในเรื่องของปัญหาที่เรายังคงค้างอยู่สักนิดหนึ่งนะครับ เคียวครู นำไปก็แล้วกัน

คุณคำจันทร์ เคียวอาจารย์จะกลับมาใหม่

- อ.ชัชชัย ไม่มาแล้วครับ
- คุณคำจันทร์ ไม่มาเอาอย่างนี้ให้อาจารย์ขึ้นรถดูไปด้วย เคียวผมตามไปรับ
- ครูตำรวจ จริงๆ น่าจะให้อาจารย์ไปดูที่บ้านคำจันทร์นี่คือการโรงแพ็ค
- คุณคำจันทร์ เขาเลิกแล้วครับ ไปแล้ว เย็นแล้ว เนี่ยรถเพิ่งจะออกไปเมื่อกี้ ถ้ามาเร็วกว่านี้จะทันตอนนี้เลิกแล้วครับ มีหลายอย่างครับอาจารย์ ผมส่งทุกอย่างที่คนกิน ปลอดภัยด้วย ผมใช้คำว่าปลูกทุกอย่างที่กินได้ ขายทุกอย่างที่คนกิน (สิ้นสุดเวลา 2.14.30)
- คำถามเพิ่มเติม
- นันทกา คุณครูทำพืชเชิงเดี่ยวอะไรบ้างคะ
- ครูตำรวจ ทำพืชเชิงเดี่ยวมาตลอด ปลูกกล้วยหอมที่ 20 ไร่เลย ทำอ้อยก็ทำอ้อยอย่างเดียวเลย ตอนนั้นไม่ได้ทำนา ปลูกอะไรก็ปลูกเชิงเดี่ยวหมด ถั่ว 3 เทียว ถั่วเป็นโคมิโนเลย เป็นหนึ่ยาวต้องไปถั่วมาเรื่อย หนักเข้าไม่ไหว แะเป็นหนึ่หมคเกือบ 2 ล้านบาท พอได้ไปข้างนอกได้ไปฟังผู้รู้ต่างๆ ได้มีโอกาสทบทวนตัวเอง คิดตั้งต้นใหม่ ทางรอดมีแล้ว แต่ 3 ปีแรกเกือบตาย อ.สมจิตรแค้นผมให้เลิกทำก่อสร้างเออะ คนนี้ที่ให้ความคิดผมเสมอ ทรงจิตร พูลลาภเนี่ย

ถอดเทปการสัมภาษณ์อ.ศรีสมร คงพันธุ์

ถอดเทป CD แผ่นที่ 3 (เริ่มที่เวลา 47.20)

- อ.สาวิตริ วันนี้ที่มคณะนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้มีโอกาสมาเยี่ยมท่านอาจารย์ศรีสมร คงพันธุ์ ในงานวิจัยของเราเรื่องการสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน ภูมิศึกษาครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง ที่งานวิจัยของเราประกอบด้วยคณะ ท่านแรก รศ.ดร.สุกพร ไทยภักดี ท่านต่อไปนะคะ คุณนันทกา แสงจันทร์ และท่านที่อยู่ข้างหลังกลิ้งคือ คุณกฤษณะ ภาณุวาสะ แล้วอีกท่านหนึ่งพอคิดถึงราชการนะคะ อ.ชัชชัย แก้วสนธิคะ และหนูชื่อสาวิตริ รังสิภร์คะ
- อ.ศรีสมร ยินดีคะ ที่ได้ช่วยกันคิดในเรื่องนี้คะ แล้วก็ก็เป็นเรื่องที่คิดที่สุดว่าเราจะทำอะไรไม่ให้คนเป็นหนี้ แล้วถ้าเป็นหนี้แล้วหาวิธีใช้หนี้ยังไงไร ไรใหม่คะ อันนี้ก็เป็นเรื่องที่คิดคะ
- อ.สาวิตริ ในลำดับแรกเนี่ยคะ อยากจะเรียนถามอาจารย์ว่าอาจารย์ได้รับการยกย่องให้เป็นครูภูมิปัญญาไทยทางด้านโภชนาการจากผลผลิตทางการเกษตร ที่มาความเป็นมาของตำแหน่งนี้เป็นอย่างไรคะอาจารย์
- อ.ศรีสมร คือ อันนี้ตั้งแต่สมัยตั้งแต่เรียนหนังสือหรือที่เป็นครูอยู่เนี่ยคะ เราก็มีมองว่าผลผลิตทางบ้านเราเนี่ย บางทีออกในฤดูกาล มันมีเยอะมากแล้วก็ทุกบ้านปลูกเหมือนกันหมดมันก็ขายก็ไม่ได้ราคา แล้วยังมีหน้าเข้าไปซื้อปุ๋ยซื้ออะไรมาใส่อีกเป็นหนี้เขาอีกต่างหาก ทีนี้ก็เลยตั้ง โครงการขึ้นมาว่า เพิ่มราคาของผลผลิตทางการเกษตรโดยการใช้วิชาทางอาหารและโภชนาการ เราก็ทำงานร่วมกับสถาบันวิจัยเกษตรของเทคโนโลยีแล้วก็ปฏิบัติที่ดิน ก็มาคุยกันว่า อย่างเช่น ลำปางเนี่ยเขามีสับปะรดเยอะมากไซ้ใหม่ ขายไม่ได้เลย แล้วยังมีมะเจือเทศ มีอะไรอีกเยอะก็เลยหาวิธีการว่าจะทำอย่างไรนะ เราก็มาสอนเขาทำประเภท เอาไปทำทอฟี่บ้าง ถ้ามาทำแยมมานั่งคิดดูอีก ไอ้แยมเนี่ยทางเหนียวใครจะกิน ซื้อแยมขวดเดียวกินทั้งเดือนไซ้ใหม่ มันก็ไม่ได้ เพราะฉะนั้นเราจะส่งเสริมอะไรใครเนี่ย ต้องส่งเสริมที่เขาทำได้ไม่ต้องใช้เครื่องมือมากแล้วเขาต้องกินด้วย ก็ยังทะเลาะกับบางคนเลย เขาบอกมาทำแยมซิ ถ้าทำแยมแล้วคุณซื้อใหม่ซื้อขวดเดียวกินทั้งเดือนไซ้ใหม่ แล้วเขาจะขายได้อย่างไร เราก็เลยมาทำอย่างนี้เป็นทอฟี่ยังพอไหวไซ้ใหม่คะ แล้วต่อไปก็อย่างเช่น มะเจือเทศเนี่ยก็ไปทำเป็นมะเจือเทศเชื่อมเพื่อไปขายที่เขาจะได้ไปทำพวกเค้กฟรุ๊ตเค้กอะไรอย่างนี้ไซ้ใหม่ แล้วก็

มะขามเนี่ยเขาถล่มเยอะมาก เราก็มาทำเป็นมะขามแก้ว จนบางคนเนี่ยเอาเงินเนี่ยไปเสียด่าเล่าเรียนได้ให้ลูก
อะไอย่างนี้เป็นต้น เราก็จะทำวิธีนี้นะ แล้วนอกจากนี้เราก็คิดว่าเขาเนี่ยยังควรจะมีกินของที่อยู่ในบ้าน ตอนนี้
เขาปลูกพวกข้าวสาลีแล้วเขาก็เอามาขาย แต่เขาขายเนี่ย เขาเอาข้าวสาลีมาเนี่ย โรงงานไม่ซื้อ เพราะว่าเขา
เกี่ยวมาแล้ววางกับพื้นดินมันก็มี สกปรก ก็ไปสอนเขาบอกว่าเอาเลื้อปูนะ อะไรต่ออะไรอย่างเนี่ย บอกเขา
แล้วก็ให้เขาลองไม่ออกมา แล้วก็มาทำขนมปัง ตอนนั้นไม่มีเตาอบนะ ก็เอาไปเผาให้เขากินให้เขารู้ว่าสิ่ง
ที่เขาทำ เขากินได้แล้วก็ขายได้ แล้วก็เรื่องกระเจียบอีกนะละ เขาก็ปลูกกระเจียบเยอะ ปลูกพริกเยอะ กระ
เจียบเนี่ยเอาไปตากแห้งแล้วก็เก็บ เขาก็ไม่รู้ไปเก็บตอนช่วงเย็น มันก็มีเห็บ พอดตกกลางคืนตกเห็บเอาไป
ขายเขาก็ไม่เอา เราต้องสอนเขา แล้วก็สอนเขาบอกว่ากระเจียบเนี่ยทำอะไรกินได้บ้าง ทำน้ำกระเจียบเลี้ยงกัน
อย่างมา มีงานวัดเนี่ย มีงานสงกรานต์เนี่ยไม่ต้องไปซื้อน้ำหวาน เอากระเจียบเนี่ยแหละ เราก็สอนเขาอย่างนี้
อันนี้ก็เป็นสิ่งที่ช่วยชาวบ้านแต่ก่อน แล้วทีนี้มาถึงปั๊บ เรามาคิดว่าพวกผักพื้นบ้านเรามีเยอะไหม แล้วทำไม
เราไม่คิดจะเอาผักพวกนี้มาทำรับประทานแล้วก็เหมือนกับร้านอาหารที่มีอยู่เนี่ยเป็นผักพื้นบ้านเนี่ย อย่าง
สมมติว่าชะอมเนี่ย มีชะอม มีเห็ดเนี่ยก็แกลงแบบทางเหนือใส่ชะอม ใส่เห็ด ใส่ปลาช่อนอย่างหน้อย อะไร
ต่ออะไรขายเนี่ยก็จะทำให้ดี อันนี้ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่คิดว่าจะเผยแพร่ไปนะ อย่างนั้นะถ้าเราทำเองแล้วก็
อย่างนี้ เราได้เงินด้วย กินได้ด้วย บางทีเนี่ยมันก็ไม่ต้องเสียด่าใช้จ่ายไปเปล่าละนะ อันนี้ก็เป็นแรงบันดาลใจที่
ให้ทำตรงนี้ ทีนี้พอไปถึงครูภูมิปัญญาไทยเนี่ยเราก็สอนเขาในเรื่องที่ว่าทุกอย่างที่อยู่ในบ้านเราเมืองเราเนี่ย
มันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินเราสามารถทำเป็นเงินได้ ถ้าเราเข้าใจแต่ว่าในการทำนั้นเราต้องคิดว่าเราต้องกินได้
ด้วย แล้วก็ต้องมีคนกิน ไม่อย่างนั้นทำออกมาแล้วไม่มีคนกินอย่างนี้ใช่ไหมคะ อย่างทำขนมเนี่ยทะเลาะกัน
เกือบตาย บางคนจะทำไวน์ ก็บอกว่าเฮ้ย..การทำไวน์ก็ไม่ดี ไปสอนคนอื่นเขากินเหล้าอะไอย่างนั้นละคะ ก็
ทะเลาะกันอีก เราเป็นตัวขวางโลก อะไอย่างนี้ เด็กนะ ตอนนั้นไปสอนทำไวน์ทำอะไรก็ไม่รู้ บางทีก็
ท้องเสีย ชาวบ้านก็ทำกันเยอะแยะ พอดีได้มีโครงการอีกโครงการหนึ่ง เขามีพวกปลาเนี่ย ก็ถูกเชิญไปว่าเป็น
มูลนิธิป่าชายเลนอะไอย่างนั้นละคะ ก็ว่าทำไมเธอไปสอนเขาทำไวน์เล่า ทำไม่ได้ เด็กเล็กกินหมดเลย มันก็
ไม่ใช่ไวน์มันอย่างไรไม่รู้เนาะ เราก็ไม่รู้อะไอย่างนี้ เพราะฉะนั้นอันนี้ก็คือว่า ถ้าเราเนี่ยจะลดรายจ่ายแล้วเพิ่ม
รายได้ เราจะต้องพยายามที่ทำทุกอย่างให้เกิด คือ บางคนคิดว่าขายก่อนถึงจะเป็นเงินใช่ไหม แต่ที่เรากินแล้ว
ไม่ต้องเสียเงินก็คือ เงินใช่ไหม ก็สอนเขาแบบนั้นละคะ ก็ต้องหักทำไว้ใช่ไหม อย่างซื้อทอฟฟี่ให้ลูกอย่างนี้
เราก็อ่าทอฟฟี่ขายแล้วก็ให้ลูกไปกิน อะไอย่างนี้ แล้วก็สอนให้ลูกเอาไปขายโรงเรียนซิ แต่ก็ขออนุญาตครู
เขาก่อนนะ อะไอย่างนี้ เรามอบเด็ก อะไอย่างนี้ ก็บอกให้ อย่างก็สอนเขาบอกว่า ถ้าสมมติว่าขายได้ 10
บาทเนี่ยก็ให้เด็กบาทหนึ่ง 9 บาทก็แม่เอาไว้เป็นทุน อะไอย่างนี้ ช่วยให้เขารู้จักค่าของเงิน ตอนนั้นที่เข้าไป
เพราะเราต้องดูทั้งเด็กทั้งครอบครัวไ้ละคะ พอดีได้ทุนของ FAO ด้วยขอทุนเขาไป เป็นโครงการอาหาร
กลางวันอะไอย่างนี้ด้วยนะละ อันนี้ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่คิดว่า คนไทยเรานี้ละ ถ้าเรารู้จักใช้ทรัพยากรว่าใช้อย่าง
ถนอมนะ ไม่ใช่ว่าใช้เยอะ ดันไม้เนี่ยควรเค็ดเป็นยอดไม้ไผ่ฟันทั้งคันอะไอย่างนี้ เวลาจะหาปลาต้องสอน
ด้วยนะ ปลาตัวนี้มันตัวเล็กอย่าเพิ่งเอากินไม่พอค่าหัวไม่เห็นหาง ให้มันโตอีกหน่อยหนึ่ง ให้มันมีลูก ต้อง
สอนอย่างนี้ อะไรก็ต้องสอนแบบนี้ บางคนไม่รู้ปลาเล็กๆ ก็ไปซื้อขึ้นมาหมดไม่มีปลาโตอะไอย่างนั้นละ
คะ ก็สอนเขาอะไอย่างนั้นละคะ

อ.ศุภพร

อันนี้จังหวัดไหนคะ

อ.ศรีสมร

อันนี้ไปทางเหนือคะ แล้วต่อไปก็ไปทางอีสาน ที่แรกจะไปทางใต้ แต่ทางใต้มีปัญหาเพราะว่า ปัญหาที่ภาษา
พูดไม่เหมือนกัน แล้วก็ขนบธรรมเนียมประเพณีไม่เหมือนกัน แต่ที่ไปมากก็คือ ทางเหนือกับทางอีสานคะ

อ.สาวตรี

อาจารย์คะ อาจารย์พอจะเล่าเรียกว่าประสบการณ์ในการทำงานของอาจารย์ให้พวกเราฟังหน่อยได้ไหมคะ
ได้ข่าวว่าอาจารย์สำเร็จทางด้านคหกรรมศาสตร์มาใช่ไหมคะ

อ.ศรีสมร

คือ ครั้งแรกเนี่ยนะคะ เรียนที่โรงเรียนการเรือนพระนคร ที่เรียนโรงเรียนการเรือนพระนครก็เนื่องจากว่า คุณครูที่สอนวิชา แต่ก่อนเขามีวิชาการงานนะ มีวิชาการฝีมือ อะไรอย่างนี้ใช่ไหม ท่านก็เก่งมากนะ ท่านทำอาหารก็เก่ง ท่านจัดดอกไม้ก็เก่ง ทำพวงหรีดอะไร ถวายบังคมท่านเก่ง เราก็มีความประทับใจใจ คือ มีความรู้ดีกว่าเวลาเราเรียนหนังสือเนี่ย เราต้องตรงมันก็ได้เต็มใช่ไหม แต่อันนี้ถ้าไม่มีประสบการณ์ทำไม่ได้ คิดในใจนะ คิดๆ เอง โอ๊ย...อันนี้เธอ มันทันได้ 90 เราได้ 90 แต่ว่าเราทำอันเนี่ย ร้อยมาลงร้อยมาลัยเนี่ยไม่ ใช่ คิดเอาเอง เราเป็นเด็กๆ เราชอบคิดอย่างนี้ ใจก็บอกว่าฉันเรียนอย่างนี้ดีกว่า วิทยุฉันนะ พอบจบม.6 นะ ก็มาเรียนที่โรงเรียนการเรือน เพื่อนๆก็ไปเรียนหมอเรียนอะไรเขาก็เก่งๆ กันทั้งนั้น เราก็บอกว่าไปเรียนเถอะ เขาก็บอกว่าเธอ ไปเรียนทำไม เออ...ฉันชอบนะ เพราะเรียนเพราะใจรัก เรียนเพราะใจชอบนะคะ พอเรียนจบ ตรงนี้แล้ว ตอนนั้น โรงเรียนการเรือนเขามีปบ. เราก็ไม่เรียนก็วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพฯเนี่ย คณะวิศวกรรมศาสตร์เขาเปิดปีแรกในด้านอาหารและโภชนาการนะคะ ก็มาเรียนตรงนี้เลย มาเรียนด้านอาหารและโภชนาการตรงนี้เลย ก็ตรงมาเลย อาหารและโภชนาการก็เรื่องสารอาหาร ก็เรื่องเรียนไปโอ เรียนเคมี อาหารอะไรต่ออะไรอย่างนี้ใช่ไหมคะ มันก็ตรงมา ดานี้ก่อนที่จะมาเรียนตรงนี้ก็ยิ่งคิดอีก เพราะว่าแผนกเทคนิคกรุงเทพฯ เนี่ย คณะกรรมการเนี่ยเขามีสองคณะ เขาจะมีสองภาคคือ อาหารและผ้า เพื่อนเขาถามว่าเธอไม่เรียนผ้าเธอ มานั่งคิดในใจ โอ้เสื้อเนี่ย มันใส่ปีหนึ่งแล้วมันยังไม่ขาดนะ แต่อาหารมันกินทุกวันเราก็คิดอย่างนั้นะ เรียนอาหารดีกว่า แล้วก็เรียนเสื้อเนี่ยนะ ถ้าเป็นคนแบบว่า สมัยก่อนเนี่ยเขาจะต้องมีการแบบว่า เดินแฟชั่นโชว์อะไรต่ออะไรซึ่งมันไม่ถูกกับจริตของเราไง เราก็บอกว่าเออ...ไม่เอาแล้ว เรียนอาหารก็เลือกเรียนอาหาร ก็ตัดสินใจเรียนทางนี้มา พอเรียนทางนี้มาปั๊บก็ พอบจบตอนนั้นก็ได้ เรียน 3 ปีนะ เป็นเรียนวิชาครูปีหนึ่ง การเรียนวิชาครูเนี่ยเขาใช้คำว่า วิธีการสอนวิชาชีพ เพราะว่าวิธีการสอนวิชาชีพเนี่ยต้องเรียนนะ หนู ไม่ใช่ว่าคนไหนจบนี้มาแล้วจะสอนได้ออกมาคินะ เพราะเดี๋ยวนี้มันไม่มีไง ไม่มี เพราะมันสอนมันถึงไม่ได้ผลในด้านวิชาชีพไม่ได้ผล เราจะสอนอย่างไรกับเด็กที่แบบนี้ กับคนแบบนี้ อย่างสอนผู้ใหญ่สอนอย่างไร จะสอนเด็กสอนอย่างไร ใช่ไหม เพื่อให้เขาซึมซับ แล้วสนุกด้วย ตั้งใจเรียนด้วย แล้วก็ไม่เครียด มันต้องมีเทคนิคการสอนใช่ไหมคะ แต่เดี๋ยวนี้มันไม่มีนะ เพราะว่าไม่ได้เรียนมาทางนี้ใช่ไหมคะ อย่างจะสอนอาหารเนี่ยเราจะสอนอย่างไร ที่จะให้เด็กออกมาเนี่ย อย่างสมมติเราสอนด้วยดวงซัสดวงเนี่ย ถ้าเราสอนทฤษฎีบอกเนี่ย ด้วยดวงเป็นอย่างนี้ ซัสดวง เราจะต้องสอนให้เห็นของจริง ถ้าเธอดวงน้ำต้องใช้ด้วยดวงแบบนี้ ถ้าดวงของแห้งต้องแบบนี้ ถ้าเธอเอาของแห้ง เอาน้ำมาดวงกับด้วยแห้งเนี่ย มันได้ไหม 250 cc อะไรแบบนี้ ให้เห็นจริงเห็นจัง ซึ่งสมัยใหม่ไม่เป็นแบบนี้เอาขึ้นจอแล้วก็ออกมา เด็กไม่ได้สัมผัส มันไม่ได้ มันต้องมี ๑ อย่างนั้น เพราะต้องมีการสอนใช่ไหม อย่างสอนเด็กเล็กเนี่ยนะ เคยไปสอนเด็กป.4 สอนเด็กทำสาธิตใส่หนู เด็กมันปั้นไม่ได้จะทำอย่างไร เราต้องคิดนะ เอาผ้าเช็ดหน้ามาทุกคนนะ ทุกคนมีผ้าเช็ดหน้าสมัยก่อนนะ ซักสะอาดจุ่มน้ำหน่อย แล้วก็เอาสาธิตแล้วใส่ใส่แล้วก็บอกเขาเนี่ย ขมวดอย่างนี้ มันก็ออกมาเป็นกลมๆ มีก็ไม้เบื่อน ใช่ไหม ต้องหาวิธีการสอน ไม่ใช่ทำให้ปั้นมือเหยๆ เด็กปั้นไม่ได้ แล้วจะต้องสอนอีก เพราะเด็กเนี่ย มันอันตรายใช้มีดไม่ได้ เอ๊ะ...จะสอนอะไรดีเอาสอนน้ำพริกมะขาม ตอนนี้มีมะขาม ให้เอาซัสดึงกะสีมาทุกคนมาขูดมะขาม แล้วเราก็เป็นคนค่า แล้วเขาก็เอาซัสดึงคะ ต้องคิดด้วยนะคะ ซึ่งตอนนี้มันไม่มีนะเนอะ วิชานี้ไม่ค่อยมี เขาไม่ค่อยสอนกันนะคะ ทีนี้พอเรียนจบทางนี้เสร็จก็ไปทำงาน พอทำงานได้พักหนึ่งทางวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพฯ ก็จะเปิดวิชาโรงแรมก็เลยได้ทุนของอีเวสเซ็นเตอร์เนี่ยคะ ไปเรียนวิชาโรงแรมที่มหาวิทยาลัยสวาย ไปทำหลักสูตรทำอะไรเสร็จเรียบร้อยแล้วก็กลับมา ดานี้พอมาถึงปั๊บก็มาเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยมหิดล ภาควิชาโภชนาการ เราเรียนสายตรงเดี๋ยวนะ ไม่ได้แะเวียนไปตรงไหนเลย มันได้ เป็นเรื่องอาหารทั้งหมดเลย อันนี้เพราะเรียนด้วยใจรักนะๆ มันก็ไม่เหนื่อยนะ มันก็มีความสุขใช่ไหม ใครๆ ก็บอกว่าอย่าไปเรียนเลขมหิดลบอกมันยาก บอกว่าไม่เป็นไรหรอกมันตรงเลย เขาบอกให้ไปเรียนประสาน

มิตรมันเป็นครูอย่างเดียว มันเป็นครูคุณธรรมใช้ไหม นี่มันเป็นด้านอาหาร มันก็ตรงมา มันก็จะเรียน เพราะว่าอย่างอาหารเฉพาะโรค diet therapy เนี่ยเราเรียนมาจากเทคนิคเรียนมาจาก อย่างวิชาการ โรงแรม แล้วก็ Hotel Restaurant management เราก็เรียนมาแล้ว แต่ทีนี้เราเรียนอย่างไร เพื่อให้จะได้ตรงนี้ออกมาใช้ ไหมคะ แล้วก็เลยไปเรียนตรงนี้ก็กลับมามีงานอย่างเดิมอะใช้อย่างนี้ เป็นต้น เพราะทำงานเนี่ยทำด้วยใจรัก นะคะ มันถึงไม่เห็นอึ้ง ถ้าทำอะไรที่ไม่รักเนี่ยมันเหนื่อย แต่ทีนี้ก็เป็นคนในเรื่องของรายได้รายจ่ายเนี่ย เป็นคนคิดมาตั้งแต่เด็กๆ แล้ว คือ เป็น จะทำอะไรเนี่ยนะคะ อย่างสมมติว่าซื้อรองเท้าจะจวไว้เลขวันที่ เท่าไหร่ รองเท้าคู่นี้ราคาเท่าไร แล้วใส่นานเท่าไร บางครั้งเนี่ยนะ คนไปอ่านเพื่อนไปอ่านสมุดโน้ตมัน บอกจะบ้าหรือเปล่า เดือนหนึ่งใส่เสื้อตัวนี้กี่ครั้งๆ อะใช้อย่างนี้ แล้วเราจะคิดเป็นเงินเลย แล้วบางทีจะพูดกับ เพื่อนๆ ไม่เข้าใจ บอกเสื้อตัวนี้ได้ฟรีแล้ว บอกได้ฟรีได้อย่างไรเธอซื้อโอมันคุ้มค่าแล้ว คือ เราคิดอย่างนี้ใช้ ไหมคะ คานี้ก็จะเป็นคนแบบว่าถ้าซื้ออะไรก็ซื้อแต่ของมันทนๆ นะคะ ไม่ซื้ออย่างที่ไม่ทนสมัยก่อนนี้ใช้ผ้า กระโปรงเนี่ยนะ ผ้าลินินผ้าหนาๆ เอาอย่างนั้นก็ไปซื้ออย่างนั้น คือ ลงทุนทีเดียวมันก็ไม่ต้องเสียค่าตัดใช้ ไหมบ่อย่างนี้ก็จะเป็นคนคิด แล้วก็สมัยที่เรียนนะ เขามีช้อนดวงด้วยดวงให้ซื้อนะ มีคนก็ยังมียู่ เลยตั้งแต่เรียนมาดุสิตโรงเรียนการเรือนเขามีแบบนี้ จนเพื่อนๆ เขาเห็นว่ามันงามสกุลเก่านี้ เพราะเราจะสลักชื่อ ใช้ไหม ก็บอกว่าอ้าว ก็มีอยู่ ด้วย ช้อนดวงยังมีอยู่เลยอะใช้อย่างนี้ คือ เราต้องรู้จักค่าของเงินรู้จักใช้เงินอะ ใช้อย่างนี้ ก็จะเป็นแต่ว่าเราต้องรู้จักว่าอย่างปีใหม่ เทศกาลที่เราต้องให้ของขวัญเพื่อนเนี่ยจะเป็นคนแบบนี้ จะ เก็บเงินไว้ก่อน แล้วไปเจออะไรก็ซื้อ แล้วนึกถึงเพื่อนคนนั้นคนนั้นก็ซื้อแล้วเก็บๆ ไว้ พอถึงเวลาให้ปี๊บ ก็ให้ เขาไปเลย ไม่ใช่ว่าซื้อวันเดียวกันหมด พอสตางค์มันหมดเขอะแล้วใจหายเหมือนกันนะ แต่ถ้าเราซื้อแล้ว เก็บๆ แล้วมันก็ดีด้วยนะ อันนี้ก็เป็นเรื่องที่ดี เพราะอันนี้ถูกสอนมาตั้งแต่เด็กๆ ใจ เพราะตอนเด็กๆ ก็เข้า โรงเรียนคริสเตียนมันต้องมีคริสต์มาส เอากระป๋องไว้ พอเวลาหยอดเงินพอถึงเวลาก็เอาเงินนั้นไปซื้อของ อะใช้อย่างนี้ คือ มันต้องสอนกันตั้งแต่เด็กๆ ในครอบครัวแล้วต้องรู้ด้วย คือ เป็นเด็กนี้บางคนเขายังว่าตัว แสบอะใช้อย่างนี้นะ อย่างไปซื้อของเขาเนี่ยถ้าเขาขาย 5 บาทเนี่ย เราอยากได้ 3 บาท แล้วเราไม่อยากจะ หนะนะ หนูมี 3 บาท แล้วหนูจะได้กินไหมเนี่ย หนูได้นิดเดียวก็เอา จะพูดอย่างนี้ๆ แล้วเขาก็จะให้ คือ บางที มัน 5 บาทเรากินไม่หมดคะหนู อย่างเมื่อก่อนกล้วยเดี่ยวขามละ 3 บาท 2 บาทนะ บอกเจ้เฮียงหนูมีบาทเดียว หนูเอาลูกชิ้นสองลูกก็พอหนูซื้อบาทเดียวได้ไหมหนูกินได้หนูกินบาทเดียวอ้อม ถ้ามากเกินไปเดี่ยวหนูกิน ข้าวตอนเย็นไม่ได้ เขาก็ให้ คือ เราต้องไม่อายแล้วต้องบอกความจริงใจ แล้วก็ล้วงให้เขาดู เพื่อนถามว่าแล้ว เธอเก็บไว้เท่าไร บอกอ้าวสองบาทกินไม่หมดแล้วตัวเองทำไง ต้องทิ้งนะ ก็กินบาทเดียว เขาก็ขายให้ คือ เราต้องรู้จักนะ อย่างบางคนไปซื้อของเนี่ยไม่ถามราคาเลยเนอะอะใช้อย่างนี้ มันก็เลยเป็นนิสัยใจ แต่ว่าเรา ต้องมีวิธีการอย่างจะต่อของอะใช้อย่างนี้ เราต้องบอกถ้อยคำอีกสักนิดได้ไหมเนี่ย ถ้อยคำไหนก็จะดีอะ ใช้อย่างนี้ แต่อยากได้แค่เนี่ยนะ จะขายแบ่งขายไหม เนี่ยเราจะพูดกับเขา คือ เราต้องไม่อาย เราต้องรู้ว่าตัวเรา เป็นใคร มีเงินเท่าไรจะใช้เท่าไร คนสมัยใหม่ เขาอายเนอะ

อ.สาวตรี จากการที่อาจารย์เล่าให้พวกเราฟังว่า เวลาใช้จ่ายเราต้องดูเสียก่อนว่า เราพอแค่ไหน

อ.ศรีสมร ใช่

อ.สาวตรี แล้วเราก็วางแผนในการใช้จ่าย

อ.ศรีสมร ใช่

อ.สาวตรี มีบุคคลในดวงใจไหมคะว่า เป็นตัวอย่างไหมคะว่า ความคิดนี้มาจากไหน

อ.ศรีสมร ส่วนใหญ่ที่บ้านจะเป็นคุณย่านะ คุณย่าจะเป็น คุณย่าท่านบอกว่า อย่างทำบุญมีกี่บาท สมมติว่าเรามีอยู่ สมัยก่อนไม่มากใช้ไหม ย่าก็บอกว่าแบ่งทำแค่นั้นนะ แล้วเหลือ อะใช้อย่างนี้ แล้วอย่างเวลาจะทำอะไรก็ แล้วแต่ย่าก็บอกว่าซื้อของทนๆ นะ อย่าไปซื้อของที่ไม่ทน เดี่ยวต้องไปซื้อใหม่ ย่าไม่ได้เรียนหนังสือ ย่า

กับบอกว่าไปซื้อใหม่เสียเวลาไปด้วย อะโรยอย่างนั้นะ เขาจะบอก แล้วก็มีอาอยู่คนหนึ่งที่เป็นอาจารย์อยู่ เป็นครูอยู่ที่สวนสุนันทา ท่านก็จะเหมือนกัน อย่างเสื้อผ้า พอใส่ไม่ได้แล้วนะ ต้องเอากระดุมออกให้หมดก่อน เก็บกระดุม แล้วก็เลาะข้างๆ แล้วก็เย็บไว้เป็นผ้าขี้ริ้ว ห้ามเอาผ้าเป็นตัวๆ นะ แล้วต้องซักให้ดีด้วยนะ จนบัดนี้ท่านก็ยังทำอยู่ อายุ 96 ปีแล้วก็ยังทำอยู่ จะสอนอะโรยอย่างนี้ แม้แต่ดักน้ำสมัยก่อนนี้ น้ำคั้นเนี่ยนะ ก็ต้องดักให้พอดีน้ำมันเหลือมันทิ้งไปนะ มันก็ไม่ใช่มันก็ต้องให้หมดๆ เพราะฉะนั้น ที่บ้านเมื่อก่อนมันเป็นบ้านทางเหนือใช่ไหม มันก็จะมีกระบวยเล็กกระบวยใหญ่ เราต้องกินกระบวยเล็ก เพราะมันกินหมดใช่ไหม ถ้าเรากระบวยใหญ่กินไม่หมดก็น้ำเนี่ยน้ำฝนนะ แล้วน้ำบ่อ ไปดักตั้งไกลอะโรยอย่างนี้มานึกถึงอย่างนี้ ถ้ามันเหลือจริงๆ มันก็จะมีคันไม้ก็รดคันไม้ไป ไม่เททิ้งออกไปเลยอะโรยอย่างนี้ แม้แต่น้ำข้าวข้าวเหลือไว้ ยังเอาไว้แช่ขามที่มันเป็นมันเยอะๆ คือ มันอยู่ที่ครอบครัวนะหนูตอนเริ่มต้น อย่างตอนนี้ก็เหมือนกันที่สอนเขาเนี่ยนะคะ ไม่ได้สอนเรื่องทำอาหารอย่างเดียว สอนให้รู้จักประหยัดน้ำด้วย อย่างสมมติว่า ดวงกะทิ 1 ถ้วย น้ำ 1 ถ้วยเนี่ยนะคะ ก็บอกให้เราดวงกะทิก่อนเทแล้วก็เอาน้ำมาใส่ในถ้วยเดียวกันเนี่ยนะคะ 1 ถ้วยมันก็เท่ากับล้างไปในตัวใช่ไหม ถ้าเราไปดวงน้ำก่อนไปดวงกะทิมันก็ล้างน้ำเยอะใช่ไหมมันก็เปลืองน้ำ อะโรยอย่างนี้ แม้แต่หั่นของเนี่ย อย่างสมมติว่ามีหมูนะ แล้วมีผักก็บอกเขาหมู มีผัก เราก็บอกว่าให้หั่นผักก่อนนะ เราไม่ต้องไปล้างเชียงล้างมือ แล้วถึงมาหั่นหมู พอหั่นหมูเสร็จแล้วเราก็กินผักที่เดียวเลย คือ ต้องสอนคนตั้งแต่บัดนี้ ไม่งั้นเนี่ยบางคนไม่รู้ ล้างอยู่นั่นนะ น้ำหมดเลย ค่าน้ำ แล้วทอก็ตันด้วยอะโรยอย่างนี้ เพราะฉะนั้นนักเรียนที่นี่ต้องสอนแบบนี้ อย่างไปสอนชาวบ้านก็เหมือนกันไปสอนแบบนี้

อ.สาวตรี

ที่นี่ที่โรงเรียนการเรือนยังเจริญเนี่ยนะคะ อาจารย์สอนลูกศิษย์มาตั้งแต่ปีไหน

อ.ศรีสมร

ก็ 3 ปีแล้วนะ เพิ่งสามปี ปกติสอนให้กระทรวงแรงงานมาตลอดเมื่อก่อนนะคะ เพราะว่าเราต้องการให้เขาได้มีอาชีพที่เป็นอาหารไทย แล้วก็เป็นที่ถูกต้องเพราะว่าเราสอนเขาเนี่ย เราไม่ได้สอนทำอาหารให้อร่อย เพียงอย่างเดียว เราสอนเขาทำอาหารให้สะอาด แล้วก็ไม่ใช่สารเจือปน เราจะไม่มีผงชูรส ไม่มีอะไรเลย เราจะทำอร่อยด้วยธรรมชาติของอาหารไทยแท้ๆ แล้วเราสอนให้เขาคิดต้นทุนด้วย สมมติว่า แกงเขียวหวานเราจะบอกเขาเลยว่า ใก่เนี่ยนะ ให้หั่นชิ้นละ 5 กรัม เราเสร็จ 10 ชิ้นก็เท่ากับ 50 กรัม เป็นเงินเท่าไร เขาจะต้องรู้นี้ถ้าเขาบอกว่าเขาถามว่า หั่นชิ้นละ 10 กรัม ไม่ได้เหรอ ก็ 5 ชิ้น 5 กรัม แต่นึกถึงคนกินนะ ใก่ 5 ชิ้นแพงจังเลย ใช่ไหม ถ้าใก่สิบชิ้นมันดูเยอะอะโรยอย่างนี้ เราจะสอนเขาคิดต้นทุนด้วย แล้วก็ต้องการให้เขาอย่างบางคนเนี่ย เขาอยากเรียนอย่างเดียว อย่างบางคนเขาอยากเรียนแต่ถูกซุบเราก็สอนเขาแต่ถูกซุบ แล้วให้เขาเอาไปขายให้ได้ แล้วก็เขาจะต้องทำงานเนี่ยเขาจะต้องมีสมาธิแล้วก็มีความว่า 1 ลูกเขาปั้นนะใช้เวลานานที แปะก็กินานที มันเป็นค่า ถ้าคนเราเนี่ยไม่คิดเลขเนี่ยนะคะ เราทำไปตามอารมณ์เนี่ยนะคะ มันใช้เวลามากเกินไปมันก็เหมือนกับต้นทุนมันเพิ่มขึ้นนะคะ เพราะคนไทยส่วนใหญ่ไม่ได้คิด ต้องคิดอะโรยอย่างนี้ อันนี้ก็เป็นเรื่องที่สอนพวกเขานะนะ แม้แต่ผู้ใหญ่ทั้งหลายนี้ก็เหมือนกัน อย่างวันนี้เราสอนน้ำพริกขี้หนือ พอดีหมูหวานมันมีมันเยอะ ทีนี้เราจะต้องเจียวกระเทียมกับน้ำมัน เพราะฉะนั้นต้องลดส่วนน้ำมันตรงนี้ออก เพราะน้ำมันของหมูหวานมันจะออกอะโรยอย่างนี้ มันต้องมีปริมาณมันก็ลดต้นทุนให้เปล่าอะโรยอย่างนี้

อ.สุภาพร

รู้จักสังเกต

อ.ศรีสมร

ใช่ๆ

อ.สาวตรี

จากที่อาจารย์สอนลูกศิษย์มาหลายรุ่นเนี่ยนะคะ ก็เป็นเวลา 3 ปีมาแล้ว เคยมีลูกศิษย์มาปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาหนี้สินบ้างไหมคะ

อ.ศรีสมร

ส่วนใหญ่จะต้องสอนเขานะว่าเราต้องรู้ตัวเอง อย่างเด็กที่ทำงานที่นั่นนะ เราลองถามเขาว่าเธอลองจดดูสิ วันหนึ่งเธอซื้ออะไรบ้าง อย่างถ้าเขาบอกว่าเขาซื้อน้ำกาแฟอะโรยอย่างนี้ ขวดอะไร แก้วตั้ง 30 บาท 40 บาท เนี่ย เธอลองคิดสิว่าเธอซื้อ 5 วัน เป็นเงิน 150 บาท ถ้าเดือนหนึ่งเป็นเท่าไร แล้วเธอกินแล้วได้อะไรบ้าง

นอกจากได้ความหวานได้ความโก้ อะไรอย่างนี้ เราก็จะบอกเขาณะคะ แล้วก็ที่เขาไปปรึกษาส่วนใหญ่จะสอนเขาบอกว่า เวลาเราตั้งร้านอาหารเนี่ย เราจะไปติดตามที่คนอื่นเขาทำ คือ ค่อยๆ คลาน ตั้งไข่ แล้วก็ค่อยๆ เดิน ไม่ใช่ตั้งให้หุ้หุ้หุ้ เพราะฉะนั้นเราทำอาหารที่เราถนัดก่อน แล้วก็ให้มันน้อยๆ ก่อน แล้วก็โตะก็ไม่ต้องเยอะ พอเขาติดใจแล้วเราก็อ่อยทำให้เยอะๆ ได้ ถ้าเราไปทำที่เดียวปั๊บนะเนี่ยคะ มันก็จะเป็นหนี้สินเท่ากับทำแล้วเอาเงินเป็นค่าดอกเบี้ยก็จะสอนเขาแบบนี้ สอนว่าเล็กๆ ก่อนแล้วค่อยขยายขึ้นมา เหมือนกับขายรถเงินก่อนนะ แล้วต่อไปก็เป็นห้องแถวต่อไป หรือใหม่ๆ เนี่ยเราอาจจะทำส่งตรงนั้นตรงนี้ก่อนให้เขาชิม แล้วต่อไปเราก็อ่อยๆ ทำ ไม่ใช่ว่าตั้งโรงงานตั้งอะไรเป็นหนี้เป็นสินเขาอะไรอย่างนี้นะคะ คือ ตัวเราเองหาประสบการณ์ เรายังไม่มีประสบการณ์อะไรใหม่ แล้วเราเองเนี่ยยังไม่เป็นที่ยอมรับของกลุ่มผู้บริโภคใหม่ อะไรอย่างนี้ เราก็เหมือนกับทดลองตลาด ก็จะสอนเขาแบบนี้ แล้วก็ส่วนใหญ่ที่เขาเป็นหนี้เพราะเขาไม่เชื่อเขาไปตั้งร้านใหญ่ๆ ใจแล้วไปซื้อร้านเขามาเลย อย่างนี้ ก็มีอยู่คนหนึ่งก็ญี่ปุ่นนะ เขาไปซื้อร้านเขาก็ค่าเช่าแพงทีนี้ตัวเองขายไม่ได้ก็ต้องเสียเงินให้สำหรับค่าเช่า ขายไม่ได้ต้องเสียเงินให้กับลูกจ้าง ก็เลยบอกว่าเธอต้องทำเองสองคนผัวเมีย แล้วก็ให้เปลี่ยนวิธีการนะ ไม่จำเป็นต้องไปซื้อของเป็นหนี้เป็นสินเขา เขาก็มาทำสองอย่างขาย คือ สอนให้เขาทำไส้กรอกทางภาคเหนือ ใส่อั่วนะ แล้วก็ทำได้เนี่ย เขามาบินลงมาเลยแล้วก็เอาชิ้นเครื่องไปเลยทำไอ้มันขาย ทำไอ้เนี่ยคะ ขนของมันเนี่ยเป็นที่นิยม คือ ไม่ใช่ขนมไอ้มันนะคะ เคี้ยวก่อน หม้อแกงเผือก ทำหม้อแกงเผือกก็ใส่กระทงพอยด์ ตอนนั้นเขาขายทั่วไปเลยส่งขายทั่วไป หนี้สินก็หายไป เพราะว่าไม่ต้องเสียค่าลูกจ้างอะไรใหม่ ไม่ต้องใช้อะไรใหม่ อะไรอย่างนี้นะคะ ก็คนร้านอาหารแต่ละร้านก็สั่งเขาไป สั่ง 50 บ้าง 30 บ้าง เขาก็ส่งไปทั่ว แล้วใส่อั่วขายเป็นกิโกรัมอะไรอย่างนี้ คือ คนเราบางทีเราไปติดตามคนมีเงินไม่ได้แล้วสายป่านเราไม่ยาว ผลที่สุดเท่ากับว่าเราเนี่ยต้องหาเงินให้คนอื่นเขา อะไรอย่างนี้นะ

อ.ศุภพร แล้ววิธีขายของคู่สามีภรรยาเมื่อสักครู่นี้ยังมีร้านตัวเองอยู่หรือเปล่าคะ

อ.ศรีสมร ก็ร้านไม่เอาแล้ว ทำที่บ้าน ส่งขาย ตอนนั้นคล้ายว่ายังอยู่ได้อีกเดือนสองเดือน เขาก็ทำสองอย่างเท่านั้น แล้วคนก็มาสั่งเยอะๆ ขายทั่วไป แล้วอีกแห่งหนึ่งเขาอยู่ที่เยอรมัน เขาก็มีปัญหาขายของมันไม่ค่อยดี ก็ขายไม่ได้ เขาก็เลยเปลี่ยนสไตล์เขาบอกว่า เพราะคนเยอรมันไม่มีร้านมังสวิรัตินะ เขาก็เลยทำร้านมังสวิรัตินะแบบไทยๆ คนก็เลยเข้าคิวซื้อเลยต้องโทรศัพท์เลย เขายังขอบคุณอย่างมากเลย ทำให้เขาเนี่ยหมดหนี้สินอะไรอย่างนี้นะคะ เพราะฉะนั้นการทำอะไรก็แล้วแต่ เราทำก่อน แล้วก็ทำให้สิ่งที่คนอื่นเขาไม่ทำเนี่ย มันจะทำให้ขายได้ ไม่ต้องไปสร้างศัตรู ไม่ต้องไปแย่งใครอะไรอย่างนี้ อันนี้เป็นเรื่องสำคัญ

อ.สาวิตรี ต้องขอประทานโทษนะคะ ขอเรียนถามอาจารย์ว่าแล้วในส่วนตัวของอาจารย์เนี่ย ประสบกับปัญหานี้สินบ้างไหมคะ

อ.ศรีสมร ไม่เคยเลยคะ

อ.สาวิตรี อย่างที่เป็นเพราะว่าเราไม่เจอปัญหาตรงเนี่ยเป็นเพราะอะไรคะ

อ.ศรีสมร ก็เพราะว่าเราเจอคนอื่นมีปัญหาเยอะ ยืมเงินเราแล้วไม่ค่อยคืน เคียวนี่ยังมีอีกลูกศิษย์อะไรเนี่ยนะ บางครั้งมีปัญหาแต่ก็คือเรามีความรู้สึกว่า เราต้องเป็นผู้บริหารเงินนะ ไม่ใช่เงินบริหารเราๆ ต้องรู้ว่าเรามีเงินเท่านี้ เราต้องใช้จ่ายอะไรเท่าไร เราจะต้องบอกให้กันรู้ เรามีเท่านี้ๆ นะ ตรงนี้เราเก็บนะ เพราะอย่างตัวเองจะเก็บไว้บัญชีหนึ่งเวลาเจ็บป่วย เพราะเจ็บป่วยเนี่ย เราจะไปเข้าโรงพยาบาลของรัฐนะหนูเอ๊ย เข้าคิวตายเลยใช้ไหม ถึงแม้ว่าเราจะมีคนที่รู้จัก เราไปแซงคิวใครเราก็อย่าเขาเนอะ เราก็ไปโรงพยาบาลธรรมดาอะไรอย่างนี้ เพราะฉะนั้นบัญชีเนี่ยเราก็จะเก็บไว้ อย่างเราเขียนหนังสือได้ หรือเราไปบรรยายที่ไหนได้ เราก็จะใส่ไว้ตรงนี้อะไรอย่างนี้ เป็นอย่างนั้นแยกประเภท คือ ที่ไม่เป็นหนี้สิน เพราะที่บ้านสอนให้รู้ว่าการเป็นหนี้มันจะทำให้เราเป็นคนที่ไม่มีความนับถือ แล้วก็ทำให้เราไม่เกิดความสุขใจ จะเกิดความสุข ถ้าเราไม่มีให้

เขา ตามที่เขาออกมา มันก็บาปว่ายืมเงินคนอื่นมาใช้หนี้ เพราะฉะนั้นเราก็ถือเหตุผลข้อนี้ คือเราหมายความว่า สิ่งไหนที่เราไม่สามารถจะกินได้ก็ไม่ต้องไปกินมันอะไรอย่างนี้นะคะ จะเป็นอย่างนั้นกินตามที่เรามี กินสิ่งที่เรามีอยู่อะไรอย่างนี้

อ.ศุภพร อาจารย์เป็นคนจังหวัดไหนคะ

อ.ศรีสมร เชียงรายคะ เป็นคนเหนือ ๆ โดยมากส่วนใหญ่เขาจะสอนให้ทำงานเอง สอนให้รู้จักประหยัดที่บ้านนะคะ รู้จักประหยัด อย่างที่บ้านจะมีอย่างนี้ อย่างเสื้อผ้าที่ไปวัดหรือไปสงกรานต์ต้องมีเก็บไว้ ไม่ใช่ใส่ไปพรวดเพื่ออะไรอย่างนี้จะเป็นอย่างนั้น ถ้าอยู่กับบ้านเลิกเรียนปั๊บ ไปถึงบ้านต้องเปลี่ยนเสื้อผ้านะผิงนะ แล้วก็ใส่เสื้ออยู่กับบ้านอะไรอย่างนี้ ไม่ใช่เอาชุดเดียวกับเรื่องๆ ไม่ใช่ อย่างนั้นต้องรู้ มันก็เลยทำให้เรารู้จักว่าอันไหนควรเมื่อไหร่อย่างไรใช้ไหมคะ

อ.สาวิตรี อาจารย์คะ อาจารย์สอนลูกสาวหรือลูกชายในการ...

อ.ศรีสมร ไม่มีลูกสาว มีลูกชาย

อ.สาวิตรี แล้วอาจารย์สอนลูกชายเรื่องการใช้จ่ายอย่างไรบ้างคะ

อ.ศรีสมร ลูกชายนี้เขาก็เป็นของเขาเองนะ เขาเป็นช่างภาพ ถ่ายภาพรูปหนังสืออะไรอย่างนั้นนะ ลูกสะใภ้ก็ทำงานด้วยกัน พวกนี้ยิ่งกว่าอีกนะ เขาจะรู้ ขานี้เขาก็จะเป็นแบบว่าถ้าเขาซื้อแค่นี้ คือ ตอนเด็กๆ เนี่ย เคยให้เงินเขาเป็นวันก่อนใช้ไหม เขาเข้าโรงเรียนตอนนั้นเข้าหิโตมศึกษา พอต่อไปให้เป็นอาทิตย์ เขาจะต้อง control เงินเขาทั้งอาทิตย์ให้หมด มีอยู่วันหนึ่งเขาใช้เงินหมด แล้วเขาก็ตรกรโรงเรียน เขาเดินจากโรงเรียนผไทตรงเนี่ยกลับบ้านแล้วคุณครูก็จะให้สตางค์ เขาบอกเขาไม่เอา เขาไม่ยืมเพราะว่าเขาคิดเอง เขาขึ้นรถไม่ทันแล้ว เขาก็กินขนมหมดด้วย เขาก็เดิน วันนั้นเขาก็เดินพอดีเพื่อน ดร.ยุติผ่านมาปั๊บลูกชายโทรมเลย เนี่ยเรียกขึ้นรถมันไม่ขึ้นนะหนู ก็บอกว่าเขาเป็นอย่างนั้นนะ ถามว่าทำไมก็อ้อมใช้เงินหมดคะ อ้อมไม่มีก็ต้องเดินกลับซิอะไรอย่างนี้ คือ เขาจะเป็นอย่างนั้น เราก็จะสอนกันไม่ให้ยืมเงินใคร แล้วก็เขาก็ไม่ยืมๆ เขาก็จะเก็บของเขา แล้วก็เขาก็จะเป็นคน อย่างเสื้อผ้าอะไรอย่างเนี่ยเขาก็จะประหยัดเขาไม่อะไรอย่างนี้คะ อย่างไปไหนเขาจะบอกเลยว่าเขาจะไปตรงนั้นนะ จะต้องใช้แค่นี้ แล้วเขาจะทำบุญแค่นี้ วางแผนไว้หมดก็หมด อย่างเขาไปพม่า เขาไปซื้อมิด เขาชอบมิด ใจ คนที่ไปด้วยนะมันบอกว่าพี่มันซื้อได้ถูกกว่าใคร มันบอกว่ามันมีเงินแค่เนี่ย มันแบมือให้เขาดูบอกแล้วผมอยากได้ เขาขายให้มันแล้ว มันสไตร์เดียวกับแม่ คือ คนเราเนี่ยหนู ถ้าเราไปทำตัวว่าเราร่ำรวยเนี่ยนะคะ คนเขาต้องขายตามนั้นนะ ถ้าเราบอกว่าเราเป็นอย่างนี้ๆ เราต้องดูแลตัวเองไม่ให้เอาเปรียบเขาเนอะ ๆ อย่างไปคราวก่อนไปที่เมืองนอกนะ ก็เขาบอกว่าของในห้างมันดีไม่ได้นะ ว่าอย่างนี้นะ เอะว่าไม่เป็นไรหรอกต่อไม่ได้ เราก็มี passport เราก็บอกเขาว่า discount ได้ไหม ฉะนั้นเนี่ยสัก 10% 5% เขาก็มองหน้าๆ ปั๊บ เคียวมันก็วิ่งไปหาผู้จัดการมันก็ลดให้เราได้ คนอื่นยังบอกว่าทำไมลดได้ก็บอกเธออายุเธอไปไกลๆ ฉะนั้นอยู่ตรงเนี่ย เขาก็ลดให้เขาลดให้คะ มันก็มี discount เหมือนกัน ใช่หรือเปล่า เขาก็ต้องหาผู้จัดการๆ ก็บอกว่ามาจากไหน บอกมาจากเมืองไทยอะไรเนี่ยนะ เราก็บอกว่าเงินเรานั้นน้อยกว่าของเขานะ ถ้าเราซื้อเนี่ยเราต้องหมดเงินไทยเท่านั้นๆ อะไรอย่างนี้ เราก็คุยเราก็อธิบาย เขาก็หัวเราะตอนนั้นไปซื้อรองเท้า เขาลด 10% ก็เขาก็ discount ตรงราคานั้นเลย ตรงราคาที่เขาขาย ตอนนั้นไปที่เยอรมัน ใจ คนเยอรมันเขาก็ใจดีเนอะ ก็เราบอกไป อย่างพวกนั้นเนอะ เขาก็อายุๆ เราก็บอกว่าไม่ต้องอายุหรอก เราบ้านนอกๆ ไม่ต้องอายุพูดไปเลย บอกอย่างนี้ ก็อย่างเข้าไปซื้อนาฬิกาที่ลูเซิน เขาคนรูดบัตรเขอะแอะนะ ไอ้เราก็ไปนั่งคอยเขาฝ่าเขา จะไปซื้อซักเรือน ที่แรกจะซื้อรองเท้าตั้งสามหมื่นกว่าบาท ก็ว่าอะไรมันถูกกว่าจะซื้อมาให้ลูกก็ซื้อหมื่นกว่าบาท ก็นั่งซื้อๆ แล้วก็คุยกับเขา คุยไปคุยมา คนที่เขาซื้อแพงๆ เขานั่งนาน เพราะเขาต้องรูดบัตรนาน พอออกจากร้านเขาก็ให้ร่มโอเมก้าแล้วก็ ร่มเนี่ยนะเวลาฝนตกแล้วมันไม่ซึม แล้วให้ช้อนให้ช้อนอะไรเขอะแอะกับให้หมวกเราถือขึ้นมา อ้าวคนที่เดินเป็นแถวบอก อ้าวทำไมไม่ได้ พี่ซื้ออะไรเขอะหรือ นี่นาฬิกาหมื่นกว่าบาทเอง

บอกอย่างนั้นะ เกือบตายกัณฑ์เนี่ยจะบอกให้อย่างเนี่ยนะให้ลูก แล้วทำไมพวกเราไม่ได้ละ อ้าว ก็เขาเห็นเป็นเศรษฐกิจเขาเลยไม่ให้ละ เขาเห็นพื้่งอยู่ตรงนี้ตั้งนานว่าอย่างนั้นะ แล้วเขาก็ให้อะไรอย่างนี้ คือ คนเราต้องรู้ตัวเองแล้วต้องไม่อาย ๆ ที่ว่าเรามีสภาพแบบนี้ อะไรอย่างนั้นนะ แต่ว่าเราก็ไม่ได้ไปเอาเปรียบใครนะ เราให้ใครคนเราส่วนใหญ่หน้าเขาใหญ่เนอะ อาย เพราะฉะนั้นถึงได้เป็นหนี้เพราะบางที่เป็นหนี้จัดงานแต่งงาน เป็นหนี้บวชลูกอะไรอย่างนี้ เกิดมาเนี่ยไม่เคยจัดงานวันเกิดๆ นี้อย่างเก่งก็เอาเงินไปทำบุญเด็กเนี่ยนะ มูลนิธิเด็กอะไรทั้งหลาย แล้วก็ไปทำบุญถึงพ่อแม่เท่านั้นเองนะคะ ไม่เคยจัดเลย เพราะฉะนั้นเพื่อนบอกว่าอายุจะ 76 ปีแล้วจะจัดไหม บอกไม่จัดหรอกเปลืองทำบุญอย่างเดียวพอ ไม่เห็นจำเป็น เราก็นึกถึงพ่อแม่เราใช้ไหม แล้วก็ให้มูลนิธิเด็กมูลนิธิอะไรต่ออะไรเท่านั้นเองนะคะ มันก็เป็นการฟุ่มเฟือย นอกจากว่าแต่ก็จะมีอย่างนี้ จะมีเพื่อนที่เรียนตั้งแต่ประถมมาด้วยกันที่อยู่ต่างจังหวัดนะ กับประมาณอยู่ในกทม. 20-30 คนเองจะเจอกันอยู่ก็จะทำกับข้าวทางเหนือเลี้ยงกันอย่างนี้ อะไรอย่างนี้ก็เอาหลานมารวมกลุ่มกันคุยกันถึงความหลัง น้ำพริกอร่อย ขนมน้ำเงี้ยวอะไรอย่างนี้ ก็จะเป็นคนชอบทำเลี้ยงเพื่อนเหมือนกัน ก็เลี้ยงกินข้าวเย็น แต่ก่อนนี้กินกันที่บ้าน แต่ที่นี้ที่บ้าน ไม่มีคนล้างจานแล้วก็มากินที่นี้อะไรอย่างนี้

อ.สาวิตรี

อาจารย์คะ ถ้าจะเรียนให้อาจารย์สรุปนะคะว่า หลักคิดและการปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของอาจารย์เองเนี่ยคืออะไรคะ

อ.ศรีสมร

คือ ตอนแรกหนูต้องดูรายจ่ายประจำของเราก่อนว่าสิ่งไหนบ้างที่มันไม่ควรจะจ่าย เราต้องตัดออกก่อนใช้ไหมคะ ตัดออกมานักออกไหม ตัดออกมาก่อน อย่างสมมติว่า เรารายจ่ายประจำวันของแต่ละคนในครอบครัวเนี่ยมีอะไรบ้าง แล้วเป็นรายจ่าย 1-2-3-4-5-6 อะไรอย่างนั้นนะคะ อันไหนบ้างที่ไม่จำเป็นต้องเอาออกก่อนนะคะ เอาออกไปแล้วดูสิว่า ถ้าเราเอาออกไปแล้วมันจะลดค่าใช้จ่ายไปเท่าไร เราบริหารจัดการในครอบครัวเราก่อนว่าอะไรมันมากไปบ้างนะคะที่ไม่จำเป็นๆ แล้วก็มันจะช่วยลดได้ อย่างสมมติว่าบางคนมาซื้อน้ำ วันละ 2 ขวดแล้วกินไม่หมดขวดละ 10 บาทนะ กินไม่หมดอย่างนี้ ถ้าเราเอาน้ำ เราดื่มแล้วใส่กระติกแล้วใส่อะไรไป อะไรมันพอได้ไหม วันละ 10 บาท เราอย่าคิดว่ามันน้อย ถ้าเป็นเดือนเป็นเท่าไรแล้วเอามาคูณคูณ ใช้ไหมของแต่ละคน มันก็จะช่วยได้นะคะ อันนี้สมัยก่อน เราเคยเอาข้าวกล่องไปกินเนี่ยที่ทำงานเนี่ย แล้วก็แบ่งกันกินในเนี่ยสมัยก่อนที่ยังไม่มี cafeteria อะไรอย่างเนี่ย ถ้าเราไปซื้อเขาเนี่ยบางทีมันกินไม่ได้กินไม่หมด มันก็สิ้นเปลือง บางครั้งเรายังคุยกันเลยว่าพุงนี้ฉันจะเอานั่นมา วันนี้เอานี้มาก็เป็นการสนุกสนานอะไรอย่างนี้มันก็จะช่วยลดเหมือนกัน แล้วทำให้เกิดความผูกพัน แต่ว่าบางคนก็บอกว่าไม่มีเวลาคคนที่ไม่มีเวลา คือ คนที่มีเวลา ไม่รู้จักจัดการเรื่องเวลานะคะอันนี้ แล้วก็อย่างอีกอันหนึ่งนะ ไม่อยากให้คนเล่นนะ คือ เล่นขงเล่นแชร์อย่าไปเล่นไม่ดี นะเล่นแชร์ๆ เนี่ยไม่ใช่การเก็บเงินนะ บางครั้งเนี่ยเป็นหนี้ก็แล้ว บางครั้งก็เกิดปัญหานะ แล้วก็พอคุณตรงนี้ปุ๊บนะ แล้วเรามาคุยตัวเองสิว่าที่ที่เราอยู่เนี่ยที่บ้านเราก็มียอเสียอยู่อย่าง อย่างสมมติว่ามีเพื่อนคนหนึ่งเขาชอบทำน้ำสลัดอาหารขายใช้ไหมก็ไปว่าเขา ก็ตัวเองไม่ทำก็ไม่ต้องไปว่า เขาก็ไม่ได้ไปนั่งขาย โจ่งครีมนะ อะไรอย่างเนี่ย เขาเพียงแต่ว่าเขาไปฝากร้านค้าอะไรต่ออะไรอย่างเนี่ยก็เป็นเรื่องหนึ่งก็จะเพิ่มรายได้ขึ้นมา ทีนี้บางคนเนี่ยไม่รู้ว่าจะเข้าใจอย่างไร ว่าเนี่ยทำของขายเขาก็ทำของขายนอกเวลา เขาไม่ได้ทำในเวลา ฉะนั้นเราหาตรงนี้ขึ้นมาจะคะ อย่างบางคนเนี่ยเขาก็รับตัดเลื้อนนะ ตัดเลื้อนแล้วเขาก็ได้เงิน บางคนเนี่ยสมัยก่อนเขาก็นั่งร้อยลูกปัดนะ ร้อยลูกปัด แล้วก็เอาไปส่งตามร้าน แล้วก็มียออย่างเด็กในวังเนี่ย เคยสอนเขาทำไม้เสียบคานาเป็นะทำด้วยดอกกุหลาบ เอาริบบิ้นมาทำดอกกุหลาบ แล้วก็มียอแล้วก็มีพังก์ก็เอาไปขายเป็นร้อยๆ ได้อะไรพวกนี้ละคะ ก็ทำได้ คือ เราอย่าไปดูถูกว่ามันได้วันนิดๆ หน่อยๆ แต่พอบวกกันไปแล้วมันเยอะนะคะ แต่ที่นี้เราต้องตัดสินใจว่า เราจะต้องมาเราเป็นหนี้เขาเท่าไร เราจะมียอวิธีใช้แบบไหน โดยการที่ว่าขอผ่อนเป็นเดือน ขอผ่อนเป็นอะไรต่ออะไรต้องผ่อนไปเรื่อยๆ ไม่ใช่ทำให้มันบอกขึ้นๆ มีดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอย่างนักศึกษาเนี่ย นักศึกษาที่เขาให้ทุนเรียนเนี่ยให้ทุนมาเรียน

เครื่องแบบกันจะต้องแต่งเรียบร้อยเลขอะไรอย่างเนี้ยอย่างดีเลย มันเป็นเกราะ ใครเขาก็ไม่กล้าว่าเราใส่ขึ้น
รถเมล์อะไรอย่างนี้เขาก็ถอยให้มัน

อ.สาวตรี มีคนเคยบอกอาจารย์ใหม่กว่าจริงๆ แล้วเรามีเสน่ห์อยู่ในตัว

อ.ศรีสมร คือ เขาจะพูดบอกว่า คือ เป็นคนมีเพื่อนมากๆ เพื่อนเขาบอกว่าเธอเนี่ยซีเหิร์นนะ แต่มีเพื่อนเยอะ เขาพูดอย่างนี้
เออๆ... ไม่เป็นไร ซีเหิร์นแต่มีเพื่อนเยอะ คิดว่าสวยไม่มีเพื่อน คือ อย่างนั้นะคะหนู คือ เราเนี่ยต้องให้เกียรติซึ่ง
กันและกัน ถ้าใครจะมา ถ้าเขาขอความช่วยเหลืออะไรเราได้ เราต้องช่วยเขา โดยที่อย่าไปคิดว่าเราสำคัญ
อันนี้เป็นสิ่งหนึ่งที่จะทำให้เรามีเพื่อน การเสียเพื่อนเนี่ยน่าเสียใจมากกว่าเราทำเงินหายนะ จะบอกให้ ถ้าเรา
เสียเพื่อนไปสักคนเราต้องคิดว่าเขาโกรธเราเพราะอะไร ะไรอย่างนั้นะคะ อันนี้เป็นเรื่องสำคัญ

อ.ศุภพร ฟังจากที่อาจารย์พูดเนี่ย อาจารย์มีรัชต์และรู้จักวิธีใช้เงิน อาจารย์ไม่ใช่คนซีเหิร์นนะ คือให้เพื่อน ให้ลูก
อาจารย์รู้จักให้ นี่เป็นจุดหนึ่งที่ทำให้อาจารย์มีเพื่อนหรือเปล่า

อ.ศรีสมร ไซ้ เป็นคนอะไรไม่รู้ ตั้งแต่สมัยเป็นเด็กย่าจะสอนว่าไปบ้านไหนอย่าเอาแต่มือเปล่าๆ ไปต้องมีของอยู่ในมือ
เพราะนั่นถ้าไม่มีของก็ไม่อยากจะไปอะไรอย่างเนี่ย ต้องมีนิดๆ หน่อยๆ คิดไม้คิดมือไป อย่างไปออسترเลีย
เนี่ย เขาห้ามเอาอาหาร ไป เราก็อาหังสือไปให้เขาทั้งๆ ที่รู้จักกันเดี๋ยวนี้อะไรอย่างเนี่ย การให้มันเป็นสิ่ง
หนึ่งที่บอกให้รู้ว่าเรามีความผูกพันไซ้ใหม่ ก็เหมือนเด็กๆ นะบางทีเขามากอดเราไซ้ เขาก็บอกว่าเขารักเรา
นะ แต่เขาขออะไรเราไม่ให้ เขาบอกว่าไม่รักเขาเหรอะ ะไรอย่างเนี่ย มันเป็นอย่างนั้นนะ ไซ้ใหม่จะ
เพราะฉะนั้นคนเราเนี่ยนะ โลกเนี่ยถ้ามันอยู่ด้วยกัน โดยการที่ให้ความรักความผูกพันช่วยเหลือกันนะจะ
เท่าที่เราช่วยได้ เท่าที่ความสามารถของเราจะช่วยให้ แล้วมันก็จะมีความสุขนะ แล้วก็แต่ละคนเนี่ยมันอยู่ที่
ความรักมันจะถ้าไม่มีความรักมันอยู่ไม่ได้เนี่ย เราจะเก่งให้ตายแต่ไม่มีใครรักเราเลย เราจะอยู่ได้อย่างไร ไซ้
ใหม่ ไม่ได้

อ.ศุภพร สิ่งหนึ่งที่มองเห็นเลย ต้องมีการวางแผน ใช้เงินอย่างคุ้มค่า อย่างเช่น วางแผนวางต้องหั่นผักก่อนนะแล้วค่อย
ไปหั่นหมู แล้วค่อยล้างเจียง

อ.ศรีสมร ไซ้ ล้างเจียง ล้างมืออีก เสียน้ำ บางคนเขาบอกว่าระเบียบเกินไป ไม่ใช่ระเบียบ เธอต้องคิดก่อน อันนี้มันเป็น
ของหลวงนะ แต่ถ้าของตัวเองเนี่ยมันคือ เงิน ค่าน้ำเพิ่มขึ้น แล้วก็ทอดันอีก เราจะต้องอย่างนี้ อย่างเวลาจะผัด
อะไรก็ตาม อย่างสมมติว่าจะทำรวนไก่ แล้วก็ทำไซ้แผ่น บอกให้ทำไซ้แผ่นก่อน เสร็จแล้วไซ้แผ่นเสร็จแล้วก็
รวนไก่ กระทะเดียวกันนะ ไม่ใช่ไปรวนไก่อ่อนแล้วมาทำไซ้แผ่น ต้องล้างกระทะอะไรเนี่ย คือมันต้องมีการ
วางแผนว่าจะใช้อย่างไรๆ แล้วอะไรอย่างเนี่ย ต้องเป็นแบบนั้นนะ (อาจารย์ถูกไปตุนักศึกษาสักครู เวลา
01.35.51)

(สัมภาษณ์ต่อ ในซีดีแผ่นที่ 3 เริ่มที่ 0.00นาทิจ)

อ.สาวตรี ตอนนี้เรากลับมาที่ท่านอาจารย์ศรีสมร คงพันธุ์อีกนะคะ เมื่อสักครูที่อาจารย์เล่าให้ฟังว่าอย่างนักศึกษาเนี่ย
ไม่ควรจะเข้าร้านเสริมสวย ถ้ามีอะไรเนี่ยก็ทำเองได้

อ.ศรีสมร ไซ้

อ.สาวตรี ชักเสื้อผ้า

อ.ศรีสมร ชักเสื้อผ้า ซ่อมแซมเสื้อผ้าต้องเป็นอย่างนั้น แล้วก็ต้องซื้อชุดที่คิดว่าใช้ทนๆ แล้วก็ใส่ได้นานๆ ไม่ใช่ว่า
เดือนหนึ่งเปลี่ยนใหม่ เดือนหนึ่งเปลี่ยนใหม่ ก็ลองบวกดูสิว่าค่าเสื้อตัวหนึ่งเนี่ยเป็นเงินเท่าไร คุณใส่กี่ครั้ง
อะไรอย่างนี้ แล้วแต่งตัวให้สมศักดิ์ศรีของสถาบัน คล้ายๆ กับว่าให้ลูกต้องนะ เดียวมันไม่คอยถูกต้องแล้ว
ไซ้ใหม่ เพราะฉะนั้นความน่าเชื่อถือ ความน่าเกรงขามก็หายไป เหมือนกับกลายเป็นอย่างอื่นไปหมด เราก็
พูดไม่ถูกเหมือนกัน

- อ.สาวตรี อาจารย์คะมีนักศึกษาไม่น้อยเลยนะคะ ที่ตอนนี้มีสถานภาพเป็นลูกหนี้โดยที่กู้ยืมเงินจากกองทุนเพื่อการศึกษา ที่นี่ยากจะขอคำแนะนำจากอาจารย์นะคะว่าเราจะให้คำแนะนำกับลูกศิษย์กลุ่มนี้อย่างไร เพื่อจะได้เตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพต่อไป เพราะว่าเขาจะต้องมีเงินส่วนหนึ่งไว้สำหรับชำระหนี้คืนด้วย
- อ.ศรีสมร บางครั้งเขาไปเลือกเรียนวิชาที่ตลาดต้องการน้อยใช้หรือเปล่า เพราะว่าอะไร เพราะเขาเลือกเรียนเพราะอะไร เขาไม่ได้เลือกเรียนว่าเขาจบแล้วได้งานทำหรือเปล่า เคียวนี่ถ้าไม่ตรงสายงานหรือ ไม่มีอะไรที่มันมีความสามารถเฉพาะตัวนี้มันก็ทำไม่ได้ใช่ไหม ก็เป็นสาเหตุหนึ่ง แต่ว่าถ้าอย่างนั้นแล้วนะคะ บางทีเขาก็อ้างว่าเขาไม่มีงานทำ ถูกไหม เขาก็ไม่มีงานให้ แต่ถ้าเราไม่เลือกงานเนี่ย อย่างเราเคยประกาศเรียกคนมาเนี่ยให้มาทำงานเกี่ยวกับตัวหนังสือก็ไม่มีใครมานะ สิ่งแรกที่เขาถามเลยเล็กก็โหม่ง ได้เงินเท่าไร เล็กก็โหม่ง มีวันหยุดกี่วัน ปีเท่าไร ยังไม่ทันได้ทำงานนะ ซึ่งเขาจะต้องมีระเบียบบอกใช้ไหม ถ้าคนอย่างนี้ใครเขาจะรับล่ะ ใช้ไหมยังไม่ทันไรเลย ก็ไม่รับนะคะ เพราะฉะนั้น เขาจะต้องดูแลตัวเองนะเวลาทำงานเนี่ยว่า คือ งานอะไรก็ได้ที่เป็นงานที่มีเกียรตินะ งานที่สมศักดิ์ศรี ไม่ใช่งานที่หาเงินง่ายแต่ว่าเสี่ยงไม่ควรจะทำ บางคนเขาก็ไปทำงานเสี่ยงๆ ใช้ไหม งานเสี่ยงๆ เนี่ยมันก็ไม่ดีนะ ดานี้เขาต้องตั้งเป้าหมายว่า ถ้าเขากู้แล้วเขาจะมีเงินใช้อย่างไรนะคะ อย่างตอนนี้ทางสถานทูต สถานกงสุลหลายแห่ง ต้องการแม่บ้านอย่างนี้ ต้องการแม่บ้านคนหนึ่ง คนทำอาหารคนหนึ่งเนี่ย หาไม่ได้นะ เป็นแม่บ้านหาไม่ได้ คือ รีดผ้าไม่เป็น เขาจะต้องรีดผ้า ดูแลจัดดอกไม้ จัดอะไรต่างๆ ใส่ที่ทำเนียบเนี่ยทำไม่ได้ ทำเนียบทำไม่ได้ เราก็ไม่มีให้เขา เนี่ยอินโดนีเซียขอมาบอกไม่รู้ว่าเขาเอาที่ไหน เพราะว่าจบปริญญาตรีจริง แต่ทำอย่างนี้ไม่ได้ จัดดอกไม้ไม่เป็นรีดผ้าก็ไม่เป็นอะไรอย่างนี้ คือ เขาจะต้องมีรีดผ้าอะไรต่ออะไรอย่างนี้ แม่บ้านคู่ทั้งหมดใช้ไหม เงินเดือนก็ตาม rate ของแต่ละประเทศนะ ทำไม่ได้ บางคนเขาจบทางอาหารมาอย่างนี้ก็ส่งไป เขาให้ทำอาหารเลี้ยงคน 50 คนทำไม่ได้นะ เพราะว่าแขกเนี่ยบางทีมันมากจะทันหัน เราต้องคิดเมนูทันทีเลยว่าทำอะไร ทำข้าว ผักกวยเตี๋ยผัดอะไรก็ได้ไป แป็บเดียวก็เสร็จใช้ไหม คิดไม่ถูก อะโรอย่างนี้ เพราะฉะนั้นเวลาเรียนต้องตั้งใจ ต้องคิดว่าเราจะไปเป็นอาชีพให้ได้ ส่วนใหญ่เขาเรียนเขาคิดอย่างไร เขาจะทำงานเนี่ย บางคนไปเรียนแต่คอมพิวเตอร์เนอะ หนูถามจริงคอมพิวเตอร์ที่หนึ่งเขาจ้างคอมพิวเตอร์กี่คนนะ
- อ.สาวตรี ก็อย่างมากไม่น่าจะเกิน 2-3 คน
- อ.ศรีสมร เออ ใช่ๆ ไหม บางคนก็ได้แค่คอมพิวเตอร์ใช้ไหม อย่างไปเจอเด็กที่เขาจบเพียงปวส.ทางอาหารเนี่ยนะ ไปอยู่ที่เมลเบิร์นเนี่ย เงินเดือนเคียนี่มัน 3 แสนบาทแล้วนะ 3 แสนบาท ชื้อบ้านไว้ 6 หลัง ชื้อบ้านไว้เป็นห้องแบบเงินผ่อนนะ เสร็จแล้วก็ให้เด็กนักเรียนศึกษาเช่า เขาบอกว่าตอนที่เขาเรียนเนี่ยนะคนยังว่าเลย พ่อแม่เขาว่าพ่อแม่เขาถูก พ่อแม่คนอื่นถูกกว่าทำไมให้เรียนแบบนี้ ทำไมไม่ให้เรียนครู เขาบอกว่าตอนนี้เขาส่งเงินกลับบ้าน ไม่ใช่คนเดียวนะ อีกคนหนึ่งอยู่ที่ MK เนี่ยเพราะฉะนั้นไปคิดว่าไปเรียนอย่างนี้มีเกียรติอะไรต่ออะไร แต่มันไม่มีงานทำ ถูกไหม อย่างเขาจ้างกูกิจ จ้าง chief เขาต้องจ้างหลายคนนะไม่ได้จ้างคนเดียว นี่ยังอีกคนหนึ่งเขาอยู่ที่พิษณุโลก ตั้จจาเนี่ย เคียวนี่เขาเป็นผู้จัดการใหญ่ที่ MK เขาบอกตอนที่หนูเรียนเนี่ยนะ คนเขาถูกแม่หนู ถูกหนูด้วยว่าทำไมมาเรียนอาหาร พอตอนนี้หนูส่งเงินกลับบ้านเขาเลยรู้กัน เด็กพวกนี้นะคะ ตอนสมัยทำงานอยู่ มีเด็กไม่มีค่าเล่าเรียน เราให้มาทำความสะอาดบ้าน ก็ไม่มีอะไรมาก คือ เราอยากให้เงินเขาเนาะให้อย่างมีเกียรตินะ ไม่ใช่ยื่นให้ฟรีๆ ใช้ไหม เขาก็มาทำบ้าง ไม่ทำบ้าง แต่เราก็ส่งเขาจนเรียนจบนะ เขาเป็นอย่างเนี่ยนะหนู เขาเป็นอย่างเนี่ย เขาไม่ค่อยนั้นนะ อย่างเราบอกมาทำความสะอาดบ้าน เราก็ออกค่าหน่วยกิตให้นะ แต่ยังไม่ให้มันอีกนะ แต่ยังให้แบบว่าเป็น pocket money อีก อยู่ไปอยู่มา ไปบ้าง มาบ้าง ไม่มาบ้างอะไรต่ออะไรอย่างนี้ ไม่เข้าใจว่าเพราะอะไร ก็หลายคนนะคะไม่ใช่อย่างนี้ะคะ ก็บอกพวกครูทั้งหลายเวลาจะให้ทุนเด็กนะเธอต้องดูด้วย คือ ให้เด็กเข้าใจค่าของเงินให้เขามาช่วยทำงานบ้านบ้าง ขณะที่เขามาเราก็

ให้ค่ารถค่ากิน แล้วก็เก็บเงินไป เมื่อก่อนให้ทุนเทคโนโลยีบอยๆ อะ ยังไม่เคยเห็นหน้ามันเลย บอกเสียให้ทุนตั้งเยอะแยะแล้วทำไมไม่บอกให้เด็กมาหาบ้างอะไอย่างนี้ สมัยก่อนทำงานอยู่เนี่ยกับเพื่อนเนี่ยเด็กหลายคนเรียนจบเพราะอาจารย์นะ เราก็จำไม่ได้เพราะเขาไปช่วยทำงาน ก็ไม่ໄ໊มาทุกวันนะ ไม่ໄ໊มาทุกอาทิตย์ เดือนหนึ่งมาสองครั้ง มาเก็บหนังสือให้เรา มาเช็คหนังสือให้เรา มาตั้งให้ตีเท่านั้นเอง แล้วเราก็อบรมเขาไปด้วย นั่นนะ เด็กสมัยนี้มีໄ໊หม คิดที่จะไปทำงานตามบ้านครูบาอาจารย์ อย่างครูโสดๆ บางทีเขาก็ไม่มีเวลาอย่างเนี่ย เคยคิดໄ໊หม ไม่มี มีที่คิดໄ໊หม อันนี้ก็จะเป็ໄ໊สิ่งหนึ่งที่จะช่วยทำให้เรามีรายได้

อ.สาวตรี ก็คือ ในแง่การเตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพเนี่ย คือ ต้องตั้งໄ໊ก่อนว่าเราจะประกอบอาชีพอะไ
อ.ศรีสมร ไร

อ.สาวตรี ที่สำคัญคือ เป้าหมายในชีวิตจะเป็นอะไ

อ.ศรีสมร ไรๆ เราต้องดูว่าอาชีพนั้นมันเหมาะกับเราໄ໊หม แล้วก็เราชอบໄ໊หม แล้วเราจะทำอะไรได้ละ ไรໄ໊หมคะ อย่างเรียนจบอาหารมาเนี่ยไม่ໄ໊ว่าไปอยู่แค่สถานลคณ้าหนัก มันจะต้องทำอาหารได้เปิดร้านอาหารได้ ทำอาหารขายก็ได้ อยู่โรงพยาบาลก็ได้ อยู่อาหารจำนวนมากก็ได้อย่างนี้ໄ໊ໄ໊หม ไม่ໄ໊ไปทำแต่บอกให้กินอย่างนั้น บอกให้กินอย่างนี้ไม่ໄ໊ ต้องทำได้หมดทุกอย่าง

อ.สาวตรี เรียกได้ว่าเป็นอาชีพที่อิสระด้วย แล้วก็สามารถดูแลตัวเองได้ด้วย แล้วกลุ่มอาชีพนั้นๆ ควรสร้างอาชีพเขาเราตรงนั้นเนี่ยมีความเข้มแข็งต่อไปได้อย่างไรคะ

อ.ศรีสมร ก็อย่างตัวเองเนี่ยนะ สอนทางด้านอาหารໄ໊ໄ໊หม ด้านอาหารและโภชนาการໄ໊ໄ໊หม เราก็เขียนบทความอะไรอย่างนี้ มันก็ทำให้คน ก่อนอื่นเนี่ย ก่อนๆ นี้ก็เขียนบทความนะ เราต้องเอาต้นฉบับไปส่งเขาเองนะ ต้องจ้างมอเตอร์ໄ໊ค์ไปส่งนะ แต่พอเราเขียนได้แล้ว เราไม่ต้องจ้างเลย เขาบอกเขาเอาคนมารับเลยนั้นละหนูมันจะกลับกัน ที่แรกเราต้องจ้อเขาก่อนๆ เขาจะให้ค่าอะไร เท่าไรก็แล้วแต่ เขาจะบอกว่าบทความอันนี้อย่างนั้น อย่างนี้ต้องแก้ตรงนั้น เราก็ต้องยอมๆ พอยอมໄ໊บ คนเราเนี่ย อย่าไปอวดว่าเราเก่ง เราต้องมีผลงานให้เขาเห็นนะคะ อันนี้ละมันก็จะทำให้สิ่งที่เราเรียนเนี่ยมันเกิดความเข้มแข็งขึ้นแล้วเป็นอาชีพขึ้นมาได้ อย่างบางทีอย่างเขียนหนังสือเนี่ย บางเล่มเรายังบอกว่า เมื่อก่อนนี้เขามาขอ เราจะคล้ายๆ ว่าเขาจะให้เราเขียน เราก็เขียนให้เขาเดี๋ยวนี้บางเล่มเราเห็นว่า เราไม่ค่อยมีเวลา เราก็ปฏิเสธได้ แต่ก่อนนี้เราต้องไปขอเขานะ เอาพุดง่าๆ อย่างเนี่ย ที่นี้ถ้าเรียนแล้วก็รักอาชีพนี้แล้วก็หาทาง ไม่รู้จะพูดยังไรอย่างพวกเรียนเกษตรเนี่ย บางคนปลูกต้นไม้ยังไม่มีเป็นเลย แล้วเรียนเกษตรเราตอนต้นไม้แปลกๆ ใส่กระถางกระถางໄ໊ໄ໊หม ตลาดนัดก็เอาไปขายໄ໊ໄ໊หมหนู ก็ได้ อย่างเราเรียนทางอาหารและโภชนาการคหกรรมเนี่ย มันมีอะไรที่มันแปลกໄ໊หม เราก็ทำออกมา แล้วก็มาให้พวกครูชิมหรือใครชิม แล้วพวกครูบาอาจารย์ชิมหรือว่า อะไรชิมแม่ค้าที่ขายของลองชิมหน่อยสิ เนี่ยเอามาฝากขายได้ໄ໊หม อะไรอย่างเนี่ยนะคะ ยังมีเด็กคนหนึ่งเขาทำก๊ลิบ กรอบเค็มเนี่ยนะคะ ตอนเรียนหนังสืออยู่เนี่ย แล้วก็ไปให้แม่ค้าชิมๆ แล้วเขาก็บอกว่าหนูจะฝากขายบ้างเขาก็ให้ เขาคิดเป็นถุงนะ เขาส่ง 20 ถุง เขาบอกเขาให้ 3 ถุง อะไรอย่างนี้ 17 ถุงเขาเอาเงิน อะไรอย่างนี้ เป็นอย่างนั้น เดียวนี้คนมันไม่ทำนะหนูนะ

อ.สาวตรี จากประสบการณ์ของอาจารย์เองเนี่ยนะคะ อย่างเช่น เรามีเมนูอะไรที่เขาคิดค้นขึ้นมา หรือว่าเป็นเมนูอะไรที่คิดตลาดตอนนี้บ้างคะ

อ.ศรีสมร ตอนที่ทำขึ้นมาตอนนี้ คือ ผักไทย น้ำผักไทย สมัยก่อนน้ำผักไทยเนี่ยมันจะໄ໊ໄ໊เนี่ยคะ น้ำตาลมะพร้าวໄ໊ໄ໊หม ที่นี้ก็เลยคิดขึ้นมาว่าน้ำตาลมะพร้าวมันมีปัญหาคือ หนึ่คือ หนึ่ สองมันวัดความเหนียวยาก วัด...ยาก ก็เลยคิดมารับขึ้นมานะเป็นน้ำผักไทยที่ใช้น้ำมะขามเปียกใช้น้ำตาลทรายใช้น้ำปลา แล้วก็อัตราส่วนที่มันแน่นอนได้ด้วย แล้วก็มันวัดความเหนียวได้ แล้วก็เก็บไว้นานๆ ได้ อันนี้ก็ໄ໊ทั่วໄ໊ไปเลยนะคะ เดียวคนนั้นคนนี้ก็ໄ໊แม่แต่ของสาย วันนั้นเราผัด อย่างรพ.ศิริราช เราก็สอนผัด หลายๆ แห่งที่เขาทำขายตรงนี้ได้หมดเลยนะหนึ่งอย่าง

แล้วอีกอย่างหนึ่งคือ น้ำส้มคำไทย น้ำส้มคำไทยไม่ใช่อีสานนะ เราก็ทำขึ้นมาก็เอาขึ้นเครื่องการบินไทย In flight ก็เป็นที่นิยมเห็นว่าตอนขึ้นเครื่องวันพอเนี่ยนะคะ ก็เครื่องที่ฟ้าชายไปทำบุญนะก็มีคนสั่งเยอะ ตอนนี้น้ำส้มคำอันนี้เราก็ทำให้การบินไทยแล้วก็ได้ให้สัดส่วนเขา แล้วก็อีกอันหนึ่งก็เป็นน้ำเปรี้ยวหวานสำเร็จรูปที่เราทำให้ เขาก็เอาไปขายกัน ได้ คือเป็นคนทีบอกว่าจลลิสสิทธ์บอกว่าไม่ต้องจดหรอก เอาไปเถอะ ก็ขอให้ทำให้ดีก็แล้วกัน อะ ใช้อย่างนี้นะคะ

อ.สาวิตรี อันนี้หมายถึงว่าอย่างเช่น น้ำส้มตำไทยเนี่ยเราก็คิดค้นสูตรตรงนี้ขึ้นมา

อ.ศรียัมร ใจ

อ.สาวตรี แล้วการบินไทยเอาไปใช้

อ.ศรีสมร ก็เป็นที่ปรึกษาการบินไทยไง ก็เอาเงินเครื่องไปแล้วได้รับความนิยมนะ

อ.สาวิตรี แต่ทำไมไม่ได้มีขายในท้องตลาด

อ.ศรีสมร ไม่มี ไม่ได้ขาย เพราะว่าเราให้การบินไทย เนี่ยคุณลักษณะเนี่ยเป็นคนเอาขึ้น (หันไปเรียกคุณณาให้มาเล่า เรื่องน้ำส้มตำไทยที่ขึ้นเครื่องเราหน่อยซิ)

คุณลักษณะ จากที่ไหนคะเนี่ย

อ.ศรียศพร จากม.เกษตร

คุณลักษณะ ตอนนั้นมีน้องคนหนึ่งที่ได้สัมผัสภายในที่โรงแรมโนโวเทลที่แอร์พอร์ต

อ.ศิริสมร เอนันต์ นั่นเป็นประชาสัมพันธ์ อันนี้เขาเป็นอาจารย์ทำงานวิจัย

คุณลักษณะ ที่เขาเป็นอาจารย์อยู่เกษตร จะมาให้เขาไปเป็นวิทยากรให้แล้วก็เห็นหายเจ็บไป

อ.ศรีสมร อันนี้เขาทำงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องว่าจะปลดหนี้ยังไงไร แล้วก็ถามว่า เราทำน้ำทำอะไรบ้างที่อาหารที่เป็นที่
 ติดตามก็บอกว่าทำน้ำส้มคำให้การบินไทย

คุณลักษณะ ก่อนจะออกนี่ยแพนเอาไว้งคงะ ว่าจะทำอาหารจานเด็ดของการบินไทยที่ว่าใครเห็นอาหารจานนี้จะต้องนึกถึงบนเครื่องบินได้ทาน

อ.ศรีสมร ต้องไปบินถึงจะกินได้

คุณลักษณะ ก็เรียนอาจารย์ตั้งแต่เริ่มแรก ที่อาจารย์มาเป็นทีที่ปรึกษาให้ อาจารย์ก็กรุณาถามเลย อาจารย์ช่วยคิดอะไรดี หลายอย่างที่เรารับรายการอาหารบนเครื่องบินนะค่ะ ปรับให้แบบว่าเป็นอาหารโบราณซึ่งแม้กระทั่งคนที่อยู่ในกรุงเทพฯ เองยังหารับประทานได้ยากมาก เราอยากให้มันเป็นอะไรที่เครื่องการบินไทยโชว์ไทยแฟลชไปทั่วโลก ทุกคนจะได้อร่อยแบบหาที่ไหนไม่ได้ อะอย่างเนี่ยคะ แล้วก็มานึกถึงส้มตำที่เป็นอาหารจานเด่นของเมืองไทยเราก็เลยเรียนอาจารย์ว่าขออาจารย์ช่วยส้มตำอะไรที่เราไม่เหมือนใคร ขายทั่วไปก็ไม่ใช่ แต่ว่าอร่อย เอกลักษณะคือ ส้มตำไทย แต่ว่ามีอะไรที่เป็นเอกลักษณ์ของการบินไทยเราเอง แล้วอย่างถั่วลิสงก็เรียนอาจารย์ว่าคนก็แพ้ถั่วเยอะ เรามีปัญหาเยอะมากเรื่องถั่วลิสงนะค่ะ เพราะของเราคือ International อาจารย์ก็กรุณาแนะนำว่าเอาเป็นเม็ดมะม่วงหิมพานแทน มันก็ดูมีระดับขึ้นมาค่ะ แล้วก็คนแพ้เนี่ย มันก็เสี่ยงอะไรไปหลายๆ อย่าง ก็อย่างส้มตำ base มันคือ มะละกอ ถ้าเราไปใช้อย่างอื่นเนี่ยอย่างเดียวมันก็ไม่ใช่ส้มตำไทย อาจารย์ก็ยังคง base ที่ตัวมะละกอดิบ แต่เพิ่มแครอทเข้ามามีสีสรร เพิ่มแอปเปิ้ลเขียวให้มีความกรอบ ความเปรี้ยว เพิ่มฝรั่งให้มีความกรอบขอยเป็นเส้นเหมือนกันอะอย่างนี้

อ.ศุภพร ซอยเป็นเส้น

คุณลักษณะ ซอยเป็นเส้น ทุกคนทำเป็นลูกเต๋าแล้วมัน ไม่เข้าน้ำเข้าเนื้อ มันไม่ใช่ส้มตำ

อ.ศิริสมร มันเป็นสลัด

คุณลักษณะ เราจะทำเป็นของเราอาจารย์ก็กรุณาสอนน้ำส้มตำเราได้ไปที่ลอนดอนด้วยกัน แล้วก็ไปสอนเขาทำไว้แล้ว
ก็หลายสถานีนะ ฉะนั้นสองเมืองโอซาก้าและนาริตะ ไปสอนเข้าไปไว้แล้วก็ตามไปที่ออสเตรเลีย คือ เรา

- อยากจะให้ นักผู้โดยสารนึกถึงเราเป็นคนไทยนะคะ เวลาเราขึ้นเครื่องจากสถานีปลายทางกลับมากรุงเทพฯ เรามีระยะเวลาที่หายไปจากทอมแล้ว ขึ้นมาเห็นสัมภาระขึ้นต้นเดิน เป็นธรรมดาต่อไปในอนาคตก็อยากจะบอกน้องเขาไว้ว่าตัวนี้จะเป็นอาหารจานเด็ดของเราที่สามารถสั่งได้ เราจะมีของ First class ที่จะมี order meal แต่ว่าผู้โดยสารต้องบอกล่วงหน้า สั่งล่วงหน้า แต่ออกจากทอม เราทำไปเมื่อวันเฉลิม
- อ.ศรีสมร จากกลับคนยังขออีกนะ เขาบอกขาไป จากกลับขออีก ทางนั้นเขาบอกว่าไม่มี อ้าวก็ตอนมาทำไมมี
- คุณลักษณะ เราทำวันเฉลิมในหลวงเนี่ยคะ สามวัน เป็นเมนูพิเศษ เป็นสัมภาระการบินไทยเนี่ยคะ ตอนนี่ก็ยังให้น้องๆ บอกว่า ช่วยตั้งชื่อหน่อยเก่า แต่ที่ตั้งไว้คือ สัมภาระ TG แบบง่ายๆ มันยังธรรมดาไปในความรู้สึกตัวเองนะนะ ค่ะว่าชื่อมันควรจะเป็นอะไรที่ตื่นเต้นกว่านี้ แต่ว่าตัวเองก็รีบมากเพราะว่า early retire ก็รีบๆ ทำเอาสัมภาระ TG ไปก่อน เคี้ยวพอถึงเวลาจริงใครคิดชื่ออะไร ได้แก่กว่า พูดถึงนะจะอยากให้คนติดปากกว่านี้ แล้วอีกอย่างหนึ่ง พอดี first class ถ้าเราเอาสัมภาระขึ้นเฉยๆ ธรรมดาที่น้อยไปนิดหนึ่ง สำหรับผู้โดยสารที่เคยทาน แชลมอน ทานคาเวียร์ ทานปลาได้ แต่มาเจอสัมภาระ อย่างเนี่ยคะ ก็เลยจะมีกุ้งแม่น้ำอย่างตัวใหญ่วางเคียงไปด้วย มันก็จะเป็นสัมภาระแล้วก็มีกุ้งย่าง แล้วก็มันจะมีข้าวมันสัมภาระ ไข่ฝอย แล้วก็แกงแดงค่ะ
- อ.ศรีสมร ไซ้
- คุณลักษณะ เป็นสำหรับเลย คนไทยเราทานอาหารเป็นสำหรับ ก็เลยคิดอะไรออกมาที่เป็นสำหรับ
- อ.สาวตรี ถ้าอย่างในกรณีนี้แสดงว่า อาจารย์มีวิธีการสร้างเครือข่าย คือ นอกจากจะเป็นลูกศิษย์มาเรียนแล้ว ก็ได้สร้างเครือข่ายกับหน่วยงานต่างๆ ด้วย
- อ.ศรีสมร ก็คือ อย่างนั้นนะคะ คือ มีความรู้สึกที่ว่า อาหารไทยเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน คือ เราเป็นข้าราชการเกษียณอายุ แล้วเรากินเงินเดือนเขาอยู่ ทีนี้เราจะทำอะไร ให้กลับคืนไปตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน เราเป็นข้าราชการมีเงินเดือนนิดเดียวนะ ไซ้ใหม่ จะไปสร้างอะไรก็ได้ไม่ได้ ก็ต้องให้สิ่งที่เรามีอยู่เนี่ยเป็นการตอบแทน เพราะฉะนั้นอย่างการบินไทยเนี่ย พอเขาบอกว่าก็บอกขอบคุณมากนะที่มาใช้บริการอะไรอย่างเนี่ย เราก็ช่วยอย่างไปสอนให้กระทรวงแรงงานอย่างเนี่ยนะคะ ก็ต้องไป ไปอบรมพวกทำอาหารไทย เป็นครูอาหารไทย ก็ต้องไปอบรมให้เขา ก็จะเขียนว่าคุณสมบัติของครูสอนอาหารไทยเป็นอย่างไร คุณสมบัติของกรรมการที่จะเป็นอาหารไทย คุณสมบัติของคนที่จะตรวจสอบรสชาติอาหารต้องเป็นอย่างไร อะไรอย่างนี้ ต้องมีความรู้พื้นฐานอะไรบ้างก็จะเป็นคนไปอบรมให้เขา เราถือว่าเราได้ทำงานเต็มที่ได้อะไรคืนคุณให้แผ่นดินใจ
- คุณลักษณะ อาจารย์ก็สอนให้เราเขอะนะคะ ทำคอร์สอบรมนะคะ อาหารไทยทั้งหมดเลยให้อาจารย์ไปบรรยายโดยเอาอาหารที่เราเมนูขึ้นเครื่องเอามาทั้งหมดเลย อาจารย์ชิมทุกงานที่เราทั้งหมด 26 เมนูคะ อาจารย์ยังชิมให้ทุกอันและก็ปรับอันนี้ไซ้ อันนี้ไม่ไซ้ อันนี้ต้องเติมอะไร สีสรร ไม่ไซ้ อาจารย์ละเอียดให้เราทุกอย่างเลยคะ แล้วก็ที่ไปสอนคอนเหมือนกันมีนักข่าวต่างประเทศอะไรอย่างเนี่ย อาจารย์ก็ เขาก็ฟังมาก แล้วอาจารย์ก็ได้สาธิตทำสัมภาระที่บอกนะคะ แล้วก็แจกให้ชิม
- อ.ศรีสมร ที่ญี่ปุ่นยังแล้วใหญ่
- คุณลักษณะ ญี่ปุ่นนี่สนุกกันใหญ่เข้าคิวสองรอบค่ะ ทั้งที่นาริตะและโอซาก้า
- อ.ศรีสมร ที่เมลเบิร์น ก็นักข่าวขอตัวเอง ก็เรามีสูตรอยู่แล้ว เราก็ปรุงให้เขาใจ
- อ.สาวตรี อาจารย์คะ ถ้าเราจะบอกลูกศิษย์เราว่าแนวทางในการสร้างเครือข่ายของเขา ภายหลังที่สำเร็จการศึกษาแล้วเนี่ย อาจารย์จะให้ข้อแนะนำอะไรกับเขาบ้างคะ
- อ.ศรีสมร คือ อย่างน้อยเนี่ยตัวเองต้องแม่นก่อน ต้องมีความมั่นใจ แล้วก็ต้องรู้จริง เป็นจริง รู้จริง ทำเป็นไม่ใช่รู้แต่ปาก บางคนเขียนหนังสือแต่ปาก แต่ว่าทำไม่เป็น
- คุณลักษณะ ทำออกมาแล้วสูตรออกมาไม่ได้ แต่สูตรของอาจารย์ อาจารย์กรุณาบอกเลยคะ คือ trick หรืออะไรทั้งหมด หรือวิธีแก้หรืออะไรเนี่ยอาจารย์ให้หมด

- อ.ศุภพร ไม่หวัง
- อ.ศรีสมร คือต้องรู้จริงนะ มันยังให้ มันยังเกิด ใจหนู คนเรามันต้องให้ มันก็เกิดความคิดขึ้นมาเรื่อยๆ ความคิดเรา ถ้ายังเราคิดไป คิดไป มันยังเกิด ถ้าเราไม่คิด มันก็จะไม่เกิด เพราะว่ามันยังให้ ยังมี นี่คือความรู้ ต้องบอกเขาบอกว่า ต้องเรียนต้องตั้งใจจริง และสิ่งที่ตัวคิด สิ่งที่ทำ ทำหมายความว่าต้องทำได้ด้วย คนถึงจะเชื่อถือใช่หรือเปล่า ถ้าทำออกมาแล้วไม่ดี คนก็ไม่เชื่อถือ
- อ.ศุภพร จะสอนคนอื่นต้องทำเป็นก่อน
- อ.ศรีสมร ต้องทำเป็นก่อน ต้องเป็นตัวอย่าง ต้องรู้ว่าสาเหตุนี้เพราะอะไร อย่างทอดปลา น้ำมันไม่ร้อน ไม่ฟูอย่างนี้เราต้องรู้
- คุณลักษณะ แล้วเราก็จำ พอลงมือทำเสร็จ อาจารย์มาเลย อย่างนี้ไม่ใช่ล่ะ อาจารย์มีวิญญาณครูมากๆ เลยค่ะ
- อ.ศรีสมร มันต้องใจรักนะ
- อ.สาวตรี ตอนที่เราจะไปสาธิตที่ลอนดอนเนี่ย เวลาที่เราไปดูการสาธิตเราเนี่ย อาจารย์ปิงไฉ่เลยอะไรบ้างไหมคะ เธอเมนูต่อไปเราจะทำอะไรอีก
- อ.ศรีสมร คือเราทำไว้แล้ว 3 เมนู เพราะการบินไทยเราคุยกันไว้แล้วใช่ไหมวันนั้นนะเราทำแล้วเราก็ออชัวร์เขาหมด เราบอกอาหารขึ้นเครื่อง flight ต่อไป you จะได้กินแบบนี้แบบนี้หน้าตาแบบนี้ละ คือให้นักข่าวเขาเห็นว่าไม่ใช่ว่าอาหารของเรามี 3-4 อย่างเท่านั้นเนี่ยมีเยอะอย่างอะไรอย่างนี้ละ แล้วเราก็บอกว่าของเราเนี่ย ส้มตำของเราเนี่ยไปเปรียบเทียบกับสลัด ถ้าพูดถึงแคลลอรีเนี่ยของเราต่ำกว่าเพราะเราไม่มีไขมันเลย อย่างของเขาจะใช้ น้ำมันเนี่ยนะ น้ำมันหนึ่งช้อนโต๊ะใช่ไหม หนึ่งช้อนโต๊ะเนี่ย 15 กรัมละ คุณเอา 9 กรัม 15 กรัม 135 แคลลอรี เพราะฉะนั้นกินส้มตำเราไม่อ้วน แล้วก็มีการโยอาหาร
- คุณลักษณะ อาหารบนเครื่องบินจะไม่เหมือนกับอาหารที่บ้านหรือภัตตาคารมันมีขีดจำกัดเยอะเลย แล้วเป็นอาหารที่จะต้องทำล่วงหน้า นอกจากแค่ระบบไฮยีนมันยังมีกระบวนการผลิตอีก แล้วพอเสร็จแล้วต้องเข้าไป shock อุณหภูมิที่ 7 องศา สกิดแบคทีเรีย แล้วอยู่ในห้องเย็น 24 ชั่วโมง แล้วอุณหภูมิต้องไม่สูงเกิน 15 องศา แล้วก็อุ่นซ้ำอีกครั้งก่อนรับประทาน ก็จะเป็นอะไรที่มันค่อนข้างจะยาก
- อ.ศุภพร รายละเอียดเยอะ
- คุณลักษณะ เหมือนเราไปทานอาหารที่ไหน แกงจานนี้อร่อย เหลือด้วยนั้นนะค่ะใส่ถุงกลับบ้านเอาไปไว้ในตู้เย็นข้ามคืน เอามาอุ่นใหม่ สีเพี้ยนแล้วรับรอง แด่บนเครื่องต้องทำให้ได้เหมือนเดิม ถูกไหมคะ
- อ.ศรีสมร ใช่ อันนี้มันจะยากมาก คนไม่เข้าใจเหมือนกับท่าของ Easy Go ก็เหมือนกันนะ Easy Go ก็เหมือนกันอย่างข้าวต้มเนี่ยทำอย่างไร พอมันไปอุ่นแล้วข้าวจะไม่บานอะไรอย่างเนี่ยเราจะต้องทำเอาข้าวเนี่ยไปให้เย็นก่อน แล้วถึงเอาน้ำสต็อกใส่ แล้วก็ให้เย็นแล้วถึงเอาน้ำสต็อกใส่ให้เย็น มาถึงอุ่นปุ๊บมันถึงพอดีกัน มันต้องรู้จะเพราะจันอาหาร Easy Go กับอาหารการบินไทยมันถึงคล้ายคลึงกัน การบินไทยเนี่ยจะลำบากกว่าเพราะไม่ได้เข้าไมโครเวฟมันก็มีปัญหา เพราะฉะนั้นจะต้องให้ทุกที่เปอร์เซ็นต์ต้องมิดน้ำเท่าไรหรืออย่างเนี่ยมันเยอะ
- คุณลักษณะ ไม่สุกเลยก็ไม่ได้ผิดกฎของ HACCP ส่งอาหารขึ้นเครื่องด้วย แต่พอสุกปั๊บถ้าไปอุ่นซ้ำไม่มันก็จะละ
- อ.ศรีสมร มันจะละไม่ได้เราต้องรู้ว่า 80% สุก พอใส่ตรงนี้แล้วเนี่ย แล้วมันจะสุกอีกก็เปอร์เซ็นต์เพราะฉะนั้นต้องรู้เรื่องนี้ให้หมด ถึงจะไปแนะนำเขาได้ บางทีเมนูปรุงอาหารบางเมนูเนี่ยขึ้นไม่ได้ คนก็ไม่รู้ เราก็บอกว่าขึ้นไม่ได้ เพราะอะไร เราก็บอกให้เขาเข้าใจ แม้แต่ข้าวจะพอเวลาจะหุงเห็นไหม เราต้องปรับไง อย่างที่ออสเตรเลียก็ปรับแล้ว
- คุณลักษณะ ก็เคยมีผู้ใหญ่พูดบอกว่า Domestic ทำไมเอาอาหาร ทำง่าย ๆ ก็ได้ขึ้นมา อาหารไม่เห็นได้เรื่องก็บอกว่าขอประทานโทษเถอะค่ะ ขอความกรุณาแนะนำด้วยนะค่ะว่าอยากทานอะไร ถ้าทำได้จะยินดีทำให้ ปรากฏว่า

บอกว่าก็ง่าย ๆ เขาบอกว่าก็สาธิตใส่หมู ข้าวเกรียบปากหม้อ ข้าวเกรียบปากหม้อเนี่ยนะคะ ผู้โดยสารวันหนึ่งทำเป็นหมื่น ๆ ท่านละ 2 ชั้นก็ไม่ได้ แล้วสาธิตใส่หมูเนี่ย ตัวเม็ดสาธิตไปโดยความเย็นเพราะมันจะต้องเข้าห้องเย็นก่อน 24 ชั่วโมง

อ.ศรีสมร มันก็แข็งเพราะมันจะต้องเข้า

คุณลักษณะ มันเป็นไค อย่างงี้มันก็ไม่พิน

อ.ศรีสมร แล้วมันก็จะเหนียว

คุณลักษณะ ไม่พิน เป็นไปไม่ได้ ก็อธิบายให้ฟัง ก็พอดีเข้าเป้าเขยยกตัวอย่างมาที่เราสามารถที่จะอธิบายให้ฟังชัดเจนได้ เขาก็บอกว่าอ้อเธอ ยกอย่างนี้เธอ เราก็คะ คือ เหมือนง่ายแต่ยากละบนเครื่อง ไม่เหมือนอยู่ที่บ้านเราจะทำอะไรก็ได้ ทำร้านอาหารเราจะทำอาหารอะไรก็ได้ แล้วบนเครื่องนี้ซึ่งดวงวัดต้องเป๊ะ (คุณลักษณะลูกไปเตรียมตัวทำอาหาร)

อ.ศรีสมร มีอะไรอีก

กฤษณะ เออ อาจารย์ครับสิ่งที่อาจารย์กำลังบอกว่าศาสตร์ในการทำอาหารมันเป็นเรื่องศาสตร์ของการรู้

อ.ศรีสมร การทำอาหารมันเป็นเรื่องของทั้งวิทยาศาสตร์ เป็นทั้งศิลปะ เข้าใจหรือเปล่า วิทยาศาสตร์ในแง่ไหน อย่างเช่น การสุกของอาหาร นั่นก็คือ การเปลี่ยนแปลงในเรื่องของ Texture เรื่องสี และการใช้กรดใช้ด่างในอาหารมันก็เปลี่ยนสีเพราะว่า เราทำคัมยำกุ้งเนี่ย เราหั่นตะไคร้พอมันถูกกับอากาศมันก็เกิดการ Oxidation มันกลายเป็นสีดำอากาศเปลี่ยน ถ้าเราแช่ในน้ำ มันไม่เปลี่ยนแต่ถ้าเราหยดน้ำมันมะนาวลงไป มันก็จะทำให้เห็นสีของตะไคร้สวยงามอย่างนี้เป็นต้น ไซ้ไหมคะ คานี้มันต้องเรียนทางนี้ด้วย แล้วก็ก็เป็นศิลปะๆ นี่คือหมายความว่าทำอะไรทำให้ศิลปะในที่นี้ไม่ได้ใช่ว่าสวยงามอย่างเดียว ใส่น้ำมันใส่น้ำน้อยเกิดความอร่อยเกิดความสมดุลกัน

กฤษณะ แสดงว่าในเรื่องของการปรุงอาหารมันมีศาสตร์และศิลป์ในการใช้ชีวิตอยู่ไซ้ไหมครับถ้าเทียบเคียงกับการใช้ชีวิตนะ เพราะว่าศาสตร์ก็คือ ความรู้ ศิลปะก็คือ การประมวลความรู้อย่างนี้ไซ้ไหมครับ ถ้าเทียบเคียงกับวิธีการใช้ชีวิต วิธีการดำเนินชีวิต

อ.ศรีสมร ไซ้ๆ คือ อาหารเนี่ยนะคะ มันบ่งบอกวิถีชีวิตของแต่ละเผ่า แต่ละคน ไซ้ไหม อย่างคนทางภาคอีสานเนี่ยทำไมเขากินเค็มกับเผ็ดไซ้ไหมเพราะเขาร้อน เขาเสียเหงื่อเยอะมันก็เสีย Sodium เพราะงั้นเขาต้องกินเค็มไว้ก่อนไซ้ไหม แล้วการดำรงชีวิตเขาง่ายๆ คนอีสานก็ง่ายๆ กินเพื่อเอาแรงอย่างเดียว สวยงามไม่สนใจ ถูกหรือเปล่า แต่ว่าอย่างคนทางภาคเหนือเนี่ยกินเพื่อต่อต้านความหนาว เพราะฉะนั้นอาหารก็จะต้องมีไขมันเยอะ ไซ้ไหมการดำรงชีวิตอย่างนี้ อย่างคน ภาคใต้เนี่ยอากาศร้อนชื้น ไม่มีเหงื่อเพราะอย่างนั้นก็ต้องกินของเผ็ดเพื่อให้เหงื่อออก แต่ว่ากินเผ็ดแล้วจะทำอย่างไรไม่ให้ปวดท้องก็ต้องมีไขมัน เนี่ยมันก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ให้รู้สึกกินฟ้าอากาศและการดำรงชีวิตของแต่ละคนเป็นอย่างไร แล้วทำไมคนภาคนี้เขากินกันแบบนี้เนื่องจากว่าเขามีทรัพยากรแบบนั้นไซ้ไหมคะ อะไรอย่างนี้ เป็นต้น

คุณกฤษณะ ผมว่าจริงๆ แล้วเนี่ยมันก็สอนเราว่าเวลาจะทำอะไรต้องรู้จักตัวเองให้ถ่องแท้

อ.ศรีสมร ต้องรู้สิ่งแวดล้อมที่ตัวเราเองด้วย แล้วก็กินตามสิ่งที่เรามีอยู่ในท้องถิ่นมันก็จะทำให้เรามีสุขภาพดี ถ้าเราไปกินอาหารข้ามฤดูกาลอะไรอย่างนี้นะคะ มันก็ไม่ไช้เนาะ ไซ้ไหม สมมติว่าหน้าหนาว เราควรจะกินอะไร หน้าร้อนกินอะไร ไซ้ไหมอย่างคนโบราณเขาบอกว่าหน้าร้อนต้องกินอันนั้นนะแก๊ร้อน คลายร้อนหน้าหนาวกินอย่างนี้ หน้าฝนต้องกินแบบนี้อะไรอย่างนี้เป็นต้น

กฤษณะ เคยมีคนถามอาจารย์ไหมครับว่าศิลปะในการใช้ชีวิตในการแก้ปัญหาชีวิตเนี่ย ถ้าเทียบเคียงกับศิลปะในการปรุงอาหารแล้วเนี่ย อาจารย์ใช้หลักอะไร ในการแก้ปัญหาโดยใช้ศิลปะทางอาหาร

- อ.ศรีสมร ก็อันนั้นละ คล้ายๆ กับการดำรงชีวิตเนี่ยละ คุณดูซิเศรษฐกิจของแต่ละคนเนี่ย เราจะทำอาหารไม่เหมือนกัน อย่างบางคนเนี่ยเขาทำข้าวผัดอเมริกันเขาใช้เนยใช้ไหม แต่เราอยากทำข้าวผัดอเมริกันเหมือนกัน เนยมันแพงใช้ไหม น้ำมันมันมีอยู่แล้วเราก็ใช้น้ำมันแทนเนยได้ละ ไรอย่างเนี่ย มันก็ได้ระดับหนึ่งมันก็ต้องมีวิธีการว่าปรับปรุงตัวของเราเองให้เหมาะสมกับฐานะเศรษฐกิจของเราในการที่จะใช้เครื่องปรุงสมมติว่า เขาบอกว่าฉู่ฉี่ปลาแซลมอลอร่อยเนี่ย มันก็อร่อยจริงแต่มันแพงนะ เราก็ฉู่ฉี่ปลาของเรา มันก็อีกกันนั่นแหละ ไรอย่างนี้เป็นต้น ใช้ไหมคะ อันนี้เป็นสิ่งหนึ่ง
- กฤษณะ ในเป้าหมายของชีวิต หรือแนวทางของชีวิตเนี่ยก็คล้ายกับวิธีการทำอาหาร
- อ.ศรีสมร ใช่ๆ เราสามารถดัดแปลงได้ เหมาะสมกับความเป็นอยู่ของเรา เหมาะสมกับเศรษฐกิจของเรา แล้วสิ่งแวดล้อมของเรา คุณไม่อายุหรือ ถ้าคุณอยู่ในกลุ่มคนที่ไม่กินแซลมอลแล้วคุณกิน แซลมอลคุณอายุ หรือเปล่า เราก็น่าอายนะใช้ไหม เราไปไหนแต่ละทีหิ้วกระเป๋ามีแบรนด์ คนอื่นเขาไม่หิ้วอย่างเนี่ย เราก็ต้องอายนะใช้ไหม คือเรารู้จักว่ากินคนอื่นเราอาย มันจะทำให้เราเป็นคนดี แล้วอยู่ในสังคมได้ คือ คนเรามันเกลียดกันเพราะความอิจฉา ไม่อิจฉาใช้ไหม ไรอย่างเนี่ย เพราะฉะนั้น คนบางคนเราไปไหนเราต้องดูก่อน ใช้ไหมว่าตรงนี้ๆ เขามีงานอย่างนี้ๆ คนส่วนใหญ่เขาแต่งตัวอย่างนี้ เราก็ต้องค้อยกว่าเขานิดหนึ่งใช้ไหม ไรอย่างเนี่ย ค้อยกว่าเขานิดหนึ่งเนี่ยมันจะทำให้เราอยู่ได้
- อ.สุภาพร ถ่อมตนหรือเปล่าคะอาจารย์
- อ.ศรีสมร ก็ไม่ถ่อมตนแต่เรารู้ว่าเราเป็นใคร เรารู้ว่าเป็นใคร อย่างสมมติว่าหัวหน้าเราเนี่ย เขาขับรถโตโยต้า แต่เราขับรถเบนซ์เป็นลูกน้องเขาเนี่ย เราน่าจะอาย ต้องคิดอย่างนี้ๆ ต้องคิดอย่างนักการทูตใช้ไหม จริงๆ นี่เรื่องจริง อยู่ๆ เรามาขับรถเบนซ์ หัวหน้าเราขับโตโยต้าอย่างนี้ มันก็บัพกัณในตัวใช้หรือเปล่า เนี่ยมันทำให้อยู่ไม่ได้
- อ.สาวิตรี แล้วในกรณีสามีเราขับเบนซ์ แล้วเราขับ โตโยต้าละคะ
- อ.ศรีสมร ไม่เป็นไร ก็บอกสามีเรา ถามว่าค่าน้ำมันเธอ Cover กับเงินเดือนเธอไหม เหลือให้ฉันบ้างเท่าไร
- กฤษณะ อาจารย์ครับถ้าพูดถึงในแง่ศิลปะมันเหมือนการจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดไหมครับ ศิลปะในการประกอบอาหารเพื่อให้ได้ไปสู่แนวทางของความ...
- อ.ศรีสมร พอดี ก็ใช้ต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ไม่ใช่ไปเอาข้างนอกมานีก่ออกใหม่ เคียวนั้นคนเขาก็ไปกินผักนอกกันเมืองนอกกัน ต้องผักบ้านเรามากกว่าด้วย ไปกินผักเมืองจีนसारอะไรเยอะแยะใช้ไหม ผักบ้านเราก็อาหารไทยมันก็อร่อย ถ้าใช้ผักอื่นมันก็ไม่อร่อย อย่างผัดผักเนี่ยถามจริงๆ เอะ คุณผัดผักบุ้งกับผัดแครอทเนี่ยอันไหนอร่อยกว่ากัน ผักบุ้งก็ต้องอร่อยกว่าแครอทใช้ไหม แครอทมันแข็งจะคายต้องมาต้มก่อนอะไรอย่างนี้ เพราะฉะนั้น เราต้องสอนนักศึกษาของเรา สิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ เมื่อสมัยก่อนเราซื้อของต้องถามก่อนว่ามาจากไหน ถ้ายังไกลมันก็ยิ่งแพง คุณค่าทางอาหารลดลง ราคามันก็เพิ่มขึ้นอะไรอย่างนี้ แต่สมัยนี้ไอ้โฮ มาจากออสเตรเลียยูคีตีมาอะไรอย่างนี้
- กฤษณะ แสดงว่าหลายๆ คนที่มีปัญหาในการจัดการเรื่องการจัดการตัวเอง แสดงว่าไม่มีศิลปะในการปรุง
- อ.ศรีสมร ใช่ คือ อาหารอร่อยเนี่ยมันอยู่ที่วิธีการที่จะใส่อะไรก่อนหลัง ใส่เท่าไร จำนวนเท่าไร แล้วใช้อะไรเท่านั้นเอง
- กฤษณะ เทียบเคียงกับการมี trick ต้องมีจังหวะ อันนี้ใส่ก่อน ใส่หลัง
- อ.ศรีสมร ใช่ๆ เราต้องรู้ สมมติว่าเราจะกินยำเนี่ยอย่างเนี่ย แต่เราไม่มีสดางค์เยอะ จะซื้อเนื้อสันนอก เนื้อสันในมันก็แพง แล้วก็ซื้อเนื้อนุ่มมาแล้วก็เอามาเก็บไว้ในตู้เย็นสักหน่อหนึ่ง แล้วก็เอายางมะละกอใส่ไปนิดหนึ่งพอๆ มันก็จะนุ่มเคี้ยวค่อยไปอย่างใช้ไหม มันก็นุ่มอะไรอย่างนี้ ไรอย่างนี้เป็นต้น ต้องรู้ทำได้ ต้องมีเทคนิคนะจะมีอะไรอีกหรือเปล่า

- นันทกา อาจารย์คะ ขอดำเนินคดีหนึ่งว่า โรงเรียนการเรือนยิ่งเจริญที่เปิดมามีส่วนช่วยลูกศิษย์อาจารย์เพื่อปลดหนี้
อย่างไรบ้าง
- อ.ศรีสมร เขาก็ไปทำงานกันเขาก็ไปค้าขายได้ ส่วนใหญ่จะนะ บางทีบางคนก็ตกงานก็มีอยู่คนหนึ่งขายแต่ข้าวมันไก่
กับก๋วยเตี๋ยวไก่ตุ๋นสองอย่างอยู่แถว เขาบอกเหมือนกันแต่ไม่ได้ไปดูเขา พอขายได้ อีกคนหนึ่งก็ขายถ้าใครมี
งานเลี้ยงดื่มชาไก่กับผัดกะเพราเนี่ย เขาก็จะรับเหมาไปเลย ที่ทำงานใครจะมีงานเลี้ยงก็ว่าเขาไปเลยผู้ชายนะ
คนเนี่ยผู้ชาย วันนั้นเขามาหาหนะเขานั่งกับพื้นเลยเขาราบที่เท้าเรายังชนลูกเลย บอกทำไมนั่งอย่างนี้ เขาบอก
ผมมีลมตาอาปากได้ก็เพราะตรงนี้ แต่เป็นคนนิสัยเสียนะ ไม่ค่อยจดชื่ออะไรใครไว้ แต่จะจำได้ ไม่อยากจะ
บอกอย่างนั้นอย่างนี้เลยอะไรอย่างนี้ ก็มีหลายคนเลยที่ไปทำงานที่ต่างประเทศที่ไปตั้งร้านอาหารก็เมื่อเช้า
ก็โทรมาอะไรอย่างนี้ ดิฉันอะไรอย่างนี้ แต่ที่นี่ยอเมริกาการเงินมันแย มีอะไรอีกหรือเปล่า
- กฤษณะ จริงๆ แล้วเนี่ยศาสตร์ของการทำอาหารจริงแล้วสอนวิธีคิดมากกว่าสอนวิธีว่าจะทำอย่างไร
- อ.ศรีสมร ต้องคิดให้เป็นก่อน อย่างคุณจะทำอาหารอะไร คุณจะซื้อเนื้อตรงส่วนไหน ซื้อเท่าไร เป็นเงินเท่าไร แล้ว
คุณจะกินกี่คน แล้วของอันนี้จะเก็บไว้ได้นานแค่ไหนกินวัน จะ เก็บแบบไหนถึงจะอร่อย ต้องคิด อย่างสมมติ
ว่าคุณทำน้ำพริกอย่างนี้ ถ้ามันเหลือนี้ คุณๆ จะทำอะไรต่อไป ถ้ามันเหลือนะ คุณอาจจะมาดุกข้าวทำ
ข้าวผัดน้ำพริกหรือคุณจะต้ม ใช้สับๆ ผสมแล้วทำเป็นแซนวิชคุณต้องคิด ถ้ามันจากอันนี้แล้วเป็นอาหาร
จานใหม่อะไรได้ อะไรอย่างนี้ ต้องๆ คิดเป็น
- อ.ศุภพร อาจารย์มีสิ่งที่เป็นฐานคือแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ รู้คุณค่าทางอาหารด้วยทำให้อาจารย์สามารถคิดเหนือชั้น
ขึ้นไปอีกนิด
- อ.ศรีสมร ใช่เราต้องเรียนเพราะว่าอาหารแต่ละอย่างการเรียนทางวิทยาศาสตร์ ทุกอย่างมันมีด้วยอยู่สลายของตัว
เอนไซม์ใช่ไหม ไข่ตัวเอนไซม์นี้มันมีประโยชน์อย่างไรบ้าง แล้วมีโทษอย่างไร เราจะใช้ประโยชน์จาก
เอนไซม์ของที่มีอยู่ในอาหารแต่ละอย่างอย่างไร อย่างเนื้อเนี่ยซื้อมาใหม่ๆ แกงมันมันเลยเนี่ยมันจะเหนียวเรา
ต้องปล่อยให้เอนไซม์ มันทำงานนิดหนึ่งในตู้เย็นธรรมดา เพื่อจะทำให้เนื้อนั้นนุ่มขึ้นมาซึ่งคนโบราณเขา
แขวนไว้ให้ถูกลมหีบเอามาทำ คือ คนโบราณเขาทำนะแต่เขาไม่สามารถบอกได้
- อ.ศุภพร อธิบายไม่ได้ในเชิงวิทยาศาสตร์
- อ.ศรีสมร ใช่ๆ
- อ.สาวิตรี คำถามสุดท้ายนะคะ สิ่งที่ถูกขายอาจารย์ทำแล้วอาจารย์ภูมิใจในตัวของเขามากที่สุด นึกถึงที่ไรที่ทำให้
อาจารย์ภูมิใจมากที่สุดคืออะไรคะ
- อ.ศรีสมร คือ ที่บ้านเป็นคนแปลกๆ นะคะ ไม่มีใครชมใครคือ ไม่ๆ อย่างอยู่ที่บ้านเนี่ยนะคุณยายคือ แม่ ก็ไม่เคยชมว่า
เออ...มันก็อย่างนั้นแหละ มันทำงาน 365 วันมันมีความสุขกับงานอะไรอย่างนี้เขาก็พูดจบ มีคนเขาชม เหนอ
ไม่รู้เรื่องหรืออะไรอย่างนี้ คือที่บ้านเนี่ยถือว่าให้คนข้างนอกชื่นชมดีกว่าเราชมกันเอง
- อ.ศุภพร ไม่ชมตัวเอง
- อ.ศรีสมร ไม่ชมตัวเอง เพราะฉะนั้นก็ไม่สามารถที่จะบอกได้ว่า เขาทำอะไรให้เราปลื้มอะไรต่ออะไรนี้ เป็นอย่างนี้ทุก
คนเลยที่บ้าน อย่างหลานตัวเล็กสี่ขวบเขาถามว่าหนูเนี่ยสงสัยสี่ขวบนะ สงสัยอะไรสงสัยว่าเกษียณแล้ว
ทำไมต้องไปทำงานที่นี้ถามว่าหนูรู้ได้อย่างไรเกษียณ หนูรู้เพราะหนูไปงานเกษียณของคุณลุงที่ไปกับแม่
หนูรู้ว่าเกษียณแปลว่าอะไร แปลว่าแก่แล้วรัฐบาลให้หยุดทำงาน แล้วอย่าละแ่หรือยัง ย่าก็แก่ทำไมวันเสาร์
วันอาทิตย์อย่าต้องไปทำงาน ก็บอกว่าอย่าทำงานเพราะต้องการเอาความรู้ที่ย่ำมือให้คนอื่นเขา แล้วคนอื่น
ทำไมเขาไม่คิดอย่างย่า บอกว่าอันนั้นมันงานคนละอย่างนี้งานเรื่องอาหาร งานย้ายอยู่มางานทำมาเออะ แก่มัน
ก็มีความรู้เยอะกว่าคนที่เขาเกิดใหม่ๆ นะก็จะต้องการความรู้นี้ให้เขาก่อนที่ย่าจะตายไป ก็ย่าก็เขียนหนังสือ
สี่ขวบนะ ก็เขียนหนังสือกับปู่ไม่เหมือนกันอะไรอย่างนี้ เนี่ยเด็กมันถาม เด็กเดี๋ยวนี้อยู่ในสังคม แต่เราก็ก

สอนให้เขาทำอะไรอย่างนี้ให้รู้จัก ให้คนอื่นชมเรามากกว่า ให้คนข้างนอกชมเรามากกว่าที่เราจะชมตัวเองแล้วก็
ชมลูกเราอย่าไปชมว่ามันเก่ง คือ บางครั้งมันเป็นกำลังใจก็จริง เพียงแต่ทำให้เข้าใจเราว่าทำอย่างนี้ไม่ถูกใจ
ทำอย่างนี้ไม่สบายใจ ทำอย่างนี้สวย ทำอย่างนี้แม่เสริมนะ ๆ เราพูดอย่างนี้ ถ้าเราไม่ถูกใจเราบอกเสริมนะ
วันนี้เสริมมากอะไรอย่างนี้ เราจะพูดอย่างนี้ ต้องขอโทษด้วยนะกะงานเยอะ (สิ้นสุดที่เวลา 38.03 นาที)

.....

ภาคผนวก ค หนังสือที่ สร. 0513.12504/ว. 410 ลงวันที่ 4 มกราคม 2554 เรื่องการจัดนิทรรศการ
งานวิจัย ปี 2554

บันทึกข้อความ

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร
รับที่ 0025
วันที่ 6 มี.ค. 2554
เวลา 11.00 9/

ส่วนราชการ ฝ่ายเผยแพร่งานวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา มก. โทร. 0-25611474, 1368

ที่ ศธ 0513.12504/ว.410 วันที่ 4 มกราคม 2554

เรื่อง การจัดนิทรรศการงานวิจัย ปี 2554

เรียน รศ.ดร.สาวิตรี รังสิภัทร

ตามที่ท่านได้เสนอผลงาน / โครงการวิจัยเข้าร่วมจัดแสดงนิทรรศการงานวิจัย
“บนเส้นทางงานวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปี 2554” งานเกษตรแฟร์ประจำปี พ.ศ. 2554
ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554 ณ อาคารจักรพันธ์เพ็ญศิริ นั้น

คณะกรรมการฝ่ายจัดนิทรรศการงานวิจัย ใคร่ขอแจ้งรายละเอียด ดังนี้

1. เข้าจัดนิทรรศการบริเวณพื้นที่ด้านล่างอาคารจักรพันธ์เพ็ญศิริ
2. งบประมาณที่ได้รับจัดสรร จำนวนเงิน 6,000 บาท
3. สรุปผลงานวิจัยเพื่อจัดทำในรูปแบบ CD ตามรายละเอียดแบบฟอร์มดังแนบ

โดยส่งที่ฝ่ายสารสนเทศงานวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่ง มก. ภายในวันที่ 14 มกราคม 2554

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และแจ้งยืนยันการเข้าร่วมจัดในแบบตอบรับที่แนบ
ส่งไปยังฝ่ายเผยแพร่งานวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่ง มก. ภายในวันที่ 12 มกราคม 2554
จึงขอขอบคุณ

วันพฤหัสบดี 6 มกราคม 2554

เรียน รศ.ดร.สาวิตรี รังสิภัทร
จากฝ่ายเผยแพร่งานวิจัย

ดิฉันแทนทีมอาจารย์ ดร. มณฑล จำเริญพุกภัย (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มณฑล จำเริญพุกภัย)

รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่ง มก.

อนุกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายจัดนิทรรศการงานวิจัย

งานวิจัย เรื่อง “การวัดผลสัมฤทธิ์

ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

บทเรียน : การวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

ในบทเรียน “บทเรียน” ในบทเรียน “บทเรียน”

งานวิจัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2554

ฉบับนี้จัดทำขึ้น

1. ต้นฉบับแบบรูปงานวิจัย 1 ชุด 3 หน้า
2. ฉบับพิมพ์แบบรูปงานวิจัย 1 ชุด 10 หน้า (File Type: .jpg)

3. แผ่น CD บรรจุไฟล์งานวิจัย 1 และ 2

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอ
พยานหลักฐานในการดำเนินการต่อไป

ศาสตราจารย์
(รศ.ดร.สาวิตรี รังสิภัทร)

ภาคผนวก ข โพสต์ออร์นำเสนอผลการวิจัยในนิทรรศการงานวิจัย “บนเส้นทางงานวิจัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปี 2554” ระหว่างวันที่ 28 มกราคม – 5 กุมภาพันธ์ 2554
ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

วิธีการวิจัยใช้เทคนิค Triangular Techniques

ประกอบด้วย การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์
ในพื้นที่ ผลการศึกษาเมื่อตอบโจทย์งานวิจัย พบว่า

ข้อดีของวิธีวิจัย ... ได้แก่

1. การหาคำตอบที่ถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและอุปสรรคข้อจำกัด
2. การไม่รู้จักตัวเอง การโอ้อวด การหลงตัวเอง หลงผิดในสาขา ยก สรรเสริญ การไม่รู้จักตนเอง
3. การใช้จ่ายเกินตัว โดยเฉพาะการเป็นหนี้ที่เกิดจากการใช้บัตรเครดิต เพราะใช้จ่าย ใช้เงินมาก
4. การจนความผิด การคิดไม่เป็น วางแผนไม่เป็น รอให้คนอื่นคิดให้ รอให้รัฐบาลแก้ปัญหาให้
5. การไม่มองคุณค่า และไม่รู้จักรายการของค่าความรู้ของตนเองมีอยู่ มาใช้จัดการกับปัญหาที่เจอ

หลักการและวิธีปฏิบัติที่ทำให้หลุดพ้นจากการเป็นหนี้

หลักการของหนี้

หลักการ "ความพอเพียง" คือ คือรู้จักคำว่า "ให้" และ "แบ่งปัน" การให้ คือ การให้ความรู้ ให้ความรักและให้อภัย และต้องเป็นการให้โดยไม่หวังผลตอบแทน ความหมายของความพอเพียง คือ "หยุดนิ่งแต่ไม่" คือให้มีความพอเพียงในตัวเองและต้องมี "เหตุผล" ในความพอเพียง คือ เหตุผลที่เราจะเอา ไปทำอะไร ทำอย่างไรเพราะอะไร รู้กับคือ คือมี "ภูมิคุ้มกัน" ในตัวเอง คือ ภูมิคุ้มกันความชั่วร้าย คือไม่รับเอา ความพอเพียงจึงแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ 1) เก็บออม 2) ใช้จ่ายแล้ว และ 3) แบ่งปันให้ชุมชน

คุณธรรมของหนี้

หลักการ "การออม" หมายความว่า การออมเงินของตนเอง คือ การออมเงินโดย "บัญชีครัวเรือน" เป็นเครื่องมือ คือ การจดรายรับ รายจ่ายของตนเอง การออมเงินโดยเขียนบัญชีจากเงินที่ออมได้ทั้งหมด คือ "เขียนรู้จากสิ่งที่มีอยู่ นำมาเพิ่มคุณค่า และเพิ่มมูลค่า" ด้วยการ "ให้คิดเป็น" ว่า จะทำอะไรเพื่อสร้างรายได้เข้ามา ปลดหนี้เสียได้ ยกย่องให้ลูกหลานมา "นั่งตมเองได้" เพราะรู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์

คุณธรรมของหนี้

หลักการ "สอนให้สร้างและสอนให้เขาทำได้"

คือ สอนให้เขาทำมาหากินที่ถูกต้องและเขามีความรู้หลากหลาย และไม่ปล่อยให้เขาทำอาหารให้ครอบครัวอย่างเดียว แต่สอนเขาทำอาหารให้ละแวกและไม่ใช่แค่เพื่อน จะไม่มีเงินซื้อ จะอร่อยด้วยธรรมชาติของอาหารไทยแท้ และสอนให้เขา "คิดต้นทุน" เมื่อจะได้คิดราคาขายไม่ให้ขาดทุนด้วย

คุณธรรมของหนี้

หลักการด้านการเรียนการสอนโดยเน้น "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก ในการดำรงชีวิต" เพราะเชื่อว่า หลักเศรษฐกิจพอเพียงเท่านั้นที่จะทำให้คนมีความสุข มีเงินจากหนี้เสียได้ "หลักสู่เศรษฐกิจพอเพียง" เน้นวิธี "คิด" และ "ทำ" โดยใช้ "กิจกรรมการเรียนรู้การปฏิบัติ" ในการอบรม มีเครื่องมือหรือสื่อที่สอนให้กลับมามีชีวิตใหม่โดยมีปัญหามาของเขา ให้เขาคิดในสิ่งที่เขาต้องการรู้ โดยฝึกให้ "คิดเป็น" และ "ลงมือปฏิบัติจริง"

คุณธรรมของหนี้

จากที่ได้กล่าวถึงของเสียมากมาย เพราะทำมาและรับจ้าง ไม่มีโอกาสไปลงทุนมากนัก ถึงแม้เห็นว่าทำมาขายเพราะเขา "คิดเป็น" และ "วางแผนไม่ได้" เพราะทำไปเรื่อย ๆ ตลอด นอนหลับเป็นปกติ ไม่สามารถ ไปได้ ที่ไม่มีความรู้พอที่จะหา พยายามกันทางออกว่า "ต้องคิดให้เป็นและวางแผนให้ได้" ก็เริ่ม "ปลูกไม้ให้เขาทำมา" ในพื้นที่เดียวกัน เมื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป และสามารถหา "ตลาด" ได้ นั่นคือ ต้องรู้ว่ามีพื้นที่ไหนอะไร ใครปลูกบ้าง ปลูกอะไร และควรทำอะไรบ้าง และควรทำอะไรบ้าง และควรทำอะไรบ้าง จากคนอื่น ภายใน 7-8 ปีก็ปลดหนี้ได้หมด

เปิดคิดชีวิต เพื่อนคุณพจนานุกรมของคุณกับสังคมไทยในภาคกลาง

“การเป็นหนี้... เป็นทุกข์ที่สุดคนใด”

“อยากให้คุณคนไทยทุกคนเปิดหลักความพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้เป็นหลักคิดในการดำเนินชีวิต เพื่อให้หลุดพ้นจากการเป็นหนี้สิน”

“คนที่ไม่เรียนรู คือ คนโง่ ถือเป็นคนที่ตายแล้ว เพราะฉะนั้น ชีวิตทุกคน คือ ชีวิตแห่งการเรียนรู้ ถ้าเรียนรู้อย่างไร จะทำให้ชีวิตเติบโตขึ้น”

“ถ้าไม่เห็นคุณค่าของตัวเองแล้วจะเกิดความน้อยใจและมองว่าชีวิตตัวเองไร้ค่า การเห็นคุณค่าตัวเองคือ การเห็นคุณค่าในแง่ความรู้ มนุษย์จะมีคุณค่ามากที่สุดจากความรู้กับปัญญา”

พ. ชัยพรชัย ชัยพรชัย

พ. ชัยพรชัย ชัยพรชัย

“หากจะมีหนี้สินต้องหนี้สินที่พอเพียง คือ ไม่ใช่หนี้สินแบบจะกินความจำเริญ ในส่วนตัวก็มีหนี้สินเพื่อที่จะทำการเกษตร เมื่อสร้างคุณค่าและเพิ่มมูลค่าคือ จึงเป็นหนี้สินที่ก่อให้เกิดรายได้”

“การเรียนรู้เป็นสิ่งที่สำคัญ โดยเริ่มจากการเรียนรู้จากสิ่งที่มีอยู่รอบตัว หากดูจากค่าสิ่งที่มีอยู่ให้พอ ที่สำคัญต้องเรียนรู้ตนเอง คือ ต้องค้นหาค้นหาตัวเอง และเรียนรู้ชุมชนคือเรียนรู้จากทรัพยากรในพื้นที่ ถ้าเราค้นหาค้นหาตัวเอง และเรายังไม่รู้คุณค่าของทรัพยากรที่มีในพื้นที่ เราก็จะเป็นหนี้ได้อย่างนั้น”

“สิ่งสำคัญคือ เราเห็นคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ ทำให้สิ่งที่มีอยู่เหล่านั้นอยู่ยาวนานไปหมด แต่ถ้าเราหาคุณค่าของมันเจอ นอกเห็นคุณค่าของมันแล้วจะเกิดมูลค่าขึ้นมาเอง”

“การมีหนี้สินจะไม่เป็นหนี้สินเมื่อใด ทำให้เราเกิดความไม่สบายใจ ทำให้เราเกิดความทุกข์และเมื่อนำไปใช้หนี้”

“หากไม่อย่างนั้นก็ต้องรู้จักตนเอง รู้จักใช้ รู้จักใช้และไม่อายที่เราไม่มีเงินน้อย รู้จักตนเอง คือ รู้ว่าเรามีรายได้รายจ่ายเท่าไร รู้จักใช้ คือ รู้ว่าเรามีเงินเท่าไร รู้จักใช้ คือ การแบ่งปัน และไม่อายที่มีเงินน้อย คือ รู้จักคุณค่าของเงินและวิธีการใช้เงินให้เกิดประโยชน์สูงสุด”

“หากจะทำการค้าหรือเปิดกิจการร้านอาหารก็ต้องรู้จักคำนวณต้นทุนการณผลิตและคำนวณเวลาที่ใช้ด้วย ถ้าเราไม่เข้าใจอารมณ์ ก็จะใช้เวลามากเกินไป ทำให้ต้นทุนเพิ่มขึ้น คนไทยส่วนใหญ่ไม่ได้คิดเรื่องต้นทุนไปด้วย จึงทำให้เป็นหนี้สินได้ง่าย”

พ. ชัยพรชัย ชัยพรชัย

พ. ชัยพรชัย ชัยพรชัย

“การมีหนี้สินเปรียบเสมือนเป็นกรรมหลายใบ คือ กรรมที่เกิดจากการกระทำของบุคคลนั่นเอง การมีหนี้สินตัวเองจึงมีข้อยกเว้น ทำให้มองไม่เห็นปัญหาของตนเอง”

“การที่เกษตรกรไม่รู้เท่าทัน ทำให้ถูกครอบงำทางความคิดโดยบริษัทเอกชน อีกทั้งยังมีแบบแผนชีวิตที่เร้ากับสังคมเกษตรกรรมแบบเดิมๆ มา 40-50 ปีแล้วเราจึงได้หันมาเศรษฐกิจพอเพียง มาทำเป็นตัวอย่างให้คนเห็น”

“การที่จะให้เกษตรกรสามารถคิดเป็นและเปลี่ยนพฤติกรรม จึงต้องให้กิจกรรมเล่นลูกศรเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือหรือตัวหลักออกให้เกษตรกรคิดเป็นจนเปลี่ยนพฤติกรรมมาอยู่กับได้”

“ถ้าเรารู้เรื่องกลไกการตลาดล่วงหน้า คือ รู้ว่าต้องผลิตอะไร ทำไร เราจะกำหนดการผลิตล่วงหน้าได้ เรียกว่า รู้เขา รู้เรา”

“แต่ทุกวันนี้เกษตรกรไม่มีการตลาดล่วงหน้า เป็น เกษตรกรรอถูกทอดทิ้ง หรือ เกษตรกรตลาดนัด หมายถึงการรอให้คนอื่นมากำหนดราคาค่าขนส่งให้เขา หากเขาให้ราคาดีก็เปรียบเสมือนถูกทอดทิ้งใจ เกษตรกรต้องกลับมาทวนคิดถึงตัวเองว่า ทำอย่างไรจึงจะวางแผนการตลาดล่วงหน้าได้”

“หัวใจสำคัญของการแก้ปัญหาหนี้สิน คือ การไม่ยอมมีหนี้ และมุ่งใช้หนี้ให้หมดเร็วที่สุด เมื่อใช้หนี้หมดแล้ว จะมีความรู้สึกที่เราเป็นไทแล้วและมีความสุขที่สุด”

พ. ชัยพรชัย ชัยพรชัย

ข้อเสนอแนะเพื่อเตรียมตัวให้พร้อม

ข้อแนะนำเพื่อเตรียมตัวให้พร้อม

1. มองตัวเองออก บอกตัวเองได้ วิชาตัวเองเป็นไหนๆ คุณเองคนเดียว
2. ล้วนให้เรียนรู้ ลงมือทำ และรู้แล้วต้องถ่ายทอดความรู้ให้คนอื่น
3. ต้องให้เขาเข้าใจคุณค่าของเงินและต้องใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น
4. ต้องตั้งใจว่าจะประกอบอาชีพอะไร ให้มีเป้าหมายในชีวิตก่อน
5. ต้องดูว่าอาชีพนี้เหมาะกับเราไหม เราชอบไหมและเราจะทำอะไรได้บ้าง
6. ให้เลือกเรียนในสาขาที่ตลาดต้องการ และต้องไม่เลือกงาน ต้องมีความอดทน
7. เวลาเรียนต้องตั้งใจและต้องนำไปประกอบอาชีพให้ได้
8. ตั้งเป้าหมายไว้ว่าทำงานแล้วจะมีเงินใช้หนี้ให้หมดได้เมื่อไรและอย่างไร
9. หาตัวเองให้เจอว่าชอบเรียนอะไร ชอบทำอะไรก็ทำอาชีพนั้นและต้องเป็นอาชีพที่ไม่เสี่ยงต่อการดำเนินชีวิตไปในทางที่ไม่ดี
10. เลือกอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้ตัวเองอยู่ได้ มันคงและสุจริต
11. ศึกษาภูมิหลังและวิถีชีวิตของครอบครัว โดยเน้นการปลูกฝังให้ผลิตกลับไปสร้างงานที่บ้านของตัวเอง
12. สร้างจิตสำนึกของนิสัยให้รักแผ่นดินถิ่นเกิด

แนวทาง และวิธีการสร้างความมั่นคง

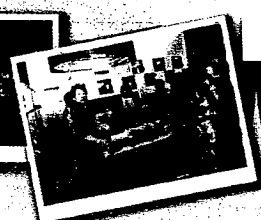
ในการประกอบอาชีพภายหลังสำเร็จการศึกษา

1. คิดระบบ จัดระเบียบ เขียนลงในงาน สร้างบรรทัดฐานใจ แก้ไขทุกเวลา พร้อมนำพาสู่ความสำเร็จ
2. ทัศนคติต้องดีและทำอย่างมีน้ำใจ
3. หาคุณค่าจากสิ่งที่อยู่ให้เจอ
4. มีแผนอาชีพตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง
5. เลือกอาชีพที่ถนัดด้วยใจรัก
6. หารายได้เสริมจากอาชีพหลัก
7. หมั่นหาความรู้จากสื่อต่างๆ มาใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเน้นตนเองให้ได้ใช้ก่อน แล้วจึงทำเป็นกลุ่มและเพื่อนในเครือข่าย
8. เปิดโอกาสให้ทุกคนได้เข้ามาเรียนรู้ในท้องถิ่น
9. ปลูกฝังให้รักงานและรักการงาน
10. ปลูกฝังให้รักงานและรักการงาน

แนวทาง และวิธีการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง

ในการประกอบอาชีพภายหลังสำเร็จการศึกษา

1. รู้งาน รู้คน รู้เวลา รู้อารมณ์
2. ปรับความคิด ปรับตัว ปรับสถานการณ์ ปรับอารมณ์
3. สร้างกระบวนการเรียนรู้ทั้งในและนอกเครือข่าย
4. เปิดโอกาสให้ทุกคนได้เข้ามาเรียนรู้ในท้องถิ่น
5. วิจัยขยายเครือข่ายแบบง่าย, คือ เริ่มจากคนใกล้ตัว
6. ต้องมีการให้ เช่น ให้ความรัก ให้ความผูกพันและให้ความรู้
7. ต้องมีการแบ่งปัน เช่น แบ่งปันความรักและแบ่งปันความรู้
8. ต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริตและความจริงใจต่อกัน
9. ต้องรวมพลังในเรื่องของคน ทรัพยากร องค์ความรู้ ทุน เข้ามาด้วยกัน
10. สร้างนิยามจากอาชีพเดียวกันและแบ่งปันประสบการณ์ในอาชีพกับเพื่อน

ภาคผนวก ง ความคิดเห็นบางส่วนของผู้เข้าชมนิทรรศการจำนวน 40 ราย

แบบประเมินผลการเข้าชมนิทรรศการ

เลขที่..... ๗

งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ นพิตา นามสกุล นสอ. เพศ หญิง อายุ 32 ปี อาชีพ แม่ค้า
ที่อยู่ โทรสาร 08-983770 e-mail vc64ed@gmail.com gtagar

หมายเหตุ : ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาดาวน์โหลดแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยทีมของสมรภูมิจำหน่ายขอขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหานี้สินหรือไม

○ มันทัน

○ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนังสือที่ท่านมีย่อย ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

○ หลักร้อยบาท

○ หลักรหมันบาท

○ **หลักฉันทบาท**

○ หลักพันบาท

○ **หลักธรรมาภิบาล**

○ หลักร้อยจ้านบาท

3. หนังสือของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนังสือเกี่ยวกับเรื่องอะไร

205

4. จากการชมนิทรรศการและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้ด้านของครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิด
และ วิธีการแก้ไขปัญหานี้ด้านใดที่สามารถนำไปใช้ได้จริง

ကံ့မာရဲ/၆၆၆ ၆၂- ဘိ

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้แล้ว ท่านยังได้รับจากการชมเชยหรือการสรรเสริญแล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไข
ปัญหานี้ของทำนองอย่างไร

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วันเดือนปีที่เก็บข้อมูล 18/10/54

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม
งานวิจัยเรื่อง "การสังเคราะห์และนอกเหนือเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครัวเรือนปัญหาไทยในภาคกลาง"
ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ เฝือก นามสกุล เฝือก เพศ ชาย อายุ 60 ปี อาชีพ เกษียณ
ที่อยู่ 121/111 ม. 10 ต. คลองน้ำใส โทรศัพท์ 0817243071 e-mail
0-000000000
หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์ และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น.

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยขอขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

☒ มีหนี้สิน

☐ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

☐ หลักร้อยบาท

☒ หลักหมื่นบาท

☐ หลักล้านบาท

☐ หลักพันบาท

☐ หลักแสนบาท

☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

หนี้สินเรื่องที่ดิน

4. จากการเข้าร่วมกิจกรรมและได้ศึกษามโนทัศน์และวิธีการแก้ไขปัญหานี้แล้ว ท่านมีแนวคิด
และวิธีการแก้ไขปัญหานี้เป็นใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

① ทรัพย์สิน 100 ปี คงเหลือไว้

② ทรัพย์สิน 100 ปี คงเหลือไว้

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้ที่ท่านได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมแล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไข

ปัญหานี้ของท่านอย่างไร

หนี้สิน 100 ปี คงเหลือไว้

หนี้สิน 100 ปี คงเหลือไว้

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

เป็นเรื่องที่ดีมาก ที่นักวิจัยไทย ได้รู้

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วันเดือนปีที่เก็บข้อมูล 29 / 01 / 54

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม

เลขที่ 54

งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหานี้สิน: กรณีศึกษากรณีปัญหาไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ-สกุล: นามสกุล นิกาย เพศ: ชาย อายุ: 25 ปี อาชีพ: เกษตรกร
 ที่อยู่: 53 ม. 13 ต. บางปลา อำเภอบางเลน โทรศัพท์: 054-0022074 e-mail: thuyticky_ku@hotmail.com

-หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาคอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยมีของสมนาคุณสำหรับขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหานี้สินหรือไม่

- ☐ มีหนี้สิน
☒ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

- ☐ หลักร้อยบาท ☐ หลักหมื่นบาท ☐ หลักล้านบาท
☐ หลักพันบาท ☐ หลักแสนบาท ☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

.....

4. จากการชมกิจกรรมและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของกรณีศึกษาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

.....

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินที่ท่านได้รับจากกิจกรรมนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

.....

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

..... เป็นงานวิจัยที่ดี และขอเป็นกำลังใจให้กับทีมงานผู้วิจัย ขอให้ทำกิจกรรมต่อไปเพื่อเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล 30/1/54

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม

เลขที่ ๕๗

งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษากฎมูมิปัญหาไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ ระพีพร นามสกุล คุ้มทรัพย์ เพศ ชาย อายุ 56 ปี อาชีพ รับเหมา
 ที่อยู่ 87/51 ต.บางโพธิ์ อ.บางโพธิ์ จ.นนทบุรี โทรศัพท์ 089-454-3267 e-mail

หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเก็บข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยมีของสมนาคุณสำหรับขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

☒ มีหนี้สิน☐ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

☐ หลักร้อยบาท☐ หลักหมื่นบาท☐ หลักแสนบาท☐ หลักพันบาท☒ หลักแสนบาท☐ หลักหลหมื่นบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

บ้านและที่ดิน

4. จากการชมกิตติการและได้ศึกษานวนคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของกรมปัญญไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

ปัญหา ณ ๒๖ ในภาค ๑๑

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินที่ท่านได้รับจากการชมกิตติการนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

ปรับขนาด ๑๐๐๐๐

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

ปรับลดพื้นที่ ส่วนอื่น ๆ ในภาคที่ ๑

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล 30/1/54

แบบประเมินผลการเข้าชมนิทรรศการ

เลขที่.....๑๐.....

งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และผลก่อกวนระบบนิเวศของพืชพิษน้ำจืด: กรณีศึกษากรณีศึกษาในประเทศไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

๗ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ นามสกุล วิชาญ วิชาญ เพศ ชาย ปี 31 ปี อาชีพ นักเรียนนิเทศน์/นักเทศน์
ที่อยู่ ถ. พหลโยธิน อ.เมือง จ.ขอนแก่น 43005 โทรศัพท์ 043-6283024 e-mail: j.lanachai@yahoo.com

หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเก็บข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาตอบแบบสอบถามนี้ให้ถูกต้องที่สุดเท่าที่ทราบ หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยขอขอบคุณสำหรับความกรุณาของท่าน

1. ท่านประสบปัญหาที่มีสินหรือไม่

- ☒ มีหนี้สิน
- ☐ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนังสือที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

- ☐ หลักร้อยละ ☐ หลักทวิบาท ☐ หลักล้านบาท
☐ หลักพันบาท ☒ หลักแสนบาท ☐ หลักหลายล้านบาท

3. หน้าที่งานของท่านส่วนใหญ่ เป็นหน้าที่งานเกี่ยวกับเรื่องอะไร

[illegible]

4. จากการชมนิทรรศการและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้ถิ่นของครูภูมิปัญญาไทยในภาคต่างๆแล้ว แนวคิด และวิธีการแก้ไขปัญหานี้ฉันได้ทำแผนงานนำไปใช้ได้จริง

[illegible]

4437430 5/20/20

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้แล้ว ท่านยังได้พิจารณาการชดเชยหรือการเยียวยาแก่ผู้ได้รับผลกระทบหรือไม่ อย่างไร

[illegible]

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๓ เวลา ๑๖.๐๐ น. ณ ห้องประชุม ๓๐๓ อาคาร ๓๐๓ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

นาย. ปุณฺณโก ใจดี อดทน

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล 30/01/1954

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม

เลขที่ 37

งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และผลก่อกวนรบกวนต่อพืชไร่ของวัชพืชรุกราน: กรณีศึกษากรณีปัญหาในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ ปัทมา นามสกุล ปัทมา เพศ ม. อายุ 37 ปี อาชีพ นักวิจัย
 ที่อยู่ ม.เกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์ 055-351 3515 e-mail patama.p@kru.ac.th
 หมายเหตุ : ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยขอขอบคุณคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหานี้สินหรือไม่

- ☒ มีสิน
☐ ไม่มีสิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หากสินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

- ☐ หลักร้อยบาท ☐ หลักหมื่นบาท ☐ หลักล้านบาท
☐ หลักพันบาท ☐ หลักแสนบาท ☒ หลักหลายล้านบาท

3. หากสินของท่านส่วนใหญ่ เป็นสินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

ที่ดิน

4. จากการชมรมเกษตรกรและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของกรณีศึกษาในภาคกลางแล้ว แนวคิด
 และวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

การวางแผนการปลูกพืชไร่ การเลือกพันธุ์พืช การเลือกวิธีการปลูกพืช

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินที่ท่านได้รับจากชมรมเกษตรกรแล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไข
 ปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

.....

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบของวัชพืชรุกรานต่อพืชไร่

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วันเดือนปีที่เก็บข้อมูล 30/12/54

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม

เลขที่.....53.....

งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษากฎมูนิธิปัญหาไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ ลัดดาวัลย์ นามสกุล สุกใส เพศ หญิง อายุ 40 ปี อาชีพ แพทย์
 ที่อยู่ 14/25 ก.พาราม 2 แขวง โทรศัพท์ 0844496030 e-mail khutwong@gmail.com

หมายเหตุ : ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยขอขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

☒ มีหนี้สิน☐ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

☐ หลักล้านบาท☐ หลักหมื่นบาท☐ หลักล้านบาท☐ หลักพันบาท☐ หลักแสนบาท☒ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

หนี้สินจากครอบครัว

4. จากการเข้าร่วมกิจกรรมและได้ศึกษามโนทัศน์และวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของกฎมูนิธิปัญหาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

การระดมทุนเพื่อเป็นเงินกู้ยืม จากกลุ่มเพื่อนและครอบครัว และญาติพี่น้อง
เมื่อได้ปรึกษากับครอบครัว

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินที่ท่านได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมแล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

เมื่อได้ปรึกษากับครอบครัว

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

เพิ่มตัวอย่างการแก้ไขปัญหาหนี้สินจากกลุ่มเพื่อนและญาติพี่น้อง
เมื่อได้ปรึกษากับครอบครัว

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล 30.1.54

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม

เลขที่ ๔๖

งานวิจัยเรื่อง “การสังเกตและผลเปลี่ยนแปลงเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษารัฐวิสาหกิจไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ ทนาย ธีรเดช นามสกุล นามสกุล เพศ ชาย อายุ 39 ปี อาชีพ ทนาย โทร 0899255180 e-mail praditsorn.16@gmail.com
 ที่อยู่ 47/140 ถนน โทรศัพท์ 0899255180 e-mail praditsorn.16@gmail.com

หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น.

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยมีของสมนาคุณสำหรับขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

- ☐ มีหนี้สิน
☒ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

- ☐ หลักร้อยบาท ☐ หลักหมื่นบาท ☐ หลักล้านบาท
☐ หลักพันบาท ☐ หลักแสนบาท ☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

.....

4. จากการชมกิจกรรมและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้ที่ท่านได้รับจากกรณีศึกษาแล้ว แนวคิด
 และวิธีการแก้ไขปัญหานี้ที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

.....

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้ที่ท่านได้รับจากการชมกิจกรรมแล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไข
 ปัญหานี้ของท่านอย่างไร

.....

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

มีประโยชน์ต่อประชาชนอย่างมาก
ขอเสนอแนะให้วิทยุเผยแพร่แก่สาธารณะในวงกว้างขึ้น ไม่ควร

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล 30/01/54

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมการ

เลขที่ ๙๗

งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และผลเปลี่ยนแปลงเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษากรณีปัญหาหนี้สินในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ ดลฤดี นามสกุล นนโธ เพศ ผ อายุ 47 ปี อาชีพ
 ที่อยู่ 74/53 ถนนมิตรภาพ 62/1 โทรศัพท์ 089 9650795 e-mail

หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น.

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยของสมาคมคุณค่าสำหรับขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

☒ มีหนี้สิน

☐ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หากมีหนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

☐ หลักร้อยบาท

☐ หลักพันบาท

☐ หลักล้านบาท

☐ หลักพันบาท

☒ หลักแสนบาท

☐ หลักหลายล้านบาท

3. หากมีหนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

หนี้สินจากเงินกู้ยืม และเงินยืม

4. จากการเข้าร่วมกิจกรรมและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขหนี้สินของกรณีศึกษาปัญหาหนี้สินในภาคกลางแล้ว แนวคิดและวิธีการแก้ไขหนี้สินที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

ขอคำแนะนำจากผู้รู้และผู้เกี่ยวข้อง

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขหนี้สินที่ท่านได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมแล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไขหนี้สินของท่านอย่างไร

ใช้เงินที่ออมไว้

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้หรือไม่

ไม่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วันเดือนปี ที่เก็บข้อมูล 30-1-54

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม

เลขที่ ๑๐๑ 109

งานวิจัยเรื่อง "การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครัวเรือนปัญหาไทยในภาคกลาง"

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ รศ. นามสกุล รุ่งเรือง พ.ศ. ๖๖ อายุ ปี อาชีพ
 ที่อยู่ 195 ไร่ ๖๖๖๖ โทรศัพท์ ๐๒-๖๑๙-๐๒๓๖ e-mail rethdean@yahoo.com
 หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยขอขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

☐ มีหนี้สิน☒ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

☐ หลักล้านบาท☐ หลักหมื่นบาท☐ หลักล้านบาท☐ หลักพันบาท☐ หลักแสนบาท☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

.....

.....

4. จากการชมกิจกรรมและได้ศึกษามโนทัศน์และวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของครัวเรือนปัญหาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิด
 และวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

.....

.....

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินที่ท่านได้รับการชมกิจกรรมนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไข
 ปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

.....

.....

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

ให้ทุนให้ ๑๐๐๐ บาท ๑๐๐๐ บาท ๑๐๐๐ บาท ๑๐๐๐ บาท ๑๐๐๐ บาท

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปี ที่เก็บข้อมูล 31 มี.ค. 54

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม

เลขที่ 13

งานวิจัยเรื่อง “การสังเกตและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครัวเรือนปัญหาไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ นามสกุล วาฬวาลย์ เพศ ชาย อายุ 42 ปี อาชีพ เกษตรกร
 ที่อยู่ 1068 ซ.วัดใหม่ทองนพคุณ 55 โทรศัพท 0857455510 e-mail
 0 6-231 1111
 หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยของสมาคมคุณदाรับขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหานี้สินหรือไม่

☒ มีหนี้สิน☐ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

☐ หลักร้อยบาท☐ หลักพันบาท☐ หลักล้านบาท☐ หลักพันบาท☒ หลักแสนบาท☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

เงินยืม - ค่าใช้จ่าย - เงินยืม ค่าใช้จ่าย 9,000 บาท

4. จากการเข้าร่วมกิจกรรมและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของครัวเรือนปัญหาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

ทำบัญชี

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินที่ท่านได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

เงินยืม ค่าใช้จ่าย

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

ควรวิจัยในเชิงลึกเกี่ยวกับหนี้สินของครัวเรือนปัญหาไทยในภาคกลาง
 1. วิจัยเกี่ยวกับหนี้สินของครัวเรือนปัญหาไทยในภาคกลาง
 2. วิจัยเกี่ยวกับหนี้สินของครัวเรือนปัญหาไทยในภาคกลาง
 3. วิจัยเกี่ยวกับหนี้สินของครัวเรือนปัญหาไทยในภาคกลาง

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล 31/1/54

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมการ

เลขที่ 116

งานวิจัยเรื่อง "การสังเคราะห์และผลก่เปลี่ยนแปลงเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครัวเรือนปัญหาหนี้ในภาคกลาง"

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ เตียรุทธิ์ นามสกุล ศิริชัยเนติ เพศ ชาย อายุ 56 ปี อาชีพ เกษียณ
 ที่อยู่ 29-31 ซอยปิ่นเกล้า โทรศัพท์ 02-2117667 e-mail TEERASUTHOTHA@HOTMAIL.COM
 ตำแหน่ง อดีต ผอ. มจร ปี 10120
 หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาลงทะเบียนสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยของสมาคมฯ จะได้รับขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

- ☐ มีหนี้สิน
☒ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวน วนเท่าใด (โดยประมาณ)

- ☐ หลักล้านบาท ☐ หลักหมื่นบาท ☐ หลักล้านบาท
☐ หลักพันบาท ☐ หลักแสนบาท ☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

.....

4. จากการชมกิจกรรมและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของครัวเรือนปัญหาหนี้ในภาคกลางแล้ว แนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

.....

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินที่ท่านได้รับจากการชมกิจกรรมแล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

.....

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

ต้องเก็บข้อมูลให้มากขึ้น เพศ: ทั้งชายและหญิง ทั้ง
มีลูกทั้งมีและไม่มี อาชีพ หลากหลาย แต่ไม่เหมือน หรือมีทั้ง ทั้งภาคกลาง

...ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย...

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล 3 ม.ค. 54

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม

เลขที่ 123

งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแยกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครัวเรือนมีปัญญาไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

(เขียนชื่อและนามสกุล
โดยคณะผู้วิจัย)

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อผู้วิจัย สมชาย นามสกุล สมใจ เพศ ชาย อายุ 50 ปี อาชีพ รับจ้าง
ที่อยู่ 33/1 โทรศัพท์ 082-2459058

หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์ และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น.

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยของสมาคมฯ จะนำข้อมูลของท่าน

1. ท่านประสบปัญหานี้สินหรือไม่

- ☐ มีหนี้สิน
☐ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

☐ หลักร้อยบาท	☐ หลักหมื่นบาท	☐ หลักล้านบาท
☐ หลักพันบาท	☐ หลักแสนบาท	☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

.....

.....

4. จากการชมกิจกรรมและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของครัวเรือนมีปัญญาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

.....

.....

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินที่ท่านได้รับจากการชมกิจกรรมนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

.....

.....

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล 1 กพ 54

แบบประเมินผลการเข้าชมนิทรรศการ

เลขที่ 124

งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้: กรณีศึกษากลุ่มภัยพิบัติชาวไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

๗ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ สวมนกร นามสกุล มกร เพศ ชาย อายุ 44 ปี อาชีพ พนักงานขับรถ
ที่อยู่ 90 วัดพระ 63/112-18 จังหวัด นนทบุรี โทรศัพท์ 087-1223452 e-mail _____

หมายเหตุ : ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาค้นแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยของสมาคมฯ จะนำข้อมูลของท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

- ☒ มีหนี้สิน
- ☐ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

- ☐ หลักร้อยละ ☒ หลักหน่วยบาท ☐ หลักล้านบาท
☐ หลักพันบาท ☐ หลักแสนบาท ☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

act. rev.

4. จากการชมนิทรรศการและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้ฉันของครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิด
และ วิธีการแก้ไขปัญหานี้ฉันได้ทำท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

ស្រីប្រាសាទ

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้ฉันคิดว่าท่านได้รับจากการชมเชยหรือการตำหนิต่อการนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้สืบของท่านอย่างไร

ศิริวิทยาภิวัฒน์ คตราชำนาญที่ไม่จำเริญลง ทิธธกิจวิกรม

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

[illegible]

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล 1 0 54

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม

เลขที่ 127

งานวิจัยเรื่อง "การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาเศรษฐกิจปัญหาไทยในภาคกลาง"

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ น.ส. วิจิตร นามสกุล เก่งทรัพย์ เพศ หญิง อายุ 21 ปี อาชีพ นิสิต
 ที่อยู่ 42/1 ม.5 ต.เขาฉกรรจ์ อ.วังใหญ่ จ.ราชบุรี โทรศัพท์ 0991515134 e-mail Manglobk.1234@hotmail.com

หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน กรุณาทำวิจัยกับของกรมการดูแลรับผิดชอบของท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

☒ มีหนี้สิน☐ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

☐ หลักร้อยบาท☐ หลักหมื่นบาท☐ หลักล้านบาท☐ หลักพันบาท☒ หลักแสนบาท☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

เงินกู้ยืมเพื่อซื้อที่ดิน (โฉนด 9.1)

4. จากการชมนิทรรศการและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้ของเศรษฐกิจปัญหาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้ใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

"การแก้ไขหนี้สินด้วยวิธีใหม่" ทางนี้: แนวทางของสถาบันวิจัยเศรษฐกิจปัญหาไทยในภาคกลาง ได้
 ได้แนวคิด วิธีการ แก้ไขหนี้สิน ของกรมการดูแลรับผิดชอบ

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้ที่ท่านได้รับการชมนิทรรศการนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้ของท่านอย่างไร

เก็บเงินคืนจากหนี้สินที่มีอยู่ก่อนแล้ว การเป็นหนี้สินที่มีอยู่ก่อนแล้ว
 เงินค่าเช่าไม่เพียงพอแล้ว

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

เน้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรที่มีปัญหาหนี้สิน
 การไม่เน้นใช้เงินคืน

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วันเดือนปีที่เก็บข้อมูล 1 ก.พ 54

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม

เลขที่ 131

งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ-นามสกุล ชื่อ นามสกุล 11671 เพศ ชาย อายุ 47 ปี อาชีพ ค้าขาย
 ที่อยู่ 422 จ.ลพบุรี โทรศัพท์ 02 e-mail _____

-หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยของสมาคมฯ สำหรับขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

- ☐ มีหนี้สิน
☒ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

- ☐ หลักร้อยบาท ☐ หลักหมื่นบาท ☐ หลักล้านบาท
☐ หลักพันบาท ☐ หลักแสนบาท ☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

.....

4. จากการชมนิทรรศการและได้ศึกษานวัตกรรมและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิดและวิธีการแก้ปัญหานี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

การปล่อยเงิน การกู้ยืมได้ไวได้รอบ การคิดวงเงินที่ไว้ใช้เงิน หักไป
11.6.2.2. นวนาได้ ราว 5-10 บาท 10-20 บาท 30-40 บาท 50-60 บาท 60-70 บาท 70-80 บาท 80-90 บาท 90-100 บาท

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหานี้สินที่ท่านได้รับการชมนิทรรศการนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

.....

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

หลักการปล่อยเงินได้ไวได้รอบ การคิดวงเงินที่ไว้ใช้เงิน หักไป
11.6.2.2. นวนาได้ ราว 5-10 บาท 10-20 บาท 30-40 บาท 50-60 บาท 60-70 บาท 70-80 บาท 80-90 บาท 90-100 บาท

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล 1 ก.พ. 54

แบบประเมินผลการเข้าร่วมนิทรรศการ

เลขที่ 139

งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ ดร. พันธุ์ทิพย์ นามสกุล โสภณ เพศ ด.ช. อายุ 40 ปี อาชีพ อ.ว.
 ที่อยู่ 257/14 หมู่ 3 ถนนมิตรภาพ โทรศัพท์ 081-9247686 e-mail panatok, kiat@kmail.com
 -หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยมีของสมนาคุณสำหรับขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

- ☐ มีหนี้สิน
☒ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

- ☐ หลักร้อยบาท ☐ หลักหมื่นบาท ☐ หลักล้านบาท
☐ หลักพันบาท ☐ หลักแสนบาท ☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

.....

4. จากการชมนิทรรศการและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิดและวิธีการแก้ปัญหานี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

.....

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินที่ท่านได้รับจากการชมนิทรรศการนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

.....

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

เห็นด้วย กับสิ่งที่วิจัยแล้ว 11/2/54 นักวิจัยได้ศึกษาแล้ว
นักวิจัยได้ศึกษาแล้ว อันนี้ผู้จัดทำวิจัยแล้ว

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปี ที่เก็บข้อมูล 2 พ.ค. 54

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมการ

เลขที่ 142

งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษากรณีปัญหาหนี้ในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ นามสกุล นามสกุล นามสกุล เพศ ชาย อายุ 35 ปี อาชีพ วิศวกร
 ที่อยู่ 14/29 ซัก 004/55 ถนน โทรศัพท 02-029 0478 e-mail

หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยมีของสมนาคุณสำหรับขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

- ☐ มีหนี้สิน
☒ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หากมีหนี้สิน ท่านมีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

- ☐ หลักร้อยบาท ☐ หลักหมื่นบาท ☐ หลักล้านบาท
☐ หลักพันบาท ☐ หลักแสนบาท ☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

.....

4. จากการชมนิทรรศการและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหาหนี้สินของกรณีปัญหาหนี้ในภาคกลางแล้ว แนวคิด
และวิธีการแก้ไขหนี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

.....

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขหนี้สินที่ท่านได้รับจากการชมนิทรรศการนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไข
ปัญหาหนี้สินของท่านอย่างไร

.....

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

เงินให้พร่องให้ไปให้มาก อย่าไปให้สิ่ง ที่พร่องมาก, ด่วน

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปี ที่เก็บข้อมูล 3/02/54

แบบประเมินผลการเข้าร่วมนิทรรศการ

เลขที่ 146

งานวิจัยเรื่อง "การสังเกตและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครัวเรือนปัญหาไทยในภาคกลาง"

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ ดร. (อ.อ.) นามสกุล วิเศษทอง เพศ ♂ อายุ 45 ปี อาชีพ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
 ที่อยู่ 210 ม. 11 ต.บ้านใหม่ อ.เมือง จ.นนทบุรี โทรศัพท์ 30240 e-mail whicetm196@hotmail.com

หมายเหตุ : ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่ถาม หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยขอขอบคุณสำหรับความกรุณาของท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

☒ มีหนี้สิน☐ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

☐ หลักร้อยบาท☐ หลักหมื่นบาท☐ หลักล้านบาท☐ หลักพันบาท☒ หลักแสนบาท☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

เงิน ๓๕,๐๐๐

4. จากการชมนิทรรศการและได้ศึกษานวัตกรรมและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของครัวเรือนปัญหาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

จะสอนให้ลูกไปทำในมส. แก้ไขหนี้สิน

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินที่ท่านได้รับจากการชมนิทรรศการนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

ทำอาชีพเสริม รับจ้าง

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

ยกตัวอย่าง ช่าง และอาชีพ ที่ เงิน ๑๐๐ ไร่

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล 03/02/54

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม

เลขที่ 146

งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาเศรษฐกิจปัญหาไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ เพ็ญรวี นามสกุล จ้อย เพศ ผ อายุ 42 ปี อาชีพ แม่บ้าน
 ที่อยู่ 116 หมู่ 6 ต.หนองขี้เหล็ก อ.บึงสามพัน จ.พิจิตร 36110 โทรศัพท์ 09-691-7774 e-mail

หมายเหตุ : ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์ และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาตอบแบบสอบถามตรงหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยของธนาคารจะนำข้อมูลของท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

- ☒ มีหนี้สิน
☐ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

- ☐ หลักร้อยบาท ☒ หลักหมื่นบาท ☐ หลักล้านบาท
☐ หลักพันบาท ☐ หลักแสนบาท ☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินกับเรื่องอะไร

การเกษตร, เงินกู้ยืม

4. จากการชมกิจกรรมและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของเศรษฐกิจปัญหาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

การให้เงินช่วยเหลือแก่เกษตรกรที่ประสบปัญหาหนี้สิน

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินที่ท่านได้รับจากการชมกิจกรรมนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

การให้เงินช่วยเหลือแก่เกษตรกรที่ประสบปัญหาหนี้สิน

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

เพิ่มการประชาสัมพันธ์งานวิจัยให้เกษตรกรที่ประสบปัญหาหนี้สินได้รับรู้

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล 3-2-54

แบบประเมินผลการเข้าชนนิตรรคการ

เลขที่ 147

งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครัวเรือนเปราะบางในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ อนวัช นามสกุล วิเศษขจร เพศ ชาย อายุ 71 ปี อาชีพ 1121204
 ที่อยู่ 135/9/22 หมู่ 431 ถนนมิตรภาพ ต.23595798 mail

หมายเหตุ : ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น.

กรุณาดาวน์โหลดแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยของสมาคมคุณสำหรับขอขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

มหามิตร

① ไม่มีหนังสือ (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

○ หลักร้อยบาท

○ หลักหมื่นบาท

○ หลักอำนาจบาท

○ หลักพันบาท

○ หลักสมนาค

○ หลักระหว่างด้านเขตก

3. หน้าที่ของท่าส่วนใหญ่ เป็นหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องอะไร

4. จากการชมนิทรรศการและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหาน้ำที่เสียของครัวเรือนปัญหาไทยในภาคกลางแล้ว **แนวคิด**
และวิธีการแก้ไขปัญหาน้ำที่เสียโดยที่ผ่านแผนรณรงค์ไปใช้ได้จริง

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้แล้ว ท่านยังได้รับทราบจากกรณีศึกษานี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไข
ปัญหานี้ อีกอย่างไร

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

တစ်ခုတည်းက ကံကောင်းအောင် နားထောင်ပါ။

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล 3/2/54

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม

เลขที่ 150

งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ เด็ญ นามสกุล เปศลอส เพศ หญิง อายุ 43 ปี อาชีพ ดีเจที่อยู่ 77/9 ม.9 ท.คลองโพธิ์โพธิ์ โทรศัพท์ e-mail

หมายเหตุ : ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน และนักวิจัยของสมาคมฯ สำหรับขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

- ☒ มีหนี้สิน
- ☐ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

- ☐ หลักร้อยบาท ☐ หลักหมื่นบาท ☐ หลักล้านบาท
- ☐ หลักพันบาท ☒ หลักแสนบาท ☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้เกี่ยวกับเรื่องอะไร

การซื้อสินค้า กิจการส่วนตัว

4. จากการชมนิทรรศการและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหาหนี้สินของครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิด

และวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

จะพยายามหาอาชีพเสริมมาทำ, พยายามออมเงินเพื่อสร้างรายได้
บางส่วนใช้ครอบครัวช่วยเหลือ, งดหนี้สิน

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินที่ท่านได้รับจากการชมนิทรรศการนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไข

ปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

ใช้เงินที่ตัวเองเก็บออมมาจ่ายหนี้สิน

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม

เลขที่ 154

งานวิจัยเรื่อง “การสัมมนาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ กัญจวิทย์ นามสกุล ธัญญะ เพศ ชาย อายุ 53 ปี อาชีพ อาจารย์
 ที่อยู่ 295 ต.โพธิ์ตาก อ.เมือง จ.นนทบุรี โทรศัพท์ 0816225118 e-mail gajjavit@gmail.com
 หมายเลข : ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น.

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยขอขอบคุณสำหรับข้อมูลของท่าน

1. ท่านประสบปัญหานี้สินหรือไม่

- ☒ มีหนี้สิน
☐ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

- ☐ หลักร้อยบาท ☐ หลักหมื่นบาท ☒ หลักล้านบาท
☐ หลักพันบาท ☐ หลักแสนบาท ☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

การขอยืมเงิน

4. จากการชมกิจกรรมและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

ท่านได้เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้จริง

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินที่ท่านได้รับจากการชมกิจกรรมนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

เมื่อมีปัญหาก็จะขอความช่วยเหลือจากครอบครัว ความช่วยเหลือทางเวลาและกำลังใจจากผู้ใกล้ชิด
ไม่ขอเงิน และให้กำลังใจที่ดี และฟังเสียงที่ดีด้วย

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

ให้สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์และให้สัมภาษณ์ทางตัวต่อตัว

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปี ที่เก็บข้อมูล

แบบประเมินผลการเข้าชมนิทรรศการ เลขที่ 257

งานวิจัยเรื่อง “การล้มกระโหลกและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครอบครัวที่มีปัญหาไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ สัณห์ นามสกุล ศิริจันทร์ เพศ หญิง อายุ 38 ปี อาชีพ

ที่อยู่ 36/38 หมู่ 10 ตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โทรศัพท์ 02-3986181 e-mail

-หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยมีของฝากให้คุณสำหรับขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

☐ มีหนี้สิน

☒ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

☐ หลักร้อยบาท

☐ หลักหมื่นบาท

☐ หลักล้านบาท

☐ หลักพันบาท

☐ หลักแสนบาท

☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

.....

4. จากการชมนิทรรศการและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของครอบครัวที่มีปัญหาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

.....

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินที่ท่านได้รับการชมนิทรรศการนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

.....

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

ข้อมูลที่ได้มานั้นดีมากในการนำไปใช้

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วันเดือนปีที่เก็บข้อมูล 4 ก.พ. 2554

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม

เลขที่ 160

งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครัวเรือนปัญหาในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ อโณ นามสกุล ภาณุพงศ์ เพศ ชาย อายุ 44 ปี อาชีพ ไร่ข้าว

ที่อยู่ 106/7 หมู่ 10 ต.บางขุน อ.บางบาล จ.พระนครศรีอยุธยา โทรศัพท์ 087-0574113 e-mail

หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยของสมาคมฯ สำหรับขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

☒ มีหนี้สิน☐ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

☐ หลักร้อยบาท☒ หลักหมื่นบาท☐ หลักล้านบาท☐ หลักพันบาท☐ หลักแสนบาท☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

ลงทุน ทำกิจการส่วนตัว

4. จากการเข้าร่วมกิจกรรมและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของครัวเรือนปัญหาในภาคกลางแล้ว แนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

Mrs. ใจบุญ ใจบุญ

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินที่ท่านได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

ใช้หนี้สินเพื่อไปลงทุนร่วมกับญาติ

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล 4/02/54

แบบประเมินผลการเข้าชมนิทรรศการ

เลขที่ 165

งานวิจัยเรื่อง “การฉังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปณหาทางถิ่น: กรณีศึกษาครุภณปัญญาไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ นามสกุล นามสกุล นามสกุล ปี อักษร S...
 ที่อยู่ ... โทร ... e-mail ...

หมายเหตุ : ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยของสมาคมคุณสำหรับขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

- ☐ มีหนี้สิน
- ☐ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

- ☐ หลักร้อยละ ☐ หลักหมื่นบาท ☐ หลักล้านบาท
☐ หลักพันบาท ☐ หลักแสนบาท ☐ หลักหลายล้านบาท

3. หน้าที่ของท่านส่วนใหญ่ เป็นหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องอะไร

.....

4. จากการชมนิทรรศการและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิด
และวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินได้จัดทำแผนการนำไปใช้จริง

Silence. Andrew / ran M. BA, UPEL

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้แล้วที่ท่านได้รับจากการชมนิทรรศการนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้ของทานอย่างไร

John Hamrick

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

1. discovery of the electron

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล..... 4 / 02 / 54

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม

เลขที่ 168

งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ นางสาว นามสกุล สงวน เพศ อ อายุ 51 ปี อาชีพ อ
 ที่อยู่ 36/6 อ.เมือง จ.นครราชสีมา โทรศัพท์ 0849100602 e-mail

หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยของสมาคมฯ จะได้รับขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

- ☐ มีหนี้สิน
☒ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หากเงินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

- ☐ หลักร้อยบาท ☐ หลักหมื่นบาท ☐ หลักล้านบาท
☐ หลักพันบาท ☐ หลักแสนบาท ☐ หลักหลายล้านบาท

3. หากเงินของท่านส่วนใหญ่ หนีหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

.....

4. จากการชมกิจกรรมและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้ของครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้ใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

.....

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้ที่ท่านได้รับจากการชมกิจกรรมแล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้ของท่านอย่างไร

.....

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพหรือไม่

ไม่ขอแนะ ผู้วิจัย 10 ธ.ค. 11 ดร. น. น.

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปี ที่เก็บข้อมูล ๑ / ๐๒ / ๕๔

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม

เลขที่ 171

งานวิจัยเรื่อง “การชั่งเครื่องและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ ผ.ไธยา นามสกุล เคิดะวิชัย เพศ หญิง อายุ 36 ปี อาชีพ แม่บ้าน
 ที่อยู่ 147/91 สุขุมวิท 39 โทรศัพท์ (02) 713-3823 e-mail -

หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยขอขอบคุณสำหรับความกรุณาของท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

☐ มีหนี้สิน☒ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

☐ หลักร้อยบาท☐ หลักหมื่นบาท☐ หลักล้านบาท☐ หลักพันบาท☐ หลักแสนบาท☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

.....

.....

4. จากการชมกิจกรรมและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิด
 และวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

.....

.....

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินที่ท่านได้รับการชมกิจกรรมนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไข
 ปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

.....

.....

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

ได้รับข้อมูล และความรู้ ได้รับดี และน่าดี ควรจะจัดทำเป็นเอกสาร

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล 4 กุมภาพันธ์ 2011

แบบประเมินผลการเข้าชมนิทรรศการ

เลขที่ 176

งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษากรณีปัญหาหนี้สินในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ วิมลรัตน์ นามสกุล ดิเรกขุ เพศ ผ. อายุ 47 ปี อาชีพ ครู
 ที่อยู่ 6/332 ต.บางพลีใหญ่ อ.บางพลี จ.สมุทรปราการ โทรศัพท์ 08-7711494 e-mail
 -หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น.

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยมีของสมนาคุณสำหรับขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

☐ มีหนี้สิน☒ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หากมีหนี้สิน ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

☐ หลักร้อยบาท☐ หลักพันบาท☐ หลักล้านบาท☐ หลักพันบาท☐ หลักแสนบาท☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

.....

.....

4. จากการชมนิทรรศการและได้ศึกษามโนทัศน์และวิธีการแก้ไขปัญหานี้ของกรณีศึกษาภาคกลางแล้ว แนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้ที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

.....

.....

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้ที่ท่านได้รับการชมนิทรรศการนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้ของท่านอย่างไร

.....

.....

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการเก็บข้อมูล

ทั้งนี้ ขอขอบคุณ

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล 4 ธ.ค. 54

แบบประเมินผลการเข้าชมนิทรรศการ

เลขที่ 179

งานวิจัยเรื่อง “การตั้งกระแสรู้และผลปฏิบัติงานเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษากรณีปัญหาไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ น.ร. ศิรินันท์ นามสกุล นุททาม เพศ หญิง อายุ 11 ปี อาชีพ วิทยารักษ์
 ที่อยู่ 106 ม. 1 ต. ศรีนาราง อ.เมือง ไทรคัท 081-1115107 e-mail sk-KULARB@hotmail.com
 -หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน มักจะใช้นามใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยของท่าน.

กรุณาคอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยของสมาคมฯ จะนำรับชมของท่าน

1. ทำนุประสงค์ป้อนหาหนี้สินหรือไม่

มีหนังสือ

○ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนังสือที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

○ หลักร้อยบาท

○ หลักรหมื่นบาท

○ หลักด้านบาท

○ **หลักันบาท**

☒ หลักแสนบาท

○ หลักหลายด้านบาท

3. หน้าที่งานของท่านส่วนใหญ่ เป็นหน้าที่งานเกี่ยวกับเรื่องอะไร

นายแพทย์ พิชัย นพิตน

4. จากการชมนิทรรศการและได้ศึกษามโนทัศน์และวิธีการแก้ปัญหานี้ด้านของครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิด
และวิธีการแก้ปัญหานี้ด้านใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

บุคลากรในสถานประกอบการสามารถพัฒนาประสิทธิภาพ
บุคลากร (นส. เสนอธี ทนทานรุ่งเรือง สว่าง, ศักดิ์พร อภินันท์, วรพจน์
กัณหาดี , วรพจน์ มณี)

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้แล้วท่านยังได้รับจากการชมเชยหรือการยกย่องแล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไข
ปัญหานี้ขึ้นของทวนอย่างไร

๑. ให้นิสิตนำใบความรู้ที่ ๑ มาศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับ
 ความหมายของงานศิลปะ

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

[illegible]

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล 4/02/54

แบบประเมินผลการเข้าชมนิทรรศการ

เลขที่ ๕.1

งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครัวภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ นาย 480 นามสกุล วิชาญ 480 เพศ ผู้ชาย อายุ 53 ปี อาชีพ วิศวกร
 ที่อยู่ 38 ม.1 ต.คลองสี ๑ อ.สีทอง จ.สุพรรณบุรี โทรศัพท์ 081 1234 137 e-mail

หมายเหตุ : ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยของสมาคมคุณสำหรับขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

- ☒ มีหนี้สิน
☐ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

- ☐ หลักร้อยบาท ☐ หลักหมื่นบาท ☒ หลักล้านบาท
☐ หลักพันบาท ☐ หลักแสนบาท ☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

ธนาคาร ใช้เงินไปลงทุนแล้วขาดทุน

4. จากการชมนิทรรศการและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของครัวภูมิปัญญาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิด
 และวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

รวมออม งบประมาณ ๑๐๐๐

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินที่ท่านได้รับจากการชมนิทรรศการนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไข
 ปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

รวมกลุ่ม 10 ราย ร่วมกันกู้เงิน

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

ขอให้นักวิจัย

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วันเดือนปีที่เก็บข้อมูล A-2-94

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม

เลขที่ 124

งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครัวเรือนปัญหาไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ ทศวิมล นามสกุล สว่างศรี เพศ ชาย อายุ 58 ปี อาชีพ รับจ้าง
 ที่อยู่ 89/2 ถนนโยธิน (จ.รังสิต) รังสิต โทรศัพท์ e-mail

หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาคอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยมีของสมนาคุณสำหรับขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

☒ มีหนี้สิน☐ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

☐ หลักร้อยบาท☐ หลักหมื่นบาท☐ หลักล้านบาท☐ หลักพันบาท☒ หลักแสนบาท☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้เกี่ยวกับเรื่องอะไร

บ้าน ที่ซื้อ 5 แสนบาท

4. จากการชมนิทรรศการและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของครัวเรือนปัญหาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิดและวิธีการแก้ปัญหานี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

ซื้อ ออโต้ ในราคาถูก ซื้อ ผัก ผลไม้ และของใช้

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหานี้สินที่ท่านได้รับจากการชมนิทรรศการนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

จัดตั้ง ร.ร. เก็บ ๑๐๐๐ บาท ขึ้น ๑๐๐๐๐ บาท

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

สอน คน ที่ มีปัญหา ออโต้

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล 4/02/54

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม
งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และบอกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาคูครัวมีปัญหาไทยในภาคกลาง”
ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ นิสิต.....นามสกุล..... เพศ..... อายุ..... ปี อาชีพ.....
ที่อยู่..... โทรศัพท์..... e-mail.....
หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยมีของสมนาคุณสำหรับขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

- ☒ มีหนี้สิน
☐ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

- ☐ หลักล้านบาท ☐ หลักหมื่นบาท ☒ หลักล้านบาท
☐ หลักพันบาท ☐ หลักแสนบาท ☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

หนี้ ครัวเรือน

4. จากการชมกิจกรรมและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้ท่านของครัวมีปัญหาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิด
และวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

การให้สินเชื่อ 10-15 ปี 5-10 ปี

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้ที่ท่านได้รับการชมกิจกรรมนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไข
ปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

การให้สินเชื่อ 10-15 ปี 5-10 ปี

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

การให้สินเชื่อ 10-15 ปี 5-10 ปี

การให้สินเชื่อ 10-15 ปี 5-10 ปี

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล 4/1/54

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม
งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครัวเรือนปัญหาไทยในภาคกลาง”
ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554
ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ เสด็จ นามสกุล พิเชษฐ์ เพศ ผู้ อายุ 45 ปี อาชีพ ผู้ค้า
ที่อยู่ 55/001 ถนนสุขุมวิท แขวงคลองเตย เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร 10110 โทรศัพท์ 02-741-7117 e-mail
หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยมีของสมนาคุณสำหรับขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

- ☐ มีหนี้สิน
☒ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

- ☐ หักร้อยละ ☐ หักหมื่นบาท ☐ หักล้านบาท
☐ หักพันบาท ☐ หักแสนบาท ☐ หักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

.....

4. จากการชมนิทรรศการและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของครัวเรือนปัญหาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิด
และวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

.....

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินที่ท่านได้รับจากการชมนิทรรศการนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไข
ปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

.....

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้หรือไม่

เพิ่มเติมให้ข้อมูลให้ชัดเจน

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปี ที่เก็บข้อมูล 5 11 54

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม

เลขที่ 200

งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครัวภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ นางสาวสุวิมล นามสกุล สงวน เพศ หญิง อายุ 33 ปี อาชีพ พนักงานบริษัทที่อยู่ บ้านเลขที่ 123 หมู่ 1 ตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โทรศัพท์ 02-123-4567 e-mail sws@kru.ac.th

หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยขอขอบคุณสำหรับข้อมูลของท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

☒ มีหนี้สิน☐ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

☐ หลักร้อยบาท☒ หลักหมื่นบาท☐ หลักล้านบาท☐ หลักพันบาท☐ หลักแสนบาท☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

กู้ยืมเงินเพื่อน

4. จากการชมกิจกรรมและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้แล้วของครัวภูมิปัญญาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้ใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

การใช้หลักคิดของภูมิปัญญาไทยในการแก้ไขปัญหาหนี้สินการช่วยเหลือกันในกลุ่มเพื่อนบ้าน

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้ที่ท่านได้รับจากการชมกิจกรรมนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้ของท่านอย่างไร

ไปขอสินเชื่อจากธนาคาร

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

ขอข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานวิจัยขอข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานวิจัย

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล 5/9/54

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม

เลขที่.....212

งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครัวเรือนปัญหาไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ เสก นามสกุล เสก เพศ ชาย อายุ 43 ปี อาชีพ รับราชการ
 ที่อยู่ 300 ม. 5 ต.บ้านไร่ อ.บ้านไร่ จ.อุทัยธานี โทรศัพท์ 08-1234-5678 e-mail seak@xxx.com

หมายเหตุ: ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาคอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยขอขอบคุณสำหรับข้อมูลของท่าน

1. ท่านประสบปัญหานี้สินหรือไม่

- ☒ มีหนี้สิน
☐ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

- ☐ หลักร้อยบาท ☒ หลักพันบาท ☐ หลักล้านบาท
☐ หลักพันบาท ☐ หลักแสนบาท ☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

หนี้สินจากครอบครัว

4. จากการชมกิจกรรมและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของครัวเรือนปัญหาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

การให้คำปรึกษาและช่วยเหลือกันภายในชุมชน

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินที่ท่านได้รับจากการชมกิจกรรมแล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

รับเงินช่วยเหลือจากครอบครัวและเพื่อนฝูง

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้หรือไม่

การให้คำปรึกษาและช่วยเหลือกันภายในชุมชน

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล 5/2/54

แบบประเมินผลการเข้าชมนิทรรศการ เลขที่.....13.....
 งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครัวภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง”
 ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554
 ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ.....สโรจน์ นานสกล เพศ.....ชาย อายุ.....57 ปี อาชีพ.....รับราชการ
 ที่อยู่.....ร.ร.วัดพระฉาย โทรศัพท์.....๐๘-๙๒๗๒๐๓ e-mail.....bulun.19@hotmail
 ๐๘/ - 4314328
 -หมายเหตุ : ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น-

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยของสมาคมคุณาธารฯ ขอขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหานี้สินหรือไม่

- ☐ มีหนี้สิน
☐ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

- ☐ หลักร้อยบาท ☐ หลักหมื่นบาท ☐ หลักล้านบาท
☐ หลักพันบาท ☒ หลักแสนบาท ☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

หนี้สินเรื่อง ค่าเช่าที่ดิน

4. จากการชมนิทรรศการและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของครัวภูมิปัญญาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิด
 และวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

แนวคิดเรื่อง การจัดการหนี้สิน และการแก้ไขปัญหาหนี้สิน
ที่ตนได้เรียนรู้จากนิทรรศการ

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินที่ท่านได้รับจากการชมนิทรรศการนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไข
 ปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

อยู่ 14 ต.อ.ว. พ.ศ. ๒๕๕๖

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

ไม่ได้อ่านงานวิจัยนี้มาก่อน
ขอขอบคุณ

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล 5 กุมภาพันธ์ 54

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม

เลขที่ 217

งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษาครัวเรือนปัญหาไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ.....นามสกุล.....เพศ.....อายุ.....ปี อาชีพ.....

ที่อยู่.....โทรศัพท์.....e-mail.....

หมายเหตุ : ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยมีของสมนาคุณสำหรับขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

- ☐ มีหนี้สิน
- ☒ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

- ☐ หลักร้อยบาท ☐ หลักหมื่นบาท ☐ หลักล้านบาท
- ☐ หลักพันบาท ☐ หลักแสนบาท ☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

.....

.....

4. จากการชมนิทรรศการและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของครัวเรือนปัญหาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

.....

.....

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินที่ท่านได้รับจากการชมนิทรรศการนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

.....

.....

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล 5-2-54

แบบประเมินผลการเข้าร่วมนิทรรศการ

เลขที่ 222

งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษากรณีปัญหาไทยในภาคกลาง”

ระหว่างวันที่ 28 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2554

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ชื่อ อนุช นามสกุล สีบุญ เพศ ชาย อายุ 61 ปี อาชีพ เกษียณ
 ที่อยู่ 126/218 โทรศัพท์ 085-1306228 e-mail anuttv18@gmail.com

หมายเหตุ : ชื่อ ที่อยู่ โทรศัพท์และ e-mail ของท่าน นักวิจัยนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

กรุณาตอบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด หากตอบคำถามครบถ้วน คณะนักวิจัยของสมาคมคุณค่ารับขอบคุณท่าน

1. ท่านประสบปัญหาหนี้สินหรือไม่

- ☐ มีหนี้สิน
☐ ไม่มีหนี้สิน (ข้ามไปตอบข้อ 6)

2. หนี้สินที่ท่านมีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเท่าใด (โดยประมาณ)

- ☐ หลักร้อยบาท ☐ หลักหมื่นบาท ☐ หลักล้านบาท
☐ หลักพันบาท ☐ หลักแสนบาท ☐ หลักหลายล้านบาท

3. หนี้สินของท่านส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินเกี่ยวกับเรื่องอะไร

.....

4. จากการชมนิทรรศการและได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของกรณีศึกษาไทยในภาคกลางแล้ว แนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินใดที่ท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง

.....

5. นอกเหนือจากแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินที่ท่านได้รับจากการชมนิทรรศการนี้แล้ว ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของท่านอย่างไร

.....

6. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้อย่างไร

มีบทเรียนให้สังคมเข้มแข็ง แบ่งปัน ฝึกฝน ฝึกฝน ฝึกฝน
ใจบ นึกถึง

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัย

วัน/เดือน/ปี ที่เก็บข้อมูล 5/02/54

ภาคผนวก จ รายชื่อผู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วันที่ 27 มิถุนายน 2554 จำนวน 26 ราย

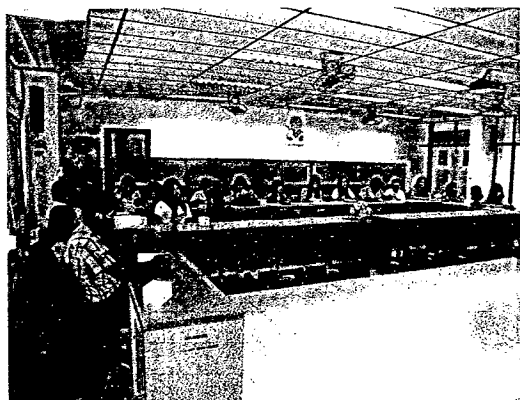
รายชื่อผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้
หัวข้อ “ การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน: กรณีศึกษา
ครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง”
วันจันทร์ที่ 27 มิถุนายน 2554 เวลา 8.30 – 12.00 น. ห้อง 402 อาคารจรัส สุนทรสิงห์ ชั้น 4
คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	ลงนาม
1.	นางสาววิตรี รังสิภัทร หัวหน้าโครงการวิจัย	สัพพร รังสิภัทร
2.	นายกฤษณะ ภาณุवास นักวิจัยในโครงการ	กฤษณะ ภาณุवास
3.	นางสาวนันทกา แสงจันทร์ นักวิจัยในโครงการ	-
4.	นส.กันยารัตน์ เพ็งพอรู๋ นิสิตบัณฑิตส่งเสริมการเกษตร	กันยารัตน์ เพ็งพอรู๋
5.	นายเกษม พุนศิริ นิสิตบัณฑิตส่งเสริมการเกษตร	เกษม พุนศิริ
6.	นายคณาพจน์ วิชัยศิริพันธ์ นิสิตบัณฑิตส่งเสริมการเกษตร	คณาพจน์ วิชัยศิริพันธ์
7.	นส.ชลธิชา เขียวชาญ นิสิตบัณฑิตส่งเสริมการเกษตร	ชลธิชา เขียวชาญ
8.	นส.เขาวนั โคมแก้ว นิสิตบัณฑิตส่งเสริมการเกษตร	เขาวนั โคมแก้ว
9.	นายธีรพงศ์ มังคะวัฒน์ นิสิตบัณฑิตส่งเสริมการเกษตร	ธีรพงศ์ มังคะวัฒน์
10.	นส.ทิพวรรณ แวทอง นิสิตบัณฑิตส่งเสริมการเกษตร	ทิพวรรณ แวทอง

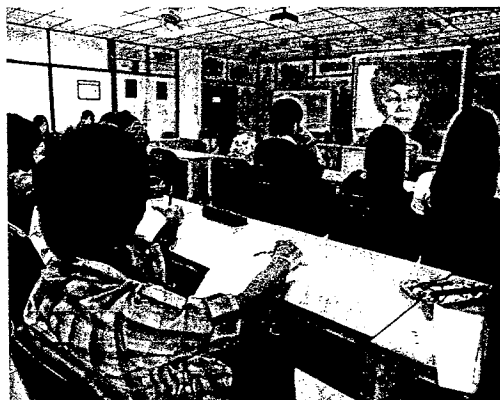
ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	ลงนาม
11.	นส.ชนกกาญจน์ สุวรรณรัตน์	นิตยภัตตส่งเสริมการเกษตร
12.	นส.น้ำฝน พัฒนวิบาก	นิตยภัตตส่งเสริมการเกษตร
13.	นายณพพร ชูทอง	นิตยภัตตส่งเสริมการเกษตร
14.	นส.บุญญารัตน์ เครือวัลย์	นิตยภัตตส่งเสริมการเกษตร
15.	นส.ประภาศรี สะวังจู	นิตยภัตตส่งเสริมการเกษตร
16.	นายภูริวัจน์ ธนาโรจน์ปิณฑพร	นิตยภัตตส่งเสริมการเกษตร
17.	นายมารุต โพธิ์ระเบียบ	นิตยภัตตส่งเสริมการเกษตร
18.	นส.วัชรินทร์ เหมวัตร	นิตยภัตตส่งเสริมการเกษตร
19.	นายศักรินทร์ บุญฤทธิ์	นิตยภัตตส่งเสริมการเกษตร
20.	นส.ศุทธิณี ชวนชัย	นิตยภัตตส่งเสริมการเกษตร
21.	ว่าที่ร้อยตรีโสธร เกิดแก้ว	นิตยภัตตส่งเสริมการเกษตร
22.	นส.อัญชลีกรณ อุกกิจ	นิตยภัตตส่งเสริมการเกษตร
23.	นส.อัญชิสรา บัวหยาด	นิตยภัตตส่งเสริมการเกษตร
24.	นส.อัมพิกา ดำใจ	นิตยภัตตส่งเสริมการเกษตร

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล		ลงนาม
25.	นส. วราภรณ์ บุญนาค	นิตยภัตติดส่งเสริมการเกษตร	วราภรณ์ บุญนาค
26.	นส. เพ็ญประภา ราหุล	นิตยภัตติดส่งเสริมการเกษตร	-
27.	นส. ดิณภา แก้วแดง	นิตยภัตติดส่งเสริมการเกษตร	ดิณภา แก้วแดง
28.	นส. ศิริภา เนตร์กระจำง	นิตยภัตติดส่งเสริมการเกษตร	-
29.	นส. สิรินันท์ หนูสงค์	นิตยภัตติดส่งเสริมการเกษตร	-
30.	นาย ชีรภัทร์ ภาสภิรมย์	นิตยภัตติดส่งเสริมการเกษตร	ชีรภัทร์ ภาสภิรมย์

ภาคผนวก จ รูปภาพการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วันที่ 27 มิถุนายน 2554

รูปภาพ 1. บรรยายภาคการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ห้องบรรยาย 402 อาคารจรัส สุนทรสิงห์ ชั้น 4 ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

รูปภาพ 2. นักวิจัยและนิสิตบัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตร จำนวน 26 คน ดูวีดิทัศน์การสัมภาษณ์ศ.เด่นศิริ ทองนพคุณ เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาหนี้สิน

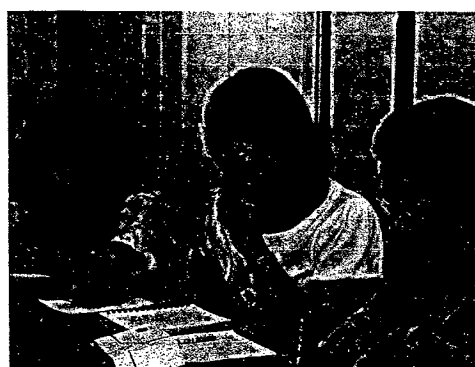
รูปภาพ 3. นักวิจัยและนิสิตบัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตร จำนวน 26 คน ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน

รูปภาพ 4. บรรยายภาคการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

รูปภาพ 5. บรรยายภาคการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

รูปภาพ 6. บรรยายภาคการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

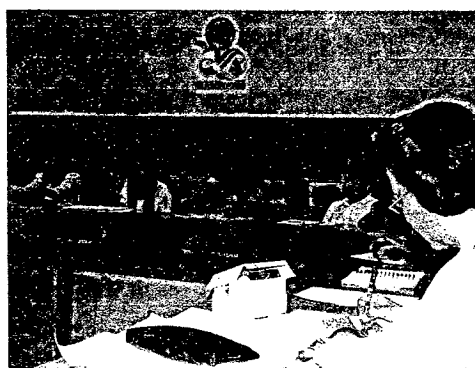
รูปภาพ 7. บรรยายภาคการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

รูปภาพ 8. บรรยายภาคการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

รูปภาพ 9. บรรยายภาคการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

รูปภาพ 10. บรรยายภาคการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

รูปภาพ 11. บรรยายภาคการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

รูปภาพ 12. ถ่ายภาพหมู่ร่วมกัน

ภาคผนวก ข กำหนดการดูงานที่จังหวัดนครปฐมและจังหวัดสมุทรสงครามวันที่ 2 กรกฎาคม 2554
(จำนวน 25 ราย)

กำหนดการศึกษาดูงานในพื้นที่ของนิสิตป.โทสาขาส่งเสริมการเกษตร

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาเขตบางเขน (25 ราย)

จ. นครปฐม และ จ.สมุทรสงคราม

วันเสาร์ที่ 2 กรกฎาคม 2554

เวลา	กิจกรรม
07.00 น.	- รถตู้ 3 คันออกจากที่นัดหมาย (หน้าร้าน 7/11 ที่โรงอาหาร กลาง ใกล้สระว่ายน้ำจุฬารักษ์ มก. บางเขน กรุงเทพฯ)
08.30 น.	- เดินทางไปพบ ผศ.เด่นศิริ ทองนพคุณ ครูภูมิปัญญาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่บ้านเลขที่ 67/139 หมู่บ้านกฤษฐานคร 26 อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม โทร. 089-776-6623 - นมัสการหลวงพ่อดำวัดไร่ขิง ที่วัดไร่ขิง - เดินทางไปศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ “แหล่งการเรียนรู้ดอนหวาย-ท่าจีน” ที่โรงเรียนดอนหวาย (นครรัฐประสาธ)
	ประเด็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับวิทยากรในพื้นที่ : ความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (อบต.) ในการพัฒนาและอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน
	จ. นครปฐม
12.00 น.	- รับประทานอาหารกลางวันและซื้อของฝากที่ตลาดดอนหวาย ริมแม่น้ำท่าจีน จ.นครปฐม
13.00 น.	- เดินทางออกจากตลาดดอนหวาย
14.30 น.	- พบครูสรณพงษ์ บัวโรย ครูภูมิปัญญาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม โทร. 081-315-3843 - ศึกษาดูงานที่วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรดาดหลา ท้ายหาด เลขที่ 54 หมู่ที่ 3 บ้านท้ายหาด ต.ท้ายหาด อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม 75000 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มคือผลิต “กล้วยเบรคแตก” แบบครบวงจร
	ประเด็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับวิทยากรในพื้นที่ : จุดเริ่มต้นของกลุ่ม การวางแผน การบริหารจัดการ การตลาด ผลิตภัณฑ์ การพัฒนาฝีมือแรงงาน และการสืบสานงานของ กลุ่มให้กับคนรุ่นหนุ่มรุ่นสาว

- 17.00 น. - เดินทางออกจากวิสาทกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดาหลา
ท้ายหาด
- 19.00 น. ถึงมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขนโดยสวัสดิภาพ

ความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานในพื้นที่

เพื่อตอบโจทย์งานวิจัยดังนี้

- 1) อะไรเป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้สิน
- 2) ทำอย่างไรจึงจะหลุดพ้นจากการเป็นหนี้สินได้
- 3) จุดเด่นของหลักคิดและวิธีปฏิบัติของครุภูมิปัญญาที่ทำให้หลุดพ้นจากการเป็นหนี้สิน
- 4) ข้อเสนอแนะเพื่อเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการประกอบอาชีพของนิสิตบัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตร
- 5) แนวทางและวิธีการสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพภายหลังสำเร็จการศึกษา
- 6) แนวทางและวิธีการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งในการประกอบอาชีพภายหลังสำเร็จการศึกษา

ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ร่วมงานที่จังหวัดนครปฐมและจังหวัด สมุทรสงครามวันที่ 2 กรกฎาคม 2554
(จำนวน 25 ราย)

รายชื่อบัณฑิตที่ปฏิบัติงานที่จังหวัดนครปฐม และจังหวัดสมุทรสงคราม
วันเสาร์ที่ 2 กรกฎาคม 2554 (จำนวน 25 ราย)

ที่	ชื่อ-สกุล
1.	อ.สาวตรี รังสิภัทร์
2.	นายกฤษณะ ภาณุवास
3.	นายเกษม พุนศิริ
4.	นายภูริวัจน์ ธนาโรจน์ปิติพร
5.	นายมารุต โพธิ์ระเบียบ
6.	นายคณาพจน์ วิชัยศิริพันธ์
7.	นส.ธิดารัตน์ กลิ่นหอม
8.	ผศ.สุภาพรณ เลิศศิริ
9.	นส.กัญชารัตน์ เฟื่องพอรู้
10.	นส.น้ำฝน พัฒนาวิบาก
11.	นส.บุญญารัตน์ เครือวัลย์
12.	นส.ศุทธิณี ชวนชัย
13.	นายนพพร ชูบทอง
14.	ว่าที่ร้อยตรีไสร เกิดแก้ว
15.	นายธีรพงศ์ มังคะวัฒน์
16.	นายศักรินทร์ บุญฤทธิ์
17.	นส.เขาวนิ โคมแก้ว
18.	นส.ชลธิชา เชี่ยวชาญ
19.	นส.ทิพวรรณ แวทอง
20.	นส.อัญชลีกรณ อุกกิจ
21.	นส.อัญชิสา บัวหยาด
22.	นส.ธนกาญจน์ สุวรรณรัตน์
23.	นส.อัมพิกา จำใจ
24.	นส.วัชรินทร์ เหมวัตร์
25.	นส.ประภาศรี สะวัง

ภาคผนวก ฉ รูปภาพการดำเนินงานที่โรงเรียนคอนหาวย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม วันที่ 2
กรกฎาคม 2554

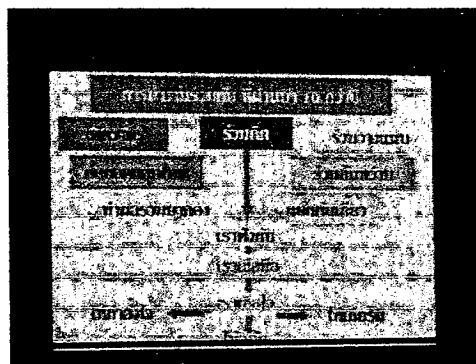
รูปภาพ 1. นักวิจัย อาจารย์และนิสิตบัณฑิตสาขาส่งเสริม
การเกษตร จำนวน 25 คน พบ ผศ. เด่นศิริ ทองนพคุณ
คณูภูมิปัญญาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมรุ่นที่ 4

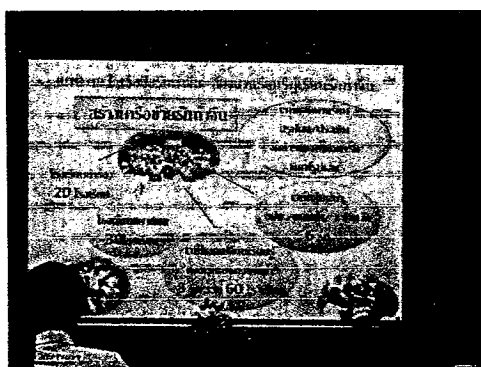
รูปภาพ 2. นายชาญศักดิ์ วุฒิสังคะ อดีตประธานชมรมเร
รักแม่น้ำท่าจีน จ.นครปฐม กล่าวต้อนรับคณะผู้ศึกษาดูงาน
ที่แหล่ง"การเรียนรู้ดอนหวาย-ท่าจีน" ที่โรงเรียนดอนหวาย
อ.สามพราน จ.นครปฐม

รูปภาพ 3. ผศ.เด่นศิริ ทองนพคุณ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับชมรม
เรารักแม่น้ำท่าจีน จ.นครปฐม

รูปภาพ 4. แนวทางการทำงานของชมรมเรารักแม่น้ำท่า
จีน จ.นครปฐม

รูปภาพ 5. แนวทางการสร้างเครือข่ายรักแม่น้ำท่าจีน

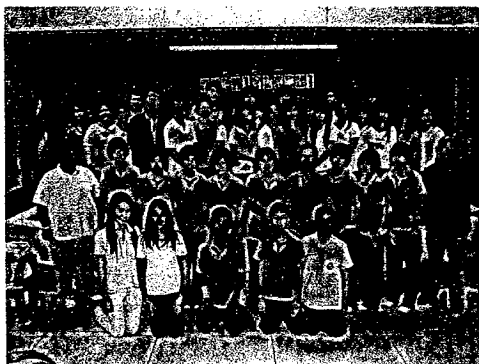
รูปภาพ 6. นิสิตบัณฑิตตามคำถามเกี่ยวกับการสร้าง
เครือข่ายของชมรมเรารักแม่น้ำท่าจีน จ.นครปฐม

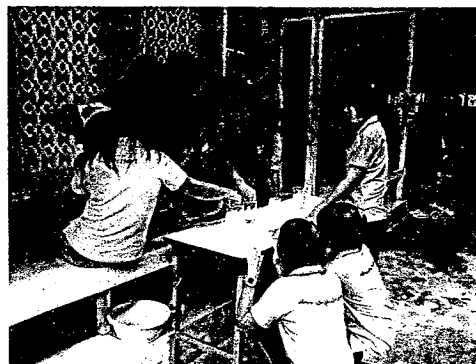
รูปภาพ 7. อาจารย์ถามคำถามเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึก
การมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ เพื่อการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน

รูปภาพ 8. สายน้ำท่าจีนที่ไหลผ่านจังหวัดนครปฐม

รูปภาพ 9. ถ่ายภาพหมู่ร่วมกัน

รูปภาพ 10. กิจกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของ
โรงเรียนดอนหวาย เกี่ยวกับการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน

รูปภาพ 11. กิจกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของ
โรงเรียนดอนหวาย เกี่ยวกับการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน

รูปภาพ 12. กิจกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของ
โรงเรียนดอนหวาย เกี่ยวกับการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน

ภาคผนวก ฅ รูปภาพการดำเนินงานที่วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรคาหลา อำเภอเมือง จังหวัด
สมุทรสงคราม วันที่ 2 กรกฎาคม 2554

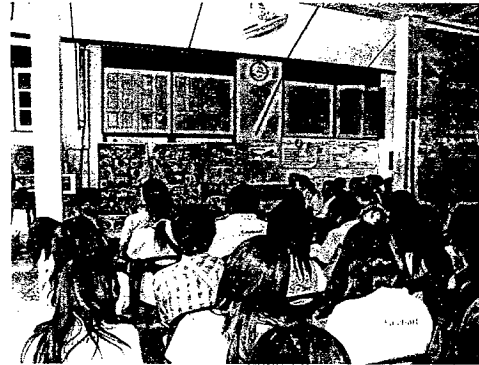
รูปภาพ 1. ที่ตั้งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดาหลา ต.ท้ายหาด อ.เมือง จ. สมุทรสงคราม

รูปภาพ 2. เลขที่ตั้งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดาหลา ต.ท้ายหาด อ.เมือง จ. สมุทรสงคราม

รูปภาพ 3. นายสรพงษ์ บัวโรย ครูภูมิปัญญาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรุ่นที่ 3 ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเกษตรในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม

รูปภาพ 4. นายสรพงษ์ บัวโรย ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดาหลา

รูปภาพ 5. นางมยุรี บุญประดิษฐ์ ประธาน (นั่งกลางแถวที่ 1) และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดาหลา

รูปภาพ 6. นิสิตบัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตรจดโน้ตคำบรรยาย

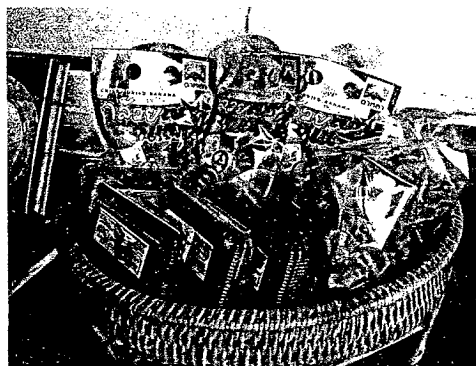
รูปภาพ 7. สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดา
หลาสาธิตการทำ “กล้วยเบรคแตก” ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ 5
ดาวของกลุ่ม

รูปภาพ 8. สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดา
หลาสาธิตการทำ “กล้วยเบรคแตก”

รูปภาพ 9. การบรรจุถุง “กล้วยเบรคแตก”

รูปภาพ 10. ผลิตภัณฑ์ “กล้วยเบรคแตก” พร้อมจำหน่าย

รูปภาพ 11. นิสิตบัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตร กล่าว
ขอบคุณวิทยากร

รูปภาพ 12. นิสิตบัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตร มอบของ
ที่ระลึกให้กับ นางมยุรี บุญประดิษฐ์ ประธานวิสาหกิจ
ชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดาหลา

ภาคผนวก ก งานวิจัยเรื่อง สาเหตุการเป็นหนี้สินและแนวทางแก้ไขเพื่อการประกอบอาชีพของนิสิต
บัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตร ตีพิมพ์ที่ เรื่องได้การประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 51
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (5-7 กุมภาพันธ์ 2556)

เรื่องเดิมการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 51 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
The Proceeding of 51st Kasetsart University Annual Conference

เล่มที่ 3

สาขาส่งเสริมการเกษตรและคหกรรมศาสตร์
(Subject: Agricultural Extension and Home Economics)
สาขาอุตสาหกรรมเกษตร (Subject: Agro-Industry)

จัดโดย (Organized by)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (Kasetsart University)

ร่วมกับ (in cooperation with)

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (Commission of Higher Education)

กระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (Ministry of Agriculture and Cooperatives)

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Ministry of Science and Technology)

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(Ministry of Natural Resource and Environment)

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

(Ministry of Information and Communication Technology)

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (National Research Council of Thailand)

และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (The Thailand Research Fund)

5 - 7 กุมภาพันธ์ 2556 (February 5 - 7, 2013)

ISBN 978-616-278-070-7

เรื่องเติมการประชุมทางวิชาการ “ครั้งที่ 51” มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

The Proceeding of 51st Kasetsart University Annual Conference

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging In Publication Data

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เรื่องเติมการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 51 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เล่มที่ 3

สาขาส่งเสริมการเกษตรและคหกรรมศาสตร์ (Subject : Agricultural Extension and Home Economics)

สาขาอุตสาหกรรมเกษตร (Subject : Agro-Industry)

— กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2556. 498 หน้า

ISBN 978-616-278-070-7

ปีที่พิมพ์ 2556

พิมพ์ที่

บริษัท เปเปอร์เมท (ประเทศไทย) จำกัด

โทร. 0-232-3644 E-mail : info@papermatethailand.com

www.papermatethailand.com

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

คำนำ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติและสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย ได้จัดให้มีการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 51 ระหว่างวันที่ 5 - 7 กุมภาพันธ์ 2556 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพของงานวิจัย และเผยแพร่ความรู้ความก้าวหน้าทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี ตลอดจนเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และระดมความคิดเห็นระหว่างนักวิชาการ อันจะนำไปสู่แนวทางการสร้างผลงานวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติต่อไป

หนังสือฉบับนี้รวบรวมเรื่องเต็มผลงานวิจัยทั้งภาคบรรยายและภาคโปสเตอร์ของสาขาส่งเสริมการเกษตรและคหกรรมศาสตร์ 6 เรื่อง และสาขาอุตสาหกรรมเกษตร 51 เรื่อง ซึ่งได้ผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประจำสาขา และนำเสนอในการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 51

ในนามของคณะกรรมการดำเนินงานจัดการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 51 ขอขอบคุณนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ที่ได้นำผลงานมาเสนอ และผู้ที่สนใจเข้าร่วมการประชุมทางวิชาการในครั้งนี้ ขอขอบคุณคณะกรรมการทุกฝ่ายที่สละเวลา แรงกาย แรงใจและความคิด ร่วมมือกันจัดเตรียมการประชุม จนทำให้การประชุมทางวิชาการครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริ ชัยเสรี)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

ประธานคณะกรรมการดำเนินงานจัดการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 51

ความสมบูรณ์ของการเสนอผลงาน
ในการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 51
ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ประกอบด้วย หนังสือรับรองการมาเสนอผลงาน
และการได้ตีพิมพ์ลงในหนังสือเรื่องเต็ม

เอกสารทางวิชาการ 4/2556

กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โทร. 0-2942-8167-8 โทรสาร 0-2942-8167-8

E-mail: psd.eds@ku.ac.th

สารบัญ

สาขาส่งเสริมการเกษตรและเศรษฐศาสตร์

(Subject: Agricultural Extension and Home Economics)

ภาคบรรยาย (Oral Presentation)

1. สก.คณ.4/O115 เว็บไซต์แบบมีส่วนร่วมเพื่อการประชาสัมพันธ์และสร้างโอกาสทางการค้าของกลุ่มพัฒนาคุณภาพส้มโอจังหวัดสมุทรสงคราม..... 1
Participatory Website for Public Relations and Trade Opportunity
of Pomelo Quality Development Group in Samut Songkhram Province
โดย อธิปสรวิทย์ นันทวงษ์ สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช และ
ทิพวรรณ ลิ้มงูร
- 2 สก.คณ.9/O186 การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในการปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตด้วยวิถีเกษตร
ทางเลือกเพื่อสร้างความมั่นคงในอาชีพของเกษตรกรยากจนในพื้นที่ต้นน้ำ
น้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์..... 11
Promotion of Learning Process: Using Alternative Agricultural
Production Methods to Ensure Career Stability of Poor Farmers in
Namnoa Watershed Areas, Pechaboon Province
โดย วรรณดี สุทธิรักษา

ภาคโปสเตอร์ (Poster Presentation)

1. สก.คณ.1/P43 การถ่ายทอดเทคโนโลยีเตาผลิตไอน้ำประหยัดพลังงานสำหรับการเพาะเห็ด
ฟางแบบโรงเรือนให้กับเกษตรกรผู้ผลิตเห็ดในพื้นที่ภาคกลางตอนบน.....21
Technology Transfer of Energy Saving Reduction Steamer Stove for
Mushroom Housing for Farmers in the Upper Middle Part of Thailand
โดย สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช ลือพงษ์ ลือนาม และ
ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมมาธิวัฒน์
2. สก.คณ.2/P49 สาเหตุการเป็นหนี้สิน และแนวทางแก้ไข เพื่อการประกอบอาชีพของ
นิสิตบัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตร.....31
Reasons of Being in Debts and their Solutions for Career Preparation
of Graduate Students in Agricultural Extension
โดย สาวิตร์ รังสิภัทร ศุภพร ไทยภักดี ชัชชัย แก้วสนธิ
นันทกา แลงจันทร์ และกฤษณะ ภาณุวาธ

**สาเหตุการเป็นหนี้สิน และแนวทางแก้ไข เพื่อการประกอบอาชีพของ
นิสิตบัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตร
Reasons of Being in Debts and their Solutions for Career Preparation of
Graduate Students in Agricultural Extension**

สาวตรี รังสิภัทร¹, ศุภพร ไทยภักดี², ชัชชัย แก้วสนธิ³, นันทกา แสงจันทร์⁴ และ กฤษณะ ปามวาส⁵
Savitree Rangsihath¹, Supaporn Thapakdee², Chatchai Keosonthi³, Nanthaka Saengchan⁴, and Kritsana Pamuwad⁵

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สาเหตุการเป็นหนี้สิน 2) แนวทางแก้ไขปัญหานี้สิน 3) จุดเด่นของหลักคิดและการปฏิบัติในการแก้ไขปัญหานี้สิน 4) แนวทางเตรียมความพร้อมสำหรับการประกอบอาชีพ การสร้างความมั่นคงและการสร้างเครือข่าย กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา คือครูภูมิปัญญาไทย 2 คน และ นิสิตบัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตร 24 คน ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนมิถุนายน ถึง เดือนตุลาคม พ.ศ. 2554 งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ตรวจสอบข้อมูลแบบ Triangular Techniques ผลการวิจัยพบว่า 1) สาเหตุการเป็นหนี้สินเกิดจากปัจจัยส่วนบุคคล การศึกษา และเศรษฐกิจ 2) แนวทางแก้ไขปัญหานี้สิน ดำเนินการในระดับบุคคล และครอบครัว 3) จุดเด่นการแก้ไขปัญหานี้สินด้วยการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ 4) แนวทางเตรียมความพร้อมด้วยการฝึกทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ การรู้ศักยภาพของตนเอง การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตนเอง การยึดหลักจริยธรรม การพึ่งพาอาศัยกัน การรู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเองและเครือข่าย

ABSTRACT

The objectives of this research were to study: 1) reasons of being in debts, 2) their solutions, 3) principal thoughts and practices for debt solutions and 4) ways towards career preparation, strengths and networking. Targeted groups included 2 local intellectuals and 24 graduate students in agricultural extension. This qualitative research employed triangular techniques to validate information. Research findings were: 1) debts were caused by personal, educational and economic factors. 2) Debts could be solved at the individual and household levels. 3) Philosophy of Sufficiency Economy was among principal thoughts to handle debt problems. 4) Being skillful in English, self-realization, increasing his/her value-added capacities, being moral, having group supports, realizing his/her and their groups' strengths and weaknesses were ways towards career preparation, strengths and networking. Key Words: debt, debt solution, Sufficiency Economy Philosophy, career preparation, networking e-mail address: agrstr@ku.ac.th

¹ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 50 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

Dept of Agn Ext and Com, Faculty of Agriculture, Kasetsart University, 50 Phaholyothin Road, Chaloerak District, Bangkok 10900

² ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตรกำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม 73140

Dept of Agn Ext and Com, Faculty of Agriculture Kamphaeng Saen, Kamphaeng Saen District, Nakhon Pathom Province 73140.

³ ฝ่ายปฐ. สำนักงานพิพิธภัณฑ์เกษตรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (องค์การมหาชน) อำเภอคลองหลวง จังหวัด ปทุมธานี 12120

Public Relations Section, The Golden Jubilee Museum of Agriculture (Public Organization), Klonglumng District, Pathum Thani Province 12120.

⁴ สื่อมวลชนอิสระ

Freelance mass communicator.

คำนำ

ภูมิปัญญาไทย หมายความว่า ความรู้ ความสามารถ ความชาญฉลาด ทักษะและเทคนิค ซึ่งเกิดจากพื้นความรู้ที่ผ่านการสืบทอด เลือกรร ปรับปรุง พัฒนาด้วยประสบการณ์มาเป็นเวลานานอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับยุคสมัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ความรู้เหล่านี้เป็นเครื่องมือแสดงถึงภูมิปัญญาในการแก้ไขปัญหา และเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตให้กับผู้สนใจศึกษาค้นคว้า เพื่อแก้ไขปัญหของตนเอง

หนี้สินเป็นปัญหาลำคัญ จากการวิจัยของนางธนุช ศรีทิพบุตร เลขาธิการสำนักงานสถิติแห่งชาติ กล่าวว่าสถานะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2549 มีหนี้สินต่อครัวเรือนเท่ากับ 115,585 บาท/เดือน เพิ่มขึ้นจากปี 2547 ที่ 104,571 บาท/เดือน ส่วนค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือน ปี พ.ศ.2549 อยู่ที่ 14,311 บาท/เดือน ซึ่งสูงกว่าปี พ.ศ.2547 ที่มีค่าใช้จ่าย 12,297 บาท/เดือน (โพสตุเดย์, 2550 ก: A11) นอกจากนี้ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทยระบุว่า มีการเพิ่มขึ้นของหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ทั้งระบบในส่วนของรัฐกิจสงฆ์ทรัพย์ ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ.2550 จำนวน 5,354 ล้านบาท และไตรมาสที่ 2 ปี พ.ศ.2550 รวม 6,238 ล้านบาท ขณะเดียวกันหนี้ที่เกิดจากการอุปโภคบริโภคส่วนบุคคล ได้แก่อินเตอร์เน็ต และบัตรเครดิตนั้น ข้อมูลไตรมาสที่ 2 ปี พ.ศ.2550 ระบุว่า มีจำนวนเพิ่มสูงถึง 13,357 ล้านบาท (โพสตุเดย์, 2550 ข: A1)

เมื่อพิจารณาหนี้สินในภาคเกษตรกรรม จากการให้สัมภาษณ์ของ ศ.ระพี สาคริก ปรมาจารย์เกษตรผู้ทรงภูมิปัญญาและมีคุณูปการต่อภาคเกษตรไทย ได้ฝากแนวคิดไว้ว่า ขณะนี้ปัญหานี้สินของเกษตรกรถูกลามจนกระทั่งเป็นวิกฤตที่สุดของภาคเกษตรกรรม หากรัฐบาลละเลยไม่เร่งเข้ามาแก้ไขปัญหานี้สิน และวางแนวทางเกษตรทางเลือกใหม่ให้กับเกษตรกรรายย่อยทั่วประเทศ จะทำให้เกษตรกรเสียหายไปมากกว่านี้

ขณะที่นายวิบูลย์ เข้มเฉลิม ปรมาจารย์เกษตรผู้ทรงภูมิปัญญาเพียง แสดงทรรศนะว่า ภาคเกษตรกรรมที่ยั่งยืนที่สุดในขณะนี้ เพราะเกษตรกรทำเกษตรโดยไม่รู้ 3 ปัญหาหลัก คือ 1) ไม่รู้ต้นทุนเองผลิตแล้วจะอยู่รอดได้หรือไม่ 2) ไม่รู้ว่าจะแก้ไขปัญหาที่ตนเองประสบอยู่ได้อย่างไร และ 3) ไม่รู้วิธีการจัดการที่ดีกับปัญหาเหล่านั้น จึงทำให้เกษตรกรมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น เกษตรกรจึงกลายเป็นผู้รับและร้องขอความช่วยเหลือ ไม่สามารถหาวิธีแก้ไขปัญหามองตนเองได้ นอกจากขายที่ดินทำกินของตนเอง (โพสตุเดย์, 2552: A9)

ฉะนั้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหานี้สินระหว่างครูภูมิปัญญากับนิสิตบัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตร จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายว่า แนวคิดและวิถีปฏิบัติที่ใช้ในการดำเนินชีวิตควรเป็นอย่างไรจึงไม่มีหนี้สิน หรือสามารถบริหารจัดการหนี้สินของตนเองได้ ทั้งนี้เพื่อจะเป็นแนวทางให้กับนิสิตบัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตร สำหรับเตรียมความพร้อม สร้างความมั่นคง และสร้างเครือข่ายในการประกอบอาชีพภายหลังสำเร็จการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่องนี้เพื่อ

1. ศึกษาสาเหตุการเป็นหนี้สิน
2. แสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สิน
3. รวบรวมจุดเด่นของหลักคิดและการปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน
4. ระบุแนวทางเตรียมความพร้อม สำหรับประกอบอาชีพ ของนิสิตบัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตร

- 5 ค้นหาแนวทางสร้างความมั่นคงสำหรับการประกอบอาชีพของนิสิตบัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตร
- 6 ประมวลแนวทางสร้างเครือข่ายสำหรับการประกอบอาชีพของนิสิตบัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตร

อุปกรณ์และวิธีการ

กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย 2 กลุ่ม

1. **ครูภูมิปัญญา** ที่ได้รับการยกย่องจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 2 คน ได้แก่

1) ผศ.เด่นศิริ ทองนพคุณ ครูภูมิปัญญาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประจำปี พ.ศ. 2547 ภูมิลำเนาอยู่บ้านเลขที่ 67/139 หมู่บ้านกฤษฏาภิบาล 26 อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดนครปฐม 73120 ผศ.เด่นศิริ ทองนพคุณ ทำงานร่วมกับคนในชุมชนขับเคลื่อน “ชมรมเรารักแม่น้ำท่าจีนนครปฐม” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 โดยใช้หลักนิวก้าวไกลของคนในชุมชน 3 กลุ่ม คือ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) เพื่อให้แม่น้ำท่าจีนใสสะอาด เป็นแหล่งพึ่งพาอาศัย และใช้ประโยชน์ของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน โดยใช้หลักการ สร้างคน สร้างองค์ความรู้ และสร้างเครือข่ายให้เกิดรายรอบแม่น้ำ แล้วสร้างกิจกรรมขยายเครือข่ายเพิ่มมากขึ้น

2) นายสรณพงษ์ บัวโรย ครูภูมิปัญญาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประจำปี พ.ศ. 2546 ภูมิลำเนาอยู่บ้านเลขที่ 99/13 หมู่ 12 ตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม 75000 นายสรณพงษ์ บัวโรย เป็นผู้ใช้กระบวนการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือทำงานร่วมกับคนในชุมชน เริ่มจากการศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน ศึกษาปัญหา แสวงหาภูมิปัญญาเพื่อนำมาแก้ไขปัญห และถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน เช่น การนำรีไซเคิลจากเปลือกที่เป็นวัสดุเหลือทิ้งจากนาเกลือมาใส่ไม้ผลเป็นการเพิ่มธาตุอาหารให้กับไม้ผล การใช้ยางรถยนต์เป็นแนวกันคลื่นป้องกันน้ำทะเลกัดเซาะชายฝั่งเพื่ออนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นต้น

2. **นิสิตบัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตร ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร**

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน จำนวน 24 คน

ระยะเวลาวิจัย ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือน มิถุนายน ถึง ตุลาคม พ.ศ. 2554

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึกครูภูมิปัญญา 2 คน การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างครูภูมิปัญญา นิสิตบัณฑิต และนักวิจัย การตรวจสอบข้อมูล ใช้ Triangular Techniques อันประกอบด้วย การตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสอบถามข้อมูลจากทีมผู้วิจัย และการรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์ในพื้นที่ของครูภูมิปัญญา ได้แก่

1. แหล่งเรียนรู้คองหวาย – ห้วยจี่ ที่โรงเรียนคองหวาย (นครรัฐประสาธ) อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดนครปฐม
2. วิทยาลัยชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรคาหาลาท้ายหาด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

ผลและวิจารณ์

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์งานวิจัยดังนี้

1. สาเหตุการเป็นหนี้สิน ประกอบด้วยปัจจัยดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคล

1. มีหนี้เกิน คือความเกินจากรายได้ในหน้าที่การงาน ขาดความมานะพยายาม
2. มีอ่อนแอ คือการไม่รู้จักอดทน อดกลั้น ขาดวินัยในตนเอง ขอบแต่ต่ออุปสรรคและโชคชะตา

3. ผีไอวัด คือความชอบไอวัด ฟุ้งเพื่อ ใช้เงินผิดประเภทและไม่รู้จักประมาณตนเอง
4. ผีขี้อาย คือความไม่กล้าและอายที่จะทำงานต่ำกว่าความรู้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่
5. ผีขี้โกง คือความไม่ซื่อสัตย์ซึ่งจะรวมถึงขโมยและโกงอีกด้วย
6. ผีขี้เหล้าเมายา คือการติดสุรายาเมาทำให้ขาดความยับยั้งชั่งใจ
7. ผีการพนัน คือการหลงเข้าไปในวังวนของการพนัน เกิดความโลภจึงเป็นเหตุให้เสียทรัพย์และเป็นหนี้สิน
8. ผีไม่เรียนรู้ คือการไม่เรียนรู้ซึ่งถือว่าเป็นคนโง่ คนที่ขาดการเรียนรู้จากการฟัง การอ่าน คนโง่เหล่านี้จะตกเป็นเหยื่อของคนฉลาดเพราะรู้ไม่เท่าทันเขา

ปัจจัยด้านการศึกษา

สาเหตุหลักคือการเป็นหนี้จากการศึกษา คือเป็นหนี้จากการกู้ยืมเงิน"กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.)" ซึ่งเป็นการก่อหนี้จากการนำรายได้ในอนาคตมาใช้ในปัจจุบัน

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

1. การไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง จึงต้องเสียค่าเช่าหรือแม้กระทั่งต้องเสียค่าเช่าที่ดินทำกินของตนเองเพราะขายที่ดินผืนนั้นให้กับผู้อื่นไป
 2. ผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำ เช่น ปาล์มน้ำมันซึ่งเป็นรายได้หลักของครอบครัวมีราคาขึ้นๆ ลงๆ ไม่แน่นอนจึงอาจก่อให้เกิดปัญหานี้ขึ้นได้
 3. การเป็นหนี้บัตรเครดิต โดยการใช้จ่ายเกินกำลังความสามารถที่จะจ่ายคืนธนาคารได้
2. แนวทางแก้ไขปัญหานี้ขึ้น ประกอบด้วยแนวทางดังนี้
- แก้ไขหนี้ระดับบุคคล**
1. การแก้ไขปัญหานี้ขึ้นระดับบุคคล โดยการวางแผนประกอบอาชีพด้วยความมานะอดทน ขยันขันแข็ง มีระเบียบวินัยในการใช้จ่ายเงิน วางแผนกำหนดระยะเวลาใช้คืนหนี้และพยายามทำตามแผนให้ได้
 2. การนำหลักศาสนามาแก้ไขปัญหานี้ขึ้น เช่น ใช้หลัก "การให้" หมายถึง การให้ในรูปตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงินแก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนและ "ความรัก" หมายถึง ความปรารถนาดีที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองและผู้อื่น ซึ่งมีอยู่ในคำสอนของศาสนาคริสต์ อันจะก่อให้เกิดความมานะพยายามที่จะนำเงินมาใช้คืนให้ได้
 3. หาทางเจรจาประนอมหนี้กับเจ้าหนี้มีใช้นี้
 4. มีความยับยั้งชั่งใจในการซื้อของ เพราะมีน้องต้องส่งเรียนต่อและมีหนี้สินต้องจ่ายคืน
 5. วางแผนการใช้บัตรเครดิตว่าจะใช้ครั้งละไม่เกินจำนวนเงินเท่าไร และจะเอาเงินมาคืนหนี้บัตรเครดิตได้อย่างไร เพื่อให้ไม่มีหนี้พอกพูนขึ้นมาอีก
 6. คติประจำใจสำหรับลูกหนี้คือ "อย่าอนตื้นสาย อย่าอายทำกิน อย่าหมิ่นเงินน้อย" และ "ความไม่มีสร้างสิ่งยิ่งใหญ่เสมอ"
- แก้ไขหนี้ระดับครอบครัว**
1. สมาชิกในครอบครัวทุกคนต้องช่วยกันใช้จ่ายอย่างประหยัดและตัดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกไป

2. พยายามหารายได้เพิ่มเติมให้กับครอบครัว เช่นการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาประพฤติปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น การปลูกผักสวนครัวเพื่อลดรายจ่ายส่วนผักสวนครัวที่เหลือจากบริโภคก็สามารถจำหน่ายเป็นรายได้ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง
 3. การกู้ยืมเงินจากผู้อื่นอย่างน้อยๆ กลับมาที่บ้านต้องมีข้าวสารกรอกหม้อ หมายความว่า เมื่อกู้เงินมาแล้ว ต้องกินเงินไว้ส่วนหนึ่งสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายเมื่อคราวจำเป็น ไม่ให้เงินกู้ทั้งหมดที่มีอยู่
 4. การจัดสรรการใช้จ่ายเงินเป็น 3 ส่วน คือส่วนแรกเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัวและการประกอบอาชีพ ส่วนที่ 2 เป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของสมาชิกในครอบครัว และส่วนที่ 3 เป็นเงินออม ถ้าไม่จำเป็นไม่มีเงินใคร ถ้าไม่มีเงินก็ไม่มี ทุกคนในครอบครัวต้องทำงานเพื่อนำเงินมาใช้นี้ให้ได้ ที่สำคัญคือถ้าใครมีที่ดินต้องรักษาที่ดินให้ได้เพราะถ้าขายที่ดินไปแล้ว ยากที่จะซื้อคืนกลับมาได้
3. จุดเด่นของหลักคิดและการปฏิบัติในการแก้ไขปัญหานี้สืบ
1. น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประพฤติปฏิบัติ เช่น การวางแผนการผลิตให้ลูกหลานกลับมาทำเกษตรกรรมในพื้นที่ทำกินของตนเอง โดยพยายามให้มีรายได้ทุกสัปดาห์ ทุกเดือน และทุกปี
 2. การวางแผนและมีวินัยในการใช้เงิน เมื่อปฏิบัติตามแผนที่วางไว้แล้ว ต้องตรวจสอบว่าสามารถทำได้จริงหรือไม่ ซึ่งอาจมีการแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหานี้สืบให้หมดไป
 3. การปลูกพืชที่หลากหลาย แม้ว่าจะเป็นภาระเพิ่มงาน แต่เป็นการเพิ่มผลผลิต ลดรายจ่ายจากการหาซื้ออาหารและทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นด้วย
- ผลการศึกษาข้างต้นสอดคล้องกับการขยายผลการวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน : กรณีศึกษาครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง” ในนิทรรศการงานวิจัย “บนเส้นทางงานวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปี 2554” พบว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแกนกลางสำคัญที่ยึดโยงการแก้ไขปัญหาหนี้สินในระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชน ความพอประมาณ ในการวางแผนการผลิตให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความสามารถของเกษตรกร ด้วยการคิดให้รอบคอบเป็นขั้นตอน คิดให้ครบวงจรตั้งแต่การศึกษาพื้นที่การผลิต การดูแลป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช การเก็บเกี่ยวผลผลิต การจัดจำหน่าย การจัดสรรผลประโยชน์ให้กับสมาชิก การคืนกำไรให้กับชุมชน ความมีเหตุผล ด้วยการเปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวและกลุ่มมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและมีความโปร่งใสในการทำงาน การมีภูมิคุ้มกัน ด้วยการออมเงิน ออมน้ำ ออมดิน การสร้างหลักประกันในอนาคตให้กับครอบครัวด้วยการปลูกป่า ตลอดจนการจัดสวัสดิการคืนให้กับสมาชิกกลุ่มและสร้างความสามัคคีให้กับคนในชุมชน ซึ่งอยู่บนพื้นฐาน ความรู้ที่สั่งสมกันมาจากรุ่นสู่รุ่น การปฏิบัติจริง การใช้สติปัญญาในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา การศึกษาต่อยอดจากผู้อื่น และประการสุดท้ายการตั้งอยู่บนพื้นฐาน คุณธรรมที่เน้นการประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์ พากเพียร อดทน เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน รักในสิ่งที่ทำ และรู้จักการให้จาก “ใจ” จริง (สาวิตรี รังสิภัทรและคณะ, 2554)
4. แนวทางการเตรียมความพร้อมสำหรับประกอบอาชีพของนิสิตบัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตร ซึ่งเป็นการเชื่อมต่อ ภายหลังจากการศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหานี้แล้ว ประกอบด้วยแนวทางดังนี้
 1. การฝึกฝนภาษาอังกฤษ การประกอบอาชีพภายหลังสำเร็จการศึกษานั้น เมื่อจังหวะและโอกาสมาถึง จะต้องเตรียมตัวให้พร้อม จุดด้อยของนิสิตบัณฑิตคือขาดทักษะการสื่อสารโดยใช้ภาษาอังกฤษ ฉะนั้น

จึงต้องเตรียมตัวด้านภาษาอังกฤษ เพราะการทำงานต้องแข่งขันกับบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยอื่นๆ อีกมาก

2. การเตรียมใจก่อนทำงาน นิสิตบัณฑิตต้องเตรียมใจก่อนว่า ไม่ใช่ทุกคนจะได้งานอย่างที่คิดการ แต่ให้คิดว่า หากเราไม่พบงานที่ยากลำบาก เราก็จะขาดประสบการณ์ อย่างยิ่งว่าสำเร็จการศึกษาชั้นอุดมศึกษาแล้วไม่ยอมทำงานธุรการ เพราะถ้าไม่มีประสบการณ์ในด้านนี้ ก็จะไม่สามารถทำงานใหญ่ได้
3. การให้ความสำคัญกับทุกคนเท่าเทียมกัน การสมัครงานตำแหน่งอะไรก็ตาม ต้องรู้ว่ำนั่นๆ ต้องการผู้ที่มีความรู้ความสามารถอะไร ควรทำตัวเป็นเด็กที่ไม่เรียนรู้ตลอดเวลา การทำงานนั้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานคือให้ความสำคัญกับเพื่อนร่วมงานทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน พยายามเรียนรู้จากสิ่งรอบข้างและนำความรู้ที่ตนเองมีอยู่มาทำให้เกิดประโยชน์
4. การรู้จักสภาพของตนเอง นิสิตบัณฑิตต้องรู้จักสภาพของตนเองว่าเหมาะสมกับงานชนิดใด และยอมรับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันว่างานหาได้ยาก ฉะนั้นต้องไม่เลือกงาน และต้องทำงานนั้นอย่างตั้งใจเต็มที่

5. แนวทางสร้างความมั่นคงสำหรับการประกอบอาชีพของนิสิตบัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วยแนวทางดังนี้

1. การเลือกประกอบอาชีพที่มีความมั่นคง เช่น รับราชการเป็นงานหลัก เนื่องจากนิสิตบัณฑิตมีความเห็นว่าอาชีพรับราชการมีรายได้ประจำ และมีสวัสดิการให้กับตนเองและครอบครัว แต่หากมีโอกาสจะทำธุรกิจเกษตรของครอบครัวเป็นอาชีพเสริม
2. การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตนเอง การทำงานต้องทำใจกว้าง หมั่นฝึกฝนและพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ศึกษาว่างานที่ทำนั้นเกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง เพื่อพัฒนาและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตนเอง

6. แนวทางสร้างเครือข่ายสำหรับการประกอบอาชีพของนิสิตบัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วยแนวทางดังนี้

1. การยึดหลักจริยธรรมและการพึ่งพากัน การสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งสำหรับการประกอบอาชีพอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรมคือ การซื่อสัตย์ สุจริต คือกัน และยึดหลักที่สำคัญ คือ การพึ่งตนเอง รวมทั้งการพึ่งพากันเองของชุมชน และการเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ด้วย
2. การรู้จักคุณค่า จุดเด่นของนิสิตบัณฑิตและของเครือข่าย คือ รู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นจุดเด่นของตนเอง อีกทั้งรู้จักบทบาทที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข ของตนเองและของเครือข่าย เพื่อให้สามารถปรับปรุงวิธีการทำงานให้สอดคล้องกันได้อย่างเหมาะสม ดังสุภาษิตจีนที่ว่า “รู้เขา รู้เรา รบ 100 ครั้ง ชนะ 100 ครั้ง”

ผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้างต้นสอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึก ศ.รพี สาคริกและจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความสำเร็จในการทำงานร่วมกันระหว่างนักส่งเสริมการเกษตร (นักส่งเสริม) กับเกษตรกรว่า นักส่งเสริมต้องมีคุณสมบัติดังนี้ (ดิเรก ฤกษ์ห่วย, 2527; พัฒนา สุทธิประเสริฐ, 2551; นันทภา แสงจันทร์, 2555)

1. นักส่งเสริมต้องรู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้ในปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกร
2. นักส่งเสริมต้องมีความเข้าใจหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ

3. นักส่งเสริมต้องเข้าใจหลักการทำงานร่วมกับเกษตรกร ด้วยการสนับสนุนให้เกษตรกรเป็นตัวของตัวเอง สามารถคิดเป็น ทำเป็น และพึ่งตนเองได้
4. นักส่งเสริมต้องตระหนักว่าทุกคนมีความสำคัญเท่าเทียมกัน
5. นักส่งเสริมต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีจิตใจมั่นคง มีความหนักแน่น ไม่นิ่งเฉย มีศรัทธาในงานที่ทำ กล้าเผชิญกับความจริง ให้ข้อมูลตามความเป็นจริงแก่เกษตรกร มีความอดทน ซื่อสัตย์ สามารถวางเฉย มีใจกว้าง ให้อภัยได้ และเป็นผู้นำ โดยไม่หวังผลตอบแทน
6. นักส่งเสริมต้องรู้วิธีทำงานร่วมกับคนทุกอาชีพ ด้วยความมีเมตตา มองผู้ร่วมงานในแง่ดี และมีความรักที่จะทำงานร่วมกับเกษตรกร

ฉะนั้นประโยชน์ของการปฏิบัติตามแนวคิดที่ ศ.ระพี สาคริกและจากการตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องนี้ จะส่งผลให้นิสิตบัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตร สามารถเตรียมความพร้อมเพื่อสร้างความมั่นคง และสร้างเครือข่าย สำหรับการประกอบอาชีพต่อไป

สรุป

ผลการศึกษาเรื่องสาเหตุการเป็นหนี้สิน และแนวทางการแก้ไขเพื่อการประกอบอาชีพของนิสิตบัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตร จากการสัมภาษณ์เชิงลึกครูภูมิปัญญา การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสอบถามข้อมูลกับคณาจารย์ และการสังเกตการณ์ในพื้นที่ของครูภูมิปัญญาพบว่า 1) สาเหตุการเป็นหนี้สินเกิดจากปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านการศึกษา และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ 2) แนวทางแก้ไขปัญหานี้สินด้วยการแก้ไขระดับบุคคลและระดับครอบครัว 3) จุดเด่นของหลักคิดและการปฏิบัติในการแก้ไขปัญหานี้สิน ด้วยการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ปฏิบัติ 4) แนวทางเตรียมความพร้อมสำหรับการประกอบอาชีพของนิสิตบัณฑิตด้วยการฝึกทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ การเตรียมใจก่อนทำงาน การให้ความสำคัญกับผู้ร่วมงานทุกคนเท่าเทียมกัน และการรู้ศักยภาพของตนเอง 5) แนวทางสร้างความมั่นคงสำหรับการประกอบอาชีพของนิสิตบัณฑิต ด้วยการเลือกประกอบอาชีพที่มั่นคง และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตนเองอย่างต่อเนื่อง 6) แนวทางสร้างเครือข่ายสำหรับการประกอบอาชีพของนิสิตบัณฑิต ด้วยการยึดหลักจริยธรรมและการพึ่งพากัน การรู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเองและของเครือข่าย

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้บัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตร ได้รับประโยชน์จากงานวิจัยเรื่องนี้ จึงมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยดังนี้

1. สนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิจัยให้กับนิสิตบัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตร ในการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้กับนิสิตบัณฑิต เกี่ยวกับการบริหารจัดการหนี้สินของตนเอง หรือแนวทางป้องกันปัญหานี้สินที่อาจจะเกิดขึ้น
2. ภายหลังจากที่นิสิตบัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตร มีแนวทางแก้ไขปัญหานี้สินแล้ว ควรสนับสนุนให้นิสิตบัณฑิต มีแนวทางเตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพ ได้แก่ การรับราชการ และการประกอบอาชีพส่วนตัว เป็นต้น ทั้งนี้อาจจัดในรูปแบบต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ทั้งนี้

เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม ได้ค้นพบศักยภาพของตนเองซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพต่อไป

3. สนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายในการประกอบอาชีพของนิสิตบัณฑิตสาขาส่งเสริมการเกษตร บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง พึ่งพากันเอง และการเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ เช่นการส่งข้อมูลข่าวสารถึงกันผ่านอินเทอร์เน็ต การจัดกิจกรรมวิชาการ กิจกรรมนันทนาการและการบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยง และความต่อเนื่องของสัมพันธภาพระหว่างกัน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนวิจัย ประจำปี 2554 จากสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

ติเมก ฤกษ์ห่วย. 2527. การส่งเสริมการเกษตร หลักการและวิธีการ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

นันทกา แสงจันทร์. 2555. งานส่งเสริมการเกษตรในมุมมองของ ครูระพี สาคริก. Online.

www.paiboonrayong.com/articles/385780/%, Sept 16, 2012.

พัฒนา สุขประเสริฐ. 2551. กระบวนทัศน์การส่งเสริมการเกษตรไทยและการยอมรับเทคโนโลยี. ภาควิชา

ส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน. เอกสารจัดสำเนา

โพสต์ทูเคย์. 2550ก. กรุงเทพมหานคร : 24 กันยายน 2550. หน้า A11.

โพสต์ทูเคย์. 2550ข. กรุงเทพมหานคร : 30 กันยายน 2550. หน้า A1.

โพสต์ทูเคย์. 2552. กรุงเทพมหานคร : 12 พฤษภาคม 2552. หน้า A9.

ลาวัณรี รังสิภัทร และคณะ. 2554. การสังเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน :

กรณีศึกษาครูภูมิปัญญาไทยในภาคกลาง. รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ (ฉบับร่าง). เอกสารจัดสำเนา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2551. รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการ

ดำเนินการของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่นอย่างครบวงจร. กรุงเทพฯ : หจก.วี.ที.ซี คอมมิวนิเคชั่น.